

GİRİŞ

CUMHURİYET SONRASI TÜRK ŞİİRİ

Nedret Gürcan'ın şiirini doğru değerlendirebilmek için Türk Şiiri'nin gelişimini incelememiz gerektiği düşüncesindeyim.

Cumhuriyet Sonrası Türk Şiiri belli dönemlere ayrılarak incelenir. Bunlar; 1923-1940 Dönemi, Memleket Şiiri, Şiirde Bireyci Eğilimler ve Bağımsız Şiirler, 1940 Sonrası, Garip Hareketi, Garip Dışında Kalan Bağımsız Şairler, Nazım Hikmet'ten Sonra Gelen Toplumcu Gerçekçi Şairler, Hisar Şairleri, İkinci Yeni Şiiri, İkinci Yeni Şiir Sonrası İdeolojik Şiir, 1980 Sonrası Çağdaş Şiir.

Türkiye'de çağdaşlaşma, Batılılaşma hareketiyle başlar. 1839 Tanzimat Fermanı, bu doğrultudaki çabanın ilk ürünüdür. Cumhuriyet ise, Batılılaşma ile gelen çağdaşlaşma isteğinin bilince dönüştüğü dönemdir. Ortaya çıkan aydınlanma düşüncesi ile birlikte bu bilinç daha da artar. Aydınlar Batı'yı yakından tanımaya başlarlar, bunun sonucu olarak, yeni değerler yurdumuza girer. 1923, Türkiye için birçok şeyin başlama noktasıdır. Özellikle toplumsal yaşamdaki yenilikler; eğitim, kültür alanındaki atılımlar aydınlanma felsefesini oluşturacak kurumların yapılandırılması bu dönemde gerçekleştirilir.

Yenilikleri oluşturma çabası ile birlikte eskiyi değiştirme süreci başlar. Değişim isteği uzun süren tartışmaları doğurur. Şiir için bu değişim dilde ve biçimde kendisini gösterir, eski-yeni tartışmaları ortaya çıkar. Yeni dönemde Çağdaş Türk Şiiri'nin, eski şiirle hesaplaşması devam eder. Bu tartışmaların etkileri ileri dönemlerde de zaman zaman görülür.

Çağdaşlaşma şiirimizin başlama noktası olarak ya Yahya Kemal Beyatlı ya da Ahmet Haşim gösterilir. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim hem eğilimleri, hem de sürdürdükleri ve getirdikleri tarz ile çağdaş Türk şiirinin oluşumunda etkili olurlar. Yahya Kemal, geleneği Batı şiiri ile birleştirir; Ahmet Haşim, dil ve anlatımda Tevfik Fikret çizgisinden giderek Fransız simgecilerinin etkisinde şiirler yazar. Sonraki yıllarda Çağdaş Türk şiirinin onlarla başlayan doğrultuda geliştiğini gözlemledik. Bunların dışında yeni oluşum hareketi içerisinde Beş Hececiler; Orhan Seyfi Orhon, Halit Fahri

Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Faruk Nafiz Çamlıbel ortaya çıkar, hece ölçüsüyle yurt sevgisini dile getiren şiirler yazarlar. Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin'lerin başlattıkları Yeni Lisan anlayışının etkisiyle, Osmanlıca'dan arınan bir dille şiir yazmaya yönelirler, konuşma dilini şiire sokarlar.

Çağdaş Türk şiiri asıl ilerleyişini 1920'li yıllarda gösterir. Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemalettin Kamu, Ahmet Kutsi Tecer, Necip Fazıl Kısakürek hiçbir akıma bağlı olmadan ilk ürünlerini bu dönemde verirler. 'Geçiş dönemi' diyebileceğimiz bir süreçte ortaya çıkan Yedi Meşaleciler; Muammer Lütfi Bahşı, Vasfi Mahir Kocatürk, Sabri Esat Siyavuşgil, Cevdet Kudret, Yaşar Nabi Nayır, Ziya Osman Saba ilk ürünlerini 1928'de *Yedi Meşale* adlı kitapta toplarlar. Bu genç şairler şiirlerini yeni imgeler ve yeni benzetmeler yapmaya çalışarak yazarlar.

Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'den sonra Nâzım Hikmet, 1920'li yıllarda yenilikçi ilk ürünlerini vererek ortaya çıkar. Çağdaş Türk şiirinin oluşum dönemi başlamıştır artık. Nâzım Hikmet'in açtığı yolun etkinliği 1930'lu yıllarda daha da belirginleşir.

1930-1950 dönemi, yenilikçi şiirin önemli oluşumlarını hazırlar. İlk olarak I. Yeni ya da Garip Şiiri dediğimiz şiir akımı doğar. İkinci olarak da İkinci Yeni şiir akımı oluşur. Garip Şiiri hareketi, Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'ın 1937-38'den sonra yazdıkları şiirlerini *Garip* (1941) adlı ortak kitapta toplamalarıyla başlar. Orhan Veli, kitabın önsözündeki yazısı ise bu çıkışın amacını açıklamaktadır. Garipçiler geleneğe karşı çıkararak teşbih, istiare, mecaz, mübalağa gibi edebî sanatlara sırt çevirirler; hayâle ve tasviri önemsemezler, duyguya ve şairane olana pencerelerini kapatırlar, ölçü ve uyağın şiirde işi yoktur, saflık ve basitlik, yalınlık sanatın özüdür, halkın şiiri ve şairi olmak esastır.¹ Garip Akımı, şairlerin 1937'lerde *Varlık* dergisinde yayımladıkları şiirlerle başlayıp 1945'lere kadar sürer.

1940 sonrası ülkenin yaşadığı değişim süreci ise toplumsallaşma hareketini doğurur. Kuşağın başlıca şairleri şunlardır: Hasan İzzettin Dinamo, Rıfat Ilgaz, Niyazi Akıncıoğlu, Cahit Irgat, A.Kadir, Fethi Giray, Suat Taşer, Ceyhun Atuf Kansu, Enver

¹ Hakan SAZYEK, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1999, s.40.

Gökçe, Ömer Faruk Toprak, Orhon Murat Arıburnu, Mehmed Kemal, Arif Damar, Attila İlhan, Sabri Altınel, Ahmed Arif, Şükran Kurdakul...

Bu dönemde sözünü ettiğimiz oluşumların dışında bağımsız olarak şiirini yazan şairlerimiz de olur. Bu şairlerimiz; Asaf Halet Çelebi, Ahmet Muhip Dıranas, Mustafa Seyit Sutüven, Cahit Sıtkı Tarancı, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Celal Sılay, Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Salah Bırsel, Sabahattin Kudret Aksal, Necati Cumalı, Özdemir Asaf, Nevzat Üstün, Can Yücel, Metin Eloğlu, Ahmet Oktay'dır.

1950-1960 yılları ise İkinci Yeni şiirinin önde olduğu dönemlerdir. İkinci Yeni, çağdaş Türk şiirinde farklı bir oluşumdur. Dönemin toplumsal koşulları İkinci Yeni Şiiri'nin oluşumunda bire bir etkindir. İmgelerle yeni bir şiir dili oluşturulur. Bireysel sürdürülen bu şiir oluşumunda, şairlerde bir araya geliş, ortak bir çaba görülmez. Bu nedenle bu sürece bir akım demek zordur. Bunu akım adı altında adlandıran kişi ise Muzaffer İlhan Erdost'tur. Erdost, ikinci Yeni adının bir okulun adı olmadığını, kendisinden önceki şiire göre yeni olan bir şiiri nitelendirdiğini söyler. İkinci Yeni şairi Edip Cansever de; "*İkinci Yeni'ye bir akım niteliği kazandırmak ikinci bir yanılığa düşmek olu. O, değişik şairlerin değişik kişilerle kurduğu bir yenileşme alanıdır olsa olsa*"² diyerek şiirlerinin bir akım niteliği taşımadığını onaylar.

İkinci Yeni içerisinde değerlendirilen şairlerin bazıları şunlardır: Oktay Rifat, İlhan Berk, Turgut Uyar, Edip Cansever, Yılmaz Gruda, Ece Ayhan, Cemal Süreya, Tevfik Akdağ, Sezai Karakoç, Ülkü Tamer...

İkinci Yeni şiirinin özelliklerini kısaca şöyle özetleyebiliriz: Gelenekten kopma, biçimciliğin ön plânda tutulması, düşüncenin özgür kılınması, soyutlama, imgeleme, güç anlaşılma, okurdan uzaklaşma, halktan ve çevreden kopma, anlamsızlık ve anlamın rastlansallığı. İkinci Yeni, kısaca değişen toplumun ve değişen insanın şiire yansımalarıdır.

1931 yılında doğan Nedret Gürcan'ın ilk şiirleri 1948-1949 yıllarında yayımlanmaya başlar. Esas olarak da 1950'li yıllardan sonra ürünleri artar. Bu dönem Garip Akımı'nın etkisinin azaldığı, İkinci Yeni şiirinin oluşmaya başladığı döneme

² Edip CANSEVER, *Yeditepe*, 15.02.1960.

tekabül eder. Nedret Gürcan, hiçbir şiir hareketine ve akımına bağlı olmadığını söyler. 1954-1957 yılları arasında Dinar'da yayımladığı *Şairler Yaprağı* dergisinde de sadece bir akımı temsil eden şiirlerin toplanmadığını belirtir. Bu doğrudur, *Şairler Yaprağı* bir hareketin ya da bir akımın temsilcisi olmaz.

Nedret Gürcan, kendi şiirlerinde ve dergisinde yayımladığı şiirlerde 'yeni' olmayı göz önünde tutar. Ona göre eskiye takılıp kalmanın bir anlamı yoktur. 'Yeni' demekle de İkinci Yeni şiirini kastetmez, şairlerin özellikle de yeni şair adaylarının orijinal, farklı söyleyişler bulmaya çalışmalarını ister. Kendi şiirleri incelendiğinde; halkın dilini kullanışı, rahat söyleyişi, yalın ve basit kelimeler kullanıyor olması bize daha çok Garip Hareketi'ni özellikle de Orhan Veli şiirlerini hatırlatır. Bu etkileşim elbette normaldir. Bir şairin hemen önceki dönemin ve de içinde bulunduğu dönemin şiir oluşumundan etkilenmemesi mümkün değildir. Şiirlerinde imge ve sembollerini kullandığını görürüz. Yalnız bu kullanım, İkinci Yeni şiirinde olduğu gibi anlaşılammaya yönelik değildir. Gürcan'ın şiirlerini takip eden herkes bu kullanımları rahatça anlayabilir.

Gürcan, döneminin şiir zevkinin gelişimine katkıda bulunur. Özellikle de *Şairler Yaprağı*, şiirin nabzını tutan bir dergi haline gelir. Gürcan da yeni şairlerin şiirlerine yorumlar yaparak yeni olanı bulmaya çalışmaları doğrultusunda şair adaylarını yönlendirir. İkinci Yeni şairlerinin bazılarının (Kemal Özer, Yılmaz Gruda...) ilk ürünleri de *Şairler Yaprağı*'nda yayımlanır.

1960'lı dönemlerde gençlik hareketleri, başkaldırıları, devrim düşüncesi belirgindir. Batı'da, soğuk savaş dönemi başlar. Devrimci gençler başı çekerler. Hareketin yaygınlığı giderek Avrupa'nın diğer ülkelerinde de etkisini gösterir, kitlesel bir eylemcilik anlayışı doğar. 1968 öğrenci ayaklanması, emekçilerle etkin bir güce dönüşür. Dünyada bu dalgalanma yaşanırken, 27 Mayıs 1960 ülkemizde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturur. Askeri bir darbe ile Demokrat Parti iktidarına son verilir. Özgürlük ortamına yönelişte öğrenci-gençlik hareketinin etkinliği yadsınamaz. Gelinen ortam düşün/yazın alanımızda da yeni bir dönemi başlatır. Özellikle '60'ların ikinci yarısından sonra düşün/sanat alanındaki etkinlikler belirgin bir şekilde ön plâna çıkar.

Demokratik ortamın sağlanması, yayın yaşamına bir canlılık getirir. Kültür/sanat alanında toplumsallaşma süreci yaşanır. Sanatın işlevi, sanatçının konumu, devrimci sanat, sanat-toplum, sanat-politika ilişkisi gibi kavramlar da tartışma gündeminde yer alır. Bu dönemde hâlâ İkinci Yeni'nin etkisi sürmektedir. Özgürlük ortamı Nâzım Hikmet'in şiirinin tanınmasını ve Ahmed Arif şiirinin ortaya çıkmasını sağlar. Dergiciliğin artışı ile de farklı farklı şairler topluluğu doğar.

Bu dönemde şiirleri dergilerde sık görülen şairlerin bazılarının isimleri şunlardır: Turgay Gönenç, Afşar Timuçin, Eray Canberk, Aydın Hatipoğlu, Nurer Uğurlu, Egemen Berköz, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe, Sennur Sezer, Güven Turan, Özkan Mert, İsmet Özel...

1960 kuşağı, dünyayı değiştirmek için yola çıkan bir kuşaktır. Bu şairler toplumsal gerçekliğin şiirini yazarlar, yenileşme ve özgürleşme anlayışıyla hareket ederler, kitlelerle daha yakın, sıcak bir bağ kurarlar. Toplumcu sanat anlayışını savunurlar. Bu kuşakla birlikte; alanlara inen, halkın arasına karışan, toplumsal muhalefetin öncülüğünü yapan, soran/sorgulayan, bunları da yazdıklarıyla yansıtan yeni bir edebiyatçı tipi ortaya çıkar. 1960 Kuşağı şiiri, varoluşunu bununla kanıtlayarak, şiirimizde iz bırakır. 1960'ların özgürleşme ortamında varolan; birikimi/sesiyle bugüne ulaşan 1960 Kuşağı şiiri/şairleri çağdaş Türk şiirinin oluşumunda önemli bir dönemeçtir. Yazın ve düşün yaşamımıza yenilikler getirip, yaşam-şiir-toplum ilişkisine bir boyut kazandırır.

Bu dönemde ürün veren şairlerin isimleri şöyledir: Kemal Özer, Hilmi Yavuz, Özdemir İnce, Ruşen Hakkı, Kemal Burkay, Metin Demirtaş, Metin Altıok, Mehmet Taner, Nihat Behram...

1970'lerden '90'lara uzanan yıllarda, çağdaş Türk şiirinin oluşum çizgisinde farklı eğilimler ortaya çıkar. Bu dönemde yeni bir şiir kuşağının oluşumundan söz etmek mümkün değildir. 1970'lerde ilk ürünlerini veren şairlerin , daha çok 1940 ve 1960 kuşağı şairlerinden etkilendikleri gözlenir. Ara dönemde ürünlerini verenler şairler arasında; Abdulkadir Bulut, Ali Rıza Ertan, Ahmet Telli, Hüseyin Yurttaş'tır. Bu şairler bir bakıma da 70'li yılların şiirinin öncüleridirler. Daha sonra gelen şairler arasında şunlar yer alır: Ahmet Ada, Ebubekir Eroğlu, Mustafa Irgat, Enis Batur...

1970'li yıllarda dergiciliğim önemi bir hayli artar. Tuğrul Tanyol, Adnan Yücel, Ali, Murathan Mungan, Turgay Fişekçi, Adnan Özer, Ahmet Erhan, Haydar Ergülen, Sina Akyol, Gültekin Emre... bu dönem şairlerindedir.

1980'lerde dergilerle beraber şairlerin adlandırılması geleneği başlar. Yeni şiir arayışla beraber farklı, bazen de biçimce yeni fakat içerik olan boş şiirler yayımlanmaya başlar. Popüler kültürün etkisi, 12 Eylül'le yaşanan çözüme, yozlaşma şiirin de gelişimini etkiler. Bu süreç, arayış dönemi olarak da adlandırılabilir. Dönem şairlerinin bazılarının isimleri ise şöyledir: Şükrü Erbaş, Abdülkadir Budak, Metin Cengiz, Suat Vardal, Orhan Alkaya, Küçük İskender, Sunay Akın, Akgün Akova, Ayten Mutlu, Oya Uysal, Yelda Karataş, Leyla Şahin, Lale Müldür...

Çağdaş Türk şiirinin oluşumunda, farklı şiir anlayışları kendini gösterir. Kuşak kavramı yerine daha çok şairlerin poetik anlayışları çerçevesinde ilerleyişleri önemlidir.

Nedret Gürcan'ın son dönem şiirlerinde ilk şiirleriyle paralellik görülür, ilk şiirlerinden itibaren tutarlı bir şekilde ilerleyişi söz konusudur, şiir zevki ve anlatımı daha güçlü hâle gelmiştir. Son dönemde arayış içerisinde olan şiiri dışarıdan gözlemler. Bu arayış döneminin ve popüler kültürün etkisinin uzun sürdüğünü de üzümlere dile getirir.

BİRİNCİ BÖLÜM

I- HAYATI

A) ÇOCUKLUĞU

Nedret Gürcan, 26 Haziran 1931 yılında Dinar’da dünyaya gelir. Anne ve baba tarafından Doğu Karadeniz, Arhavi kökenli olup, *dedesinin 1914’te kadı olarak tayininden bu yana tüm aile Dinar’a yerleşir. 1877 doğumlu olan dedesi Hafız Ali Niyazi Gürcan, İstanbul’da, zamanın hukuk fakültesi olan ‘Mekteb-i Kuzat’ı bitirir. İlk önce Rize’nin Pazar İlçesi Kadılığı’na, daha sonra ise Dinar Kadılığı’na atanır ve ailece Dinar’a yerleşirler.*

Gürcan, asıl memleketi Arhavi’yi iki kez görür. İlk gidişinde, 4 yaşında küçük bir çocuktur. Arhavi’ye ikinci olarak on yedi yaşında gider. Gürcan’ın ailesi, çok çalışkan ve başarılı bir ailedir. Yargıçlıktan sonra avukatlık yapmaya başlayan dedesi, dürüst tavırlarıyla toplumda saygınlık kazanır, ticaretle uğraşan babasının ise işleri yolunda gitmektedir. Karadeniz’den gelen bir ailenin iş tutması ve başarılı olması, ilçede bazı kesimleri rahatsız eder, hatta geldikleri yere dönmeleri istenir. Gürcan, gördüğü bu anlamsızca, kıskançlıklar üzerine, Dinar’a gelişlerine dair yıllar sonra bir de pişmanlık şiiri yazar:

*“Keşke gelmeseydi kadı dedem
Ta oralardan buralara
Keşke kalmasaydı babam
Bir gün bile” (Tutkun ve Kırgın, s.158.)*

Kısa zamanda çok sevilen, sayılan ve güvenilen birisi haline gelen avukat dedesinin güçlü, yansız, dürüst kişiliği sonucu adına halk türküleri yakılır:

*“Uzat ellerini kınalar vurayım
Tatlı dillerine kurban olayım
Yine de geldi mahkemenin günleri, günleri
Çil Kadı’ya³ ne cüvaplar vermeli, vermeli?”⁴*

Dedesi; Cumhuriyet’in ilânından sonra ilçede tek yargıç olarak hem Cumhuriyet Mahkemeleri’ni kurar; yerleşmesine ve halka benimsetilmesinde ön ayak olur; hem de

³ Nedret GÜRCAN’ın dedesine, yüzünün çilli olması nedeniyle ‘çil kadı’ denir.

⁴ Nedret GÜRCAN, *Benim Sevgili Taşram*, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.28.

uzun yıllar tek yargıç olarak görev yapar. Bir süre sonra Gürün Savcılığı'na tayini çıkınca, "...çocuklarımın yanından ayrılmak istemem" gerekçesiyle istifa ederek, son nefesine (18 Ekim 1954) kadar Dinar'da avukatlık yapar.

Gürcan için dedesinin ayrı bir yeri vardır. Dedesi ile daha iyi anlaşır, hatta dedesinin, torunları arasında en çok kendisini sevdiğini bilir. Sanat alanında babasından göremediği desteği dedesinden görür. Çevresinde az da olsa onun sanatçı ruhundan anlayan kişilerin olması, Gürcan'ı biraz daha cesaretlendirir. Babası Osman Gürcan ise prensipleriyle, tutumluluğuyla, eğitime verdiği önemle Gürcan'a daima örnek olur. Özdemir İnce'nin deyiimiyle Nedret Gürcan "*İmparator Osman'ın oğlu*" dur.⁵

Osman Bey, Nedret Gürcan'ın şiirle, edebiyatla, uğraşmasına hep karşı çıkar; ona göre şairlik karın doyurmaz. Dinar'a, ziyaretlerine gelen Cemal Süreya'ya bile oğlunu şikayet eder:

*"Biz fabrika yapmak için kıvraniyoruz, Nedret bir dergi çıkarmanın peşinde... Şiirden karnı doyan kimse var mı? Şiirle ne yapacaksınız?"*⁶

Babası, onun okuyup eline mesleğini almasını ister. Her ne kadar sanat üzerine uyuşamasalar da Osman Bey Nedret için bir öğretmendir ve hep öyle kalacaktır:

*"O bir öğretmedi. Gidince tüm sınıflarımız boş kaldı!.. Davranışları gözlerimizde ders, sözleri kulaklarımızda küpe... bakışları yüreğimizde hız... Yokluğu çok şeyin de yavaş yavaş yokluğunu doğuran, giderek daha çok, daha çok aranan insan!.. Kimin babası ölürse 'daha çok baba' olur. Babamız da öyle oldu!.."*⁷

Gürcan, babasını talihsiz bir şekilde Kasım 1919'da kaybeder. Doktorlar hasta olan babası için ailesinden kan bulmalarını isteyince, Kızılay'dan bulunan kan, hayat kurtaracağı yerde babasının ölümüne neden olur. Yanlış kan verilmesinden dolayı babalarını kaybetmeleri Gürcan ailesini daha da üzer.

Annesi S. Fikriye Gürcan, uzun yıllar oğlunun yanında yaşar. Gürcan, annesine bir şiir borçlu olduğunu düşünür ve 1995 yılında ona şiirini armağan eder. Ocak 1999'da annesini kaybeder. Annesinin, oğlunun her şeyi anlattığını düşündüğü şiir ise şöyledir:

⁵ Özdemir İNCE, "Benim Sevgili Taşram", *Hürriyet*, 11.01.2004, s.10.

⁶ GÜRCAN, s.179.

*“Bak, yaşam böyle sürüp gidiyor işte
Günler geçiyor sen yine de iyisin
Yüzün gülüyor bir yandan
Sabahları çayını yapabiliyorsun.*

*Doksanı geçtin
Namazın tam tekmil
Bir yandan Kur'an'lasın
Bir yandan TV'de 'Yalan Rüzgârı'n.*

*Babam göremedi çoğunu
Sen mutluluklar gördün
Torunlarının çocuklarını
Zıplayıp oturdular kucığına
Ufacık parmakları dolaştı yüzünde
Aldın dudaklarına onları
Saf su içer gibi.*

*Sen iyilik Tanrıçası
Tanrı seçebilir seni
Şüphem yok bundan
Şüphem olmasın
Sen annelerin annesi
Ne güzelsin!” (Tutkun ve Kırgın, s.153.)*

Gürcan'ın sanata olan ilgisi, ilkokul yıllarında başlar. İlkokul yıllarında derslerden çok dergi ve kitaplara, müziğe, resme, sahneye merak duyar. Gördüğü, beğendiği resimlerin aynısını çizer; akordeona, mızıkaya ilgisi büyüktür. Babasından beklediği mızıkaya ise hiç alınmaz. Dedesi, Halkevi Başkanıdır. Bu sayede Halkevindeki sanat ve kültürel etkinlikleri yakından izler, her yıl düzenlenen müsamerelerde rol alır, şiirler okur. Babası ise, çok istediği mızıkayı almak yerine, dînî bilgilerini öğrenmesi için camiye, sonra da hayatı daha iyi kavrayabilmesi için bir kunduracının yanına verir. Bu iki olay, onun çocukluk hatıraları içerisinde yer alır.

B) ÖĞRENCİLİK YILLARI VE GENÇLİĞİ

Nedret Gürcan'ın edebiyata karşı olan ilgisinin ilk kıvılcımları ilkokul yıllarında kendini gösterir. Öğretmeninin müsamerelerde rol vermesi, Cumhuriyet ve 23 Nisan Bayramlarında şiir okutması, konuşmalar için ısrarla onu seçmesi edebiyata olan kıvılcımların tutuşmasına neden olur.

⁷ GÜRCAN, s.315.

Zamanın koşullarına göre çoğu konuda bir hayli bilinçli olan ailesi, çocuklarının eğitimine çok önem verir. Babası, ilkokulu Dinar’da okuyan Gürcan’ı, ağabeyi gibi Galatasaray Lisesi’ne göndermek ister. Gürcan, ilkokulda bir öğretmeniyle yaşadığı olay yüzünden karşılaştığı haksızlıktan dolayı bir dersten notu yeterli gelmez ve Galatasaray Lisesi’ne alınmaz. Bunun üzerine babası, oğlunu İzmir Buca Yatılı Ortaokulu’na yazdırır.

Galatasaray Lisesi’ne gidememenin verdiği üzüntü, aileden ilk ayrılış, Gürcan’ a İzmirli yılların başında sıkıntılı günler yaşatır:

“Ertesi sabah dersler başlayacak. Babam ayrılmak üzere ve üzgün; ben şaşkın!.. Gitti... Aileden -anlatılması zor- ilk ayrılığı bu; sudan çıkmış balık nasıl çırpınırsa öyleydim o ilk saatler. Evden ve kardeşlerimden ayrı düşmem, içimde yara gibi işleyip büyüyen, anlatılmaz bir özlem ve yalnızlık üzüntüsüydü... O durumda kim ağlamadıysa, ona ‘aşkolsun’ denir.”⁸

Gürcan, ortaokulda çalışkan bir öğrenci değildir. Sadece Türkçe ve bir iki derse olan ilgisiyle ilk iki sınıfı zorla, ucu ucuna notlarla geçer. Bu halinden, çalışkan arkadaşları gibi olmamaktan kendisi gayet memnundur; ancak bundan memnun olmayan babası Osman Bey, çareyi oğluna İngilizce ve Matematik derslerinden özel dersler aldirmakta bulur.

İngilizce derslerine sadece on ders dayanabilen Nedret için, sırada matematik dersleri vardır. Özel Matematik dersi öğretmeni Turgut Kömürcüoğlu’nun, daha üçüncü derste; *“Sende matematik kafası yok! Buraya boşuna gelip gidiyorsun”* demesi üzerine morali bozulur ve derse gitmeyi bırakır.

Turgut Hoca’nın bu muamelesini ileri yaşlarda muhakeme eden Gürcan, Türkçe öğretmenlerinin *“Sen edebiyat adamı olacaksın...”* demelerinde bulur teselliye ve matematikte de ne kadar başarılı olduğunun kanıtı olarak ticaretteki başarılı yıllarını görür. Gürcan için Türkçe öğretmenlerinin; *“Sen edebiyat adamı olacaksın...”* demeleri yeterlidir. Türkçe öğretmenlerinin ilgisi, okuldaki sosyal faaliyetler, Gürcan’ın hayata, okula, edebiyata karşı sevgi duymasına neden olur:

“Okulda sosyal çalışmalar, Türkçecilerle ve kütüphaneyle dostluklar, duvar gazeteleri, müsamereler, sporun her türlü, izcilik ve geziler başladı... yeniden

⁸ GÜRCAN, s.68.

*sevdalanmaların ilk sinyalleriydi: Edebiyata ve güzel olan her şeye... Buca güzeldi; doğası ve kızlarıyla... Galatasaray'ı artık hiç aklıma getirmiyordum..."*⁹

Türkçenin hiç de dalga geçilecek bir ders olmadığını, ilk defa Türkçe Öğretmeni Neclâ Acemi'den öğrenir. Bir süre sonra Serhat Kestel adında yeni bir edebiyat öğretmeniyle tanışır. Neclâ Hanım'la başlayan edebiyat sevgileri, Serhat Hanım'ın sayesinde daha da artar. Serhat Hanım, o güne kadar gördükleri, 'öğretmen' imajından giyinişiyle, davranışlarıyla, ders anlatışıyla çok çok farklıdır.

Aynı sınıfta bulunan, edebiyata meraklı üç arkadaş Nedret Gürcan, Cengiz Tuncer¹⁰ ve Cengiz Yörük¹¹, Neclâ Acemi'nin ve daha sonra öykü ve roman yazarı olan Serhat Kestel'in öğrencileri oldukları için çok şanslıydılar. Edebiyata olan ilgilerini ve yeteneklerini bu yaşlarda fark etmeleri, öğretmenlerinin sayesinde olur. 'Sesimiz' adlı okul gazetesi çıkarılır, gazetede yazılar yazarlar. Derslerden sadece Türkçe dersini dört gözle beklerler. Gürcan, bir edebiyat adamı olarak bu günlere gelebildiyse, bunun Neclâ Öğretmen'in ve Serhat Öğretmen'in verdiği dersler sayesinde olduğunu ifade eder:

*" Türkçe öğretmenlerimiz (Necla Acemi, Dirahşan Erden, Serhat Kestel: öykü ve roman yazarı) sınıfa girince, "Kapatın kitaplarınızı çocuklar, bugün dersimiz Orhan Veli..." derlerdi. Şimdilerde öyle öğretmenler var mı bilmiyorum: Orhan Veli'nin 'Masal' adlı şiiri üstüne bir ders boyu anlatım ve yorumlar yapılır mı? Biz, Orhan Veli'yi de, Cahit Sıtkı'yı da, Ataç ve diğerlerini de böyle derslerde tanımaya, böyle öğretmenlerden öğrenmeye başladık o yıllarda... Sanki okulda Türkçe dersinden başka ders, Türkçe öğretmenlerinden başka öğretmenler yoktu! Öyle seviyor ve öyle seviliyorduk; edebiyat sevgisine ve ilgisine de onlarla vardık."*¹²

Gürcan, 1996 yılında, bir tesadüf sonucu Serhat Hanım'ın adresini öğrenecek ve bir zamanlar hayranlık duyduğu Türkçe öğretmeniyle mektuplaşmaya başlayacaktır.

Gürcan, ortaokulun son sınıfında, okulun bitimine az zaman kala talihsiz bir şekilde rahatsızlanır. Rahatsızlığı ciddidir ve öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kalır.

⁹ GÜRCAN, s.75-76.

¹⁰ Cengiz TUNCER (1931-1981): Buldanlı Tüccar Yusuf'un oğludur. Ortaokulda şiirle başlayan sanat sevgisi, gazetecilik, röportajcılık, sinemacılıkla devam ederken iki büyük de roman yayımlamıştır: *Hacizli Toprak* ve *Kerkenez*. Sonraki yıllarda E Yayınları'nın sahibi olur. Ayrıca 1951 yılında Tarık Dursun K. ile birlikte çıkardıkları *Devriâlem* isimli şiir kitabı vardır.

¹¹ Cengiz YÖRÜK (1928-): Kurtuluş Savaşı'nın simgelerinden Yörük Ali Efe'nin oğludur. Öykü yazarıdır, son olarak da bir şiir derlemesi ortaya koyar. Eserleri: *Yoldaki Taşlar*, İstanbul Yeditepe Yayınları, 1928; *Çölde Bir Deve*, İstanbul Yeditepe Yayınları, 1965; *Yalnız Kadınlar*, İstanbul Yeditepe Yayınları, 1967; *Yeni Şiirimizden*, Yörük Yayını,1962.

¹² Nedret GÜRCAN, "Ataçlı Yıllar", *Kitap-lık*, YKY, S.48 (Temmuz-Ağustos 2001), s.129.

1948-1950 yıllarında Peritonit nedeniyle üç zorlu ameliyat geçirir ve uzun süre hastahanedeki kalması gerekir.

Hastahanedeki çıktıktan sonra Nedret'in hayatı tamamen değişir. Altı ay kadar bir süre kendisini eve kapatır. Bu süre içerisinde kitaplarla dost olur. Halkevi başkanı olan dedesi aracılığıyla halkevi kütüphanesinden kitaplar getirir, hemen her gün bir kitap bitirir.

Dedesinin sayesinde halkevi kitaplığı, Gürcan için yeni ve zevkli bir uğraş olur. Dedesi, halkevi kitaplığını işler duruma getirmek için, bu işi bilenlerle konuşmak üzere Isparta'ya gider. Ona, üniversite son sınıf öğrencisi, kitaplık işini bilen bir kızı, bir miktar fazla para vererek ilçeye götürmesini, birisini yetiştirinceye kadar orada tutmasını önerirler. Dedesinin bu öneriyi yerine getirmesi, Gürcan'ın hayatında edebiyatı tanınmasına yönelik büyük değişikliklere neden olur.

C) İZMİR YILLARI

İzmir, Nedret Gürcan'ın ilk gençlik yıllarının kentidir. Gürcan, okul kaydı için babasıyla İzmir'e ilk geldiği günkü heyecanını unutamaz. Yıllar sonra, büyük şehre gelmenin şaşkınlığını, İzmir'e olan sevgisini İzmirli olan dostu Tarık Dursun'a ithaf ettiği bir şiiriyle anımsar:

*“Yaşım on üçtü ilk gördüğümde
Işıklar içindeydi İzmir
İnsanlar omuz omuza.
Alsancak'ta trenden indik
Babam yanımda
Yüreğimin kuşu çırpınıyordu
Bastırıp tuttum ellerimle.*

*İçimde yumruk gibi ilk gençlik
Babamın söylediğine göre
Şehir acemisiydik.*

...
*Bir uçtan bir uca Kemeraltı
Terlikçi, dönerci, sıra sıra kitapşı
Mankenler el eder vitrinlerden
Nermin, Çatalkaya, Hazma Rüstem
Hangi sokağa girsem
Burnumda bir İzmir kokusu.*

*Bu otobüs konağa gider
Bu otobüs Basmane'ye
Tepecik aktarmalıdır
Tümünü dene.*

*Çocukların ellerine balonlar öter
Balık, deniz ve Kordonboyu'nca aşklar
Karşıcaya'da –son-atlı tramvay
Binersin, inersin istediğin kadar.*

*Fuar bir ayrı şehir sanki
İzmir'in yüzük taşı, gerdan süsü
Dönmedolap, çay bahçesi, ördekler
Kaldır başını bak paraşüt kulesi
Cayırlı-cuyurlu seslerle dönen
Ölümüne motorsikletli gösteriler.*

...
İzmir'e
İlk on üç yaşında gelmişim
Bakıp kalmıştım.” (Tutkun ve Kırgın, 116-118.)

Buca Yatılı Ortaokulu'nda başlayan, edebiyat olmak üzere birçok ortak noktaları bulunan Cengiz Tuncer ve Cengiz Yörük ile aralarında sağlam bir dostluk kurulur. İleride birlikte dergi çıkaracağı arkadaşları Tarık Dursun K. ve Ziya Metin ile Cengiz Tuncer aracılığıyla 1951 yılında tanışırılır. Önemli yazarlarımızdan Tarık Dursun K., hatıralarını anlattığı kitapta bu tanışmayı şöyle anlatır:

“Ölümün ve ölmenin aklımıza gelmediği yıllardaydık. İzmir'deydik: Ben, Cengiz Tuncer, Ziya Metin, Galip Göksel, Muhtar Kemal, Ali Rauf Buburalarki, Esat Ahmet Balım, Cemal ve Nevzat Engindenizler... Nedret Gürcan'ı aramıza Cengiz Tuncer getirdi bir gün. Dinarlı. Taşra çocuğu. Kökü Karadenizli, bıyıksız ve çok yakışıklı. Cengiz ve M. Hasan Göksu ile Buca yatılı ortaokulundan arkadaşlarmış. Hepimizin şair kesildiği günlerdi. Nedret Gürcan da şairdi. Biz şairler ordusu gibiydik. Bir kusurumuzla: Şair olduğumuzu yalnız biz biliyorduk...”¹³

Edebiyat sohbetleriyle, Yasef'in Meyhanesi'ndeki içki meclisleriyle güzel dostluklarının temelleri atılır. Tarık Dursun'a göre her zaman buluştukları Ankara Palas'ta şiir konuşulur, Yasef'in Meyhanesinde de şiir içilirdi. Şiir aşkıyla dolu olan gençler, şiirlerini gönderdikleri hiçbir dergiden olumlu yanıt alamazlar. Dönemin ünlü şairlerinin isimleri altında ezilirler, onlara şans veren olmaz. Ne zamanki Kaynak Dergisi ilk önce Cengiz Tuncer'in, daha sonra sırayla Nedret Gürcan'ın, Tarık

¹³ Tarık Dursun K., “Nedret Gürcan, Ödemiş Âşıkları”, *Ben Unutmadan*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1994, s.103.

Dursun'un, Ziya Metin'in şiirlerini yayımlar, onlar için sanat hayatları da başlamış olur. Kaynak, genç şairlerin cesaretine cesaret katar ve artık "*Kordonboyu onlardan sorulmaya başlar.*"¹⁴

Nedret Gürcan, İzmir günlerini, arkadaşlarını, buluştukları pastaneleri, Yasef'in meyhanesini, daha nice güzel hatıraları mutlulukla anımsar. İzmir'de çıkardıkları *Kervan* adındaki derginin bu buluşmalar sonucu ortaya çıktığını söyler. Gençlik yıllarının ve dergi çıkarmanın heyecanı İzmir, artık Gürcan ve dostlarıdır.

Gürcan için İzmir'in yeri apayrıdır. Gençlik yıllarında yaşadığı duyguları, o yaşın heyecanını dizelerine şöyle aktarır:

*"Gayri, hiçbir şarkı hoşuma gitmiyor
İlle Narin bardaki karılar aklımda
Kordon boyu şavk içinde geceleri.*

*Üç arkadaş balığa çıktık sandalla
Rakı içtik susuz
Karşıyaka vapuru kıç vurdu geçti
El salladık ardından*

*Sonra topumuzu birden efkâr aldı
-Bakmıyor çeşmi siyah feryâde-" (Yaşadıkça Aşk, s.20.)*

Daha sonraki yıllarda da İzmir sevgisi ve bu şehirde yaşadığı aşkları şairin belleğinden silinmez. 1996 yılında yazdığı bir şiirde de o yılları anımsar:

*"Sevda gibi her sokaktan
Kordona çıkan İzmir
Karşıyaka uzaktan
Işıkları uçuşur.*

*İlk aşkın kokusudur
Canını alır gibi olur
Yasemin" (Tutkun ve Kırgın, s.18.)*

Gürcan, *Kervan*'dan sonra da, çok şeyler paylaştığı dostlarıyla buluşabilmek için sık sık Dinar'dan İzmir'e gider. Dostlarına, '*ben geldim*' demesi yeterlidir. Hepsi toplanarak yeniden şiir sohbetleri ederler, birbirlerine şiirlerini okurlar, birbirlerinin aşklarını paylaşırlar. Tarık Dursun, *Ben Unutmadan* adlı kitabında da söylediği gibi, halen Nedret Gürcan'ın apansızın İzmir'e çıkıp geleceğini düşünür ve eskiye duyduğu

¹⁴ Yaşar AKSOY, "Ege'den Yetişen Ünlü Yazarlar, Tarık Dursun K.", *Yeni Asır*, 06.05.1996, s.2.

özlemi kitabında dile getirir.¹⁵ Kendisinin duyduğu özlemi, Nedret Gürcan'ın da duyup duymadığını merak eder:

*“Eski İzmir’i, eski bizleri, ölenlerimiz ve kalanlarımızla bizi, eski aşkları ve Ödemiş günlerimizi... Düşünüyor mu?”*¹⁶

Nedret Gürcan da İzmir yıllarına en az Tarık Dursun kadar özlem duyar. Arkadaşlarının kendisine karşı olan içtenliklerini unutamaz. Onların sayesinde şiiri olan sevdası artmıştır, bir türlü kopamadığı taşrasından kısa bir süreliğine de olsa istediği zaman uzaklaşabilmektedir, onlarla İzmirlidir:

*“Ben eskiden de Dinarlıydım. Dinarlı ve taşralı. Ama ne zaman gelsem, siz vardınız. Sizlerle taşralı değildim, İzmirliydim.”*¹⁷

Turgut Çeviker’e göre Gürcan’ın İzmir yılları ve kurduğu dostluklar, onun şairliğini büyük oranda etkileyen unsurlardır. Gürcan’ın şairliğini değerlendirirken bunları da dile getirir:

*“İzmir’de geçen okul yıllarında tanıdığı, arkadaş olduğu -geleceğin- kimi ünlü edebiyatçılarıyla dergi çıkarmalar, mektuplaşmalar; yıllarca ölmeyecek köklü ve candan dostlukların büyüttüğü bir şair Nedret Gürcan...”*¹⁸

Nedret Gürcan, her ne kadar İzmir’i benimsese de taşralıdır; büyük kentlerden dönüş yolu hep taşrası olarak kalır. Edebiyat dünyasından olan arkadaşlarının çoğu, büyük şehirlerden birinde kendi mekânını seçer, o ise taşrasına dönmeye mecburdur. Tarık Dursun, Gürcan’ın taşra gerçeğini bir kısır döngü olarak değerlendirir ve dönüşü mecburî olan bu durumdan üzüntü duyar:

*“O Dinar’daydı. Dinar’dan dışarı çok çıktı, ama yine Dinar’a döndü hep. Dinar onun kısır döngüsüydü.”*¹⁹

¹⁵ DURSUN K., s.107-108.

¹⁶ DURSUN K., s.102.

¹⁷ DURSUN K., s.108.

¹⁸ Turgut ÇEVİKER, “Benim Sevgili Taşram, Nedret Gürcan”, *Satır Arası*, Aralık, 2003, s.26.

¹⁹ DURSUN K., s.102.

D) EVLİLİĞİ

Gürcan, İzmir Buca Yatılı Ortaokulu'nda tanıştığı, karşı sınıfın güzel kızı olan İzmirli Nurhan ile 17 Mart 1956 tarihinde evlenir. Evleneceği nedeniyle *Şairler Yaprağı*'nın 20. sayısında(Şubat 1956) izne ayrılır ve derginin Mart sayısının çıkmayacağı duyurulur. 1956 Mart-Nisan sayısının son sayfasında ise Gürcan, “*Mutlu Dünya Çıkmazı*” adlı şiirini evliliğine ithâfen yayımlar:

“Civan yarım
Gayri iki canız
İki bölüşgeniz, iki bahar çiçeği
Sabahleyin iki aydınlık, bir boy aynasında
Sevinçten uçtu-uçacak ellerimiz.

Ellerimiz bizim dost kahraman ellerimiz
Biz ellerimizi bıraktık

Günde üç defa bırakıyoruz ellerimizi
Sabahları kırlara, su kenarlarına gidiyor
Vazoluk çiçekler koparıyor
Çarşı-pazar geziyor öğle vakitleri
Soğan, sarımsak boğazımıza çerez alıyor.

Biz ellerimizi akşamları da bırakıyoruz
Ama ellerimiz bizi bırakmıyor
Bizim dost kahraman ellerimiz

Bu mutluluk gün doğarken iki defa ısıdı
Sıcaklığını duydu yüreğimiz, iki defa büyüdü
Tef dümbek, davul-zurna bizim için çalındı
Sana ‘gelin hanım’ – bana ‘damat bey’ denildi.”²⁰ (*İki Beyaz Çizgi*, s.23.)

Şairler Yaprağı'nın 23. sayısında Nedret Gürcan'ın evliliğine dair güzel bir anısı yayımlanır:

“Geçen yıl şair Refet A. Kocabekir evleniyordu. Nedret Gürcan, Refet'e şöyle bir tebrik telgraftı gönderdi: 'Refetciğim, Geçmiş olsun Selâmlar.'

Geçenlerde Nedret Gürcan'a evlenme töreninde Refet'ten şu telgraf geldi: 'Allah gani-gani rahmet eyleye, Selâmlar'”²¹

Nedret Gürcan; Ali Niyazi, Etil ve Barkın isimli üç çocuk ve Yalın, Karya, İlayda, Görkey ve İrem isimli beş torun sahibidir.

²⁰ *Şairler Yaprağı*, S.21-22 (Mart-Nisan 1956), s.20.

²¹ *Şairler Yaprağı*, S.23-24 (Mayıs-Haziran 1956), s.15.

E) DERGİCİLİĞİ

Nedret Gürcan, İzmir yıllarında dostlarıyla içki meclislerinde, Ankara Palas buluşmalarında, edebiyattan ve şiirden konuşmaları sonucu *Kervan* adlı derginin projesinin ortaya çıktığını söyler. *Kaynak* dergisi, şiirlerini yayımlayarak bu genç şairleri yüreklendirmiştir. Kendilerine güvenleri gelen gençler, enerjilerini dergi çıkarma yönünde kullanırlar.

1951-1952 yılında Ziya Metin, Cengiz Tuncer, Tarık Dursun K. ve Nedret Gürcan, ‘, 8 sayı sürecek olan ‘*Kervan*’ adındaki aylık edebiyat dergisini çıkarırlar. Bu dört edebiyat âşığı genç için Özel Arabul; “*edebiyat ve serüven onlarıdır.*”²² der. *Kervan*, İzmir’in en iyi dergisi olma yolundadır. 25 kuruştan satılan derginin ilk beş sayısı normal boyutlardaki bir dergi biçiminde, on altı sayfa; diğer üç sayısı gazete boyutunda 4 sayfa halinde çıkartılır. İlk sayı, Ekim 1951’de, son sayı ise 1 Şubat 1952’de yayımlanır. Derginin künyesinde; kurucusu Nedret Gürcan, sahibi ve yazı işleri müdürü Ziya Metin Başkan, sekreter Cengiz Tuncer isimleri yer alır. Kültür ve sanat dergisi olan *Kervan*’da; resim, tiyatro, şiir, sinema, müzik, kitap tanıtımı, kitap eleştirisi gibi çok farklı konulara, zamanın ünlü edebiyatçılarının, sanat adamlarının yorumlarına yer verilir .

Nedret Gürcan’ın sekizinci sayı hariç her sayıda bir şiiri yayımlanır. Derginin 3. sayısındaki (Aralık 1951) ‘*Memnuniyet*’ şiiri Nurullah Ataç’ın beğenisini kazanır.²³ *Kervan*’da, ileride *Şairler Yaprağı*’nda da olduğu gibi resme, küçük çizimlere, estetiğe büyük önem verilir.

İlk sayısından itibaren dergide, önemli isimler yer alır. Samim Kocagöz, Sunullah Arısoy, Attilâ İlhan, İlhan Tarsus, Oktay Akbal, Fakir Baykurt, Özdemir Hazar, Halim Yağcıoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Tarık Dursun, Kemal Bilbaşar, Ziya Metin, Necati Cumalı ve daha bir çok kişinin yazıları yayımlanırken; Metin Eloğlu, Limasollu Naci, Suat Taşer, Nedret Gürcan, Cengiz Tuncer, Oktay Rifat, Orhan Veli, Tarık Dursun, Cahit Külebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ceyhun Atuf Kansu, Attilâ İlhan, Halim Yağcıoğlu, Sabih Şendil, Turgut Uyar, Zeki

²² Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet- Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

²³ Nurullah ATAÇ, “Dergilerde”, *Türk Dili*, S.4 (Ocak 1952), s.59.

Ömer Defne, İlhami Bekir, Turhan Dökmeci, İlhan Berk, A. Faruk Kakinç, Avni Dökmeci, Edip Cansever, Esat A. Balım, Mücap Ofluoğlu, Şükran Kurdakul, Fazıl Hüsnü Dağlarca... gibi güçlü şairlerin de şiirleri yayımlanır.

Kervan, sekiz sayıdan fazla çıkarılamaz; ancak Gürcan için bu büyük bir deneyim olur ve adını edebiyat dünyasına yavaş yavaş duyurmaya başlar. Gençlik yıllarının ve dergi çıkarmanın heyecanı ile İzmir, artık Gürcan ve dostlarıdır. Güzel bir işi başarmış olmanın verdiği gururu ve sevinci Nedret Gürcan; “*İzmir’i satın almış gibiydik: ‘Dur’ diyorduk, İzmir duruyordu, ‘Yürü’ diyorduk, İzmir yürüyordu sanki...*”²⁴ diyerek anlatır. O dönemdeki ve daha sonraki başarılarından dolayı Mustafa Şerif Onaran, Cengiz Tuncer’i, Tarık Dursun K.’yı ve Nedret Gürcan’ı ‘*İzmir’in üç as’* olarak değerlendirir.²⁵

Şairler Yaprağı, ‘*Türkiye’nin Tek Şiir Dergisi*’ sloganıyla Dinar’da yayımlanmaya başlar ve tüm Türkiye’ye ulaşır. Edebiyat tarihinde yayımlandığı yıllarda ve sonrasında adından çok söz ettirir. İlk sayısı 1 Mayıs 1954’te yayımlanan dergi, 35-36 sayısıyla birlikte Temmuz-Ağustos 1957’de yayın hayatını tamamlar. Nedret Gürcan, derginin sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden mesul müdürüdür. 1. sayıda verilen bilgiye göre dergi idare ve tertip kurulu üyeleri Nedret Gürcan, M. Reşat Ünsal, Necati An ve Adil Acar iken, bu kadroya 4. sayıda Adnan Peşkirioğlu eklenir. 7. sayıdan itibaren künyede sadece Nedret Gürcan’ın adı yer alır.

36 sayı çıkan *Şairler Yaprağı*, üç yılda üç farklı boyutta yayımlanır. Dergi birinci yılında 1 ve 12. sayıları yarım gazete sayfası büyüklüğünde; 16, 12 ya da 8 sayfa olarak²⁶ yayımlanır. 2. yılında normal bir kitap boyunda 20 sayfa olarak; 25-36 sayılarında ise birinci yılki boyuttan biraz daha büyük şekilde ve 4 sayfa olarak yayımlanır, sadece 25. sayı ve 35-36. sayılar tek sayfa halinde yayımlanmıştır.

Gürcan, dergi için gereken maddî yardımı dedesinden görür. Dinar, böyle bir derginin basımı için olanağı olmayan bir ilçedir. İlk iş olarak Isparta’dan pedallı bir baskı makinesi satın alır ve matbaaya usta bulur. Evinin yakınlarında kiraladığı iki göz

²⁴ GÜRCAN, s.204.

²⁵ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, 04.04.2004, s.46.

²⁶ 1., 5-6. sayı 16 sayfa, 2.-3.-4. sayı 1 sayfa, 7.-12. sayılar ise 8 sayfa olarak yayımlanır.

odaya matbaa kurulur. El dizgili matbaaya harfler teker teker yerleştirilir ve dergi sayfa sayfa basılır. Geceli gündüzlü yoğun bir çalışma başlar. Isparta'dan gelen usta bu çalışma koşullarına dayanamaz ve çareyi 5. sayıda kaçmakta bulur. 27. sayıya kadar dergi, Dinar'a 60 km uzaklıktaki Isparta'da basılır. Daha sonra Isparta'dan bir usta daha Dinar'a getirilir ve eski matbaa çalıştırılır. İlk günlerde mürekkep ve daha sonraları da kağıt sıkıntısı çekilir. Gürcan, getirdiği ustaya ucuz bir fiyatla ve taksitle sattığı matbaada, dergisini parasıyla bastırır. Ta ki 35-36. sayıya kadar. Maalesef bu sayının sadece iki sayfası basılır, bu sayı tamamlanamadan bazı nedenlerden dolayı derginin basımına son verilir.

Şairler Yaprağı'nda 'Türkiye'nin Tek Şiir Dergisi' sloganının yer alması, bazı kesimlerin tepkisini çeker. Avni Dökmeci'nin sahibi olduğu, ilk sayısı 1 Ocak 1948'de yayımlanan *Kaynak*²⁷ adlı şiir dergisinin Haziran 1956'ya kadar 113 sayı çıktığı öne sürülür. Buna göre *Şairler Yaprağı*, 24. sayısına kadar Türkiye'nin tek şiir dergisi değildir. Gürcan ise, bu fikre katılmaz. Diğer sanat ve edebiyat dergilerinden farklı olarak *Şairler Yaprağı*'nın sadece şiir dergisi olduğunu, diğer edebî türlerin dergide yer almadığını söyler. *Şairler Yaprağı*, sayfalarını sadece şiire ayırmıştır:

*“Dergimizin başlığından bu sözü kaldırdık. Öyle ya, Ataç'ında tutunda irili ufaklı bir çok yazarlar doğrusu rahatsız oldular bu sözden. Yazacak bir şey kalmamış gibi 'Şairler Yaprağı'nın bu başlığa hak kazanıp kazanmadığı üzerinde kalem oynattılar. Hakkımızdı bu başlık; Türkiye'de yalnız şiirle ilgilenen tek dergi olduğu için hakkımızdı. Çoğu, bu sözün altında bir böbürlenme olduğunu sandı. Neyimize böbürlenecektik? Dergimiz şiir ve şiirle ilgili yazılarla çıkıyor. Yurdumuzda aynı işi yapan başka dergi var mı? Yok. Bizden gayri hepsi, sanat ve fikir dergileridir, içinde şiir de vardır tabii. Ama bizim dergide, şiirden uzaklaşmış bir şey yoktur.”*²⁸

Gürcan, şiir üzerine yazılar da yayımlamaya başlayan *Şairler Yaprağı*'nın çıkış amacının salt şiir olduğunu, *Kaynak*'ın sadece şiir dergisi olmadığını belirtir:

*“Dergiyi Tarık'la tasarlarlarken salt şiir yayımlamayı düşünmüştük. Ve ilk sayıda dergi adının altına 'tek şiir dergisi' dedik. Sonra yazı da yayımlamaya başladık... Kaynak da salt şiir dergisi değildi, ama bizim çıkış amacımızda salt şiir yayımlamak vardı.”*²⁹

Derginin 1. sayısı, Atatürk'ün çerçeve içerisine alınmış; *“Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata mâlik olmaz.”* özdeyişiyle başlar. Altında Nedret

²⁷ *'Kaynak'* adlı bu dergi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

²⁸ *Şairler Yaprağı*, S.28 (Aralık 1956), s.4.

²⁹ Nedret GÜRÇAN'ın Döndü Bulut'a Bilkent / Ankara, 7 Ekim 2004 tarihli mektubundan.

Gürcan'ın derginin çıkış merhalelerini, dergi çıkarmadaki amacını anlattığı, çerçeve içine alınmış yazısı yer alır. Gürcan, dergi çıkarma işine bir yıl öncesinden karar verdiğini, nisan ayının ilk haftası içinde derginin çıkacağını ilân eden bildiri beyannamesini yurdun her köşesine gönderdiğini ve taşradan çıkacak bir dergi için edebiyat severlerin olumlu tepkilerinin kendisini mutlu ettiğini büyük bir memnuniyetle anlatır:

“...Ümidimizden üstün bir ilgiyi daha dergi çıkmadan görmemiz sevincimizi büyüttü. Başarmamız gereken işin bütün güçlüklerine rağmen sanat aşkının verdiği zevk ve gayretle ilk sayımızı imkan nisbetinde kusursuz ve sevimli bir duruma getirmeğe çalıştık.”³⁰

Edebiyata, sanata duyduğu aşk ve *Şairler Yaprağı*'na Anadolu'dan, edebiyat çevrelerinden gelen olumlu tepkiler, Gürcan'ın gayretinin daha da artmasına yol açar. Gürcan, yayın hayatına girmedeki amaçlarının sadece Türk şiir sanatına hizmet etmek olduğunu belirtir:

“Yayın hayatına bir iddia ile değil, Türk şiir sanatına hizmet gayesi ile girerken ‘şiir okuyan-şiir yazan, şiir seven herkesin dostuyuz’ düsturunu unutmayı; Büyük Atatürk'ün çizdiği aydınlık yoldan yürüyeceğiz.”³¹

Şairler Yaprağı'nın yayımlanmadan aldığı olumlu tepkiler, 1. sayısından sonra da devam eder. Zamanın önemli edebiyat dergilerinden *Onüç*, *Şairler Yaprağı*'nın hazırlanışındaki titizliği üzerinde durur ve okurlarına dergiyi okumalarını tavsiye eder:

”Genç şair arkadaşımız (N. G.) *Şairler Yaprağı* adı verdiği şiir dergisini bu ayın içinde çıkardı. Türkiye’de tek şiir dergisi olarak başlı başına çıkan bu dergi son derece güzel titizlikle hazırlanmış. Dergiyi bütün okuyucularımıza tavsiye eder, *Şairler Yaprağı*’na uzun ve muvaffakiyetli seneler dileriz.”³²

Nedret Gürcan'ın dergi çıkarmadaki amacı, ellerindeki kısıtlı imkânlar dahilinde, Türk şiir sanatına hizmet etmektir; bunu da yeni şiirlere, yeni şairlere kapısını açmakla sağlamaya çalışır. Ergun Elgün *Yeni Asır* gazetesinde, *Şairler Yaprağı* adıyla yeni bir şiir dergisi çıkaran gençlerin yaptığı bu güzel girişimi heyecanla karşıladığını söyler ve *Şairler Yaprağı*'nın amacını doğru bir şekilde ortaya koyar:

³⁰ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954), s.2.

³¹ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954), s.2.

³² İbrahim HATİPOĞLU, *Onüç*, S. 4; *Şairler Yaprağı*, S.2 (1 Mayıs 1954), s.8.

“Eskiler ne kadar beğenmezse beğenmesin, gençler ve yeniler çalışıyorlar. Öylesine bir çalışma ki bundan 25-30 sene evvelki sanatçıların gıpta ile seyrettikleri bir gayret. İşte bunlardan biri de Dinar’da intişar etmeğe başlıyan Şairler Yaprağı’dır. Bu dergiyi çıkaran Nedret Gürcan şair bir kişi, yıllardır şiir yazar, kendisine Aşk şairi de derler. Bu derginin iki gayesi var, birincisi hiç tanınmamış olanların şiirlerini tanıtmak, onlara doğru yolu göstermek; ikincisi de şiirin neler verebileceğini göstermek. Sahibi olan şair idealist bir kişi, Dinar gibi basım zorluğu olan bir köşede bu dergiyi çıkarıyor...”³³

Selmi Andak da Cumhuriyet gazetesinde Şairler Yaprağı’nın 1. sayısı için bir değerlendirmede bulunur. Derginin Anadolu’da çıkmasına rağmen sağladığı başarısından ve yeniye olan açıklığından bahseder:

“Türkiye’de tek şiir dergisi Dinar’da çıkıyor. Dinar’da, Nedret Gürcan’ın güzel ve faydalı bir teşebbüsü ile ‘Şairler Yaprağı’ adı altında memleketimizde halen tek şiir dergisi yayınlanmağa başlamıştır. Anadolu’da çıkmasıyla dikkate bu dergide yeni ve modern Türk şairlerinin kitaplarından seçmeler, örnek şairlerden yeni şiirler bulunmakta ve yenilerin şiirleri tanıtılmaktadır.”³⁴

Şairler Yaprağı’nın Türk şiirine yaptığı hizmeti, Cenap Ş. Gedikoğlu, Son Havadis gazetesinde ifade eder:

“Şair Nedret Gürcan Dinar’da çıkardığı bu dergi ile ‘Türk Şiiri’ne yerinde bir hizmeti başarmaktadır. Türkiye’nin en seçkin şairlerini bir arada toplamakla aynı zamanda ‘Modern Türk Şiiri’ni de bol bol okurlarına sunmaktadır. Bunun yanında ‘Genç istidatlar’ da yer almaktadır. Yeni değerleri de tanımak imkânlarını buluyoruz. Hem de büyük iş şehirlerinin yayınladığı daha doğrusu büyük iş şehirlerinde çıkan dergi ve gazeteler kadar güzel basılmakta. Klişe, motif ve desenleri bu dergide bulmaktayız. Dinar ilçedir, Karakuyu istasyonundan sonra İzmir demiryolu üzerinde şirin güzel bir yurt köşesidir. Ağaçları, yeşil sebze bahçeleri ve sevimli insanları vardır. Benim doğduğum ve büyüdüğüm Çal İlçesinden geçen ve Çal için bir nimet olan ‘Büyük Menderes’ nehri de buradan Dinar’ın hemen doğu kuzeyinden doğar. İşte bu sevimli şiir dergisi de B. Menderes gibi bu küçük kasabadan doğuyor. Güzel tatlı ve berrak haliyle okurların hafızalarına dökülüyor. ‘Modern Türk Şiiri’ bu dergide güler ve güzel. Bizim memleketimizde ‘Şiir antolojileri’nden gayri yayınlarda Türk şiirini bol bol bulmak mümkün değildir. Şimdiye kadar bizde yalnız Hikâyeleri, Tiyatro bilgilerini ve Karikatürleri bir arada toplıyan ‘Albümler’ çıkar, sadece ‘Şiir dergisi’ adı ile ve yalnız Türk Şiirine ayrılmış bir dergi çıkmazdı. İşte Türkiye’de ilk defa bu hizmeti yerine getiren ‘Şairler Yaprağı’ oluyor. Arkadaşımız Salim Şengil ‘Seçilmiş Hikâyeler’ dergisiyle hikâyeciliğimize gerekli hizmeti başarmaktadır. Devamlı yayınları ile iyi bir yol tuttu. ‘Şairler Yaprağı’ ile de Nedret Gürcan şiirimizde bu işi sağlamak üzere yerinde bir adım atmıştır.”³⁵

³³ Şairler Yaprağı, S. 2 (1 Haziran 1954), s.8; Ergun ELGIN, Yeni Asır, 18 Mayıs 1954.

³⁴ Selmi ANDAK, Cumhuriyet, 15 Mayıs 1954; Şairler Yaprağı, S.2 (1 Haziran 1954), s.8.

³⁵ Cenap Ş. GEDİKOĞLU, “Şairler Yaprağı Şiir Dergisi”, Son Havadis, 21 Ağustos 1954, Ankara; Şairler Yaprağı, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.16.

Kervan'dan sonra ilçesinde hep bir şiir dergisi çıkarmayı düşleyen Gürcan, *Şairler Yaprağı* ile hayâl ürünü gibi görülen şeyi gerçekleştirmenin, *Kervan*'dan özlediği şeyi yapmanın ve sonucunda başarı sağlamanın mutluluğu içerisinde:

“İlçemde bir de yalnız kalınca *Kervan* günlerini arar olmuştum. Varlık abonesiydim, dergi geldikçe kıskançlıktan sıtma tutar gibi olurdu. Öyle bir dergi çıkarabilir miydim? Ünlü şairleri o dergiye toplayabilir miydim?.. Gölde su aramak gibi bir şey!”³⁶

Gürcan'ın ‘gölde su aramak gibi bir şey’ dediği hayâli gerçek olur. *Şairler Yaprağı*, şiirin nabzının attığı bir dergi haline gelir:

“İzmir'den sonra artık ilçemde, Dinar'dayım. *Şairler Yaprağı Dergisini* çıkarıyorum. *Kervan*'dan tadı damağımızda kalmıştı. Ankara'daki sanatçı dostlar, başta Tarık Dursun K., Turgut Uyar, Ahmet Oktay, Yılmaz Gruda, Tevfik Akdağ, Muzaffer Erdost, Güner Sümer, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Erdoğan Tokmakçioğlu, Ülkü Arman, Bekir Çiftçi (o yıllarda dost olduğumuz Ahmed Arif henüz Diyarbakır'dan Ankara'ya gelmemişti, zaten dostlukları da *Şairler Yaprağı* ile başlamıştır. Cemal Süreya da Eskişehir'de görevliydi) ve diğerleri *Şairler Yaprağı*'nın üstüne kapaklanmışlar, yığınla şiir, yazı gönderiyorlardı. Kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerlerde, ayda 3000 basan bir şiir dergisiydi ve ünü tüm yurdu tutmuştu. Şimdinin önemli edebiyatçılarının sevgili dergileriydi...”³⁷

Gürcan, Dinar'da sanat adına dergi çıkarmanın zorluklarını az çok tahmin ediyordu; ancak ideali uğruna, her türlü zorluğu göze alarak bu işe başlar ve hep daha iyisini hedefler:

“Dinar gibi sanat, edebiyat ve basın hayatından hiç nasibi olmayan bir yerde, bu denli bir dergiyi çıkarmak, dağıtmak, yaymak kolay bir iş olmasa gerek. Derdimiz çok, serüvenimiz uzun... Baskımızın iyi olduğu fikrini savunmuyoruz. Küçük il basımevlerinde bundan daha iyisi oluyor. Ama iyi olması için elimizden ne gelirse yapıyoruz. Yapacağız da.”³⁸

Şairler Yaprağı'nın yayımı sürecinde karşılaştıkları güçlükleri ‘Dergi Notları’ başlığı ile anlatarak, okurlarıyla paylaşım içerisine girer:

“Bu dergiyi ufak bir pedal matbaasında Dinar gibi basın âleminin en ölü olduğu bir şehirde çıkarıyoruz. On iki sahife on iki defa makinaya veriliyor. İşçilik artıyor on gün gibi uzun bir zaman derginin tamamlanmasına kâfi gelmiyor. Hiçbir yerde bu kadar güçlüklerle böyle bir derginin çıktığı görülmuş şey değildir. Bütün bu güçlüklerle karşı arzumuz ‘*Şairler Yaprağı*’nın uzun yıllar yaşamasıdır. Eksilen sahifelerin sebebi olarak gösterdiğimiz basım zorluğuna; kağıt pahalılığını da ilave edecek olursak hiçbir

³⁶ Erdem ÖZTOP'un Nedret GÜRCAN İle Söyleşi, “Nedret Gürcan”, *Varlık*, Ağustos 2004, s.9(kitap eki).

³⁷ Nedret GÜRCAN, “Ataçlı Yıllar”, *Kitap-lık*, S.48 (Temmuz-Ağustos 2001), YKY s.130.

³⁸ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.18.

ticarî ilan almayan yalnız aboneleri ile kendini idare eden dergimizi bu hâli ile de okuyucularımızın hoş karşılayacaklarına emin bulunuyoruz.”³⁹

Şairler Yaprığı’nı Dinar’da çıkarma zorluğunu, Suat Taşer bir şiirle ifade eder:
“*Şairler Yaprığı*’ üzerine düşündüklerimi şöylece belirtmeye çalışayım.

*‘Şairler Yaprığı’ nerede çıkar?
Dinar’da
Nasıl çıkar?
Kan, ter pahasına
Kazanır mı? “⁴⁰*

Halim Yağcıoğlu, Dinar’da çıkarılan *Şairler Yaprığı*’nın, insanların basma kalıp fikirlerini alt üst ettiğini, önemli olanın mekân değil kişinin azmi olduğunu ispatladığını söyleyerek, Gürcan’ı neşriyat dünyasının Robenson’u olarak görür:

“Bizde dergi, gazete yalnız büyük şehirlerde çıkar basma kalıp fikrini Nedret Gürcan iki paralık etti. Şu elimizdeki sayıyla ikinci cildine başlıyan Şairler Yaprığı vilâyet değil, bir küçük ilçede de dergi çıkabileceğini ispat etmiyor mu? Demek ki iş vilâyet olmak, çok nüfuslu olmak, ilçe olmakta değilmiş. Robenson’un ıssız adayı yaşanır yere çevirmesiyle Gürcan arasında yakınlık buluyorum. Nedret Gürcan neşriyat dünyamızın Robenson Kruzuesidir...”⁴¹

Ertuğrul Efeoğlu da, Dinar’daki aktif kültürel yaşantının Türkiye’de büyük bir gerçeğin anlaşılmasını sağladığını düşünür:

“Türk ekininin yalnızca birkaç anakentin kimi kez sayrıl da olabilen, birbirlerinden kopuk ve alabildiğine dar yazınsal ortamlarında oluşmadığını belgeliyor.”⁴²

Şairler Yaprığı, halkın ve dönemin en önemli edebiyatçılarının desteğini alır. Gürcan, *Şairler Yaprığı*’na yapılan övgüler ve mânevî destekler sayesinde güç bularak yayınlarına devam edebildiklerini dile getirir:

“Dinar Matbaasında geceli gündüzlü çalışmalarımız ve binbir türlü imkansızlıklarla sahifelerini teker teker basarak meydana getirdiğimiz Şairler Yaprığı’nın büyük şehirlerimizde çıkan dergiler ayarında olduğundan şüphemiz yoktu. Biz bu çalışmalarını; çıktığımız günden beri Türk basınında ve radyosunda dergimiz için

³⁹ *Şairler Yaprığı*, S.2 (1 Haziran 1954), s. 4.

⁴⁰ Suat TAŞER, “*Şairler Yaprığı Üzerine*”, *Şairler Yaprığı*, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

⁴¹ Halim YAĞCIOĞLU, “*Şairler Yaprığı Üzerine*”, *Şairler Yaprığı*, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

⁴² Ertuğrul EFEOĞLU, “Benim Sevgili Taşram, Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2004), s.67.

söylenen iyi sözlerden hız alarak yaptık.”⁴³

“Gördüğümüz ilgi sevincimizi sonsuzlaştırıyor. Güçlükleri, biz değil, sanat aşkımız yeniyor.”⁴⁴

Ergun Elgin, taşrada dergi çıkarma gibi zorlu bir işin başarılmasını, Gürcan’ın idealist kişiliğine bağlar:

“Sahibi olan şair idealist bir kişi, Dinar gibi basım zorluğu olan bir köşede bu dergiyi çıkarıyor. Derginin basım ve tertibi üzerinde konuşacaksek veya buna bir numara vereceksek bu numara (üç)ten yukarı çıkmıyacaktı. Ama ne yapsın ki yukarda da dediğimiz gibi basım zorluğu bu işin başında geliyor.. Nedret’e tuttuğu yolda muvaffak olmasını temenni ediyorum.”⁴⁵

Turgut Çeviker’e göre, Gürcan’ın zorlukları yenmede maddî durumunun iyi oluşu önemli bir etkense de, sanata olan tutkusu daha ön plândadır:

“Herkes şaşkın ve sevinçlidir... Nedret Gürcan’ın, 1950’lerde Dinar’da yaratmaya çalıştığı dünya, ancak tutkulu bir insanın işi olabilirdi. Biliyorum, maddî olanakları önemli bir rol oynadı bu işte; ancak tutku olmazsa para neye yarar!”⁴⁶

Küçük bir ilçe olan Dinar’dan sanatsal ve kültürel yönden bir ışığın parlamaya başlaması herkesi şaşırtır. Dinar için yeni bir başlangıç gerçekleşmiştir. *Şairler Yaprığı*, Dinar’ın kültürel anlamda gelişmesine büyük katkı sağlar. Dinar, ‘şair gibi bir diyar’ nitelemesiyle anılır hale gelir:

“7000 nüfuslu kaza merkezi birçok meziyetleri ile şair gibi bir diyardır. *Şairler Yaprığı Şiir Dergisi* de ismi ve mahiyeti itibariyle Dinar’ın özellikleri ile bağdaşmıştır. *Şairler Yaprığı Türk şiir sanatına yaptığı hizmetle kalmayıp; Dinar’ın kültür bünyesinin gelişmesinde de fayda sağlamış oluyor.*”⁴⁷

Özel Arabel, *Şairler Yaprığı* ve Nedret Gürcan ile ünlenen Dinar’ı tanıtmaya çalışır:

“Akdeniz’e, Ege’ye doğru akıp giden yolların üzerinde bir ilçe... Milat öncesinin *Gelenia’sı*, *Apameia’sı*. *Küçük Asya’nın 2. büyük kenti*, *Marsyas Söylencesi’yle*,

⁴³ *Şairler Yaprığı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.2.

⁴⁴ *Şairler Yaprığı*, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

⁴⁵ Ergun ELGIN, “Şairler Yaprığı”, *Yeni Asır* (İzmit), 18 Mayıs 1954; *Şairler Yaprığı*, S.2 (1 Haziran 1954), s.8.

⁴⁶ Turgut ÇEVİKER, “Şairler Yaprığı’nın Bahçevanı Nedret Gürcan”, *Kitap-lık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.203.

⁴⁷ *Şairler Yaprığı*, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

*Suçkan'ın eteklerinde çalınan ilk flütün ezgileriyle ve bence, bir de 'Şairler Yaprağı Dergisi'yle ünlü Dinar. Ozan Nedret Gürcan'ın doğduğu, yaşadığı yer...*⁴⁸

Dinar, kültürel ve tarihi bakımdan önemli bir ilçedir. Dünyanın ilk müzik yarışması Dinar'da yapılır, ayrıca Anadolu Medeniyetleri için önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Gürcan, çektiği tüm sıkıntılara rağmen, önemli bir konumu olan ilçesi için kültürel anlamda bir şeyler yapıyor olmaktan mutludur:

*"Evet, orada, o Suçkan denilen yerde 'su perileri' olan 'müzi'ler Apollon'a eşlik etmişler... Efes'ten sonra Küçük Asya'nın 2. büyük kentine (Dinar) gelen Yunanlı ozanlar, yüz bin kişilik topluluklara şiirlerini okumuşlar, ezgilerini dinletmişler... Bu güzel kenti önemli yapan, süsleyen efsaneler... İşte beni şimdi asırlar, asırlar sonra –bu kültürün arasına eklediğim- Şairler Yaprağı'nın sevinci avunduruyor, güçlendiriyor."*⁴⁹

Günümüz şairlerinden Ahmet Günbaş'ın, Dinar ve Şairler Yaprağı ile ilgili güzel bir benzetmesi vardır. Koca kentlerde gürüldeyen su Dinar'a çevrilmiştir ve kendi çerçevesinden baktığında, bunun ancak bir çılgınlık olabileceğini düşünür:

*"İlk kez bir ilçede yayımlanması bir yana, o günün kalburüstü şairlerinin ve tartışmalarının içinde yer almıştır. Deyim yerindeyse koca kentlerde gürüldeyen şiirin suyunu Dinar'a çevirmiştir. Gürcan... dönemin ekonomik yoksunluklarına karşın Dinar gibi bir yerde, ısrarla ve inatla bir şiir dergisini yönetecek denli de çılgın biridir."*⁵⁰

Nedret Gürcan'ın yaptığı bu çılgınlık boyutundaki her şey, Dinar'ın, aralanan kültür ışığından daha çok faydalanabilmesi içindir. Zorlukların kendisini yıldırıp yıldırmadığı sorusuna karşılık verdiği cevap ise; "edebiyat aşkı için her şeye katlanabilirim" olmuştur.

Turgut Çeviker, Dinar ile Şairler Yaprağı arasındaki bağdaştırılması zor farkı güzel bir şekilde dile getirir:

*"Dinar için bir dünya yaratılmadı, ama Dinar'a rağmen bir dünya yaratılabildi. İçerden sekiz on kişi... Dışardan yüzlerce..."*⁵¹

Cenap Ş. Gedikoğlu, Dinar'ın Şairler Yaprağı'na ev sahipliği yaparak, kendi adını duyurmada yakaladığı şansı ifade eder:

⁴⁸ Özel ARABUL, "Nedret Gürcan", *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

⁴⁹ GÜRCAN, s.174.

⁵⁰ Ahmet GÜNBAŞ, "Tutkun ve Kırgın Bir Şair Nedret Gürcan", *İzmir İzmir*, S.31 (Eylül-Ekim 2001), s.22.

⁵¹ Turgut ÇEVİKER, "Şairler Yaprağı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan", *Kitap-lık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.203-204.

“Bu dergide şairler söz birliği edip bir araya gelmişler, ‘şiir günü’ tertip etmişler sanki. Tanıyorlar birbirlerini. Her ay bu böyle olacak. Diyebilirim ki, ‘Dinar’ın edebiyat tarihimizdeki yeri de bu suretle önemlidir. Nedret Gürcan, Reşat Ünsal, Necati An ve Adil Acar gibi sevimli uygun adımlar atmasını bilen sanatçılar sayesinde şiirimiz için yeni bir doğuş vardır ve beşiği de ‘Şairler Yaprığı’ hatırına Dinar olmuştur. Dergiye büyük başarılar dilemek boynumun borcu olsun.”⁵²

Hiç kimsenin tanımadığı Dinar’a, her ay yüzlerce mektup gelmektedir. Bir kültür adamı olan Gürcan, Dinar’ı da kültür kenti yapma amacındadır. Aziz Nesin de, Gürcan’a yazdığı bir mektubunda Dinar’ın *Şairler Yaprığı* sayesinde tanındığını ifade eder:

“Biz Habeşistan Savaşları’na kadar Adisaba denilen yerin nerede olduğunu bilmiyorduk; Şairler Yaprığı’ndan sonra seni ve Dinar’ı öğrendik.”⁵³

Tarık Dursun’a göre Dinar, *Şairler Yaprığı* sayesinde bir dönem taşra kısır döngüsünden kurtulur:

“Taşra kısır döngüsü, bir vakitler, yine onun aracılığında ve ‘Şairler Yaprığı’ dergisi ile kırılma reddesine gelmişti. Bugün Türk çağdaş şiirinde adı ustaya çıkmış ne kadar şairimiz varsa, hepsi de ilk talimlerini bu dergide, ‘Şairler Yaprığı’nda yapmışlardır. O nedenle ilk şiir dergimiz ‘Kaynak’tan sonra bu ‘Şairler Yaprığı’, yıllar yılı şiirimize barometrelik etmiştir. Nerde hem? Dinar’da. Taşrada bir kasabada, el dizgisi ve köhnemiş pedallı bir matbaada. Sonra gün eldi, devran değişti ve ‘Şairler Yaprığı’ serüveni, gerilerde onca olumluluklar bırakarak şiir göğünde bir yıldız oldu, kaydı gitti.”⁵⁴ *Şairler Yaprığı’ndan sonra ise, ıppızsız kalır.*

Şairler Yaprığı, diğer taşra dergileri arasında ön plâna çıkar. Turgut Çeviker, *Kitaplık’ta*, *Şairler Yaprığı’nın* bu akılda kalıcı etkisini, derginin yayımcısının da şair olmasına bağlar:

“1950’lerde sanat merkezlerinde dergicilik gemi azıya almış gidiyor. Modern Türk edebiyatının bugün en önemli üyeleri, saydığımız aktörleri kendilerini kuruyor. İstanbul, Ankara ve yer yer İzmir’de, bu edebiyatın doğmasına olanak sağlayan dergiler yayımlanıyor... Ya taşra? İşte Dinar’ın Şairler Yaprığı, Konya’nın, Adana’nın, Bursa’nın, Sivas’ın, Diyarbakır’ın ve sayılabilecek birçok Anadolu kentinin dergileri var. Şairler Yaprığı, taşra dergileri içinde öne çıkıyor. Daha akılda kalıcı bir etkisi var... Çıkaran şair. Nedret Gürcan. Aşk şiirleri şairi olarak tanınıyor. Devrin ünlü

⁵² Cenap Ş. GEDİKOĞLU, “Şairler Yaprığı Şiir Dergisi”, *Son Havadis*, 21 Ağustos 1954, Ankara; *Şairler Yaprığı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.16.

⁵³ Aziz NESİN, Nedret Gürcan’a 23.08.1957 tarihli mektubundan.

⁵⁴ DURSUN K., “Taşra Tutsağı, Şiir Tutkunu Nedret Gürcan”, *Tutkun ve Kırgın*, Yaprak Yayınları, İstanbul 1996, s.7

*kadınlarıyla selamı sabahı var. Zengin bir taşralı. İş adamı. Birbirine bağlı, birbirini seven, sayan bir ailenin bireyi.*⁵⁵

Şairler Yaprığı'nın diğer dergilerden bir farkı da, taşrada çıkıp tüm Türkiye'ye ulaştırılabilesidir. Cenap Ş. Gedikoğlu, bu konuda da *Şairler Yaprığı* için övgü dolu sözler söyler:

*“Türkiye'nin bir çok illerinde çeşitli fikir ve sanat dergilerinin çoğunu göremiyoruz. Bir dostumuz gönderirse okuyoruz, göndermezse ismini iştikten başka bir ilgimiz olmuyor. Ama Şairler Yaprığı böyle değil. Elimize kadar geliyor. Satmak imkânlarını da sağlamış.”*⁵⁶

Şairler Yaprığı, yurdun dört bir yanına ulaşır, dergiden yurdun büyük bir kesiminin haberi olur. Her sayı gelen talep artar artmasına da dergiyle bir tek Dinar ilgilenmez. *Şairler Yaprığı*, Dinar'da alıcı bulmaz; Gürcan'ın sıkıntılarına Dinar halkı aldırış bile etmez. Yerel gazetede *Şairler Yaprığı*'ndan bir kez olsun bahsedilmez. Mustafa Şerif Onaran'a göre, Dinar'ın *Şairler Yaprığı*'nı görmezden gelmesi, derginin gelişmesine engel olmak amacıyla ilintilidir.⁵⁷ Bu durum, Gürcan'ı büyük bir hayâl kırıklığına uğratar. Gürcan, derginin bir sayısında Dinar'ın umursamazlığını, bu nedenle uğradığı hayâl kırıklığını, ancak ne olursa olsun sanat aşkıyla hiçbir şeyden yılmayacaklarını dile getirir:

“Yayına başlarken Dinar'a bir matbaa ile bir de matbaacı getirdik. 5. sayımıza kadar canımızı dişimize katıp, geceli gündüzlü çalıştık. Sayfaları tek tek basmak yoluyla -her sayı için 10 gün- matbaada sabahladık. Çoluğumuz çocuğumuz matbaaya döküldüler de yine eve uğramadık, dergiyi basmaya çalıştık. Bir defasında 10 liralık matbaa mürekkebi bulmak için, 100 lira harcıyıp, İzmir'lere adam yolladık. Dergiyi dizen ve basan tek matbaacımız bu misilli çalışmaya dayanamayarak -verem olmak korkusundan- bizi bırakıp kaçtı. Matbaayı aldığımız fiatın yarısına güçlükle satabildik. 5. sayıda Isparta'ya göçtük. Bir sayısının çıkışı bize nelere mâl oldu, bir ayda kaç defa Isparta'ya gidip geldik kimseler bilmez. Hele hele Dinarlılar bunu hiç bilmezler. Dinar münevverinin vurdumduymazlığı karşısında 6. sayımızdan sonra dergimizi Dinar kitapçılarının vitrinlerinden -bir daha koymamak üzere- çektik. Günde 500 gazete satılan Dinar'da ayda 5 tane Şairler Yaprığı satılmadı. Çoklarına parasız gönderdik, okumak tenezzülünde bile bulunmadılar. Dinar hesabına içimize bir acı düştü, sekiz Dinar abonesi ile iki yıl avunduk. Yurt basını her fırsatta dergimizden bahsederken, Dinar'ın biricik gazetesi olan Dinar Postası, daha Şairler Yaprığı adını sayfalarında bir defa olsun anmadı. Bir Afyon gazetesi bunu kendisine ihtar ettiği halde, Dinar Postası'nın sahibi: Dedeoğlu ağabeyimiz oralı bile olmadı. Siyasî olaylara gösterilen

⁵⁵ Turgut ÇEVİKER, “Şairler Yaprığı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan”, *Kitaplık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.202.

⁵⁶ Cenap Ş. GEDİKOĞLU, “Şairler Yaprığı Şiir Dergisi”, *Son Havadis*, 21 Ağustos 1954, Ankara; *Şairler Yaprığı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.16.

⁵⁷ Mustafa Şerif ONARAN, “Şairler Yaprığı”, *Varlık*, Ekim 2004, s.45.

binlerce sıcaklıktan bir tanesi, Dinar'ı yurdun her tarafında tanıtan dergimize gösterilmedi. Ama, bütün bunlar bizim çalışmaya gücümüzü kırdı mı? Hiç kırmadı. Bizi yaşatan: Sanat aşkımız, dergimizin binlerce abonesi, ilgilerini esirgemeyen yazar dostlarımız”⁵⁸

İki sanatçı İzmir-Afyon yolu üzerinde tren yolculuklarının Dinar istasyonundaki küçük bir molası esnasında, karşılaştıkları olayı fıkralaştırarak mektupla Nedret Gürcan'a iletirler ve *Şairler Yaprağı*'nda yayımlanmasını isterler. Dinar için acı bir gerçeği ortaya koyan, fıkralaştırılmış bu gerçek olayı Gürcan, derginin 29. sayısında kendi ağzından anlatır:

“Fıkranızda bahsettiğiniz çocuk benden Dinar'da satmak için dergi isteyince kendisine: ‘Olmaz, boşuna yorulma, Dinar'da bu dergiyi kimse almaz, Dinar içinde değil, Dinar dışında tanurlar Şairler Yaprağı'nı’ demiştim. Yine de ısrarına dayanamadım verdim. Gazeteci çocuk o gün trende sizi uğurladıktan sonra gece büroda çalışırken yanıma geldi ve dergileri masaya fırlatıp attı, ‘abi dediğin doğruymuş, akşama kadar gezdim, Dinar'da bir tane alan olmadı, gece istasyona gittim, trende iki efendiden adama gösterdim dergiyi, aferin bizim Nedret'e dediler ve hemen bir tanesini aldılar...’ dedi.”⁵⁹

Şairler Yaprağı, 5. sayıdan sonra basım için Isparta'ya taşınır. Zaten zor olan şartlar daha da ağırlaşır. Nedret Gürcan'ı hâlâ azimli kılan şey, iyi ve yararlı bir iş yaptığının insanlar tarafından fark edilmiş olması ve kendisinin buna inancıdır:

“Dergimizi dört sayıdır basan Dinar'ın küçük matbaası bu ay içerisinde kapanmıştır. Çıkan dört sayımızla memleketimizin her köşesinden gördüğümüz büyük ilgi neticesi bugün dergiyi daha güç durumlar içinde çıkarmağa devam ediyoruz. İlçemizden 60 km. uzakta bulunan Isparta Matbaası ile anlaştık. Matbaanın sanat sever sahibi Turan Tütüncü, -Şairler Yaprağı'nı- büyük bir titizlikle dizdirip bastıracağını bize vâdetti.”⁶⁰

Şairler Yaprağı, 7. sayıdan sonra, derginin Isparta'ya taşınması üzerine 12 sayfadan 8 sayfaya iner ve bu durumun nedenlerine üzerine derginin 7. sayısında okurlara açıklama yapılır:

“Çıktığımız günden beri okuyucularımıza daima matbaa ve baskı güçlüklerinden bahsetmemiz bizi de üzüyor. Ama biz hâlâ bu güçlüklerden kurtulamadık. Geçen sayımızla dergimize bir deneme baskısı yapan Isparta Matbaası dergi hacminin genişliği yüzünden yeni sayımızı ancak sekiz sahife olarak basabileceğini bildirdi. Küçük Dinar kazasının yakınında ve en müsait matbaa olduğu için dergimizi sekiz sahife de olsa bastırmayı kabul ettik. Bizim arzularımız ve dergi için yapacaklarımız çoktu; birçok yenilikler düşünüyorduk. Ama olmadı sekiz sahife ile kösteklenip kaldık. Bundan sonra yapacaklarımız, bütün gücümüz sekiz sahife içinde olacak. Okurlarımız

⁵⁸ *Şairler Yaprağı*, S.23-24 (Mayıs-Haziran 1956).

⁵⁹ Nedret GÜRÇAN, “Bazı Şeyler”, *Şairler Yaprağı*, S.29 (Ocak 1957), s.4.

⁶⁰ *Şairler Yaprağı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.2.

zaman zaman duyurduğumuz güçlükleri düşünerek Dinar gibi yerde memleketimizin en kuvvetli şairlerini bir araya toplayan dergimizi hoş görsünler. Şairler Yaprağı'nın devamlı çıkmasıyla yetinsinler.”⁶¹

Şairler Yaprağı'nın Dinar gibi bir taşrada, bulunduğu olumsuz şartlara rağmen kaliteli baskıyla, zengin içeriğiyle çıkıyor olması herkes tarafından övgüye değer bulunur. Kısa bir sürede sanat çevresinde tanınır, edebiyatçılar ve okurlar tarafından takip edilen bir dergi haline gelir. 7. sayıda, tirajın iki misline çıktığı belirtilir. Şiirin nabızı Şairler Yaprağı'nda atmaya başlar. Gürcan, dergiye gösterilen ilgiden dolayı memnuniyetini her fırsatta dile getirir:

“Dergimize gösterilen ilgi ümitlerimizin üstündedir. Tirajımızı iki misline çıkardık. Memleketimizin her köşesinde okuyucumuz var. O kadar fazla mektup alıyoruz ki bir aydır mektup sayısının 400'ü geçtiği oluyor. Seviniyoruz.”⁶²

Güneyde Kültür Dergisi'nde Şairler Yaprağı'nı ele alan Hayriye Topçuoğlu da, derginin baskı kalitesine dikkat çeker:

“Şairler Yaprağı, zaman zaman şikayet konusu edilen sıkıntılara ve bir kasabada basılmasına rağmen, şair Nedret Gürcan'ın gösterdiği titizlikle, edebiyat dünyasının gözden uzak tutamayacağı baskı ve muhteva kalitesiyle de anılmaya değer bir dergidir.”⁶³

Şairler Yaprağı'nın bir ilçede çıkıyor olması, herkes tarafından ömrünün kısa olacağı düşüncesini doğurur. Birinci yılına ulaşmış gayretle yoluna devam etmesi ise herkesi şaşırtır. Dinar Kaymakamı Kemal Paşaoğlu da, başta bunu geçici bir heves olarak gördüğünü inkâr etmez:

“Dinar'da vazifeye başladığım ilk günlerden birinde idi; ziyaret için gelmiş ve kendinizi takdim ederek elinizde tuttuğunuz Şairler Yaprağı'nın ilk sayılarını bana vermişsiniz. O zaman, bir dergiye bir de size baktığımı ve Dinar gibi (bir mecmuanın çıkarılması için verimsiz, kısır, her türlü maddî ve manevî imkânlardan mahrum) bir yerde bu kadar büyük iddialı ve ağır, Türkiye çapında bir işi genç omuzlarınızla yüklenişinize hayret ettiğimi, içimde bu teşebbüsün bir gençlik hevesinden ibaret olduğunu, çabuk söneceğini, birçok emsalleriniz gibi kısa zamanda sahneden çekileceğinizi düşündüğümü hatırlıyorum şimdi. İşte baradan bir yıl geçti. Hiç de düşündüğüm gibi olmadı, sönecek yerde gittikçe parladınız. Tahminlerimde aldanmış olduğumu bugün, sevinerek, itiraf ediyorum. Ama ben, nereden bilirdim, sizin bu kadar azimli, iradeli ve ehliyetli oluşunuzu. Evet, bugün Şairler Yaprağı bir yıl gibi kısa bir

⁶¹ Şairler Yaprağı, S.7 (Kasım 1954), s.2.

⁶² Şairler Yaprağı, S.7 (Kasım 1954), s.2.

⁶³ Hayriye TOPÇUOĞLU, “Şairler Yaprağı”, Güneyde Kültür, C.11, S.122 (Temmuz-Ağustos 2000), s.28.

zamanda, sanat muhitlerinde tanınmış, aranan, beklenen ve okunan muvaffak bir dergi olmuştur. İçinde Türkiye'nin genç şairlerini toplamış, onlara yetişme, ilerleme ve kendilerini tanıtma imkânlarını hazırlamıştır. Şairler Yaprağı'nın bir yıllık mazisi, ömrünün çok uzun olacağını ve Türk Edebiyatına büyük hizmetler yapacağını vaad etmektedir.”⁶⁴

Dinar Belediye Başkanı Ali Rıza Karakaya da Nedret Gürcan'ı, Şairler Yaprağı'nın birinci yılının sonunda tebrik edenler arasındadır:

“Bugün bizleri hayretler içinde bırakan çok ağır bir dergi işi ile karşımızdasın. Senin bin bir güçlük içerisinde Şairler Yaprağı için nasıl çalıştığını yakından biliyorum. Günün bir çok meşguliyetlerinden sonra gece yarısına kadar fabrikanın yazıhanesinde herkesin kendini uykuya terk ettiği sıralarda dergin için hazırlıklar yaptığını belki kimse görmedi ama o saatlerde seninle uyanık olan bekçi ve polisler görmüştür. Bu çok feragatli çalışmaların ile kazandığın değer, bugün bizler ve en mühimi Dinar için büyük bir iftihar vesilesi oldu. Her türlü güçlüğü azim ve iradenle mağlup ederek Şairler Yaprağı'nın 13. sayıya kadar başarı ile getirdin. Senin yılmak bilmeyen çalışmalarınla yıllarca yayın hayatına devam edeceğine inanıyorum... Bir Dinar'lı olarak seninle ve derginle öğünür, sana bütün hayatın boyunca en büyük muvaffakiyetleri gönülden dilerim, ideal ve sevimli gencimiz Nedret.”⁶⁵

Nedret Gürcan, eleştirilmekten çekinmez; başka fikirlerin, dergisi için yararlı olabileceğini düşünür. Böyle bir çekincesi olmadığından, dönemin dergi sahiplerine, Şairler Yaprağı için eleştiri yapmalarını isteyen notlar gönderir. Şairler Yaprağı'nın 1. yılı sonrası, edebiyatçılardan, dergi sahiplerinden istenilen değerlendirmeler, derginin başarısını kanıtlar niteliktedir ve bunlar Şairler Yaprağı'nın 13. sayısında yayımlanır.

Yeditepe Dergisi sahibi Hüsamettin Bozok, Şairler Yaprağı'nın bir yıl içinde dikkatleri üzerine topladığını düşünür:

“Şairler Yaprağı kısa zamanda sesini duyurmuş, dikkati üzerine çekmiştir. Genç ellerde bulunmasından dolayı olacak, coşkunluğu bazen yadırganacak dereceyi bulmuşsa da ben bunu daima iyi karşıladım. İleriki çalışmalarında da bu içten gelen canlılığını elde tutmasını dilerim.”⁶⁶

Adana'da çıkan Güney dergisinin sahibi Mehmet Ali Bilgetekin, Şairler Yaprağı'nın birinci yılındaki başarısını kutlar:

“Memleketimizdeki Şiir Dergisi yokluğu karşısında, körpe kabiliyetlere cesaretle sayfalarını açarak, basın hayatına atılan Şairler Yaprağı da bir yaşını doldurdu. Zaman içinde bir yaş ne ki?.. Ama bir dergi için çok şey... Hele büyük şehirlere kıyasla sayısız imkânsızlıklar içinde bulunan 'Dinar' gibi bir yerde böyle bir dergiyi çıkarmak, bir

⁶⁴ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

⁶⁵ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

⁶⁵ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

⁶⁶ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s 4.

yaşını doldurtmak ve devam ettirmek her babayiğidin harcı değildir. Başardığı bu üstün işten dolayı şair dostumuz Nedret Gürcan'ı ne kadar övsek azdır. Başarısının sürekli ve randımanlı olmasını candan dilerim.”⁶⁷

Ankara Kaynak dergisi sahibi Avni Dökmeci, Dinar'da *Şairler Yaprağı*'nin uzun süre yaşamasının herkes tarafından şaşkınlıkla karşılandığını dile getirir:

“İstanbul gibi, Ankara gibi kültür merkezlerimizde bile, doğmasıyla ölmesi bir arada olan, bir sürü dergimiz arasında Dinar'da ‘Şairler Yaprağı’nin yaşaması... Evet yaşaması... küçümsenemez. Çıktığı günlerden bugüne dek ‘yaşardı, yaşamazdı’ kuruntusu ile bir yılı, koskoca on iki aya bırakmışız da aramızda, Nedret’ten intibalarımı soran mektup gelince hatırlayıverdim. Canı gönülden dilerim, bu bir yıl birçok yıllara erer de; 5nci, 10ncu, 20nci yıllara... daha etraflıca yazarım düşüncelerimi. Yolun ışıklı, güneşli, aydın olsun Gürcan!”⁶⁸

Ankara Hisar Dergisi idarecisi İlhan Geçer, dergi yönetiminde bulunduğu için pek rahat konuşmadığını söyler ve suya sabuna dokunmadan, *Şairler Yaprağı*'nin daha uzun süre yaşaması dileğinde bulunur:

“Bir başka sanat dergisinin sahipleri arasında bulunmam, üstelik bu derginin *Şairler Yaprağı*'nce dost sayılmaması bana rahat konuşmak imkânını vermiyor. Derginizin kusurlarını söylesem çekemezlik denecek. Başarı ve uzun ömürler sözleri ise beylik tekerlemeler gibi geliyor bana. Yalnız şunu söyleyim. İyi niyet sahibi, sağa sola yalpa vurmeyen sanat dergileri yaşamalı, çoğalmalı. Bunu dilerim.”⁶⁹

İstanbul Yeni Ufuklar Dergisi idarecisi Vedat Günyol, *Şairler Yaprağı*'ni ciddi ve şiir adına iyi niyetli olarak görür:

“Ciddî, titiz, iyi niyetli bir direnişle çıkarmakta olduğumuz *Şairler Yaprağı*'nin ikinci yayın yılına girişini sevinçle karşılar, başarılar dilerim.”⁷⁰

İzmir Varan dergisi editörü Özdemir Hazar, Dinar'da *Şairler Yaprağı*'nin, ancak idealist bir kişi tarafından çıkarılabileceğini söyler. Derginin yeni şairleri yetiştirmede üstlendiği önemli rolün de üzerinde durur:

“*Şairler Yaprağı*, kanaatimce her şeyden evvel idealist bir sanatçının bütün imkânsızlıkları yenerek yaşatmak istediği ve bu sevdasından da vazgeçemeyeceği küçümsenmeyecek bir eserdir. Gelecek nesillere şairleri, yetişmekte olanları bir arada topluca ve en yeni anlayışı bilerek verecek tek şiir dergisi olacaktır. Nedret, bu işe biraz daha gayret sarf eder biraz daha kendini bu işe hasrederse hepimiz her ay dergisini

⁶⁷ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

⁶⁸ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

⁶⁹ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

⁷⁰ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

özliyerek bekliyeceğiz. İkinci cildinin ilk sayısında bütün kalbimle sahibine ve Şairler Yaprağı'na uzun ömürler ve muvaffakiyetler dilerim.”⁷¹

Şair Ömer Faruk Toprak, Şairler Yaprağı'nın ikinci yılına adım atmasını sevinçle karşılar:

“Bize her ay, küçük bir Anadolu kasabasından, en taze şiirler getiren Şairler Yaprağı'nın ikinci yayın yılına hızla adım atmasını sevinçle karşılarım. İkinci yaşında, yeni bir solukla, İkinci Dünya Savaşı sonunda, güçlü Fransız şairi Pierre Seghers'in çıkardığı 'Poesie 45' gibi bir dergi olmasını temenni ederim.”⁷²

Şair A. Kadir, Şairler Yaprağı için güzel dileklerini ifade eder:

“İkinci yılına giren derginizin, daha verimli bir çalışma ile, daha özlü şiirlerle ve yazılarla, yıllarca devam etmesini dilerim.”⁷³

Şair Halim Yağcıoğlu, en çok Şairler Yaprağı'nın taşrada çıkarılması ve taşrada başarılı olması üzerinde durur:

“Bizde dergi, gazete yalnız büyük şehirlerde çıkar basma kalıp fikrini Nedret Gürcan iki paralık etti. Şu elimizdeki sayıyla ikinci cildine başlayan Şairler Yaprağı vilâyet değil, bir küçük ilçede de dergi çıkabileceğini ispat etmiyor mu? Demek ki iş vilâyet olmak, çok nüfuslu olmak, ilçe olmakta değilmiş. Robenson'un ıssız adayı yaşanır yere çevirmesiyle Gürcan arasında yakınlık buluyorum. Nedret Gürcan neşriyet dünyamızın Robenson Kruzuesidir. Şairler Yaprağı'nın elbette zayıf tarafları oldu. Ama dayandı, dayanıyor, dayanacak, iş burada. Anketlerinin çeşitli tepkilerini Ankara'da da takip ettim. Zaman zaman iyi şiirler bastı. Yeni şekliyle daha da tutulacağını umuyorum. Şairler Yaprağı'na emeği geçenleri sevgiyle selamlar, Nedret Gürcan'a daimî başarılar dilerim.”⁷⁴

Adalet Cimcoz da, Şairler Yaprağı'nın gençlerle gelen başarısını takdirle karşılar:

“Aşk olsun gençlere! Son yıllarda birbiri ardından çıkan dergiler daha bir canlılık kattı sanat alanına. Eskiden de sık sık dergiler çıkardı. Ama ne olurdu sonra? İki ya da üç sayı çıkıncayadek sesi soluğu kesilirdi, batardı. Şimdilik gençlik bir dergi çıkardı mı tutturmasını da biliyor. Şairler Yaprağı da tutulan, sözü edilen, önemli dergilerden biri oldu işte. Açtığı soruşturmalara topladığı ilgi giderek artıyor. Türkelî'nde çıkan tek şiir dergisi olması bakımından da ayrıca övülmeğe değer. Nedret Gürcan'ı Şairler Yaprağı'nın ikinci yılına başlarken kutlamak isterim. Nedret şair çocuktur, cömert çocuktur, sevmesini de bilir. Bu yoldaki başarısını da sürdüreceğini,

⁷¹ Şairler Yaprağı, S.3 (Mayıs 1955), s.4.

⁷² Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

⁷³ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

⁷⁴ Şairler Yaprağı, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

sarıldığı bu işi sıkı tuttuğunu, kolay kolay yılmayacağını sanıyorum. Şairler Yaprağı'nın daha nice yıllara ermesini dilerim."⁷⁵

Yazar Tarık Dursun K., *Şairler Yaprağı*'nın hangi güçlükler içerisinde çıkarıldığından, yeniliğe açık bir dergi oluşundan ve taşrayla bağlantısından bahseder:

*"Dinar'ı gördüm de söylüyorum; değil bir sanat ergisi, 'Koroğlu' misilli bir gazetenin bile yaşaması imkân dışı. 'Şairler Yaprağı'nın bir yıl sürekli olarak götürebilmesi övünülmeğe değer. Ayrıca 'Yeni'ci olması, 'Yeni'ye yönelmesi, baskı kötülüğünü, taşra gazeteleri havasından kurtulmayı bir derece özürüyor. Yeni şeklinin daha iyiye, daha güzele, daha 'yeni'ye yönelmesini dilerim. Nice yıllara..."*⁷⁶

Ankara'dan Mehmet Karaahmet, *Şairler Yaprağı*'ndaki başarısından dolayı Nedret Gürcan'ı kutlar:

*"Önce seni kutlarım kardeşim, 'Şairler Yaprağı'nı çıkarma yolunda karşılaştığın güçlükler, gösterdiğin direnme, kuru bir kutlamayla armağanlandırılmaz şüphesiz; ama elimden sadece bu geliyor. Bir kere daha başarı ve devam diler, sözünü ettiğin, derginin yeni şeklini dört gözle beklediğimi söylemek isterim."*⁷⁷

Vedat Ünal, *Şairler Yaprağı*'nın başarısına *Mavi Dergisi*'nin 21. sayısında değinir:

*"Geçen mevsim 'Yaşadıkça Aşk' adını taşıyan şiir kitabı ile tanınan şair dostumuz Nedret Gürcan Dinar gibi şehirde binbir türlü imkânsızlıklar içinde memleketimizin tek şiir dergisi 'Şairler Yaprağı'nı çıkarıyor. Bu dergi, daha ilk sayılarında bir çok değerli imzaların güzel şiirlerini bir araya getirebilmiş."*⁷⁸

Derginin, birinci yılında herkes tarafından fark edilen başarısı, yaşanan tüm zorluklara rağmen, Gürcan'ın ikinci yayın yılına umutla girmesini sağlar.

Şairler Yaprağı, zengin içeriği, soruşturmaları ve ses getiren anketleri ile de dikkatleri üzerine çeker. Şiir ve düşünce bakımından ise yeni olana erişmek gerektiğini savunur, yeni olanı tercih eder, kendisini de yenileme çabası içerisinde. Gürcan, dergiyi geliştirme, daha yararlı hale getirebilme adına yeni ilaveler-ekler sunmayı amaçlar:

"Bu 12. sayımızla birinci yayın yılımız bitti. Sizlerden bir yıldır gördüğümüz çok yakın ilgi karşılığı, türlü güçlükler içinden dahi dergimizi çıkarmağa devam ediyoruz."

⁷⁵ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

⁷⁶ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.5.

⁷⁷ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.10.

⁷⁸ *Şairler Yaprağı*, S.4 (Ağustos 1954), s.2.

Bir yıldır yaptığımız; sizlerin samimî ilgileriniz ile kıyas edilmeyecek kadar azdır. Bunun için ikinci yayın yılımıza bir çok mutlu ilavelerle gireceğiz.”⁷⁹

Şekil yeniliği, yeni ek ilaveleri, içeriğe yeni bölümlerin eklenmesi gibi düşünceler gerçekleştirilmeye çalışılır. 12. sayıda, 13. sayıdan itibaren derginin boy, kağıt, dizgi, baskı ve muhteva bakımından tamamen değişeceği bildirilir:

“Bir yıldır yaptığımız; sizlerin samimi ilgileriniz ile kıyas edilmeyecek kadar azdır. Bunun için ikinci yayın yılımıza birçok mutlu ilavelerle gireceğiz. 13. sayımız boy, kağıt, dizgi, baskı ve muhteva bakımından tamamen değişik olarak çıkacaktır. 13. sayımız geçen bir yılın neşir bilançosunu okurlarının gözleri önüne serecektir. 13. sayımız, dergimizde devamlı şiirleri ile Türk şiir sanatına gerçek hizmeti olmuş örnek şairleri yeniden anacaktır. 13. sayımız dergimizin basın ve yayın çilesini fotoğraflarla okurlarımıza sunacaktır. 13. sayımız yepyeni buluşları, en değerli şairlerin şiirleri, şiire faydalı yazıları ile okurlarımızın özledikleri bir dergiye ilk adım olacaktır. 13. sayımızdan başlayarak, bir yıldır dergimize gelen yenilere ait binbeşyüz şiir arasında yapılan seçmenin derece alan on şiir sahibini biyografileri ile okurlarımıza tanıtacağız. 13. sayımızı sabırsızlıkla bekleyiniz.”⁸⁰

14. sayıda 15. sayı için düşünülen yenilikler aktarılır. Dergiyle beraber her iki sayıda bir ‘Şairler Yaprağı Şiir Özel Eki’ adlı dört sayfalık bir ekin ve her üç sayıda bir de dört sayfalık ‘Bir Demette’ adlı tamamen yenilerin şiirlerine ait bir ekin verileceği söylenir:

“Şairler Yaprağı’nu daha güzele götürebilmek için bu sayımızla beraber iki aylık mecburi bir tatile giriyoruz. 1 Eylül 1955 günü çıkacak olan 15. sayımızla beraber dergimizde bir çok yenilikler yapacağız. İki aylık tatilimizde dergiye daha iyi basın imkânları temin edip yayına yeni bir hızla devam edeceğiz. 15. sayıdan başlayarak dergimizde ‘Şairler Yaprağı Şiir Özel Eki’ adı ile dört sayfalık bir ek vereceğiz. Her iki sayıda bir tekrar edilecek bu ek bir tek şaire ait olacak. Bundan başka her üç sayıda bir yine dört sayfalık ‘Bir Demette’ adı ile tamamen yenilerin şiirlerine ait bir ek daha çıkaracağız. Ayrıca okurlarımız arasında geniş ilgi uyandıracak bir anket açmayı düşünüyoruz. Bu anket neticesi 25 okuyucumuza çeşitli armağanlar vereceğiz.”⁸¹

Şairler Yaprağı 16. sayısında, 1. sayıdan 16. sayıya kadar dergide yayımlanan şiirler içinden en güzel üç şiiri seçmek için okurlar arasında Armağanlı Anket düzenlendiğini duyurur. 18. sayıda, 16. sayıda duyurulan anket için, doğru seçim yapamayacak olmaktan dolayı ankete son verildiğine dair açıklama yapılır:

“16. sayımızda başladığımız ve Ocak 1956’da sona ereceğini bildirdiğimiz ‘15. sayımıza kadar dergimizde yayınlanan şiirler içinden hangisini beğeniyorsunuz?’ adı Armağanlı Anketimiz bütün okurlarımız arasında geniş yankılar uyandırdı. Dergimizin bu sayısını hazırladığımız Kasım’ın 20. gününe kadar anketimize 300’ü aşkın cevap

⁷⁹ Şairler Yaprağı, S.12 (Nisan 1955), s.2.

⁸⁰ Şairler Yaprağı, S.12 (Nisan 1955), s.2.

⁸¹ Şairler Yaprağı, S.14 (Haziran 1955), s.19.

geldi. Biriken cevapların hemen yarısında sezdiğimiz belirli bir hile yüzünden ankete devam etmemeye karar verdik. Bu hile, kıymetli okurlarımızın anlayışlı cevapları ile tasnife girecek olursa, Anket, bir okuyucu anketinden çok neye mâl olursa olsun kendi şiirlerinin 'en güzel üç şiir' içine girmesine heves eden ve şimdilik dört koldan idare edilen bir şebekenin anketi olacaktır."⁸²

Dergi, ileriki sayılarda yine aynı armağanları dağıtmak üzere okurlar arasında farklı bir anket düzenlemeyi düşündüklerini belirtir.

Şairler Yaprağı, yeni ilaveleriyle, yarışmalarıyla yeni şairlere kapılarının ardına kadar açık olduğunu, onlara büyük destek çıktığını bir kez daha ortaya koyar. 18. sayıyla beraber, 'Bir Demette Yeni Şiirler' eki yayımlanmaya başlar. Geleceğe umut vadeden şairlerin sevilen şiirleri bu ekte yayımlanır. 'Şiir Özel Eki'nin ise 20. sayıyla beraber, Turgut Uyar ile başlayacağı söylenir:

"Bu sayımızda, *Şairler Yaprağı* yeni bir ek veriyor. Bu ekimize okurlarımızdan aldığımız yüzlerce şiir arasından seçip ayırdığımız, yarınlarına güvendiğimiz şiirleri aldık. Fırsat buldukça, her üç sayıda bir tekrarlamayı düşündüğümüz Bir Demette ekimizin yanı sıra, *Şiir Özel Eki*'ne de Mart 1956 sayımızda genç neslin kıymetli şairlerinden Turgut Uyar'la başlayacağız. Bu eklerimiz, dergimizde bağımsız bir ek olarak verilecek, ileride okurlarımız bu ekleri, ciltlendirerek başlı başına birer antolojiye sahip olacaklardır."⁸³

Taşrada, bu şaşılması dolu dizgin gidişi engellemeye başlayan bir faktör kağıt azlığıdır. Dergi, özellikle ikinci yılından sonra ciddî bir şekilde kâğıt sıkıntısı içerisine girer. Bu üzücü, haksız durumu Gürcan, okurlarıyla paylaşır ve derginin sırf kağıtsızlıktan tek yaprak bile çıkabileceği gerçeğini gözler önüne serer:

"Bizi yaşatan: Sanat aşkımız, dergimizin binlerce abonesi, ilgilerini esirgemeyen yazar dostlarımız ve bir de iki yıl yetecek kağıt mevcudumuzdu. Sanat aşkımız daha güür, okurlarımız daha çok ama, ilaç için olsun bir tabak kağıdımız yok! Bu sayının kağıdını kilosu 250 kuruştan aldık. Karaborsa bizim kapıyı da çaldı. Dergiyi yine 25 kuruşa veriyoruz. 'Bu dergiyi 50 kuruştan aşağı satmak deliliktir.' diyen dostlarımıza: 'Biz bu dergiden 1 kuruş kazanmak amacını gütmüyoruz' cevabını verdik. Bir tarafımız değil, iki tarafımız yıkık aziz okurlar! Dergimiz devamlı çıkacak, ama kağıtsızlıktan bir yaprak çıkarsa okurlarımız bizi kınamasınlar. Ne yapalım ki 'siyasî' değiliz, 'edebî'yiz. Onun için borumuz ötmüyor."⁸⁴

Düşünülen şey olur ve *Şairler Yaprağı*'nın 25. sayısı tek yaprak halinde çıkarılır:

⁸² *Şairler Yaprağı*, S.18 (Aralık 1955), s.19.

⁸³ *Şairler Yaprağı*, S.18 (Aralık 1955), s.19.

⁸⁴ *Şairler Yaprağı*, S.23-24 (Mayıs-Haziran 1956), s.20.

“Dergimizi kötü baskısından kurtarıp, güzel bir baskı ile çıkarabilme çarelerini ararken, kağıttan da yoksun kaldık. 25. sayımızı tek yaprak çıkarabildik. Ağustos-Eylül sayılarını ise, hiç... İki ay ayrılıktan sonra baskımız düzeldi mi, kağıt bulabildik mi? Ne gezer... Dergiyi küçültüp, baskımızı azaltmakla ve matbaacının elinde bulunan az buçuk kağıdı kullanmakla ancak bu sayımızı çıkarabiliyoruz. Yeni müracaatımıza, kağıt fabrikası ‘Ayda 35 kilo kağıt verilmesine çalışılacaktır.’ cevabını verdi. Bu ‘kağıt’ verilirse dergimiz devamlı çıkacaktır, verilmese bile -her zaman söylediğimiz gibi- siz okurlarımızın bağlılığı ve bizim sanat aşkımla, başka çareler düşünüp, şimdilik ağır aksak da olsa Şairler Yaprağı’ni ayakta tutacağız.”⁸⁵

Şairler Yaprağı, 28. sayısıyla yepyeni baskı ve düzen ile daha güçlü bir şekilde yoluna devam edeceğini açıklar. Kağıt sıkıntısı azalmış, matbaası yine değişmiştir:

“Yepyeni bir baskı ve düzen ile karşınızdayız. Kağıdımız da geldi: Üç aylık kağıt var elimizde; arkası devam eder inşallah. Bu sayımızı Dinar’da, yeni matbaasında basıldı. Makinesinden hurufatına, binasından matbaacılarına kadar hepsi yeni. Bundan önce çıkmış olan 27 sayının verdiği güç, bu 28. sayımızda bir kat daha tazelendi. Şimdi, sanki ilk sayımızı çıkarıyormuş gibi sevinç ve heves içindeyiz. Küçük pedal matbaamızda ilk sayfanın provasını çıkarıp başarılarımızı gördüğümüzde sevinçten birbirimize sarıldık. Yeni bir ev, yeni bir ocak bulmuş gibiyiz. Daha güzele gitmenin yolundayız sevgili okurlarımız.”⁸⁶

Şairler Yaprağı, bu gibi güçlükler içerisinde 34. sayıya ulaşır. 35-36. sayının iki sayfası basılmıştır ki, dergi basımı bir daha başlamamak üzere durdurulur.

Şairler Yaprağı’nın kapatılması çok ilginçtir. Ankara’dan Dinar’a gelen bir aile dostu, derginin, A. Kadir ve Ahmed Arif’in şiirlerini yayımladığı için takip altında olduğunu söyler. Bunun üzerine Şairler Yaprağı’nın baskı makinesi durdurulur ve bir daha da çalıştırılmaz. Oysaki, Gürcan’ın yapacağı daha çok şey vardır. Taşranın ağır yükünü bir kez daha çaresizlikle hisseder. Gürcan, derginin kapatılmasından beş yıl sonra yani 1963’te, bu konudan dolayı bir soruşturma geçirdiğini öğrenir.

Mustafa Şerif Onaran, Şairler Yaprağı’nın öneminin anlaşılmasında ve kapanışına neden olan haksızlıkları gerici olarak değerlendirir:

“Şairler Yaprağı, dönemine damgasını vuran bir şiir dergisiydi. Dinar gibi bir yerde kendi çağının şiirini denetlemek olanağı var mıdır?.. Yunan tanrıları nasıl Kaz dağlarından Ege’yi gözetlemek olanağını buldularsa, Nedret Gürcan da Dinar’dan çağdaş şiirimizin nabzını tutmaya çalıştı. Ahmed Arif, Ahmed Arif olmazdan önce Şairler Yaprağı’nda kendi kişiliğini buldu. Ama taşra acımasızdır. O, içe dönük, kül

⁸⁵ Şairler Yaprağı, S.26 (Ekim 1956), s.2.

⁸⁶ Şairler Yaprağı, S.28 (Aralık 1956), s.4.

rengi belirsizlikte, özgürlüğün getirdiği aydınlığa katlanamayan gerici güçler vardı. *Şairler Yaprığı* 36 sayı dayanabildi.”⁸⁷

Şairler Yaprığı amaçlarından hiçbir zaman ödün vermeden, ilkeli bir şekilde üç yıl boyunca yoluna devam eder ve şiir adına büyük hizmetlerde bulunur. Yeni şairler için, gelenekçi olan, belli bir şiir anlayışını sürdüren dergilerde şiirlerini yayımlatmak mümkün değildir. Dönemin ünlü edebiyatçıları ve daha sonra ünlenecek olan bir çok genç şair *Şairler Yaprığı*'nda buluşur. *Şairler Yaprığı*, yetenekli kişileri bir araya getirip, onlara yetişme, ilerleme ve kendilerini tanıtmaya imkânlarını sunar. Nedret Gürcan ile birlikte bir dönem *Kervan Dergisi*'ni çıkaran Tarık Dursun, iyi şair olacakları *Şairler Yaprığı*'na buyur eder:

“*Şairlere oyun, ünsüzlere avuntu ve kim gelecekte iyi şair olacaksa 'Şairler Yaprığı'na buyursun!*”⁸⁸

Şairler Yaprığı, ‘*Bir Demette*’ adı ile tamamen yeni şairlerin şiirlerine yer veren ekiyle beraber, aralarında Mehmet Doğan, Kemal Özer, Yılmaz Gruda, Ahmet Uysal, Ahmet Günbaş'ın da bulunduğu geleceği parlak olan bir çok şairi sayfalarında buluşturur. Dergi, başarılarına katkısı olduğunu düşündüğü şairlerin isimlerini sayar ve onlarla haklı olarak övünür:

“*Soruşturmalarımızla getirdiğimiz ses bir yana yarınlarından umutlu olduğumuz Yılmaz Gruda'yı, Teyfik Akdağ'ı, Ahmet Oktay'ı, Ülkü Arman'ı, Bekir Çiftçi'yi tanıtmaya, gün ışığına çıkarmaya, dergimiz üzerine düşeni yaptı. Daha yapacağı da çok. Şimdilik bu şairlerle Şairler Yaprığı öğünür.*”⁸⁹

Turgut Çeviker, *Şairler Yaprığı*'nın genç şairler için taşıdığı önemin üzerinde durur:

“*Sanatın atardamarının attığı kentlerde yayımlanan dergilere bir türlü giremeyen tutkulu şairlerin kapısıdır bir bakıma Şairler Yaprığı. O yıllarda dergilerde görülebilmek -şimdilerde olduğu gibi- kolay değil. Yayın yönetmenleri işi sıkı tutuyorlar. Şairler Yaprığı'nın da ölçüsü var kuşkusuz. Ahmed Arif, Cemal Süreya, A. Kadir, Turgut Uyar, Ahmet Oktay, Oktay Rifat şiir ve yazı yayımlıyor bu dergide. Şairler Yaprığı'na olan ilginin -bugün için geçerli sayılamayacak- birçok nedeni bulunabilir düşünülürse.*”⁹⁰

⁸⁷ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, 4 Nisan 2004, s.46.

⁸⁸ DURSUN K., s.107.

⁸⁹ *Şairler Yaprığı*, S.13 (Mayıs 1955), s.18.

⁹⁰ Turgut ÇEVİKER, “Şairler Yaprığı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan”, *Kitaplık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.204.

Cenap Ş. Gedikoğlu, *Şairler Yaprağı*'nda gördüğü şair birlikteliğine şaşkınlıkla bakar: “*Bu dergide şairler söz birliği edip bir araya gelmişler, ‘Şiir günü’ tertip etmişler sanki. Tanıyorlar birbirlerini.*”⁹¹

Yeniler arasında herkesin beğendiği şairlerin de bulunması sonucu edebiyatçılar, *Şairler Yaprağı*'na teşekkürler edip kapısını yenilere daima açık tutması temennisinde bulunurlar. Bu kişilerden birisi de *Yeni Asır Gazetesi*'nden Ergun Elgin'dir:

“*Yenilerin şiirleri güzel geleceği gerçek olan kişiler var içinde. Meselâ yenilerden (Filmci kız Silvano - Dünyayı bana verseler / Bir şartla alırım / Sen içinde olursan) diyecek kadar güzel söyleyenleri var. Nedret'e tuttuğu yolda muvaffak olmasını temenni ederken, birkaç sayı sonra yenileri kapı dışında bırakmamasını sağlık veririz.*”⁹²

Ahmet Günbaş da yıllar sonra, bu başarısı için Gürcan'ı efsanevi bir kişilik olarak tanımlar:

“*O, benim için ilk kez bir ilçede şiir dergisi çıkarmakla kalmayıp, yanı zamanda kalburüstü şairleri taşra adresinde buluşturan efsanevi bir kişilikti.*”⁹³

Şairler Yaprağı, her ne kadar bir hareketin devam ettiricisi değilse de yeni'yi savunan bir dergidir. Yeni şiir türleri hiç çekinilmeden yayımlanır. Yılmaz Gruda'nın, 'şiirle nesir arası yeni bir tür şiir denemesi' nin ilk ürünleri *Şairler Yaprağı*'nda yayımlanmıştır.

Mavi Dergisi'nden Vedat Ünal da *Şairler Yaprağı*'nın daha 2. sayısında Yılmaz Gruda'yı fark eder:

“*Bu dergi, daha ilk sayılarında birçok değerli imzaların güzel şiirlerini bir araya getirebilmiş. Elimizdeki ikinci sayısında ismini yeni yeni duyurmağa başlayan genç bir şair klişesi hal tercümesi ve özellikleri ile okuyuculara tanıtılıyor. Bu genç sanatçı, diğer sayfalarımızda bir şiirini okuyacağınız Yılmaz Gruda'dır. Dört beş şiiri ile bir şairin değeri ve geleceği hakkında hüküm vermenin yersizliğini biliyoruz. Ancak bu dört beş şiir gerçekten de yaman şeyler. Önümüzdeki yılların hatta ayların edebiyatımıza orijinal ve değerli bir şair kazandıracağını sanıyoruz.*”⁹⁴

⁹¹ Cenap Ş. GEDİKOĞLU, “*Şairler Yaprağı Şiir Dergisi*”, *Son Havadis*, 21 Ağustos 1954, Ankara; *Şairler Yaprağı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.16.

⁹² Ergun ELGIN, “*Şairler Yaprağı*”, *Yeni Asır* (İzmit), 18 Mayıs 1954.; *Şairler Yaprağı*, S.2 (1 Haziran 1954), s.8.

⁹³ Ahmet GÜNBAŞ, “*Taşradan Taşkın Anılar*”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11 Mart 2004), s.10.

⁹⁴ Vedat ÜNAL, *Mavi*, S.21; *Şairler Yaprağı*, S.4 (Ağustos 1954), s.2.

Dergi yayım hayatının başından beri, gençlerden mektup ve şiirlerini göndermelerini ister. Şiiri yayımlanmak üzere kabul edilmeyen okuyuculara cevap olarak; dergiyi takip etmeleri ve yeni şiiri tanınmaları yönünde gayret göstermeleri gerektiği söylenir. Derginin amacı, modern şiiri gençlerin tanınmasını sağlamaktır.

Özdemir Hazar, en yeni anlayışı vermeye çalışan *Şairler Yaprağı*'nın bu konumdaki önemini dile getirir:

*“Gelecek nesillere şairleri, yetişmekte olanları bir arada topluca ve en yeni anlayışı bilerek verecek tek şiir dergisi olacaktır.”*⁹⁵

Şairler Yaprağı, güzelin yenide olduğunu savunur. Eski tarzda yazılan şiirlerle güzele varmak olanaksızdır, kafiyeyle bağlı kalınmasını doğru bulmaz:

*“Gönderdiğiniz şiirlerden hâlâ eskimiş bir şiir tarzını sevdiğiniz anlaşılıyor. Mısralarınızı gelişigüzel kafiyeyle örmüşsünüz. Günümüzün aydın şiirini yakından takip edin, güzelin daima yenide olduğunu göreceksiniz.”*⁹⁶

Yeni şiir anlayışı olarak, kafiye yapma uğraşısının şiiri yıktığını düşünülür:

*“Öz Türkçe deyişlere pek az yer verişiniz üzücü bir şey. Şiirleriniz bütün olarak bize bir şey anlatmıyor. Daha çok kafiye yapmak özentisindediniz, bu da şiirleriniz için yıkıntı oluyor. Dergimizdeki seçme şiirleri, örnek şairleri okuyun, size sağlayacağı faydayı inkâr etmeyeceğinize inanıyoruz.”*⁹⁷

Eski şiirden kopamayanlara, yeninin güzelliğini yakalayabilmek için *Şairler Yaprağı*'ni takip etmeleri gerektiği söylenir:

*“Dergimizin kabul ettiği şiir maalesef bugün sizin yazdığınız şiirler değil. Gayemiz günden güne hayranı çoğalan modern şiiri bu modern asrın gençlerine yakından tanıtmak, teşvik etmek, yetiştirmek, sonra da emeğimizi göstermektir. Şimdi sizi teşvik ediyoruz. Bu sayımızı okuyun. Yepyeni şiir tarzına alışmaya çalışın.”*⁹⁸

Şairler modern şiiri tanınmalıdırlar, bu nedenle yeni şairlere hep bu doğrultuda seslenilir:

⁹⁵ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.4.

⁹⁶ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954), s.14.

⁹⁷ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954), s.15.

⁹⁸ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954) s.14.

“Gayemiz günden güne hayranı çoğalan modern şiiri bu modern asrın gençlerine yakından tanıtmak, teşvik etmek, yetiştirmek sonra da emeğimizi göstermektir... Yepyeni şiir tarzına alışmaya çalışın.”⁹⁹

Şairler Yaprağı yeni şiire açıktır; ancak bulunduğu dönemin anlayışı gereği her şiiri de hemen yayımlayamaz. Bazı yenilikler alıştıra alıştıra yapılmaya çalışılır. Müstehcen diye olumsuz tepki toplayabilecek bir şiirin, ileriki dönemlerde yayımlanması düşünülür.¹⁰⁰ İnsanların yeniyi, yani alışılmıştın dışında olanı yavaş yavaş benimseyebilecekleri göz ardı edilmez. Şiir ve resimlerde gösterilen bu titizliğe rağmen, şiirlerin yanında yer alan bazı çizimler müstehcen bulunur ve Isparta savcısı tarafından ‘müstehcen resim basmaktan’ dergiye dava açılır.

Şairler Yaprağı’nın yayımlandığı yıllar bir geçiş dönemine; Orhan Veli, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rifat ile başlayan Garip Hareketi’nin bitip, II. Yeni’nin varlığını göstermeye başladığı yıllara tekabül eder. Türk şiirinin geldiği nokta, *Şairler Yaprağı*’nın çoğu sayısında Ahmed Arif’in, Oktay Rifat’ın, İlhami Soysal’ın, Sunullah Arısoy’un ... katıldıkları tartışmaları başlatır. İlhami Soysal, Türk şiirinin ‘duraklama’ döneminde olduğunu düşünürken, Sunullah Arısoy, Türk şiirinin ‘duraklama’ değil ‘durulma’ döneminde olduğunu söyler.¹⁰¹ Soysal’a göre şiirimizin altın çağı gerilerde kalmıştır:

“Genç şairler belki bize güceniyorlar, ama ne yapalım ki gerçek böyle. Şiirimiz altın çağını yitirdi. Ve işte biz örnek veriyoruz. Bugün Orhan Veli’nin, Oktay Rifat’ın, Fazıl Hüsnü’nün yazmış oldukları üç beş şiir ayarında şiir yazılmıyor.”¹⁰²

Oğuz Can, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın hep aynı şekilde yazdığını, ne biçimde, ne konuda, ne de söyleyişte yeniliğe erişebildiğini; yarına kalmak isteyen şairlerin her anlamda yenici olmalarını, bıkmadan usanmadan yeniliği aramaları gerektiğini söyler.¹⁰³ M. Hasan Göksu; Behçet Necatigil, Necati Cumalı, İlhan Berk, Sabahattin

⁹⁹ *Şairler Yaprağı*, S.1 (1 Mayıs 1954) s.15.

¹⁰⁰ *Şairler Yaprağı*, S.30 (Şubat 1957), s.41-44.

¹⁰¹ M.Sunullah ARISOY, “Duraklama mı?”, *Şairler Yaprağı*, S. 18 (Aralık 1955), s.15-17.

¹⁰² İlhami SOYSAL, “Şiirimiz Üzerine”, *Şairler Yaprağı*, S.20 (Şubat 1956), s.15.

¹⁰³ Oğuz CAN, “Yeni’ci Olmak”, S.28 (Aralık 1956), s.3.

Kudret'i bile eski bulur.¹⁰⁴ Mansur Tekin, insanların yeni olanı benimsemekte güçlük çektiğini dile getirir, yenilerden yana olan görüşü aktarır:

*“Her gün güneşle beraber başlayan yeni bir gün vardır. Ve bugünün adamını ancak bugünün edebiyatı tatmin edebilir.”*¹⁰⁵ İkinci yenin önemli şairlerinden Turgut Uyar, *Şairler Yaprağı*'ndaki yazısında yeni şiir anlayışını ortaya koyar. Açık şiirin şairanelikten uzak olduğunu, anlamca kapalı olan şiirin daha çekici olduğunu söyler: *“Hem ben öyle sanıyorum ki, kapalı dediğimiz bu şiirlerle, şiirimize yeni yeni özler geliyor. İyice dikkatli, sevmek isteyerek okursanız onlarda kıpırdanan bir kalabalığı yahut kişi oğlunu bulabilirsiniz.”*¹⁰⁶

Şairler Yaprağı, şiir alanındaki bu karışık dönemde gençleri destekleyici bir tavır takınır. Süregelen eski-yeni tartışmasında, sesini duyurabilecek dergi bulmakta güçlük çeken yenilere *Şairler Yaprağı* kapısını açar. Dergi, yeni şiir anlayışında olanlara destek verir.

Özdemir İnce'ye göre *Şairler Yaprağı*, *Pazar Postası* ile birlikte İkinci Yeni'nin gelişmesine katkıda bulunur:

*“Nedret Gürcan bizim kuşak için son derece önemlidir. Edebiyat ve şiirin İstanbul ile Ankara arasında üç-dört derginin sayfalarına sıkıştığı bir dönemde, 1954-1957 yılları arasında Afyon ilinin Dinar ilçesinde Şairler Yaprağı adlı bir şiir dergisi yayınlamış ve Mehmet Barlas'ın babası Cemil Sait Barlas'ın sahibi olduğu ve Muzaffer Erdost tarafından yönetilen Pazar Postası ile birlikte Türk şiirinin en büyük devrimci hareketi olan İkinci Yeni'nin gelişmesine katkıda bulunmuştur.”*¹⁰⁷

Nedret Gürcan ise herhangi bir akıma bağlı olmadıklarını, daima güzel şiirden yana olduklarını söyler. Ancak zamanın akışında *Şairler Yaprağı*'nda yer alan çoğu şair, İkinci Yeni'nin oluşumunda önemli yer edinmiş kişilerdir.

Cemal Süreya, *Şairler Yaprağı*'yla ve de şiirleriyle, Gürcan'ın yeni oluşan şiire katkılarının altını çizer; bu katkılarının unutulmuş olmasındaki haksızlığı da dile getirir:

*“Yayımcılığı (Şairler Yaprağı) bir yana, yapıtlarıyla da yeni şiirimizin gelişimine, hiç değilse oluşumuna katkıları olmuştur. Çıkış döneminin güncel plânında. Katkılarının bir bölümü bugün görünmez durumda olsa da...”*¹⁰⁸

¹⁰⁴ M. Hasan GÖKSU, “Alafranga Deniz”, *Şairler Yaprağı*, S.29 (Ocak 1957), s.2.

¹⁰⁵ Mansur TEKİN, “Şiir Şairlere Dair”, *Şairler Yaprağı*, S.26 (Ekim 1956), s.1.

¹⁰⁶ Turgut UYAR, “Açık-Kapalı Şiir”, *Şairler Yaprağı*, S.19 (Ocak 1956), s.4.

¹⁰⁷ Özdemir İNCE, “Benim Sevgili Taşram”, *Hürriyet*, 11 Ocak 2004, s.10.

¹⁰⁸ Cemal SÜREYA, 268. Gün (Saklı Güldeste), *Günler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s.119.

Şairler Yaprağı'nın şiire olan büyük hizmetlerinin yanında anketleri ve araştırmaları da edebiyat dünyasına canlılık katar. Ankara cephesinden sanat haberleri ileten Tarık Dursun, bir süre sonra dergi için anketler, araştırmalar yapmaya başlar. Tarık Dursun'un Ankara'da yaptığı bir anketin konusu; '*Ataç Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?*'¹⁰⁹ dur. Edebiyatçılar hep birlikte Ataç'a yüklenirler. Ataç'ın istemediği yönde cevaplar gelir. Bu nedenle Ataç, araştırmalar hakkında olumsuz şeyler söyler. Ataç tarafından alınan tepkileri, *Şairler Yaprağı* şöyle özetler:

"Anketi derginin orta sayfasına koydum... İşte böyle; anket yayımlandı. Sonrasında edebiyat ortamı toz duman. Kıyametler koptu. 'Vay efendim'ler, terbiyesizler...' Ataç'ın öfkесinin dağlara vardığını Ankara'dan 'ankete sebep olan' arkadaşlar bana duyurmaya başladılar. Ve ben sonra kalkıp Ankara'ya gittim."¹¹⁰

Şairler Yaprağı, araştırmalardaki amacının kimseyi kötülemek olmadığını, farklı düşünceleri bir araya getirmek olduğunu izah eder:

"Biz, araştırmalarımızda kimseyi kötülemek, kimseyi vurmak amacını gütmedik. Böyle bir zorumuz yok. Yalnız bütün sanatçıların çeşitli konularda ne düşündüğünü ortaya koyduk, koyuyoruz. Günlük gazeteler yılın sporcusunu seçerken, bizim sanatçılarımızın beğendiği yazarları, beğenmediği yazarları seçmemesi de niyeymiş?"¹¹¹

Nedret Gürçan, Turgut Uyar ile birlikte Ankara'ya Ataç'ı görmeye gider, ondan özür dilemek düşüncesindedir. Ataç, Gürçan'ı kötü bir şekilde karşılar ve onu dinlemez. Bundan sonra da Ataç, *Şairler Yaprağı* adına Tarık Dursun'un düzenlediği hiçbir anketi yanıtlamaz. Sonralar yanıtını gazetelerde; "*Bu soruyu bana sorsalardı, ben şöyle yanıtlardım.*"¹¹² gibi sözlerle ortaya koyar.

Ataç'a hayranlığı olan, hatta onun için okuldan kaçan Gürçan, onu üzmüş olmaktan dolayı mutsuzdur. Ataç'ın ardından, *Şairler Yaprağı*'nın 34. sayısını(Mayıs 1957) özel sayı olarak ona ayırır ve dergiye "*Türk Edebiyatının Ata'sı Öldü*" diye manşet atar. *Kitaplık Dergisi*'nde Ataç üzerine yazdığı bir yazıda, bu anketi yayımlamaktan hiçbir zaman pişmanlık duymadığını ve duymayacağını belirtir. Çünkü Gürçan, daha yolun başındayken, Ataç'ın bu doğrultudaki bir yazısını kendisine ilke edinmiştir:

¹⁰⁹ *Şairler Yaprağı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.8-9

¹¹⁰ Nedret GÜRCAN, "Ataçlı Yıllar", *Kitaplık*, , S.48 (Temmuz-Ağustos 2001), YKY, s.130.

¹¹¹ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.18.

¹¹² Nurullah ATAÇ, *Son Havadis*, 8 Mart 1955; Nurullah ATAÇ, *Son Havadis*, 14 Kasım 1955; *Şairler Yaprağı*, S.19 (Ocak 1956), s.19.

“Böyle olunca sanatı sevdiğini söylemesin. Onun hürriyetini daraltmaya kalkıyor, sanatı güdüm altına almaya çalışıyor. Bizce bundan sanat zarar görür, toplum da bir iyilik görmez.”¹¹³

Nurullah Ataç gibi Oktay Akbal da, bir soruşturmada en beğenilmeyen hikâyeciler arasında üçüncü seçilmesi üzerine, *Şairler Yaprağı*'nın soruşturmaları hakkında olumsuz eleştirilerde bulunur.¹¹⁴

Şairler Yaprağı'nda düzenlenen soruşturma ve anketlere¹¹⁵ katılanlar arasında, o dönemin ünlü edebiyatçılarından bir çok ismin yer aldığı görülür: Avni Dökmeci, Tarık Dursun K., Mahmut Makal, İlhan Berk, M. S. Arısoy, Suat Taşer, S. Turhan, Halim Yağcıoğlu, Necdet Evliyagil, Mehmet Kemal, Yılmaz Gruda, Ö. Faruk Toprak, Özdemir Nutku, ağabeydin Subaşı, Teoman Civelek, Ahmet Oktay, Baha G. Tunalıgil, Muzaffer Erdost, Bilge Karasu, Bekir Çiftçi, Ülkü Arman, E. Tokmakçioğlu, Nedret Gürcan, Tevfik Akdağ, Güner Sümer, Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Necip Fazıl Kürek, Salim Şengil, Özdemir Hazar, Nurullah Ataç, Adalet Cimcoz, Orhan Kemal, Melih Cevdet Anday, S. Kudret Aksal, Cahit Irgat, Attilâ İlhan, Can Yücel, Fakir Baykurt, M. Şerif Onaran, Necati Cumalı, Samim Kocagöz, Cahit Külebi, Turgut Uyar, Haldun Taner, Suut Kemal Yetkin, Arif Nihat Asya, Gülten Akın, Ahmed Arif, Osman Attila, Gültekin Samanoğlu, Halis Topçu, Ümit Yaşar Oğuzcan, Bekir Sıtkı Erdoğan, Yaşar Kemal, Cüneyt Arcayürek, Ahmet Köksal, Özdemir Nutku, Metin Toker, Edip Cansever, Ferid Edgü, Hilmi Yavuz, Asaf Çiğiltepe...

Ünlü yazar ve Nedret Gürcan'ın çok yakın dostu olan Tarık Dursun K.'nin *Şairler Yaprağı*'na katkısı fazladır. *Şairler Yaprağı*'nın başarısı, Gürcan'ın azminde, çevreyle iyi ilişkiler kurma becerisinde olduğu gibi gizli kahraman Tarık Dursun'un

¹¹³ Nedret GÜRCAN, “Ataç'lı Yıllar”, *Kitap-lık*, YKY, S.48 (Temmuz-Ağustos 2001), s.132.

¹¹⁴ *Şairler Yaprağı*, S.13 (Mayıs 1955), s.18.

¹¹⁵ *Şairler Yaprağı*, S.2 (1 Haziran 1954), s.3: “Beğendiğiniz üç hikâyesi ve şair ismi sayınız.”; *Şairler Yaprağı*, S.3 (1 Temmuz 1954), s.9: “Beğendiğiniz fikir yazarları, denemeciler ve eleştirmeciler”; *Şairler Yaprağı*, S.4 (Ağustos 1954), s.9: “Kurtuluştan bu yana yazılmış ve yarına kalacağına inandığınız ‘On Kitap’ hangileridir?”; *Şairler Yaprağı*, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954): “Ataç hakkında ne düşünüyorsunuz?”; *Şairler Yaprağı*, S.11 (Mart 1955): “Yazmasanız Olmaz mı... niçin?”; *Şairler Yaprağı*, S.17 (Kasım 1955): “Yenilikten ne anlıyorsunuz?, Şiirde ne olmalı? Ne olmamalı?, Bugünkü Türk Şiiri hakkında ne düşünüyorsunuz?, Nurullah Ataç şiirden anlar mı?, Evliliğin şair üzerinde menfi tesirleri var mıdır?”; *Şairler Yaprağı*, S.20 (Şubat 1956): “1955 yılında yayınlanmış en beğendiğiniz roman, hikâye ve şiir kitabı hangisidir?”; *Şairler Yaprağı*, S.30 (Şubat 1957), s.2: “Pazar

katkılarındadır. Tarık Dursun, *Şairler Yaprağı* için içtenlikle bir şeyler yapmak ister; anketler düzenler, sanat haberleri iletir, yazılar yazar, şairler tanıtır. Bütün bunları Nedret Gürcan ile olan dostlukları ve sanata hizmet gayesi ile yapar. Bazı kişiler *Şairler Yaprağı* aleyhinde konuşma gereğini duyar. Tarık Dursun K.'nın *Şairler Yaprağı*'na katkıları abartılı bir şekilde, derginin yetersizliğini göstermek için konu edilir. Nedret Gürcan, *Seçilmiş Hikâyeler Dergisi*'nde¹¹⁶ bu yönde çıkışlar yapan Can Yücel'e karşı, *Şairler Yaprağı*'nın 26. sayısında Tarık Dursun K.'ya yazdığı açık mektubunda, Tarık Dursun'un dergiye olan tüm katkılarını ortaya koyar. Bu açıklamayı Can Yücel'in şerefine yaptığını söyler:

“Dergimizin 25 aylık hayatında bize büyük hizmetlerde bulunan arkadaşımız Tarık Dursun K.'nin Şairler Yaprağı'nda çıkan imzasız yazılarını, hazırladığı anket ve sayfaları aşağıda açıklıyoruz: Dergimizin 2-3-4, 5-6 sayılarında çıkan anketleri ve ‘Sizi Bir Şairle Tanıştırıyoruz’ adlı sayfaları, 7. sayımızın ‘Sizi Bir Şairle Tanıştırıyoruz’ adlı sayfası, 8. sayımızın ‘Orhan Veli Sayfası’ nı, 11. sayımızın ‘Öleli Bir Yıl Oldu’ ve ‘Sanat Hayatlarında Unutamadıkları Olaylar’ adlı sayfaları. Yine 13. sayımızın ‘Şairler Yaprağı’ imzalı ‘Bizim İşimiz’ adlı yazısını, 14 ve 15. sayılarımızın ‘Sanat Hayatlarında Unutamadıkları Olaylar’ adlı sayfalarını, 16. sayımızın ‘Şiirin Görevi’ adlı Robert Lynd’dan çeviri yazısını, 19. sayımızın ‘Şiir Üzerine’ adlı Max Eastman’dan çeviri yazısını, 20. sayımızın anketini, 21-22. sayımızın ‘Yaratıcı Olmak’ adlı Stefan Zweig’den çeviri yazısını. Değerli hikâyeci arkadaşımız bunlardan gayri, dergimizde yayınlanan birçok şiir, yazı ve klişeleri elimizin ermediği, gücümüzün yetmediği yerlerden temin edip bize göndermiştir. Tarık Dursun K. bizim eski bir dostumuzdur. Bu unutulmaz hizmetlerini dostluğumuzun çatısı altında seve seve gördüğüne inanıyoruz. Kendisine bu mektupta ulaştırdığımız minnet borcumuzu ve teşekkürlerimizi bu defa da okurlarımızın önünde tekrarlıyoruz. Bu yazının ne maksatla yazıldığını merak eden okurlarımız vardır sanıyoruz. Bir solukta diyelim. Biz bu açıklamayı Seçilmiş Hikâyeler dergisinin sayın yazarlarından Can Yücel’in şerefine yaptık.”¹¹⁷

Can Yücel'in aynı zamanda *Şairler Yaprağı*'nda yer alan müstehcen kadın resimleri için olumsuz eleştirileri olur. Nedret Gürcan, Tarık Dursun'a yazdığı mektupta buna da değinir. Gürcan, derginin hoşça gidecek şekilde çıkmasına büyük özen gösterir, ünlü ressamın resimlerinden örnekler koyar, şiirlerin kenarlarında küçük çizimlere yer verir. Sanatın bir başka yönü olan resmin, şiirle olan buluşmasının güzelliğini yansıtmak isterken bu şekilde haksız eleştirilere maruz kalır.

Postası Dergisi'nde, salt kelimeciliği savunan, ‘İkinci Yeni’ adı altında bir grup ortaya çıkarılmak isteniyor. Bu konuda ne düşünüyor sunuz?”

¹¹⁶ Can YÜCEL, *Seçilmiş Hikâyeler*, S.52 (1956); Can YÜCEL, *Seçilmiş Hikâyeler*, S.54 (1956).

¹¹⁷ Nedret GÜRCAN, “Tarık Dursun K.’ya Mektup ve Zorunlu Bir Açıklama”, *Şairler Yaprağı*, S.26 (Ekim 1956), s.4.

Özdemir Hazar; İzmir, Ankara ve İstanbul'daki sanat çevrelerinde yaşanan gelişmeleri *Şairler Yaprağı* okuyucularına yansıtmaya çalışır. Edebiyatın o dönemini tanımamız açısından bunlar, kayda değer çalışmalardır.

Edebiyat tarihimiz bakımından önemli olan, *Şairler Yaprağı*'nda yer alan bölümlerden birisi de sanat adamlarının sanat hayatında unutamadıkları anılarını anlattıkları bölümdür. Mahmut Makal, Attilâ İlhan, Ömer Faruk Toprak bu sanatçılardan bazılarıdır.

Şairler Yaprağı'ndaki şiir tartışmaları¹¹⁸ ve soruşturmalar ise şiir üzerinde düşünülmesini sağlar, edebiyat tartışmalarına katkı sağlar.

Son yıllarda, ara ara *Şairler Yaprağı*'nın Türk edebiyatındaki yeri ve öneminden bahseden yazıların yayımlanması sevindiricidir. Doğan Hızlan, *Şairler Yaprağı*'nın önemini unutmayan kişilerdendir:

*“Nedret Gürcan, Dinar'da tek başına üç yıl Şairler Yaprağı Dergisi'yle Anadolu'da şiiri var etmiştir.”*¹¹⁹

Hasan Pulur da Gürcan'ın ortaya koyduğu en önemli işlerin başında *Şairler Yaprağı*'nı görür:

*“Nedret Gürcan, şairdir, yazardır, edebiyatçıdır, siyasetçidir, gazetecidir; mesela, 1966'da Milliyet'te yayımlanan 'İlçe Başkanının Not Defteri' unutulur gibi değildir. Lakin, bize göre, Nedret Gürcan'ın en önemli işlerinden biri Dinar'da çıkardığı 'Şairler Yaprağı' adındaki sanat ve kültür dergisidir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentleri tutan nice şair, nice yazar, nice edebiyatçı 'Şairler Yaprağı' nda sıraya girmiştir.”*¹²⁰

Mehmet Tekin'e göre *Şairler Yaprağı*, büyük kentlerdeki edebiyat ortamlarına tepkidir, Anadolu'da destansı bir savaşın ürünüdür. Bir çılgılık, yalnızlığa, sessizliğe karşı bir isyandır ama bunu anlayan çıkmaz:

¹¹⁸ Turgut UYAR, “Çoğunluğun Ozanı”, *Şairler Yaprağı*, Mart-Nisan 1956; Oktay RİFAT, “Şairin Kahramanlığı”, *Şairler Yaprağı*, Mart-Nisan 1956; Ahmed ARİF, “Şairin Gücsüzlüğü”, *Şairler Yaprağı*, Mayıs-Haziran 1956.

¹¹⁹ Doğan HIZLAN, *Hürriyet*, 1 Temmuz 1998; Nedret GÜRSCAN, *Beş Çay*, Broy Yayınları, Mart 1999, s.119.

¹²⁰ Hasan PULUR, “Benim Sevgili Taşram”, *Milliyet*, 11 Ocak 2004, s. 3.

“Şairler Yaprağı, yayıncılık konusunda İstanbul’un ve Ankara’nın hegemonyasına bir tepki, bir başkaldırı idi. O devirde görevini başarıyla yaptı, yayıncılık ve şiir dergisi konusunda İstanbul’un, Ankara’nın kibirli tutumuna rağmen iyi örnek oldu... Olaya gerek Dinar, gerek şairler açısından bakıldığında, şiir aşkına, varolma aşkına sürdürülen tek kişilik bir savaş olduğu görülür. Yani şairimiz bir anlamda cesaret destanı yazmış ve bundan sonra tarihteki köşesine çekilmiştir. Nedret Gürcan hep halkın ilgisizliğinden yakınmıştır. Doğrudur, ama durum günümüzde de aynıdır. Yani kusur sadece Dinar’a ait değildir!..”¹²¹

Ülkü Tamer, yazısında 1954’ten sonra *Şairler Yaprağı*’nın edebiyatımızdaki yerinden bahseder:

“Ortaokul, lise çağlarımızda, 1950’lerde en etkili edebiyat dergisi kuşkusuz *Varlık*’tı. Onu *Yeditepe* izlerdi. Neredeyse bu iki dergi yön verirdi edebiyatımıza. Başka dergiler de vardı elbet. ‘Kanı soğuk’ olarak nitelediğimiz *Türk Dili*’nin yanı sıra, çıkmastıyla batması bir olan dergilerde de önemli yazarlarımızın şiirleri, öyküleri, yazıları yayımlanırdı. Ama *Varlık*’la *Yeditepe*’nin yerleri başkaydı. 1945’te *Dinar*’da yayımlanan bir dergi, *Şairler Yaprağı*, umulmadık bir ilgiyle karşılandı. Ötekilerin yanında daha ‘amatörce’ bir görünüşü vardı derginin. Ama sayfalara yayıncısının, *Nedret Gürcan*’ın coşkusu yansyordu. Dört yıllık ömrü boyunca çok konuşuldu. Ünlülerin yanı sıra, birçok genç ilk şiirini *Şairler Yaprağı*’nda yayımladı. Ben de çiçeği burnunda bir yazar olarak bir şiirimi gönderdim *Şairler Yaprağı*’na. Hafta geçmedi, *Nedret Gürcan*’dan bir mektup aldım. Şiirimi sevdiğini, dergide yayımlayacağını belirtiyordu... Şiirim yayımlanamadı, çünkü derginin ömrü yetmedi.”¹²²

Günümüz yazar ve eleştirmenlerinden Feridun Andaç; taşralı olmaktan gurur duyan Gürcan’ın, *Şairler Yaprağı* ile gerçekleştirmek istediklerinin ve *Şairler Yaprağı*’nın Türk edebiyatı için önemini altını çizer:

“*Nedret Gürcan* taşralı bir şair; ama gazeteci, yazar ve bir insan... Taşralı olmaktan gurur duyan, birçok entelektüel özü veya sözüyle *Dinar*’a çekmeyi başarmış bir aydın. *Şairler Yaprağı* adlı dergisini, yıllarca, büyük metropollere uzak, küçük bir taşra kentinden tüm Türkiye’ye ulaştıran ve Türk edebiyatını *Şairler Yaprağı*’na sığdırmaya çalışan edebiyat sevdalısı.”¹²³

Kitap-lık Dergisi, Kasım-Aralık 2001’de çıkan 50. sayısında Türk edebiyatında yer eden yirmi dergiyi inceleme altına alır. Günümüz araştırmacı yazarlarından Turgut Çeviker, ‘*Şairler Yaprağı*’nın *Bahçevanı Nedret Gürcan*’ başlığıyla *Şairler Yaprağı* dergisini ele alır. Nedret Gürcan bu değerlendirmeden dolayı büyük mutluluk duyar:

“*Şairler Yaprağı* yayıma başladığı yıllarda, sevgili Turgut Çeviker dört yaşındaydı. Elli yıl geriye dönerek taşrada yayımlanmış bir dergiyi görmesi; ilgi, sevgi, saygı duyması ve *Kitap-lık* gibi bir dergide, yazılması en güzel ve doğru olan şeyleri

¹²¹ Mehmet TEKİN, “Nedret Gürcan’ın Sevgili Taşrası-(Dinar) ve Ötekiler”, *Güneyde Kültür*, S.150 (Haziran 2004), s.77.

¹²² Ülkü TAMER, “Taşradan Anılar”, *Milliyet*, 4 Ocak 2004.

¹²³ *Benim Sevgili Taşram*’ın arka kapağındaki bölümden.

yazması beni çok sevindirdi, çok duygulandırdı... Bana o yıllarda çekmiş olduğum tüm sıkıntıları unutturdu: Neredeyse, hiçbir zaman bağışlanmayacak olan o 'derinden kıranları' bile..."¹²⁴

Güney dergisinde *Şairler Yaprağı* ile yapılan bir araştırmada, *Şairler Yaprağı*'nın Türk şiirinde hangi çizgide yer aldığı incelenmeye çalışılır. *Şairler Yaprağı*, bir hareketin savunucusu olmaz; ancak yeni'ye açık olduğunu her fırsatta dile getirir. Geleceğin şairlerine şiirlerini yayınlatabilecekleri bir zemin oluşturur:

" 'Türkiye'nin tek şiir dergisi' olan *Şairler Yaprağı*'nın Türk şiirine hangi çizgiyi taşıdığı veya hangi çizginin yanında yer aldığı sorusuna verilebilecek en kestirme cevap, 'yeni'ye açık olduğudur. Bir hareketin başlatıcısı veya sürdürücüsü değildir. Böyle bir iddiası da bulunmamaktadır. Her sayı yayınlanan onlarca şiir, Türk şiirine yeni bir teklif getirmese de derginin kendisi, geleceğin ünlü isimlerine şiirlerini yayınlatabilecekleri bir zemin oluşturması açısından önem taşır. Ayrıca, *Şairler Yaprağı*, zaman zaman şikâyet konusu edilen sıkıntılara ve bir kasabada basılmasına rağmen, şair Nedret Gürcan'ın gösterdiği titizlikle, edebiyat dünyasının gözden uzak tutamayacağı baskı ve muhteva kalitesiyle de anılmaya değer bir dergidir."¹²⁵

Mustafa Şerif Onaran'ın *Varlık* dergisindeki '*Şairler Yaprağı*' başlıklı yazısında genel olarak *Şairler Yaprağı*'nı edebiyatımız açısından işlevleri, edebiyatımıza etkisi yönünden değerlendirir. Onaran'a göre *Şairler Yaprağı*, Anadolu'da edebiyatın uyanışını sağlar:

"*Şairler Yaprağı*, Dinar gibi geri bırakılmış bir ilçede, çağdaş edebiyata çok yönlü bakmanın olanaklarını kullandı.... *Şairler Yaprağı*'nın çıkışı Anadolu'nun değişik bölgelerinde edebiyatın uyanışına örnek olmuştur. *Şairler Yaprağı*'nda Nedret Gürcan bir kişilik savaşımı vermiştir."¹²⁶

Gürcan, dergisi için çalıştığı yıllarda, Dinar'da *Şairler Yaprağı* adıyla kitap yayını işine de girişir. Sırasıyla, yayınlanan kitaplar şunlardır: *Festival*, Nedret Gürcan, 1955; *Çağdaş Amerikan Şiirleri*, Antologie, Haz.: Özdemir Nutku, Tarık Dursun K., 1955; *Bölük Yaşantı*, Özdemir Nutku, 1957; *Yaşayanların İçinde*, Halil Kocagöz, 1957; *Alabildiğine*, Tahir Pamir, 1957. Ahmed Arif de kitaplarının *Şairler Yaprağı* Yayını olmasını çok ister¹²⁷; ancak *Şairler Yaprağı*'nın ömrü buna yetmez.

Şairler Yaprağı için gurur verici bir olay da son yıllarda yaşanır. Şili'nin çok ünlü bir şairi ve aynı zamanda dünyanın tanıdığı bir şair olan 1971 Nobel Edebiyat

¹²⁴ GÜRCAN, s. 175.

¹²⁵ Hayriye TOPÇUOĞLU, *Güneyde Kültür*, S.122 (Temmuz-Ağustos 2000), s.28.

¹²⁶ Mustafa Şerif ONARAN, '*Şairler Yaprağı*', *Varlık*, Ekim 2004, s.47.

¹²⁷ Ahmed ARİF'in Nedret Gürcan'a, Ankara 08.08.1957 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S.1 (Güz 2003), Dünya Yayıncılık, s.103.

Ödüllü Pablo Neruda'nın doğumunun yüzüncü yılı olması nedeniyle, Şili Hükümeti 2004 yılını 'Neruda Yılı' olarak açıklar. Pablo Neruda'nın Türkçeye kazandırılmış şiirlerinin incelenmesi esnasında 1950'li yıllarda Afyon/Dinar ilçesinde çıkartılan *Şairler Yaprağı* adlı dergi ile karşılaşılır. *Şairler Yaprağı*'nda 1950 yılında Pablo Neruda'nın 'Papaz' adlı şiirinin Türkçeye çevirisi yer almıştır.¹²⁸ Bu nedenle Şili Büyükelçiliği, Nedret Gürcan'a yazdığı mektupta bu şiirin bir fotokopisini ister. Ayrıca Nedret Gürcan'ı Şili'nin 'Ulusal Gün' adlı programı için davetiye gönderir. Nedret Gürcan davetlerine yurt dışında olması nedeniyle katılamaz, ancak isteklerini seve seve yerine getirir. Bu duruma; "*Şairler Yaprağı'nın onuru olarak önemli diye düşünüyorum*"¹²⁹ der. *Şairler Yaprağı*'nın elli yıl sonra bu şekilde önemli bir araştırma konusunda kaynaklık etmesinden mutludur:

*"Önemli olan; o yıllarda, İç Ege'de küçük bir ilçede yayımını aylık 3000'e varan baskısıyla gerçekleştirdiğim Şairler Yaprağı'na son yıllarda Türk Edebiyatı çevrelerinin, gazete ve dergilerinin de överek yer vermesi ve Pablo Neruda gibi bir dünya şairiyle dergimin bir yıl dönümü nedeniyle elli yıl sonra yeniden buluşmasıdır."*¹³⁰

F) SİYASET YILLARI

*"Ben aslında şair adamdım, gönül adamıydım... Yurdumun uçuruma sürüklendiğini sezdiğim yıllarda kurtarıcılık aşkına 'çorbada tuzum olsun!' diye siyasete atıldım."*¹³¹ diyen Nedret Gürcan, politikaya atılma sebebini bu şekilde ortaya koyar. 1954 yılında sanatçı arkadaşlarını görmek için gittiği Ankara'da, tesadüfler sonucu gelişen olaylarla, kendisini siyasetin içinde bulur.

Gürcan, tesadüfler sonucu içinde bulunduğu siyasetten, kendini soyutlayamaz. 14 yıl süreyle CHP İlçe Başkanı olarak yoğun siyasî yaşamın içerisinde bulunur. 29 yıl Belediye Meclis üyeliği, iki devre de Belediye Başkan vekilliği yapar. İlçede uzun ömürlü, edebiyata da yer veren *Yeni Dostluk* ve *Vatandaş* adlı siyasî iki yerel gazete çıkarır. Ona göre, o yıllarda politikaya bulaşmamak, zaten elde değildir:

¹²⁹ Nedret GÜRCAN'ın Döndü Bulut'a, Bilkent / Ankara, 7 Ekim 2004 tarihli mektubundan.

¹³⁰ Nedret GÜRCAN'ın Döndü Bulut'a, Bilkent / Ankara, 29 Haziran 2004 tarihli mektubundan.

¹³¹ Nedret GÜRCAN, "İlçe Başkanının Not Defteri", *Milliyet*, 11 Mayıs 1966, s.5.

“1957-1960 yıllarının Türkiye’si hangimizi birer parça politikacı yapmadı ki? Politika bir taşralı için küçük kasaba yaşantısının, can sıkıntısının vazgeçilmez belalarından biridir. Ne kadar uzak dursanız, kaçsanız o sizin arkanızdan gelir; bir gün köşebaşında kıştırır.”¹³²

Özel Arabul, topluma karşı kayıtsız olamayan Nedret Gürcan için, politikanın kaçınılmaz olduğunu ifade eder:

“Belde işleri, toplum, çevre... sevdaları gibi hep yüreğinde”¹³³ der ve bu sevdasından şiirine yansıyan bir örnek verir: “Meydandaki yüz yıllık çınarı kestiren belediye başkanına şiiriyle veriştirir..., mizah hokkası da yanibaşındadır. Çok sık kullanır onu..., işçi güvenliğine yeni bir reçete yazar şiiriyle..., çiftçisinin haklı başkaldırısı hepimiz içindir.”¹³⁴

3 Şubat 1964 yılında ilçe başkanı seçildiği gün yaptığı teşekkür konuşmasında, siyaset anlayışının gelenekçi olmadığını, çıkarlarla asla bağdaşmayacağını söyler:

“Siyasî hizmet anlayışım, eski devirde olduğu ve alışıldığı gibi kişilerin çıkarlarıyla bağdaşmaz. Çoğunuzu ve köyünüzü ilgilendiren işler için sizlere yol göstermek, elimden gelen yardımı yapmak başlıca görevlerim olacaktır. Kız kaçıran, dayak yiyen, dayak atan, memur tâyini, kredi isteyenler bana gelmesinler lütfen... Hepiniz şen ve esen kalınız.”¹³⁵

Gürcan, uzun yıllar *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde siyaset ve ekonomi yazıları yazar. *Milliyet* gazetesinde siyasetle ilgili yazı dizileri yayımlanır.¹³⁶ 1965 genel seçim öncesinde ve seçim sırasında, ilçe başkanı olarak düzenli notlar tutar. Seçimler, CHP’nin seçimi kaybedip, AP’nin seçimi kazanmasıyla sonuçlanır. Mayıs 1966’da CHP kurultayının sonuçlanmasıyla birlikte Gürcan, bu notlarını ilk olarak “*İlçe Başkanının Not Defteri*” adlı yazı dizisiyle *Milliyet*’te yayımlamaya başlar. 11 Mayıs 1966’da başlayan yazı dizisi 24 Mayıs 1966’da sona erer. Gürcan’ın 1966’da yayımlanıp büyük yankı uyandıran yazı dizisinin 2. bölümü, “555 F” adıyla 22-29 Ocak 1967 tarihleri arasında, yine *Milliyet Gazetesi*’nde yayımlanır.

Gürcan’ın düzenlediği, “*İlçe Başkanları CHP’deki İhtilaf İçin Ne Diyorlar?*” sorulu anket ise, 26 Nisan 1967 tarihli *Milliyet Gazetesi*’nde yer alır. CHP olağanüstü

¹³² “Nedret GÜRCAN’la Bir Konuşma”, *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.7.

¹³³ Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

¹³⁴ Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

¹³⁵ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 11 Mayıs 1966, s.5.

¹³⁶ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanı’nın Not Defteri”, *Milliyet*, 11-24 Mayıs 1966; Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanı’nın Not Defteri, 555 F” *Milliyet*, 22-29 Ocak 1967; Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanları CHP’deki İhtilaf İçin Ne Diyorlar?” Sorulu Anket, *Milliyet*, 26 Nisan 1967, 28 Nisan 1967.

kurultayı(18. Kurultay) 28 Nisan 1967’de başlar. Gürcan, anketin amacının kurultay öncesi halkın nabzını yoklamak, parti içi sorunları gündeme getirmek olduğunu belirtir.

Gürcan’ın *Milliyet Gazetesi*’nde yayımlanan yazı dizileri, herkes tarafından beğenilir. Abdi İpekçi’nin, başarısına yönelik övgü dolu sözlerini alır. Abdi İpekçi, bu yazı dizilerinin çok ses getirmesinin nedenini, Gürcan’ın samimiyetinde ve üslûbunda bulur:

*“Bizce başarının sırrı yazıların ‘gerçek’ ve ‘samimi’ olmasında idi. Kimi bu yazıları Aziz Nesin’in mizahî şaheserlerine benzetti. Aslında basit görünen bu sırra erişip uygulayabilen yazarların sayısı pek azdır. Nedret Gürcan bu nadir yazarlardan biri olduğunu ortaya koymuştur.”*¹³⁷

İdealist fikirlerle yola çıkan Gürcan, bir türlü siyasete ısınmaz. Vatandaşın ilçe başkanlığını devlet kapısı sanmasından büyük rahatsızlık duyar. Kimse işinin hakkını vermemektedir. Üst kademelerdeki anlayış bile; ‘böyle gelmiş, böyle gidiyor’dur:

*“Mesai saatlerinde büromdan çarşıya doğru bazı bazı bakıyorum... Memurların çoğu dışarıda. 8 saat çalıştığı bir ülkede günde 5-6 saat çalışan memurun ‘bugün git yarın gel’ kolaylığından kurtulduğunu mu sanıyoruz? Peki, kim yapıyor bu işleri? Nasıl, nasıl işliyor bu düzen? Kaymakama soruyorum ‘N’apım, böyle gelmiş böyle gidiyor’ diyor... Bugün yine ilçe başkanlığım üstümde... Vatandaş iyiden iyiye düşünmeğe başladım.”*¹³⁸

Anadolu’da süregelen düzensizlik, hiçbir şeyin olumlu yönde değiştirilememesi, vatandaşın hep mağdur edilmesi, ilçe başkanı Gürcan’ın canını bir hayli sıkır. Türkiye’nin ilerlemesi için çareler arar. Her şeye, milletçe silkinip yeniden başlanması gerektiğini düşünür:

*“Türkiye’yi ve bütün imkânlar içinde niçin istenilen hızla ilerleyemediğimizi düşünüyorum. Otuz milyonuz... Bu otuz milyona bir yerde ‘kıt’a dur!’ deyip bir teftişten geçiresek belki daha iyi anlıyacağız nerde ve nasıl kazandığımızı... Sonra da iyi bir ‘marş.. marş’la yürüsek artık diyorum...”*¹³⁹

Kentin taşraya karşı küçümseyici bakışı da çok üzücüdür. Toplumda gözlemlediği olumsuzlukları kendi üslubuyla şiirlerine yansıtır. Gürcan, bu sıkıntılardan, çaresizliklerden şiirlerine sığır:

¹³⁷ Abdi İPEKÇİ, “*Milliyet*’ten Mektup”, *Milliyet*, 18 Temmuz 1966, s.2.

¹³⁸ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 14 Mayıs 1966, s.5.

¹³⁹ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 14 Mayıs 1966, s.5.

“Nerede ah
Sorusuz, sorumsuz, sorgusuz
Yaşamın tadı, özgürlük

...

Kozamın içinde saklı ipeğim
Bir ucundan tutan olmaz.” (Tutkun ve Kırgın, s.101-102.)

Nedret Gürcan, hiçbir zaman halkın istediği gibi bir parti başkanı olamaz. Bir yolculuk esnasında, bu doğrultuda karşılaştığı bir olayı *İlçe Başkanının Not Defteri*'nde şöyle anlatır:

“Muğlalı bir tüccar oturuyordu:

‘Affedersiniz ama, siz galiba parti başkanıyınız?’ diye sordu.

‘Evet, dedim, öyle...’

‘Çok güzel, çok doğru konuşuyorsunuz ama, siz hiçbir zaman bu vatandaşın istediği parti başkanı olamazsınız’

‘Biliyordum. Olamamıştım, olamayacaktım... Vaktiyle yaptıkları gibi yapamazdım. O günleri yeren, o günlerin ıstırabını çeken insanlar olarak bugün yeşermesine emek koyduğumuz mutlu ve özgür fidanın köküne kezzap dökemedim. Dökmedim de.’¹⁴⁰

Gürcan, halkın istediği gibi bir parti başkanı olamazdı. Halk bazı şeylere öylesine alıştırılmış ki doğrunun alıştığı şeyler olduğuna inanır hale gelmiş, halkın siyasetçiden beklentileri farklılaşmıştı:

“Elden ne gelir? Gelmeyince de hemen partiyi kötülüyorlar. Almanya’ya işçi yollamağa aracılık, krediye hatır, borca kefil, kız kaçırana, dayak atana arka, bütünlemeye kalan ve parasız yatılı okula girecek -çoğu varlıklı- ailelerin çocuklarına torpil, rapor isteyenler için doktorlara telefon, cami ve hastane inşaatlarına hem keseden hem ayakçılıkla yardım... Bunları tam olarak yapabiliyorsan sevilen ilçe başkanısin. Hattâ ilerde milletvekilisin. Nasıl olmuş da ilçe ve il başkanlarının görevleri arasına girmiş bunlar? Ne zaman, hangi yıllarda vatandaşa böyle bir politika anlayışı içinde bu alışkanlıklar verilmiş de şimdi bizden de istiyorlar?.. bunun dışına çıkmak, bu hizmetleri meşru saymamak çok kutsal ‘Oy Duvarı’na çarpmaktan başka bir şey değildir. Birçoklarına göre ‘hizmet’ bu. ‘Halka inmek, halkın içinde olmak’ bu... Halka inmenin kurulu düzene, memur görevine gölge düşürmek, baskı koymak olduğunu sanıyorlar... Gazeteler harıl harıl yazıyor... Aslında Türkiye’de ‘Oy alış verişi’nin nelere bağlı olduğunu bilmek gerek.’¹⁴¹

Gürcan, bozuk giden düzene seyirci kalamadığından, ülkesinin gidişatından kaygı duyduğundan, içinde bulunulan bu durumdan dolayı bir vatandaş olarak kendisini de sorumlu bulduğundan siyasete atılmıştır. Yalnız, işler öyle bir hâl alır ki, siyaset bir süre sonra Gürcan’ı mutlu edemez hâle gelir. Halkın istediği başkan olmakla oy

¹⁴⁰ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 14 Mayıs 1966, s.5.

¹⁴¹ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 15 Mayıs 1966, s.5.

arasında doğru orantı olması, özel işlerine, ailesine, çok sevdiği şiirine hiç vakit ayıramaması, Gürcan'ın ilçe başkanlığı görevinden çabuk sıkılmasına neden olur. Mehmet Tekin'in de dediği gibi, şiir ve şair ruhu siyasetle bağdaşmıyordu:

*“Her zaman baştakilerle yırtıcıların işleri görülmüş, dürüst siyasetçiye söz ve hayat hakkı tanınmamıştır.”*¹⁴²

Abdi İpekçi'nin Gürcan'a, meclisi düşünüp düşünmediğine yönelik sorusuna karşılık Gürcan, olumsuz yanıt verir:

*“‘Hazır değilim’... ‘Bir politikacının ve adayın sorumlulukları olmalı... Ben siyasetten çok edebiyattan hoşlanıyorum.’*¹⁴³

Politika tüm acımasızlığıyla vefasızdır. Emeklerinin boşa gittiğini, halkı çıkarıcı çevrelerin elinden uzun ama çok uzun bir süre daha kurtarmanın mümkün olmadığını anladığı gün, çareyi politikayı bırakmakta bulur. Bunu, Yahya Kemal Beyatlı'dan alınmış iki dizeyle anlatmayı seçer ve siyasete atılmayı düşünen gençlere de uyarıda bulunur:

“Bana: ‘Neden politikayı bıraktın’ diye soranlara çok şey söylemiştim de şairin şu iki dizesini okumayı unutmuştum:

*‘Uğramam bahçelerin semtine
Gül den yandım!’*

*İşte böyle... Politikaya heveslenen iyi niyetli gençleredir bu şiir. Ben partiye girdiğimde tam 23 yaşındaydım ve yüreğim kuş gibi çarpınıyordu... Ve... Sonra... Düştü... Kırıldı...”*¹⁴⁴

İlçe başkanlığından sonra rahata eren, özlediği şeylere vakit ayırabilen Gürcan, siyaset içerisindeyken açıkça gördüğü insanların çıkarıcı yüzünü ortaya koymaktan da kendini alamaz. Yazılarında ve şiirlerinde tanık olduğu gerçekleri yazmaktan kaçınmaz:

*“Bahara kavuştuk. Artık bilinen ve geciken işlerimi yapıyor, akşamları dışarı çıkmıyor bol bol kitap okuyabiliyorum. Karım, çocuklarım da seviniyorlar... Bir bakıma da mutluyum. Sonra bazı tipleri daha iyi tanıyabilme fırsatını buldum. Büro eski günlerini yaşamıyor artık. Bir sönüklük çöktü... Eskiden selâm için fırsat gözliyenler, şimdi önümden gözlerini kaydırıp geçiyorlar.”*¹⁴⁵

¹⁴² Mehmet TEKİN, “Nedret Gürcan'ın Sevgili Taşrası-(Dinar) ve Ötekiler”, *Güneyde Kültür*, S.150 (Haziran 2004), s.81.

¹⁴³ GÜRCAN, s.290.

¹⁴⁴ Nedret GÜRCAN, “Dinar'ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 3 Ekim 1996, s.12.

¹⁴⁵ Nedret GÜRCAN, “İlçe Başkanının Not Defteri”, *Milliyet*, 19 Mayıs 1966, s.5.

Gürcan, içinde geleceğe dair hâlâ bir umut taşır; ancak 30-40 sene önceki problemlerin yenilerinin de eklenerek süregeldiğini görmekten dolayı üzüntü ve karamsarlık içerisindedir:

“Memleketin daha iyi olmasını istemeyenler mi vardı? Geçen zaman umut ve beklentilerin çoğunu insafsızca öğüttü... Hâlâ da, durmadan öğütüyor. Ben 70 yaşındayım, problemsiz bir gününü yaşamadım, görmedim yurdumun... Daha nicelerine gebe olarak.”¹⁴⁶

Gürcan, politika ile uğraştığı yıllarda şiir dergilerinde sıkça görünmez, şiir kitabı yayımına ara verir. Şiirden biraz uzak kalsa da asla şiirin peşini bırakmadığını, ancak bunu iyi bir okuyucu olarak devam ettirdiğini söyler:

“Politika ile uğraştığım yıllarda şiir bir kez olsun benden kopmadı. Bir ayağım hep şiire doğru yürüdü. Yazamadım, az yazdım, çok okudum...”¹⁴⁷

1963'te yayımladığı *İki Beyaz Çizgi* adlı kitabından sonra, 1972 yılında yayımladığı *Bulut İndi* kitabıyla şiire geri döner.

G) DİNAR'DAN AYRILIŞI VE ANKARA YILLARI

“1 Ekim 1995. Saat 18'e geliyordu.(...) Dinar sallanmaya başladı; bu öncü depremlerden farklıydı, doğanın –müziksiz- vahşi gürültüsüyle, sanki koca Dinar kenti, camdan bir evdi ve yükseklerden düşüyor, oraya buraya çarparak çatur çatur kırılıyordu.”¹⁴⁸

Gürcan, şair kalemiyle böyle anlatır deprem anında yaşananları. Deprem, ansızın gelir; Dinarlılara büyük acılar bırakır ve gider. Yıkılan binalar, can veren insanlar, arkada kalanlar, yitirişler... Alışkanlıklardan, sevgilerden geriye, yıkık dökük anılar kalır. Dinarlıların hayatları bir anda altüst olur:

“Tüm yaşamını ailenin geldiği kente adıyor ve bağlıyorsan, büyüklerinden kalan ve senin eklediğin maddi ve manevi doksan yıllık şerefli birikimi ve değerleri; yani o kutsal mirası, çabalarına ve iyi niyetine rağmen koruyamıyorsan, korutmuyorlarsa!.. Hiç akla gelmeyen bir kötü misafir, deprem kapını çalıyor, tepene çöküyor, her şeyi altüst ediyorsa!.. Yıllar yılı kullandığın tüm eşyandan, duvardaki evlilik fotoğrafından çaydanlığına kadar; çevrenden, komşu bellediklerinden ve yıkıntuların arasında kalan acı tatlı anılarından gözü yaşlı ayrılıyor; İzmir, Ankara, Kütahya gibi illere,

¹⁴⁶ GÜRCAN, s.332.

¹⁴⁷ ‘Nedret GÜRCAN’la Bir Konuşma’, *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.7.

¹⁴⁸ Nedret GÜRCAN, *Cumhuriyet*, 26 Kasım 1995.

*yakınlarının yanına sığınyorsan... Alışma güçlüğüünün üstüne bir de özlem acıları ekleniyorsa.*¹⁴⁹

Deprem yol açtığı yaralar, asıl, ilk şoktan sonra kendini hissettirir. Deprem arkasından büyük acılar çeken Dinarlılar, çareyi göç etmekte bulurlar. Göçlerle, yitirilen dostluklarla, yıkıntılarla, Dinar'ın benliği tamamen kaybolur, farklı bir kimlik ortaya çıkar. Gürcan, kentin yabancılaşmasından büyük rahatsızlık duyar. Sokağa çıktığında, görmeye alıştığı yerler, selamlaşmayı umduğu insanlar artık yoktur.

En gözde ilçelerden biri olan Dinar'ın parıltısı bir anda söner. Depremden önceki Dinar ve depremden sonraki Dinar, çok çok farklıdır. İnsanlar, mânen olduğu kadar madden de güç durumdadır:

*“İlçe, yeni bir döneme girmişti. M.Ö., M.S. gibi, ‘Depremden Önce’, ‘Depremden Sonra’ diye açıyorduk konuyu. Nüfus azalmıştı, ekonomi devletin vatandaşa verdiği aylıklarla, hasar paralarıyla tek ayak üstüne kalmıştı, saat 16.00’den sonra halk çevreye dağılıyordu... Gündüzleri ilçede bir kalabalık görülüyor, akşam daha hava kararmadan ilçe terk ediliyordu. Kalanlar bizim gibi, çeşitli nedenlerle gidemeyecek olanlardı. Deprem korkusu ve barınacak yer olmaması şehri dağıtmıştı.”*¹⁵⁰

Gürcan, deprem felaketi dehşetinin, unutmak istense de bunun mümkün olmadığını, gerçekler karşısındaki çaresizliğin an be an hissedildiğini ifade eder:

*“Bazı felaketler, bazen ölümden de beter olabiliyordu... Depremi, ‘felaketler felaketi’ saymak istiyorum. Geldiğinde, bütün bir şehri mahvederek alıp götürüyor: Sizi, ailenizi, evinizi, şehrinizi, çevrenizi, dostlarınızı, işinizi sizden uzaklaştırıyor. Belirsiz, çok uzun bir zaman içinde onarıma mahkum ediyor her şeyi. Bir yandan kendi kayıp ve perişanlığımızın peşinde ne yapacağınızı şaşıyor, bir yandan kulaklarınızı tıkasanız da her an birileri gelip söylüyor ya da duyuyorsunuz.”*¹⁵¹

Depremden bir yıl geçmiş olmasına rağmen ilçenin bir adım ilerleyemeyen halini anlatmak amacıyla Gürcan, *Cumhuriyet* gazetesinde bir yazı dizisi yayımlar:

*“Ben bu felaketi geçen yıl 1 Ekim günü Dinar’da yaşadım. Hâlâ da yaşıyorum. Deprem neler getirdiğini, neler götürdüğünü biliyorum. İnsanlar ve devlet, okusunlar ‘yaşamadıkça bilinmez’leri bilsinler istiyorum.”*¹⁵²

¹⁴⁹ GÜRCAN, s.489,491.

¹⁵⁰ Nedret GÜRCAN, “Dinar’ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 04.10.1996, s.12.

¹⁵¹ Nedret GÜRCAN, “Dinar’ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 02.10.1996, s.12.

¹⁵² Nedret GÜRCAN, “Dinar’ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 02.10.1996, s.12.

Deprem manzaraları hep aynıdır: Göçükler; umutsuz, çaresiz titreyen bakışlar; politikacıların, depremin ilk günlerinde söyledikleri, fakat hiçbir zaman yerine getirilmeyen ‘yaraları en kısa zamanda saracağız’ sözleri... Bilinen yanlışlar cezasız kalır, tekrar edilir, aynı manzaralar için gün sayılır!

Deprem sonrası Dinar’ın mimari yapısı tamamen benliğini yitirir. Gürcan’ı daha çok üzen şey ise, baba evinin sorgusuzca yıktırılması ve ilçenin tarihini, kültürünü saklı tutan, depremde zarar gören binaların, koruma altına alınacağı yerde yok edilmesidir. Mehmet Tekin bu konuda; “*halkın ‘tarihe sahip çıkma’ diye bir kaygısı yoktur*” der.¹⁵³

Ahmet Günbaş, Gürcan’ın anılarını anlattığı *Benim Sevgili Taşram* adlı kitapta hissedilen burukluğun sebebini, Dinar’ın deprem sonrasında eskisi gibi olmamasına, eski dostlukların kalmamasına bağlar:

“Şu var ki, Benim Sevgili Taşram’dan sarkan sıcaklığın içindeki en büyük burukluk 1995’te gerçekleşen Dinar depremidir. Deprem, kara bir milat çizmiştir ilçe tarihinde... bir anda başlayan göç acısıyla göz kamaştıran dostluklar, komşuluklar onulmaz yaralar almıştır... Depremin üzerine çöken kasıt ve ihmalden olacak, ‘Bir kenti giderek hep birlikte kasabalıktan çıkardık ‘köysaba’ durumuna getirdik’¹⁵⁴ der... yaşananlar jeolojik anlamda Dinar’ı haritadan silmese de yalnızlığın yıkımı ele gelir boyuttur. Özellikle ‘dost’ bildiklerinin ilgisizliği tinsel çöküntülere uğratar Gürcan’ı, yazmak belki de tek sığınaktır böyle bir ortamda.”¹⁵⁵

Depremden umutsuzluk kalır insanlara:

“Tüm Dinarlılarda bir depremle kaybolan birikimlerini yeni baştan toplamaya, bozulan yaşamlarını düzeltmeye çalışıyorlardı. Yüreklerinde yeni mevsimler, yeni sevinçler, yeni umutlar yoktu. Oturup eski günlerini düşünüyorlardı. Deprem her şeyi altüst etmişti.”¹⁵⁶

Gürcan, elindeki çoğu değeri deprem sonrası yitirir. Notları, dergileri, fotoğrafları, elli yıldır tuttuğu günlükleri, göçükten, depolardaki kar ve yağmur sularından kurtarabildiğiyle kalır ve kurtardıklarını *Benim Sevgili Taşram* ile yeniden hayata döndürür.

¹⁵³ Mehmet TEKİN, “Nedret Gürcan’ın Sevgili Taşrası-(Dinar) ve Ötekiler”, *Güneyde Kültür*, S.150 (Haziran 2004), s.73.

¹⁵⁴ GÜRSCAN, s.496.

¹⁵⁵ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11.03.2004), s.11.

¹⁵⁶ Nedret GÜRSCAN, “Dinar’ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1996, s12.

Fakir Baykurt, Gürcan'ın, her şeye rağmen halinden şikayet yerine kendini şiirin sorumluluğu altında çabuk toparladığını düşünür.¹⁵⁷ Gürcan, ilçesinden ayrılmaz, kısa bir süre sonra şiir ve düz yazı çalışmalarına kaldığı yerden devam eder. İlçesinde edebiyat ruhunu diri tutmaya çalışır. İfade etmekte zorlanılan duyguların şiirle anlatılıp rahatlanabileceği inancını taşır. Bir bakıma şiiri, bir iç dökme aracı sayar ve yine şiirine sığır. 1996 yılında *Tutkun ve Kırgın* adlı şiir kitabını yayımlar. Gürcan'ın yaşamda hem tutkun hem de kırgın olduğu yerler vardır. Hayata ve Dinar'ına ölesiye tutkundur. Kırgınlığı, deprem felâketinin ardından bazı dostları tarafından hatırlanmanın güzelliği yanında, bazı dost bildiklerince unutulmuş olmanın acısıdır. Depremden sonra ilk şiirini 'Dinar' adıyla *Tutkun ve Kırgın*'da yayımlar. İnsanın içinde taşıyamayacağı kadar ağır olan acılar, dizelerde feryada dönüşür:

*“Korku bir dorukta durdu
Akşamüstüydü
Saat on sekize geliyordu
Yeraltından bir uğultu
Vurdu Allah'im vurdu!*

...
*Susuz kaldı çiçekler
Büktü boynunu büktü
Büktü Allah'im büktü...”* (*Tutkun ve Kırgın*, s.156-157.)

Gürcan, tüm yitirilmişliklerden sonra Dinar'ın eski tadını bulamaz; eski Dinar'a, eski dostluklara hasrettir. Sonunda çareyi, eşiyle birlikte Ankara'ya yerleşmekte bulur. Ne olursa olsun çok sevdiği ilçesiyle bağını tamamen koparmaz. Eskiye duyduğu özlemi, fırsat bulduğunda gelerek olabildiğince gidermeye çalışır. Dinar'ın deprem sonrası haline alışmamış olan Gürcan Ankara'ya da alışmakta güçlük çeker. Bülent Akkurt'un da dediği gibi Gürcan, “artık Ankara'da yaşayan bir Dinarlı”dır.¹⁵⁸

*“Ey uzun zaman, artık geri dönsen de, dönüp baktığımda, bu tadı kaçmış kentteki eski lezzeti bulmam mümkün müydü? Öyleyse şimdilik sana elveda!”*¹⁵⁹

Can Yücel de bir şiirinde 'yıkık evlerin bacaları' kelime grubuyla Dinar depremini düşündürür:

¹⁵⁷ Fakir BAYKURT, “Taşrada Şiir Yeşermez mi?”, *Evrensel Gazetesi*, 09.07.1996.

¹⁵⁸ Bülent AKKURT, ‘Nedret Gürcan ve Benim Sevgili Taşram’, *Sanat Çevresi*, S.311 (Eylül 2004), s.55.

¹⁵⁹ Nedret GÜRCAN, “Dinar'ı Unutma”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1996, s12.

“Dinar bandosu geçiyor önümden
Yıkın evlerin bacalarını çala çala”

Gürcan, Ankara’da boş durmaz. 1998’de, İngiltere gezisindeki izlenimlerini kaleme aldığı *Beş Çayı* adlı şiir kitabını yayımlar. 2003 yılında, yıllardır tuttuğu günlüklerinden, notlarından aktardığı, yaşamının sevinçlerini, kırgınlıklarını, dostluklarını anlattığı 508 sayfalık, fotoğraflarla da zenginleştirilmiş, *Benim Sevgili Taşram* adlı anı kitabını yayımlar. ‘Yaşanmış Taşra Öyküleri’ adını taşıyacak olan, taşra öykülerinden oluşan yeni kitabı Ocak 2005’te yayımlanacaktır.

II. EDEBİ KİŞİLİĞİ

A) ŞİİRE BAŞLAMASI

Nedret Gürcan’ın edebiyata, şiire olan merakı ilkokul yıllarında kendisini gösterir. Müsamerelerde şiir okuma görevleri ona şiirin güzelliğini tattırır. Ortaokuldaki Türkçe öğretmenleri Neclâ Acemi ve Serhat Kestel ise Gürcan’ın bu yönünü geliştirmede büyük rol oynarlar. Onlar sayesinde modern şiiri daha iyi tanır ve ilgisi şiir üzerine yoğunlaşır. Ortaokul sonrası kendi şiirlerini de yazmaya başlar. 1948 yılında, İzmir *Anadolu Gazetesi*’nde İlk şiirinin yayımlanması üzerine şiire olan tutkusu daha da artar.

O yıllarda dergiler, şairler için sesini duyurmada bir fırsattır. İzmir’de edindiği dostlarıyla birlikte dergilere şiirlerini gönderirler. Bir süre genç isimler, dönemin güçlü isimlerinin arasından sıyrılmaz.. İlk olarak şiirlerini *Kaynak* dergisinde yayımlatırlar. *Kaynak*, birkaç yıl sonra *Şairler Yaprağı*’nın yaptığını yaparak yeni şairlere kapılarını açar. *Varlık* ve *Yeditepe* gibi dönemin isim yapmış dergileri, ancak belli isimlerin şiirlerini yayımlamaktadırlar. İsmi duyulmamış bir şair için, o dergilerde şiir yayımlatmak, bir hayalden ibarettir. Bu nedenle Gürcan’ın ve dostlarının ilk şiir serüvenleri *Kaynak*’ta başlar. Kaynak, yenilere açık tavrıyla gençlere cesaret verir. *Varlık*, *Yeditepe*, *Kaynak*, *Şairler Yaprağı*, *Kervan*, *Mülkiye*, *Yücel*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Uyanış*, *Salkım*, *Mavi*, *Sanatlar*, *Onüç*, *Ürün*, *Doğuş*, *Yenilik* gibi dönemin en önemli edebiyat dergilerinde yer yer ‘Nedret Gürcan’ ismi görülmeye başlar.

1951-1952 yıllarında, Nedret Gürcan, Ziya Metin, Cengiz Tuncer, Tarık Dursun K. tarafından çıkartılan, kültür-sanat dergisi ‘*Kervan*’ın 3. sayısında yayımlanan, Gürcan’ın ‘Memnuniyet’ adlı şiiri, Nurullah Ataç tarafından övgüye değer bulunur. Ataç tarafından beğenilmek o dönem için çok önemli bir başarıdır. Gürcan, uzun bir süre dergiyi elinden bırakamayışını, arkadaşlarının; “*sen artık büyük şairsin*” diyerek takıldıklarını gülümseyerek, yine aynı heyecanı duyumsayarak anlatır.

İlk şiir kitabı 1953 yılında, ‘*Yaşadıkça Aşk*’ adıyla Ankara Kaynak yayınlarından çıkar. Bununla da yetinmeyip aynı yıllarda, uzun ömürlü, siyaset yanında edebiyata da yer veren ‘*Yeni Dostluk*’ ve ‘*Vatandaş*’ adlı siyasî iki yerel gazete çıkartır.

Gürcan, Dinar’da ilk sayısı 1 Mayıs 1954, son sayısı Ağustos 1957 tarihinde çıkan ve 36 sayıya ulaşan ‘*Şairler Yaprağı*’ adlı bir şiir dergisi yayımlar. Edebiyat severler tarafından çok beğenilen bu dergiyi yurdun dört bir yanına ulaştırmayı hedefler ve bunu başarır. Edebiyat çevresinden olumlu tepkiler almasının yanında herkesin şaşkınlık yaşamasına neden olur. Dinar gibi bir taşra kasabasında, iyi bir baskı kalitesi ve zengin bir içerikle, ‘*Şairler Yaprağı*’nın uzun süre yayın hayatını sürdürmesi kimsenin beklemediği bir şeydir. Bu nedenle büyük takdir görür. Gürcan, bir süre sonra kitap yayınlarına da başlayacaktır.

İkinci şiir kitabı, 1956’da ‘*Şairler Yaprağı*’nın ilk yayını olan ‘*Festival*’dir. Bunu 1963 ve 1972’de İstanbul, *Yeditepe* yayınlarından ‘*İki Beyaz Çizgi*’ ve ‘*Bulut İndi*’ adlı şiir kitapları takip eder.

Nedret Gürcan, çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Bir yandan şiirle uğraşırken, diğer yandan 1954-1957 yıllarında Dinar’da 36 sayı çıkan ‘*Şairler Yaprağı*’ dergisini ve kitap yayınlarını yönetir, siyasetle aktif olarak ilgilenir ve ilçedeki un fabrikalarında yöneticilik yapar. Özellikle de ticaretle uğraştığı yıllar, şiire istediği kadar vakit ayıramaz. Sanatın bir çok alanıyla içten içe bağını koparmayıp güncelin hep takipçisi olsa da uzun bir süre okuyucularından uzak kalır.

Nedret Gürcan’ı edebiyat dünyasından uzak tutan önemli etkenlerden biri, hiç kuşkusuz iş hayatıdır. İdealist bir kişiliğe sahip olan Nedret Gürcan, şairlikte olduğu

kadar iş hayatında da başarılı olur. Serhat Kestel, Nedret Gürcan'ın işindeki başarıyı şairliğine borçlu olduğu kanaatini taşır:

“Düşünebilir misiniz ki yılların bu usta şairinin, Dinar’da bir fabrika sahibi olarak yılların iş adamı olduğunu?.. Bence işindeki başarıyı şairliğine borçludur. Çünkü şiir, özveri, dikkat, sabır, özen, içtenlik isteyen zor bir uğraştır. Ayrıca Türkçe’yi sevgiyle bilmek, tek sözcüğün bile anlam derinliklerine inebilmek. Evrensele açılabilme ve bir noktada durabilmek!.. Şiir salt şairin malı değil, hatta hiç değil. O, şairin dert ortağı olup dertlerini bize aktarma aracı da değildir. Şiir bizim dertlerimizin de ortağı olmalı ve aynı zamanda sevinçlerimizin... Nedret Gürcan’ın şiirlerinde, içinde yaşadığı ortamla böylesi bir evrensellik var.”¹⁶⁰

Çok yakın arkadaşı Tarık Dursun K., bir şair olarak Nedret Gürcan’ın, o yıllarda yaşadığı sıkıntıyı dile getirir:

“Şairler parayı sevmeyiz. Onu zorla hesap kitap ve para insanı yaptılar. Durmadan para saydı, senetler imzaladı, krediler aldı, bankalarla iş yaptı, çekler ödedi, çekler ödetti, bordrolar düzenledi, her ay ve her yıl sonunda ikramiyeler dağıttı. Yoruldu. Ey şairler, bilin ki şiirin yorgunluğa karşı direnci yoktur. Nedret Gürcan bunu bilir. Bilir ve acısını her zaman yüreğinde taşımıştır.”¹⁶¹

Gürcan, 1996 yılına kadar şiir kitabı yayımlamaz. 1996’da İstanbul, Yaprak yayını ‘*Tutkun ve Kırgın*’ı, 1998’de İstanbul, Broy yayını ‘*Beş Çayı*’ adlı şiir kitaplarını yayımlayarak nihayet edebiyat dünyasına geri döner. Dinar’da Gürcanlar Un Fabrikası’nda 50 yıl kadar yaptığı yöneticilik işinden Dinar depreminden sonra, 1998’de emekli olur ve Ankara’ya yerleşir.

1996 yılında *Tutkun ve Kırgın* ile edebiyat dünyasına geri dönmesi, dostlarını ve okuyucularını çok sevindirir. Değerli yazar Özel Arabul da Gürcan’ın artık şiire ara vermemesi gerektiğini söyler:

“Dilerim artık ara vermez şiire; sevdalarıyla, taşrasıyla, kentleriyle Nedret Gürcan.”¹⁶²

Kendisi de şiirine dönmekten gayet memnundur. *Kağıt-Kalem-Şiir* başlığını taşıyan şiirinde, şiir yazmaya tekrar başlamanın sevincini yaşar:

¹⁶⁰ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan; *Tutkun ve Kırgın*”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

¹⁶¹ DURSUN K., s.102-103.

¹⁶² Özel Arabul, ‘Nedret Gürcan’, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

“En güzel kalemlerimi
Kağıtlarımı çıkardım bugün
Yıllardır sakladığım yerden
Baktım, beni bekliyorlar hâlâ
Sevinç içinde
Şiir yazmam için
Bir sevindim bir sevindim.” (Tutkun ve Kırgın, s.41.)

Nedret Gürcan'ın, tanışmaları Ocak 1951'e kadar uzanan Tarık Dursun ile dostlukları halen sürmektedir. Gürcan, “*dişimiz ağrısı birbirimizin haberi olur*” diyerek anlatır dostluklarını. Tarık Dursun, Gürcan'a göre “*kendisinin edebiyat kahrını en çok çeken kişi*”dir. Gürcan, Ankara'da, İzmir'de çevre edinen Tarık Dursun sayesinde, oralara gidip geldikçe edebiyatçılarla içli dışlı olur, onlarla tanışma fırsatı elde eder ve edebiyat havasını solur.

Nedret Gürcan, merakla tanımaya çalıştığı edebiyat dünyası içerisinde zaman zaman haksızlıklarla karşılaşır. Kendisini şair olarak görenlerin birinci vazifelerinin, genç sanat severleri yermek olduğunu görerek, hayranlık duyduğu edebiyatçılara karşı hayâl kırıklıkları yaşar. Kendini büyük sanatçı zannedenlerin o yıllarda yarattıkları havayı, Şairler Yaprığı'nda üzüntüyle anlatır:

“*Bulvarda, en kalabalık yerlerde, bağıra bağıra yirmi dört yıllık bir dergi sahibini yerle bir etmiyenin, ağzına piposunu geve geve, sanattan bahsetmiyenin, ayağına saygı gösterisine gelmiş bir genç sanat heveslisini –kendi deyimleriyle ‘matrağa’ almayanın, likör veya şampanya yerine şarap içmeyenin, sanatçı sayılmıyacağı korkusu var içimizde.*”¹⁶³

Gürcan, genç yaşta karşılaştıkları bu zorluklardan olumsuz bir şekilde etkilense de pes etmez. Başarısı, sanata yansız bakan insanlarca yavaş yavaş fark edilir. Bir şiiri 1954 yılında, Ömer Hatipoğlu tarafından o dönemin önemli şairlerinin şiirleri yanında resmedilir.¹⁶⁴ Övgüler bir bir geliyordur artık. Her ne kadar taşralı şairlerin başarısını kabullenemeyen bir topluluğun içerisinde olsa da, emin adımlarla yürüyerek kendisini kabullendirir. Bu mücadele, Gürcan'ın sanat için vermiş olduğu mücadelelerden sadece biridir. Şiirde başarılı olan Gürcan, Şairler Yaprığı dergisindeki başarısıyla da herkesi şaşırtır.

¹⁶³ Nedret GÜRCAN, “Tarık Dursun K.'ya Mektup ve Zorunlu Bir Açıklama”, Şairler Yaprığı, S.26 (Ekim 1956), s.4.

¹⁶⁴ Selmi ANDAK, Cumhuriyet, 22 Ağustos 1954; Şairler Yaprığı Dergisi, S.5-6 (Eylül-Ekim 1954), s.2.

Dinar'dan büyük şehirlere sık sık gidip gelmekle, dergileri, gazeteleri, dönemin edebiyat havasını takip eder. Samimi, içten dostluklar kurar. Dostları tarafından aranılan, sevilen birisi haline gelir. Bunda *Şairler Yaprağı*'nın katkısını da göz ardı etmez:

“Çok sevip saydığım ağabey yazar Mustafa Şerif Onaran'ın dediği gibi 'kasabanın uçarı delikanlısı', ünlü şairim Oktay Rifat'ın yakıştırmasıyla 'kasaba hovardası' olarak başlayan ilk gençlik yıllarımın rüzgârıyla çıkardığım *Şairler Yaprağı* dergisidir bu güzellikleri bana sağlayan. Onca edebiyatçıyla dostluklar. Ve de en az kavgalı! Bu da taşrada olmanın, biraz uzak durmanın şansı... Bir daha doğsam yine aynı çizgide, aynı insanlarla dostluk kurmayı isterdim...”¹⁶⁵ Taşrasına dair bir de çıkarımda bulunur; “Yakınlarında bulunsaydım, etliye sütlüye karışsaydım belki bu kadar sevilmez, aranmazdım.”¹⁶⁶

Gürcan dostlarını; kişiliklerini hiçbir zaman ve hiçbir yerde kaybetmeyen, samimi, çıkar gözetmeyen kişiler olarak tanımlar. Tarık Dursun K., Fakir Baykurt, Ahmed Arif, Mahmut Makal, Özdemir İnce, Cemal Süreya... dostlarından bir kaçıdır. Bu kişiler, büyük şehirlerden taşrayı görebilen, taşrayı ve taşralı olmayı anlayabilen, sevdiklerini ne olursa olsun unutmayan, küçümsemeyen, vefalı kişilerdir.

Cemal Süreya, Gürcan'ın dostluğa verdiği önemi ve bu sayede aranılan bir kişi olduğunu belirtir:

“Hepimizin arkadaşı. Şairlere karşı sevgisi şiir sevgisini bile aşıyordu. Kim bunalsa, soluğu Dinar'da alırdı.”¹⁶⁷

Ahmed Arif de, bir mektubunda Gürcan'ın dostluğunu uzun uzun anlatır:

“Beni bir sen, bir leylim tanısa gene yeter. Dünyaya böylesi pervasız bakıyorum. Seni ne bahasına olursa olsun, kırmak, kaybetmek istemiyorum. Çocukları, deliler gibi, nerdeyse 'teminat' isteyeceğim senden. Öylesine çok, öylesine kahrolucu seviyorum seni. Kimselerin merhaba etmediği kara günlerimde, bir mektubun gelirdi ta Diyarbekirlere ki, dünyalar benim olurdu. Unutur muyum hiç? Ben, vefa'nın, sabr'ın, aşk'ın ve dostluk'un çocuğuyum..”¹⁶⁸

¹⁶⁵ Erdem ÖZTOP'un Nedret Gürcan İle Söyleşisi, “Nedret Gürcan”, *Varlık*, Ağustos 2004, s.10. (kitap eki)

¹⁶⁶ Nedret GÜRCAN, “Fakir Baykurt'un Ölüm Haberi Geçiyor TV'lerden, Bu Kadar mı Çabuk?; Ölümünden Önce Yazılan Anılar”, *Cumhuriyet*, 15 Ekim 1999.

¹⁶⁷ SÜREYA, s.119.

¹⁶⁸ Ahmed ARİF'in Nedret Gürcan'a, 08.08.1957 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S.1 (Güz 2003), s.103.

Gürcan'ın edebiyat dünyasında tanımak isteyip de tanıyamadığı kişiler de vardır. Nazım Hikmet'e, Orhan Veli'ye yetişmesi olanaksızdır; ama Cahit Sıtkı'yla, Oktay Rifat'la, Aziz Nesin'le tanışma olanağını yakalayamamıştır.

Dostluklar kurabildiği gibi sanatçıların alaycılığı, kabalığı, çıkarıcılığıyla da karşı karşıya kalır. Bir sorun çıktığında, tam ona ihtiyacı olduğu anda Edip Cansever'in Gürcan'ı bırakıp kaçması; Adalet Cimcoz ile fotoğraf stüdyosundayken karşılaştıkları Sait Faik ile Metin Eloğlu'nun alaycı tavırları; Cahit Irgat'ın, Gürcan'a isteği dışı berberin sürdüğü kolonyadan dolayı “burada *keçi kokuyor*” diyerek sataşması; Salih Tozan'ın hesabı gençlere bırakıp kaçması; İlhan Berk'in İstanbul'daki evinde kendine yok dedirtmesi; Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın, Can Yücel'in sırf taşralı olmasından dolayı Gürcan'la alay etmeleri...¹⁶⁹ Özellikle de Fazıl Hüsnü'nün, kendisini Gürcan'la tanıştıran Tarık Dursun'a Gürcan için; “*koyun tüccarına benziyor*” demesi üzerine Gürcan dayanamaz ve Tarık Dursun'a, artık kimseyle tanışmak istemediğini söyler; çünkü değer verdiği, gözünde büyüttüğü kişiler bir bir yitmektedir:

*“Hay Allah! Cahit Irgat'ın 'keçi kokusu'ndan sonra 'koyun tüccarı'na benzemek?.. 'Yahu' dedim, 'bunların alayı bana mı rastlıyor? Hep böyle mi bunlar? Yoksa kusur bende mi?' Beni lütfen bu büyüklerimizle(!) tanıştırma, Tarık Dursun K. Onlara vız geliyor da, ben üzülüyorum. Evet, kimse beni sevmek ya da kimse beni bilmek ya da kimse bana hatır sormak zorunda falan değil; ama, sevdiğim şairleri, öykücülerini, romancıları, sanatçıları bir bir yitiriyorum...”*¹⁷⁰

Gürcan'a göre kim olursa olsun, kimse kimseyle alay etme hakkına sahip değildir. Kendisi, Dinar'da büyük şehirler ve sanatçılar için farklı bir dünya oluşturmuştu kafasında. Onlardan, gençlerin elinden tutup kendilerine yol göstereceğini ummaktadır. Şimdi ise büyük hayal kırıklıkları yaşar.

Nedret Gürcan, taşralı olmanın kendisi için yarattığı tüm güçlüklerle rağmen şiirinin peşini bırakmaz, şiirinde uzun ve başarılı yollar alır.

¹⁶⁹ Ayrıntı için Benim Sevgili Taşram s.138-145, s.222-227, s.342-344, s.369-376, s.438-439'a bakınız.

¹⁷⁰ GÜRSCAN, s.438-439.

B) İLK ŞİİRLERİNİN YAYIMLANIŞI

Halkevi kitaplığının düzenlenmesi için Gül Abla'nın gelişi, Gürcan'ın hayatına yeni bir hareketlilik katar. Kitaplık düzenleme işinde Gül Abla'sı ile durmadan çalışırlar. Düzenleme işini yaparken, Türk Edebiyatından Reşat Nuri'yi, Yakup Kadri'yi..., Dünya Edebiyatından Goethe'yi, Dante'yi, Nietzsche'yi tanır ve eserlerini okur. Bu sayede edebiyat ve özellikle de şiir üzerine okuduğu kitaplarla kendini bir hayli geliştirir. Dante'nin çocukluk aşkı Beatric'e olan duygularını, yaşadıklarını, acılarını, sevinçlerini, beklentilerini şiire dökmekten çok etkilenir. Kendi aşklarını şiirlerinde anlatacak olmanın hayalini kurar.

İzmir'in *Anadolu Gazetesi*'nin sanat sayfasında yayımlanan ilk şiirinin müjdesini Gül Abla'sından alır. İlk şiirinin yayımlandığı gazeteyi gördüğü anki sevincini, yıllar sonra anlatırken bile gözlerinde görmek, heyecanını hissetmek mümkündür.

Gürcan 'ın *İzmir Anadolu Gazetesi*'nde, 1948'de yayımlanan ilk şiiri Dinar üzerinedir. Gürcan, kitaplarında yayımlanmayan bu şiirinin, sadece bir dördlüğünü hatırlayabilir. Şiirinin tamamının yer aldığı gazete, deprem sonrası çoğu değerli eşyaları gibi kaybolup gider. Şiirinden hatırladığı dördlük ise şöyledir:

*'Dinar Dinar yeşil Dinar
Eteğinde nehir çağlar
Çağlayıp da akan sular
Yazın yanar kışın donar'*

Gürcan, her geçen gün edebiyatla daha yakından ilgilenmeye başlar. Kendisini anlayan dedesi ve Gül Ablası vardır ve üstelik ilk şiiri de yayımlanmıştır. Daha çok kitap okuma, daha çok şiir yazma gayreti içerisine girer. Maalesef Halkevlerinin kapatılması, Gül Ablasının ilçeden ayrılmak zorunda kalışı, babasının, iyileştiği için hemen ticarete atılmasını istemesi, sanat ve kültür alanında en büyük destekçisi olan dedesini 23 yaşında kaybetmesi Nedret için büyük üzüntü yaratan olaylardır.

C) TAŞRA ŞAİRİ NEDRET GÜRCAN

Nedret Gürcan Dinar’da doğar ve büyür. Geçirdiği hastalıklar yüzünden öğrenimine devam edemeyen Gürcan, İzmir yıllarından sonra taşrada zor günler yaşar. Kendini bulmak, sıkıntılarından kurtulmak için büyük çaba harcar. Çocukluğundan beri içinde olduğu ticaretle uğraşmak zorundadır. Taşra bunalımından kurtulmak için, işten fırsat buldukça kendini sokağa atar.

Taşrada yaşamak, bir bakıma zorunluluk gibi olsa da Gürcan’ın kendi seçimidir. Ortaokuldan itibaren başlayan bir serüvenle bir ayağı hep büyük kentlerde olmasına rağmen Dinar’dan vazgeçemez, taşralı olarak kalır. Şiirleriyle taşra ve kent arasında köprü oluşturur. Tüm edebiyatçı arkadaşları Gürcan’ın Dinar’dan çıkması üzerine hem fikir ise de o, Dinar’ı tercih eder. Fabrikalarında yaptığı yöneticilik dolayısıyla ailesine karşı olan sorumlulukları, arkadaş çevresi, Gürcan’ı Dinar’a bağlar.

Mustafa Şerif Onaran, Gürcan’ın ticaretle uğraşırken her şeyi bırakmış olabileceğinden söz eder. Oysa Gürcan edebiyat olsun, politika olsun, ticaret olsun çok aktif bir yaşam sürer, yaşamında her şey iç içedir:

“Ticaretle uğraşırken dünyadan el etek çekmek de var; edebiyattan kopmamak, siyasete yeni bir anlayış getirmek, taşranın kül rengi donukluğunu aydınlatmak da...”¹⁷¹

Gürcan taşrada edebiyat, siyaset ve ticaretin içinde bulunduğu bir üçgen oluşturur:

“Benimki ticaret, edebiyat ve siyasetin bir taşra kentinde bulunduğu ve iç içe girdiği bir yaşam üçgeni...”¹⁷²

Edebiyat, siyaset ve ticaret üçgeni belki de Gürcan’ın taşradan kurtulma savaşımı verdiği kanıtıdır.

Dinar ilçesi, tarihi, kültürü ve doğal zenginlikleri ile tarihe mâl olmuş, mitolojik değeri bakımından Anadolu’nun önemli yerleşim yerlerinden birisidir. Büyük Menderes ırmağı oradan çıkar, ırmağın çıktığı yere ‘Suçıkan’ denir. Marsyas, flütünü ilk defa

¹⁷¹ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.45-46.

¹⁷² GÜRCAN, s.13-14.

Dinar’da üfler, ilk müzik yarışması orada düzenlenir. Gürcan, bu efsaneyi¹⁷³ ‘Marsyas’ın Flütü’ adlı şiirinde dile getirir:

*“Maindros suyu benim ilçemden doğar
Marsyas’ın flütünü çalarak
Güzel Athena’nın armağanı
Kral Midas’ın kral yüreğini okşar*

*Kanlı ellerini Tanrı Apollon’un
Ve lir’inin altın tellerini
Yıkar tanrılığına dönerek.*

*Maindros suyu benim ilçemden doğar
Akar hâlâ milât öncesinden, Apemia’dan
Ege’ye denize doğru;*

Kömürden ve kemikten geçerek...” (Bulut İndi, s.67.)

Gürcan, hem geçmişten gelen kültürel, tarihî önemiyle, hem de sosyal yaşamındaki farklılıkları nedeniyle ilçesiyle övünür. Bu, haklı bir övünçtür. Ertuğrul Efeoğlu, Gürcan’ın Dinar ile bütünleştiğini ifade eder:

“Kentin tarihten gelen derin tinsel varlığını öne çıkarıp o varlıkla bütünleşiyor. O varlığı şiirleriyle, etkinlikleriyle daha da güzelleştirip güncelleştiriyor. Bize, hepimize, bütün ülkeye bunları göstermek için parçalanıyor, didiniyor.”¹⁷⁴

Efeoğlu, aynı yazıda Gürcan’ın Dinar’la bütünleşmesini *Benim Sevgili Taşram* adlı kitabından; “ ‘İlçeme, bana’(s.343), ‘Dinar’a, bana’ (s.345), ‘İlçeye, bana uğradı’ (s.445) ...” ifadeleriyle dilbilgisel olarak da gözler önüne serer.

Gürcan, ilçesini bütün içtenliğiyle benimser. Taşralılık, onun için bir kompleks olmaktan çok çok ötededir. İnsaniyla, tarihiyle sahip çıkar taşrasına; ancak zordur taşrada tutunabilmek. Hele hele bir sanatçı için bu zorluk daha da fazladır. Sanat çevresinden uzak oluş, ne kadar uğraşılsa da bir süre sonra uzak düşürür sanata insanı. Büyük çabalar, direnişler, taşralı sanatçıyı bekler. Ahmet Günbaş da bu noktada taşrada

¹⁷³ Tarihin ilk müzik yarışması, Frig döneminde, Afyon'un Dinar ilçesinin Suçikan mevkiinde, lir çalan Tanrı Apollo ile flüt çalan Marsyas arasında yapılır. Yarışma berabere biter. Efsaneye göre Apollo Marsyas’ın derisini yüzdürür ve Suçikan mevkiine bırakır. Yarışmada hakem heyetinde bulunan su perilerinin Marsyas’ın ölümü üzerine ağlamalarıyla ‘Suçikan’ oluşur. Apollo, yarışmada Marsyas’a oy veren Frig kralı Midas’ın kulaklarını da eşek kulağına çevirir.

¹⁷⁴ Ertuğrul EFEYOĞLU, “Benim Sevgili Taşram, Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2004), s.65.

atılan her adımın bir aşk gibi korunması gerekliliğinden bahseder; çünkü atılan adımları taşrada yaşatmak çok güçtür:

“Taşradır burası! Zordur orada tutunmak, ışığı korumak, dayanmak, direnmek, yenilmemek! Karanlık bazen kabus gibi kuşatır insanı. Hele ezelden taşralıysanız kaçamazsınız; taşrada attığınız her ileri adımı bir aşk gibi korumak ve yaşatmak zorundasınız. İşte Gürcan, bu noktada yapayalnız kalır. İkinci bir adam yoktur çevresinde. Yine de sevgili taşrasını yüzüstü bırakmaz, bağlılığını her fırsatta belli eder.”¹⁷⁵

Gürcan taşrasını, kültürünü, taşra insanını daha iyi tanımak için çaba gösterir. Anadolu’da sanat yapmaya çalışan gençlere ilk tavsiyesi de, kültürlerini tanımlarına yönelik olur:

“Anadolu’da eser vermeğe çalışan gençler, öğrenim çağında kendilerinden saklanan kültürü iyice edinmeden yazmağa başlamasınlar.”¹⁷⁶

Gürcan, bir sanat gönüllüsüdür; her türlü sanat etkinliğini Dinar’ın sosyal yaşamına, kültürüne eklemek için çırpınır durur. Dinar’da ilk kez resim sergisi açılır, şiir geceleri düzenlenir, Metin Erksan’ın ‘Kuyu’ filmi Dinar’da çekilir, sinemacılar için ayrılırken memnun kalınan bir yer olur. Ahmet Günbaş’ın da söylediği gibi Gürcan, kendisini taşrasına adamayı sürdürür:

“Onca ısrarlara karşın taşraya adanmışlığını sürdürür.”¹⁷⁷

Gürcan, Dinar’ın eski adı olan Gelenia (parlak ışık) gibi kenti kültürel bakımdan aydınlatır. Dinar, 1950’li yıllardan sonra Gürcan’ın şiiriyle ve *Şairler Yaprağı* dergisi ile adını tüm Türkiye’ye duyurur. Aziz Nesin Dinar’ın bu şansını dile getirir:

‘Biz Habeşistan Savaşları’na kadar Adisababa denilen yerin nerede olduğunu bilmiyorduk. Şairler Yaprağı’ndan sonra da seni ve Dinar’ı öğrendik. Senin ilçen, neden bir pehlivanın¹⁷⁸ adı ardına takılır anılır, anlamam; ortada bir şair varken!’¹⁷⁹

¹⁷⁵ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11.03.2004), s.10-11.

¹⁷⁶ “Nedret Gürcan’la Bir Konuşma”, *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.10.

¹⁷⁷ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11 Mart 2004), s.11.

¹⁷⁸ Dinarlı Mehmet Pehlivan: Dünya şampiyonu millî güreşçimiz. (1930’lu 50’li yıllar)

¹⁷⁹ Aziz NESİN’in Nedret Gürcan’a, 23.08.1957 tarihli mektubundan; Nedret GÜRÇAN, “Dinar Bandosu’nun Öyküsü”, *Kitap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.14.

Dinar, Gürcan'ın adıyla özdeşleşmiş duruma gelir. Mustafa Şerif Onaran, Nedret Gürcan ile bütünleşen Dinar'ı bir benzetme ile açıklar; Dinar'ın Nedret Gürcan ile anlam kazandığını düşünür:

*“Hani bir kovboy filminde kasabaya bir adam gelir de, serüven onunla başlar ya, Dinar da, Nedret Gürcan'la anlam kazanır.”*¹⁸⁰

Nedret Gürcan'la anlam kazanan Dinar, Gürcan'ın çok yönlü ve sevilen bir kişi olmasından dolayı, bir çok sanat ve kültür adamının, politikacıların, sinemacıların uğrak yeri olur. Gürcan, Dinar'da tüm dostlarına karşı büyük bir misafirperverlik örneği gösterir. Aşık Veysel, Cemal Süreya, Özdemir İnce, Tarık Dursun K., Mahmut Makal, Fakir Baykurt, Fikret Hakan, İsmet İnönü gibi, yolu Ege ve Akdeniz üzerine düşen bir çok isim için Dinar, bir uğrak yeri haline gelir. Mustafa Şerif Onaran, Gürcan'ın Ankara'ya taşınmasından sonra Dinar'a uğramanın anlamsızlığını dile getirir:

*“Gürcan yetmiş yıllık taşra dönemine son verip Ankara'ya geldi. Artık arabamızla Dinar'dan geçerken, ‘Şöyle bir uğrayayım da, Nedret Gürcan'ın kahvesini içeyim’ demek olanağını bulamayacaksınız. Söyleşi tadı olmayınca Suçukan'da yiyeceğiniz yemek de içinize sinmeyecek.”*¹⁸¹

Feridun Andaç, Gürcan'ın, misafirperverliğiyle, sözüyle, sanatsal yönüyle insanları Dinar'a çekmeyi başardığını söyler:

*“Bir insan; taşralı olmaktan gurur duyan, birçok entelektüeli özü veya sözüyle Dinar'a çekmeyi başarmış bir aydın.”*¹⁸²

Turgut Çeviker de Dinar'a gidemeyenlerin, ilçe hakkında hep bir merak içerisinde kaldıklarını belirtir:

*“Dinar'da ağırladığı kültür ve sanat adamları, ona mektuplarında nasıl teşekkür edeceklerini bilemedi... Oraya yolunu düşüremeyen sanat adamları için Dinar hep bir merak halesi oluşturdu... Cemal Süreya, Nazilli'den bindiği trenle geçerken - Dinar'da inmeye hazırlanan- kompartıman arkadaşı aracılığıyla hep selam gönderdi... O da zaman zaman Ankara, İstanbul ve İzmir yollarına düşer. En güzel giysileri üstünde, kalbi şiirle dolu... Adalet Cimcoz'un dostu olur... İstanbul'a tanıtır Nedret Gürcan'ı... Sait Faikler, Cahit Irgatlar, Metin Eloğlular, Orhan Kemaller...”*¹⁸³

¹⁸⁰ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.45.

¹⁸¹ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.47.

¹⁸² *Benim Sevgili Taşram*'ın arka kapağındaki bölümden.

¹⁸³ Turgut ÇEVİKER, “Şairler Yaprağı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan”, *Kitaplık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.204.

İlçesinden ayrılmaya da, İzmir, İstanbul, Ankara Gürcan'ın sürekli gidip geldiği şehirlerdir. Özellikle gençlik yılları İzmir'de geçer. Sanat, edebiyat çevresinden dostlar edinir. Okuyarak, gidip gelerek ve dostları sayesinde, büyük kentlerdeki sanat olaylarını yakından takip eder. Hem taşra yaşamını hem de kent yaşamını iyi bilmesinin yansımaları, ikisi arasında kurduğu köprü şiirlerinde açık bir şekilde görülür.

*“Okşarken elimden kaçırdım Beyoğlu’nu
Ne kadar İstanbul’a geldiysem
Tarık’la, bazen Uzun Ziya’yla
Girdik aşevlerinin bacasından
Çıktık isli ve paslı” (Bulut İndi, s.19.)*

İzmir, onun içinde mısraların kıvrınmasına yol açar:

“İzmir’de Alsancak semtinde bir sokak var. Yıllardır beni etkiler durur... Her İzmir’e gittiğimde günde birkaç defa bu sokaktan gelir geçerim... Bu sokağın uzunluğu kadar, sakinlerinin çeşidi kadar uzun ve çok dizeler kıvranıyor içimde, şiirini yazdığım zaman rahatlıyacağım.”¹⁸⁴

Aşklarıyla, büyük kentlerin hareketliliğiyle yorulan Gürcan, dinlenmek ve şiirini yazmak için taşrasına döner; Mustafa Şerif’e göre belki de koruma altına alır kendisini:

“Nedret Gürcan’ın kalesiydi Dinar. Gönül yaralarıyla yorgun, içindeki ateşin soğuması için kalesine dönerdi.”¹⁸⁵

Gürcan, taşrada edebiyata susamışlığını, arada bir gittiği büyük kentlerde bir dikişte gidermek ister:

“Ben, arada bir büyük kentlere giderdim. İlk işim edebiyatçı dostları bulmak olurdu. Dostlarla sohbet; iyi bir sinema, iyi bir tiyatro, bir sergi, bir konser... Sanat adına ne etkinlik varsa, taşrada yaşayan, arada bir kente gelen birisi için açlığı susuzluğu gideren gereksinimlerdir.”¹⁸⁶

Taşra yalnızlığının kendisinde yarattığı yıkımları, sanatsal ruhunda eksik kalan yanları üzümlere ifade eder:

“Taşrada iyi sanat bulmak ve sanata doymak olanaksız. Gelenle yetinmek durumundasınız. Büyük kentlere gittiğinizde de susuzluktan bir testi suyu bir dikişte içmek gibi bir zorunluluk ve acelelikle karşı karşıyasınız. Derinlikleri ve boyutları

¹⁸⁴ “Nedret Gürcan’la Bir Konuşma”, *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.10.

¹⁸⁵ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Varlık*, 04.04.2004, s.46.

¹⁸⁶ Nedret GÜRÇAN, “Fakir Baykurt’un Ölüm Haberi Geçiyor TV’lerden, Bu Kadar mı Çabuk?; Ölümünden İki Yıl Önce Yazılan Anılar”, *Cumhuriyet*, 15 Ekim 1999.

dilediğiniz gibi yaşayamadan kırkçü dükkânına dönersiniz. Ben her defasında bunu böyle yaşadım. Ve yaşıyorum."¹⁸⁷

Taşranın sanata susamışlığını da bir benzetmeyle anlatır. Taşra çok kurak bir yer, sanat ise kurak yere çok seyrek aralıklarla yağın kardır:

*"Bazı sıcak iklimli kentlere kar düşmesi, nasıl uzun yıllar bekleterek ve özleterek oluyorsa, taşraya bir sanat gösterisinin gelmesi de öyle oluyordu."*¹⁸⁸

Maddî olanaklarını kastederek taşra zorluğu çekmediğini ileri sürenlere, duruma sanat ve sanatçı yönünden bakmak gerektiğini hatırlatır. Bir sanatçı için, taşrada, maddî durumunun iyi olması demek, onun mutlu olduğu anlamına gelmez. Gürcan'ın sıkıntısı, sanatsal etkinliklerle istediği kadar haşır neşir olamamasıdır. Bu ise, bir sanatçının mutsuz olması için yeterli bir sebeptir:

*"Sanatçının rahatlığı, mutluluğu maddî olanaklara bağlı olmadığı gibi, mutsuzluğu ve çilesi de yoksulluktan, sıkıntılardan ileri gelmiyor... Taşrada oturan varlıklı, normal gelirlili ya da yoksul sanatçıları bu nokta birbirlerinden ayırmaz; hattâ bir noktada birleştirir onları. Yılda bir kez bile sanat pazarlarının kurulduğu büyük merkezlerle gidemeyen; iyi tiyatroyu, iyi sinemayı, sergileri, sanatçı dostları göremeyen, sofralarında oturamayan bir ozan sizce mutlu sayılır mı? Taşrada yaşayan, eser vermeğe çalışan sanatçıların büyük çilesi bence budur... Gerçi büyük merkezlerde olanların pek çoğu da taşranın yalınlığına, içtenliğine, sessizliğine imrenirler. Gelsinler, bir yıl yaşasınlar buralarda, daha çok durabilirler mi? Duramazlar, üstelik: 'Nasıl yaşıyorsunuz bunca yıldır?' diyerek kafamızı bozup giderler."*¹⁸⁹

Fakir Baykurt da aynı sorun üzerine eğilir, şairlerin şairane yönlerini canlı tutabilmelerinin taşrada zorluğunu dile getirir:

*"Taşra koşullarının zorluğunu bilirim... Nüfus olacak, metropol oluşacak, sanat ilgi bulacak, korunacak, o zaman canlanır şairler; ya da Hasanoglan gibi derin kirizmalar yapılacak da yeşerecek şiir."*¹⁹⁰

Taşralı olmak, sanata ister istemez kapalı olmaktır. Gürcan, taşranın tüm olumsuzluğuna karşın yenik düşmez ve şiirini taşrasında olsa da yazmaya devam eder. Tarık Dursun K. onun, şiirini hep yaşattığını söyler; ama taşradan ayrılmayışına karşı olan öfkesini gizleyemez:

¹⁸⁷ GÜRCAN, s.106.

¹⁸⁸ GÜRCAN, s.96.

¹⁸⁹ "Nedret Gürcan'la Bir Konuşma", *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.10.

¹⁹⁰ Fakir BAYKURT, "Taşrada Şiir Yeşermez mi?", *Evrensel Gazetesi*, 09.07.1996.

“Evet, o bir taşralı. Taşralı doğdu, taşralı yaşadı ve kısır döngüsünü de kişiselliği içinde hapsederek buna boyun eğdi. Bir koşulla; şiiri hiç eksiltmedi yaşamından; şiiri, geçmişinde ne kadar gün yaşamışsa ve geleceğinde ne kadar gün daha yaşayacaksa onun mizanında yüreğinde tuttu. Yüreğinde ve o kahrolası taşrasında.”¹⁹¹

Oktay Akbal, günümüzde taşra diye bir şeyin olmadığı fikrini savunur:

“Ne demek taşra? İstanbul dışı taşraydı eskiden! Şimdi kaldı mı taşra? İstanbul oldu taşra!.. İstanbul birleşmiş köyler topluluğu!...”¹⁹²

Oktay Akbal’ın günümüzde taşranın kalmadığına dair yazısı üzerine Gürcan kayıtsız kalamaz. Tüm gerçekliği ile taşranın var olduğunu, bunu ancak taşralı insanın özellikle taşralı sanatçının bilebileceğini söyler:

“Bu sözler beni teselli mi ediyor? İstanbul bu ise eğer... Ben n’apayım”¹⁹³

Uzaktan taşranın, taşralı sanatçının sorunları, taşrayı yakından tanımadıktan sonra görülemez. Dolayısıyla yanlış anlaşılmalara söz konusu olabilir. Oktay Akbal’ın yazısı ise gerçeği yansıtmamaktadır.

Taşra yaşamını bilmeden konuşanlar için Gürcan; taşranın bir ömür törpüsü olduğunu, kısa süre kalmakla taşranın ne demek olduğunu anlayamayacağını, taşrayı anlayabilmek için uzun bir süre orada yaşamak gerektiğini söyler:

“Taşrada yaşamak aslında bir marifet, bir özellik de değil. Hele hele, bir memuriyet nedeniyle yaşanan birkaç yıllık taşra, hiç değil. Üstelik, ancak ikinci güneşi kadar yakan kitaplar dolusu öykü, roman, şiir ve anı çıkarma kolaylığı da... ‘Taşra’ birkaç kez gidilen, görülen yer de değildir; ‘taşra’ uzun bir zamandır; bir ömür törpüsüdür... Salt görmek, seyretmek yetmez; katılmak, yaşamak gerekli. Bizim buralarda bir atasözü şöyle der: ‘Koç benim olsun da, kuyruğunu öyle okkalayayım!’”¹⁹⁴

Ülkü Tamer’in de söylediği gibi, taşrada, büyük kentlerde yaşayanların akıl erdiremediği sorunlar beklemektedir insanı:

¹⁹¹ Tarık DURSUN K., “Taşra, Ey Ebedi Taşra!”, *Yeni Yüzyıl*, 07.05.1996.

¹⁹² Oktay AKBAL, “Yarına Güzel Şeyler Bırakmak”, *Cumhuriyet*, 01.01.2004, s.2.

¹⁹³ Erdem ÖZTOP’un Nedret Gürcan İle Söyleşi, “Nedret Gürcan”, Varlık, Ağustos 2004, s.9 (kitap eki).

¹⁹⁴ GÜRCAN, s.14.

*“Taşra bir dünyadır. Metropollerde, büyük kentlerde yaşayanların akıl erdiremediği sorunlarla, koşullarla, davranışlarla, ilişkilerle, tepkilerle kuşatılmıştır.”*¹⁹⁵

Fakir Baykurt, bu sıkıntılardan dolayı taşrada şiirin yeşerip yeşermeyeceğini sorgular, sonuç olarak da her şeyin şaire bağlı olduğu fikrine varır:

*“Taşrada şiir yeşermez mi? Belki soruyu ‘Yeşerir mi?’ diye sormak gerekir. Arada bir yeşertenler çıkar çünkü. Bu neye bağlıdır. Hem taşrasına, hem şairine. Taşra var, pıtrak bitmez. Taşra var, salıver kavakları, göğe çıksın.”*¹⁹⁶

Gürcan, taşrada yaşamanın haksızlığını, ikinci plâna atılışları, içi acıyarak anlatır. Taşra sanatçısının adını duyurması daha güçtür, çünkü sıra hiç onlara gelmez. Bu çaresizlik sonucu ezik düşmelere isyan eder:

*“Taşrada, Anadolu’daysanız işiniz zordur. Sizi kim anımsayıp, elinizden tutarak gazete gazete, dergi dergi ve de TV’lerde kanal kanal gezdirecek? Öyle, başkaları gibi bıktırarak dozda falan da değil, vatandaşa, ‘Öf be, yine mi bu?’ dedirtecek gibi de hiç değil... Suyun başında testiyle bekleyenlerden sana ne zaman sıra gelecek? Tam sıra geldi gibi bir görüntü alsanız da, ikinci tur başlamıştır onlar için! Bu tür dayanışma ve dostluklar, şu ya da bu şekilde bir yere ve zamana kadar korunarak süre; çoğunun temeli yoktur, ödünçüne alışverişler gün gelir biter... ‘Eşitlik!’ salt bu gibilerin çokça kullandığı, ama hiçbir zaman okumadıkları, uymadıkları, uygulayamadıkları ‘demokrat’lıklarında (!) barınmaktadır!.. Hepsi bu.”*¹⁹⁷

Tüm taşralılığına karşı büyük şehirlerin edebiyatına direnen Gürcan, taşrada aynı dili konuşabilecek insan bulmakta da sıkıntı çeker. Mustafa Şerif Onaran’ın da söylediği gibi, asıl sorun, taşrayla bir şekilde baş edebilmektir:

*“Kısalan günlerin kokusu sinerdi taşraya, güneş üşürdü.. Asıl sorun içimizdeki taşraya çekidüzen vermektir.”*¹⁹⁸

Gürcan, ilçesinde kendisini Robinson Crusoe kadar yalnız hisseder. Çevresi insan doludur; ama hiç insan yokmuşçasına yalnızlık duyar. İşleri dolayısıyla ilçede zorunlulukla kalmanın zorluğa dönüştüğünü söyler; bu durum ona, bir adada tek başına kalmak kadar ağır gelir.

¹⁹⁵ Ülkü TAMER, “Taşradan Anılar”, *Milliyet*, 04.01.2004.

¹⁹⁶ Fakir BAYKURT, “Taşrada Şiir Yeşermez mi?”, *Evrensel Gazetesi*, 09.07.1996.

¹⁹⁷ GÜRCAN, s.449-450.

¹⁹⁸ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.47.

İlçede şiirden anlayan, edebiyattan, sanattan konuşulabilecek kişi sayısı bir ya da ikiyle sınırlıdır, kimi zaman da hiç yoktur. Gürcan'ın duası, dünyanın ilk müzik yarışmasının yapıldığı ilçe insanlarının, yıkanırken başlarından aşağıya bir tas da şiir suyu dökülebilmeleridir.

Gürcan, taşradan çekip gitmeyi çok düşünür, ama yapamaz. İstasyonda gidenlere el sallayan kişi hep Gürcan olur:

*“Evet; trenin her gidişinde oralarda kalışım, salt aşkta değil; her konuda, sanki anadan doğma bir özür lülük, ayağımda bir pranga gibi, tam yetmiş yıl benimle yaşadı.”*¹⁹⁹

Gürcan, ilçesindeki sıradan yaşamı elinden geldiği kadar farklılaştırmakta arar çareyi. Şiir dergisi çıkarır, şiir geceleri düzenler, siyasetle uğraşır. En çok da yazdığı şiirler etkilenir taşra tutsaklığından. Şiir onun için bir kurtarıcı olur, kırgınlıklar da olsa hep şiirle avunur, söylemek istediğini şiirle söyler, kurtarıcı şiirin tutsağı olur. Hep büyük şehirlerin hayalini kurar:

*“Kozamın içinde saklı ipeğim
Bir ucundan tutan olmaz.*

*Trenler, uçaklar, gemiler büsbütün kaçmadan
Alırsın son düşlerini de yanına
Deniz vardır bir yerlerde
Deniz kenarları ve dalgaları
Mavi aydınlığa açılan”. (Tutkun ve Kırgın, s.102-103.)*

Tarık Dursun da Gürcan'ın bu tutsak yolda, kurtarıcısı olan şiirle birlikte yılmadan yürüdüğünü ifade eder:

*“Yalnızlık, şairimize konuk indi: taşralı günlük sıradan olaylar, birbirinin eşi yaşamalar, büyük kentlere uzaktan bakmalar, kendi özel kabuğuna çekilme ve orada kavuşulan yaşanmış ya da yaşanmamış aşkların oluşturduğu dinginlik onu da etkiledi mi? Kuşkusuz, evet! Ama onun için şiir her zaman bir kurtarıcıydı, yine kurtarıcısı oldu ve şiirin yakasını o yıldan bu yıla hiç bırakmadı. Bir başına, taşra tutsağı, şiir tutkunu ve kırgınlıklar içinde yolunda yürüdü şiirin. Kulaklarında ve şiirin rüzgârında Cengiz Tuncer'in, Ahmed Arif'in, İlhan Berk'in, Turgut Uyar'ın, Oktay Rifat'ın, Ataç'ın ve Cemal Süreya'nın övgüleri ile.”*²⁰⁰

¹⁹⁹ GÜR CAN, s.120.

²⁰⁰ Tarık Dursun K., “Taşra Tutsağı Şiir Tutkunu Nedret Gürcan”, *İz-İlkyaz 2000, Salihli Şiir İkindileri Özel Yayını-Ege'nin Üç Şairi*, 8 Nisan 2000, s.26.

Taşra onun kaleminde hayat bulur, kentli insanlara iletilir. Şiirleriyle taşraya, taşra insanının tüm gerçekliğine ayna tutar. Bülent Akkurt'a göre Gürcan şiirde Anadolu'nun sesi olmuştur:

*“1953 yılında yayımlanmış bulunan ilk şiir kitabı ‘Yaşadıkça Aşk’tan bu yana, şiirde hep Anadolu’nun sesi olmuştur.”*²⁰¹

Gürcan, taşrasında aşklarını en saf haliyle yaşar; taşra insanını, ülkesini gözlemler ve şiirlerini yazar.

Özel Arabul, Gürcan'ın Anadolu'da şiir bekçisi olarak yaşadığını, şiirin taşrada nasıl varolduğunu herkese gösterdiğini söyler:

*“Anadolu'nun kuş uçmaz yerlerinde bir şiir bekçisi, bir şiir nöbetçisi olarak yaşadı o. Şiirle yaşadı, şiir nasıl yaşatılmış anlattı....”*²⁰²

Tarık Dursun, oldum bittim taşraya geri dönen Gürcan'ın, şiirlerindeki taşra duyarlılığına dikkatleri çeker. Bu da şiirlerine ayrı bir güzellik katar:

*“Tekdüze ve insanı her dakika sık boğaz eden bir taşra ortamının şairi. Yaşamı boyunca hep büyük kent düşleri kurdu, büyük kentlere özlem çekti: ama, şiiri oldum bittim taşralı kaldı. Anadolu'nun o kuş uçar, kervan geçer kendi içine dönük taşralılığı, şiirlerine ayna tuttu: durmadan ve bıkkınlık getirmeden... Yaşadığı taşra kasabasının çok uzun, çok görkemli bir geçmişe sahip bir Dinar olduğunu kimse yadsımıyor. O da yadsımıyor. Bizimle onun, onun şiirleri ile kent şairlerinin şiirleri arasındaki o kıl payı duyarlılık, şairimize çok başka ‘rengaheng’ler getiriyor: Şiirlerinin gerçek cümbüşü buradan kaynaklanıyor asıl: asıl çıkış noktası bu.”*²⁰³

Edebiyatımız içerisinde taşrayı anlatan şair çok azdır. Tarık Dursun'a göre elbet birilerinin taşrayı anlatması gerekir ve tanıdık taşramızı güzel bir biçimde Nedret Gürcan anlatır.

Özel Arabul, Nedret Gürcan'ın şiirinin taşralı kaldığı fikrini doğru bulmaz, dolayısıyla Tarık Dursun'a cevap verme gereği duyar. Arabul'a göre şiir ve ozan evrenseldir. Nedret Gürcan'a, Dinar mitolojisine bu denli sahip çıktığı için ‘taşralı’ denilmiştir. Gürcan için, “kendine sürgün bir ozan” ya da şiirlerinin kent kokulu olması

²⁰¹ Bülent AKKURT, “Şiirde Anadolu'nun Sesi: Nedret Gürcan”, *Sanat Çevresi*, S.213-214 (Temmuz-Ağustos 1996), s.75.

²⁰² Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

²⁰³ Nedret GÜRCAN, *Tutkun ve Kırgın*, Yaprak Yayınları, İstanbul 1996, s.7.

dolayısıyla “taşrada yaşayan kentli” der. Gürcan’ın şiirlerinde, taşra-kent motifi bir arada bulunur:

“‘Taşra’ dedikleri nedir? Bir bakalım çevremize, yerleşimlerdeki hızlı değişimlere, büyük kentlerin bugün geldikleri ve verdikleri görüntüye. Artık tüm kentlerin de ucundan bucağından ‘taşra’ olduklarını görmüyor muyuz, öğrenmedik mi? Şiirin ‘taşralı’sı, ‘kentli’si mi olurmuş? Şiir evrensel değil midir? Öyleyse, evrensel şiirin ozanı da evrenseldir. Alphonse Daudet ‘Değirmenimden Mektuplar’ı taşrada yaşayıp yazdı diye, güzelim öyküleriyle birlikte taşralı mı sayılır? Ya Lorca nerelidir? Lorca tadında şiirler yazan Nedret Gürcan nereli?”²⁰⁴

İsmet Ercan da, Gürcan’ın ‘taşralı şair’ olarak adlandırılmasını, Gürcan’a yapılmış bir haksızlık olarak değerlendirir. Bir sanatçının, yaşadığı yer bakımından değil, ortaya koyduğu eserler bakımından değerlendirilmesi gerektiğini düşünür:

“Anlamsız ve acımasızca, Gürcan’ın boynuna bir ‘Taşralı Şair’ yaftası asıldı... Bir şairin, bir yazarın, bir düşün adamının yaşadığı yer mi önemli; yoksa verdiği düşün ürünleri, yarattığı güzellikler mi? Yapıtlarının önde olması doğal. Öyle ise; bir sanat adamını ‘Taşralı’ diye nitelemek, görmezden gelmek ya da küçümsemek en azından insana saygısızlık değil mi?”²⁰⁵

İsmet Ercan bir sanatçının taşralı olması nedeniyle küçümsemesini saygısızlık olarak değerlendirirken, Nedret Gürcan, taşralılığın dolayısıyla İstanbul’daki bazı edebiyatçılar tarafından haksızlıklara uğrar. Bir insanı küçümseyebilmek için taşralı olmuş olması, acaba yeterli bir neden midir? Gürcan, bu haksızlıklara seyirci kalmaz, bir direniş örneği gösterir. Şiirleri ve yazılarıyla bu önyargıyı gidermeye çalışır, yıldırma amacıyla yapılan yanlış eleştirilere yanıt verir. Genç bir şairin böyle güçlü bir kişilik olarak karşılarında hakkını savunması, kentli edebiyatçıları şaşırtır. Can Yücel ile Gürcan arasında ortaya çıkan, dergilerde süren tartışmanın sebebi; Gürcan’ın, taşralı olmasından dolayı Can Yücel tarafından alaya alınmasıdır.²⁰⁶ Gürcan sanatına yönelik tüm eleştirilere açıkken, sanat camiasının içerisine girmeden önce hayranlık duyduğu bazı kişilerce, kendisine sanatı bilinmeden tavır alınmış olmasından dolayı çok kırgındır. Turgut Çeviker, Gürcan üzerine yaptığı araştırmada gördüğü bu haksızlıklar sebebiyle, Gürcan’ın kurtlar sofrasından kurtuluşunu taşraya sığınışında bulur:

“Onu derinden sevenler olduğu gibi, taşralı diye derinden kıranlar da olur... Hem de yıllar yılı yazıları, şiirleriyle tanıdığı ünlü edebiyatçılar... İstanbul bir âlemdir.

²⁰⁴ Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

²⁰⁵ İsmet ERCAN, “Benim Sevgili Taşram”, *Maltepe Gazetesi* (Ankara), S.31 (25.03.2004), s.5.

²⁰⁶ Can YÜCEL, *Seçilmiş Hikâyeler*, S.52 (1956); *Seçilmiş Hikâyeler*, S.54 (1956).

*Taşraya dönmek iyidir her zaman; mektuplarla kurulmuş Dinar Badosu'nun 'hakiki' şefi olarak.*²⁰⁷

Ertuğrul Efeoğlu bu küçümsemeyi kent insanının bunalımlarına dayadığı gibi, taşra insanının iyi niyetli oluşuna da bağlar:

*“Kentlilerin taşralılara karşı takındıkları anlamsız terslik ya da horgörü, büyük ölçüde kendi bunalımlarından ve tinsel karmaşalarından kaynaklanmakla birlikte, bu horgörüye, taşralıların kimi kez saflığa varabilen temiz yüreklilikleri de yol açabilmektedir.”*²⁰⁸

Fakir Baykurt, Nedret Gürcan'ın İstanbul'da olması gerektiğine inanır; çünkü şiirine taşralı olması nedeniyle haksızlık yapıldığını düşünür:

*“Nedret için sözü öbür türlü de söyleyebilirim: Taşrada değil İstanbul'da olacaktı, Türkiye, Türkçeyi görülmemiş güzellikte işleyen yeni bir şair görecekti. Ben severim Nedret'in şiirlerini...”*²⁰⁹

Nedret Gürcan, 2003 yılında yayımlattığı *Benim Sevgili Taşram* adlı anı kitabının girişine, Oğuz Atay'ın, taşralı olmak dolayısıyla uğranılan haksızlıklara dair hayli anlamlı bir sözünü koyar:

*“Taşradan gelenler, şehirde doğmaktan başka meziyetleri olmayanlar tarafından hor görülmeyecektir.”*²¹⁰

Gürcan, taşrasına sahip çıkar. Kentli doğmadan edebiyatçı olunabileceğini, hem de bunun taşrada yaşarak da mümkün olabileceğini herkese gösterir. İnatla Dinar'da kalır, büyük bir ses ile taşranın varlığını Türkiye'ye duyurur. Gürcan, taşra insanının direnişinin bir sembolüdür aslında. Kentte yaşayıp taşrayı küçümseyenlere şiirleriyle göndermelerde bulunur. *Kent* yaşamında sıkışıp kalan dostlarına çağrılar yapar, bazı sembollerle bu çağrılarını dile getirir. Taşrada; hem taşranın hem kentin şiirini yazar, kitaplar yayımlar ve en önemlisi *Şairler Yaprağı* adı altında bir dergi çıkararak tüm edebiyat severlerin dikkatlerini üzerine çeker. Kentli olarak tabir edilen şairler bile, eserlerini *Şairler Yaprağı*'nda yayımlayabilmek için sıraya girerler.

²⁰⁷ Turgut ÇEVİKER, “Şairler Yaprağı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan”, *Kitap-lık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.204.

²⁰⁸ Ertuğrul EFEOĞLU, “Benim Sevgili Taşram Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2004), s.66.

²⁰⁹ Fakir BAYKURT, *Evrensel Gazetesi*, 9 Temmuz 1996.

²¹⁰ Oğuz ATAY, *Tutunamayanlar*, İletişim Yayınları, Nisan 2004, s.245.

Gürcan, üstelik taşradan ayrılıp bir kente ayak uydurabilecek kadar maddî olanaklara sahiptir, kent yaşamını da bilir. Merkez’de olmanın kendisine sağlayacağı olanakların da farkındadır. Neden her şeyin ötesinde taşrayı seçer? Onun için taşrayı seçmek; belki taşrayı sevmek, belki bir zorunluluk, belki Turgut Çeviker’in düşüncesinde olduğu gibi taşranın temizliğine sığınmış, belki de bir mücadele için, kent-taşra tartışmasının çıkmazındaki bir mücadele için direniştir. Belki de hepsinin azar azar nedenselliği bu sonucu doğurmuştur.

Özel Arabul, şair Nedret Gürcan’a şiiriyle olan sonsuz güvenini ifade eder:

“Ben onun; sanatıyla, şiiriyle, Dinar’ın ünlü Suçikan’ının aydınlığa benzeyen dostluğuyla; Tanrı Pan’ın flütündeki ölümsüz ezgiyi, tüm insanlığa aktarmayı sürdüreceğine inanıyorum...”²¹¹

Üretken bir insan olan Gürcan, bu sözü doğrular nitelikte yeni ürünler vermeye devam eder. Şiirleriyle, anlarıyla, yaşanmış taşra öyküleriyle edebiyatı, okurlarını selamlamaktadır...

D) DİNAR BANDOSU

Nedret Gürcan’ın şairliği ve *Şairler Yaprağı*, birçok kişiye ‘Dinar’ adını duyurur. Onun öncesinde, Aziz Nesin’in de dediği gibi, Dinarlı Mehmet Pehlivan vardır. Ancak çoğu kişi, bu ilçenin adını ilk defa bandosu ile duyar. Selamsız Bandosu’nun esinlendiği, bazı siyasetçilerin dilinden düşürmediği Dinar Bandosu, popüler bir hale gelir.

Gürcan, Dinar Bandosu’nu ilkokul yıllarında tanır. Dinar Bandosu’na ilişkin hatıraları, bildikleri, “*Dinar Bandosu’nun Öyküsü*” başlığıyla *Kitap-lık Dergisi*’nde yayımlanır. Dinar Bandosu’nun 1932’den bu yana var olduğunu, bandonun kurucusunun Dinar Belediye Başkanı olan, sonradan iki devre DP Milletvekilliği yapan Ahmet Veziroğlu olduğunu söyler. Bandoyu iyi bir konuma getiren kişi ise Ahmet

²¹¹ Özel ARABUL, ‘Nedret Gürcan’, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

Veziroğlu'nun yeğeni, Dinar Belediye Başkanı Ali Veziroğlu'dur. Hafızasına, bandonun hafta sonları marşlar çalarak sokaklardan geçmesi yer eder:

“Sokağımızın iki yanı da akasya ağaçlarıyla doluydu. Bu bando cumartesi ve Pazar günleri 41 kişilik kadrosuyla ilçenin cadde ve sokaklarından geçerken marşlar çalardı. Mahallenin tüm çocukları toz-duman, andonun ardına takılır, yürürdü. Bando gider; bir meydanda, bir parkta toplanan halka günlerin en tutulan, yaygın parçalarını çalardı.”²¹²

O günleri, yıllar sonra yazdığı bir şiirinde de dile getirir:

*“Bir söğüt altındayım
Ağaçlarla dolu bahçede
Akasya yok.*

*Güzel ağaçtır akasya
Dallarında çocukluğum çiçeklenir
İlk tırmandığım ağaç
İlk kopardığım çiçek
Gülden, gelincikten önce.*

*Belediye bandosu cumartesileri
Bayrak töreninden dönerken
Bizim sokağa girer girmez
Keserdi ‘Cezayir Marşı’ nı
Başlardı ‘Akasyalar Açarken...’ (Bulut İndi, s.50.)*

Gürcan'ın; bandonun 41 kişiden oluştuğunu, giysilerinin göz alıcı, müzik âletlerinin tümünün yeni ve bandoyu bu konuma getiren kişinin Dinar Belediye Başkanı Ahmet Veziroğlu olduğunu söyler:

“41 kişilik bando takımı, bazen yarıya düşerdi. Takım; belediye memurları, başka daire memurları, belediye işçileri ve gençlerden kurulmuştu. 41 kişinin yarısı yedek bandocu gibiydi, aynı çalgıyı iki, üç kişi çalabiliyordu. Şapkaları, elbiseleri sarı kordonlarla donatılmış, göz alıcıydı. Çalgıların tümü yeni ve pırıl pırıldı. Bando halkevinin alt katını kullanır, haftanın bazı günleri, ikindilerde provalar için toplanırlardı. Bandoyu bu konuma getiren, iki devre Dinar Belediye Başkanı olmuş Ali Veziroğlu adında yenilikçi, imarcı, kültüre önem veren saygın bir kişiydi. Ali Veziroğlu, 1932’lerdeki bandoyu kuran Ahmet Veziroğlu’nun yeğeniydi.”²¹³

Dokuzuncu Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel’in, Dinar Bandosu’nu üne kavuşturmada çok büyük katkısı olur. Süleyman Demirel’in sık sık Dinar Bandosu’ndan bahsetmesi Gürcan’ın da dikkatini çeker:

²¹² Nedret GÜRCAN, “Dinar Bandosu’nun Öyküsü”, *Kitap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.14.

²¹³ Nedret GÜRCAN, “Dinar Bandosu’nun Öyküsü”, *KJitap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.15.

“Yıllar geçti. Baktık, Süleyman Demirel sürekli olarak Dinar Bandosu ile ilgileniyor, zaman zaman bu bandonun adını anıyor, takılıyor, övüyor ve bir yandan da kurnazca yeri yordu. Dinar Bandosu’nun 70 yıllık geçmişinde ‘Ali’ adında birisi yoktu. Süleyman Bey Dinar Bandosu’na ikide bir ‘Ali Çavuş Bandosu’ diye yükleniyordu: ‘Ali Veziroğlu Bandosu demiyordu; Dinar Bandosu da demiyordu...’²¹⁴

Nedret Gürcan’ın anlatışından, Süleyman Demirel’in Ali Çavuş’la kastettiği kişinin Ali Veziroğlu olduğunu anlıyoruz. Ali Veziroğlu, bandonun kurucusu Ahmet Veziroğlu’nun yeğeni, Dinar Belediye Başkanı ve Dinar Bandosu’nu son konumuna getiren kültürlü, yenilikçi bir kişidir. Eskiden beri gelen Ispartalılar-Dinarlılar çekişmesinin bir uzantısı olarak Demirel, Ali Veziroğlu’na inceden inceye takılır.

Gürcan, ünlü Dinar Bandosu’nun ve Ali Veziroğlu’nun unutulmaması, yanlış anlamalara maruz kalınmaması için, *Tutkun ve Kırgın* adlı şiir kitabında bu hâdiseyi şiirleştirir:

“Dinarlıların bir bölümü bunu, yani ‘Ali’ adını yanlış bilgilendirme, bir bölümü ‘kasıtlı’ kullanma, bir kısmı da ‘alay’ babında kabul ediyorlardı. Unutulmasın, yarınlara kalsın, doğrusu tartışılsın diye ben de *Tutkun ve Kırgın* adlı şiir kitabımda bu öyküyü şiirleştirdim.”²¹⁵

“1.

Gündemde

Şu bizim belediye bandosu

Bir de ‘Beş Numaralı Senfoni’ varmış

Bizim bando bunu çalamazmış

Zaten Dinar’lılar da

Beethoven’den anlamazlarmış!

Olsun

Ne çıkar bundan

Bu bando var ya, bu bando

Çoban Marsyas’ın marifeti

Rüzgârı Milattan önceye rastlar

Dolaşır dünyayı

Gelir bizim ilçeye

Tanrı Apollon’la yarıştırmır Marsyas’ı

Kral Midas’ın hakemliğinde.

Flüt sesi her yerde güzeldir

İsteyen gidip sorsun Beethoven’e

Eğer Dinar’lılar müzikten anlamasalar

Midas’ın adını ‘eşeğe’ çıkardıktan sonra

Apollon, bırakır mıydı kulaklarını?

²¹⁴ Nedret GÜRÇAN, “Dinar Bandosu’nun Öyküsü”, *Kıtap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.16.

²¹⁵ Nedret GÜRÇAN, “Dinar Bandosu’nun Öyküsü”, *Kitap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY s.16.

Kesip kesip atardı Suçkan'ın sularına

*Çocuktum mandolin dersi alırdım
Tireli bir müzik öğretmeniydi
Eli çubuklu biri, 'Ali Çavuş' dedikleri
Otuz kişilik bando geçerken sokaklardan
Isparta'lılar bile gelirler
Seyrederlerdi.*

2.

*Müzikleri yarıştırdık
Şehirleri yarıştıralım şimdi:
Derler ki Isparta'lı kandil yakarmış
Dinar elektrikle aydınlanırken
O zamanlar bir kilo çökeleğe
Kız everirlermiş
Ben de kaç defa 'kiraz bayramı'na niyetlendim de
Vazgeçtim sonra
Misafire:
'Hoş geldin, ne zaman gitcen?' derlermiş.*

*Ben biraz şairim ya
Belki pek anlamam
Mesele, eğer Dinar'ı küçümsemekse
Var bunun da bir çaresi
Dinar'dan rasgele biriyle yarıştıralım hemen
Zati-alinizin hakemliğinde
Isparta'dan seçeceğiniz birini. ” (Tutkun ve Kırgın, s.140-142.)*

Dinar Bandosu üne kavuştuktan sonra Ece Ayhan'ın ve Can Yücel'in şiirlerine de girer. Can Yücel, Dinar depremi ile Dinar Bandosu'nu aynı şiirde anar:

*“Dinar Bandosu geçiyor önümden
Yıkık evlerin bacalarını çala çala”*

Gürcan, Selamsız Bandosu filmindeki bandonun da Dinar Bandosu'ndan esinlenerek ortaya çıktığını düşünür.

Ece Ayhan, *Kitap-lık Dergisi*'nde Dinar Bandosu için yazdığı yazıda, edebiyatçılardan bir Dinar Bando'su oluşturur.²¹⁶ Dinar Bandosu'ndan seçtikleri şair ve yazarları dört ünlü karikatürçü Semih Balcıoğlu, Tonguç Yaşar, Tan Oral ve Necati Abacı çizer. Yirmi karikatürden oluşan bu mini albümde, Dinar Bandosu içerisinde yer alan şair ve yazarlar şunlardır: Yahya Kemal Bayatlı, Cihat Burak, Bülent Ecevit,

²¹⁶ Ece AYHAN, “Ece Ayhan'ın Dinar Bandosu-'Çıktı-Ka-Çıka' Ya Da Dinar Bandosu'na Bir Dipyazı”, *Kitap-lık*, S.47 (Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.12.

Memet Fuat, Cemal Süreya, Ece Ayhan, Füzûzan, Ferit Edgü, İsmet Özel, Enis Batur, Lâle Müldür, Küçük İskender. Ece Ayhan'ın Dinar Badosu listesinde Nedret Gürcan için, 'Ali Çavuş'un yerine şef' denir.²¹⁷ Bahsedilen Ali Çavuş, Dinar Belediye Başkanı olan, bandonun son halini almasını sağlayan Ali Veziroğlu'dur.²¹⁸

Turgut Çeviker de Nedret Gürcan'ı Dinar Badosu'nun hakikî şefi olarak görür:

*"İstanbul bir âlemdir. Taşraya dönmek iyidir her zaman; mektuplarla kurulmuş Dinar Badosu'nun 'hakiki' şefi olarak..."*²¹⁹

E) ŞAİR NEDRET GÜRCAN

Nedret Gürcan, şiir yazmaya ortaokul yıllarında başlar. *Yaşadıkça Aşk* adlı ilk şiir kitabı, 1953 yılında Ankara'da, daha 22 yaşındayken yayımlanır. Bunu 1956'da *Şairler Yaprağı* yayını (Dinar) olan 'Festival', 1963 ve 1972'de İstanbul, *Yeditepe* yayınlarından *İki Beyaz Çizgi* ve *Bulut İndi*, 1996'da İstanbul, Yaprak yayını *Tutkun ve Kırgın*, 1998'de İstanbul, Broy yayını *Beş Çayı* adlı şiir kitapları izler.

Şadan Gökovalı, edebiyatla uğraşan çoğu kişinin belleğinde Nedret Gürcan isminin, şiiri ya da *Şairler Yaprağı* dergisi nedeniyle sağlam bir yeri olacağını söyler:

*"Şiir ünsiyeti yarım yüzyıla yaklaşan şiir sevdalılarının belleğinde çakılı bir imzadır Nedret Gürcan. Hem bozkır rüzgârı gibi çarpan dizeleri, hem de şairler savuran 'Şairler Yaprağı' dergisiyle."*²²⁰

Cemal Süreya, 1950'li yıllarda Nedret Gürcan'ın bulunduğu güzel ve sağlam konumu ifade eder:

²¹⁷ Ahmet SOYSAL, "Ece Ayhan'ın Dinar Badosu", *A'dan Z'ye Ece Ayhan*, , *Kitap-lık Eki*, S.59 (Mart 2003), s.30.

²¹⁸ 1932 yılında Dinar Badosu'nu kuran Ahmet Veziroğlu'nun yeğeni, *iki devre Dinar Belediye Başkanı olmuş, yenilikçi, imarçı, kültüre önem veren saygın bir kişidir*; Nedret GÜRCAN, "Dinar Badosu'nun Öyküsü", *Kitap-lık*, S.47(Mayıs-Haziran 2001), YKY, s.15.

²¹⁹ Turgut ÇEVİKER, "Şairler Yaprağı'nın Bahçevanı Nedret Gürcan", *Kitap-lık*, S.50 (Kasım-Aralık 2001), YKY, s.204.

²²⁰ Şadan GÖKOVALI, "*Tutkun ve Kırgın*, Dinar'dan Yükselen Ses", *Cumhuriyet-Kitap*, S.335 (18 Temmuz 1996), s.8.

“Nedret Gürcan. Kasaba delikanlısının şiirini o yazdı. Şiiri, Oktay Rifat’ın yanında saygıyla durur; Metin Eloğlu ve Can Yücel’le içli dışlıdır; ayrıca bir elinin Attilâ İlhan’a öbürünü Turgut Uyar’a uzatmıştır. Özellikle 1950-1957 yılları için ne güzel bir konum!”²²¹

Turgut Çeviker’e göre Nedret Gürcan, şiire hayatını verecek kadar delikanlıdır.²²² Öyle de olur, Gürcan şiire hayatını verir. Kitap yayınlarına bir süreliğine ara verse de hayatının her devresinde şiirle beraberdir. Zarfın üzerine yazılan ‘Şair-Dinar’ adresi, Gürcan’ı kolaylıkla bulacak kadar, ‘şair’lik sıfatı, Gürcan’ın adının önüne geçer.

Nedret Gürcan’ın *Kervan*’da yayımladığı ‘Memnuniyet’ adlı şiiri, Nurullah Ataç tarafından övgüye değer bulunur. Gürcan, Ataç tarafından övülmenin her kişiye nasip olmayacağını, 21 yaşında, genç bir şair olarak kendisinin çok şanslı olup gururlandığını söyler. Ataç, gençlerin şiirde karamsar olmamaları gerektiğini ifade eder ve örnek olarak Gürcan’ın şiirini gösterir:

“Şairlerin çoğu karamsar şiirler yazıyorlar. Nedret Gürcan’ın ‘Memnuniyet’ şiirini okuyun. Şiir öyle yazılmalı.”²²³

Nedret Gürcan, bir röportajda Oktay Rifat’a beğendiği şairler sorulduğunda, Rifat’ın verdiği altı isimden biridir. Değer verdiği edebiyatçılar tarafından bu şekilde onurlandırılmak Gürcan’ı onurlandırır:

“ -Ya sizin beğendiğiniz sanatkarlar Oktay Bey?

-Şairlerden Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Metin Eloğlu, Nevzat Üstün, Nedret Gürcan, Edip Cansever.”²²⁴

Gürcan’ın yakın arkadaşı Fakir Baykurt, Gürcan’ı Dinar’dan çıkan has bir şair olarak değerlendirir. Dinar’ın adı artık pehlivanıyla değil, Nedret Gürcan’ın adıyla anılmaya başlar:

²²¹ SÜREYA, s.119.

²²² Turgut ÇEVİKER, “Benim Sevgili Taşram, Nedret Gürcan”, *Satır Arası*, Aralık 2003, s.26.

²²³ Nurullah ATAÇ, “Dergilerde”, *Türk Dili*, S.4 (Ocak 1952), s.59.

²²⁴ Oktay Rifat İle Sermed Sami Uysal’ın Konuşmasından, *Cumhuriyet*, 30 Eylül 1954.

“Dinar’dan bir zamanlar eşkıya, bir zamanlar pehlivan çıkardı. Sonra ‘Şairler Yaprağı’ diye güzel bir dergi çıktı. Neden uzatıyorum; Dinar’dan şair de çıktı. Hem de hasından...”²²⁵

Ahmed Arif de Gürcan’ın şiirine hayranlıkla bakar:

“Ben madara laf etmem. Boynum vurulsa etmem. İnsanı insan, şairi şair olarak değerlendiririm.

*Açık bırakmışsın pencereni üşüyeceksin
Yağmur yağıyor bak
Rüzgâr sokakları dolaşiyor
Aklıma sen geliyorsun her şeyden önce
Uykumu senin için bozuyorum
Aşk bu, sen aşkı iyi bilirsin
Hatırı için ört pencereni
Haberin olmaz üşürsün.*

*Bakarsın bir rüzgâr eser kuvvetli
Odana doluverir göremezsın
Hastasındır -ellerin buz kesmiştir-
Ellerin ateşler içindedir
Koyvermişsindir kendini
Yataklar içresindir.*

*Odanın beyaz duvarlarından
Yatağına tatlı bir ışık düşmüştür
Yağmur aydınlığında ne güzelsindir sen
Yorganın sarkmıştır kolun açıktır.
Vücudun yay gibi gerilmiştir
Bütün duyguların alev alevdir
Aşkın en güzel tarafını aklına koymuşsundur
Sen cehennem gibisindir şimdi
Bak, uykumu senin için bozuyorum
Aç pencereni ardına kadar
Ben geliyorum.” (Festival, s.55.)*

Harikulâde! Ben de aynı böyle yazmak isterdim. Şiir bu işte.”²²⁶

Cemal Süreya, Nedret Gürcan’ın iyi bir şair olarak yerini bilmesi gerektiğini söyler:

²²⁵ Fakir BAYKURT, *Evrensel Gazetesi*, 9 Temmuz 1996.

²²⁶ Nedret GÜRCAN, *Beş Çay*, Broy Yayınları, Mart 1999, s.119.

“*Sen ilginç bir şairsin; değerini, yerini, rolünü unutmamalısın. Senin şiirlerinde şanson hali var. Antika, ufak tefek aktüaliteyle dolu, sıcak aşk şansonları...*”²²⁷

Yazarlarımızdan Mehmed Kemal, Cemal Süreya'nın şiiri ile Nedret Gürcan'ın şiirinin farklılık yaratma konusunda kesiştiğini düşünür:

“*Şiirin elmas taşları kuyumcusu olan Cemal Süreya da, Nedret Gürcan'ın kuyumlarına takılmıştır; gördüğü güzelliği başıboş koymak istemez, övgüye varan bir ustalıklarla tadını çıkarır, yitip gitmesini istemez, dizeleri ille de işaret etmek ister: ‘Sen ilginç bir şairsin...’ der. Nedret Gürcan, şiiri kasabadan alıp nasıl kente taşımışsa, Cemal Süreya da kentten alıp başkente getirmiştir.*”²²⁸

Özel Arabul, Gürcan'ın şiirinden çok etkilenir. Her şiirini okuyuşunda farklı, anlatılması güç telaşlar duyar:

“*Nedret Gürcan'ın şiirlerini okuduktan sonra içimde bir telaş... sanki uzun bir yola çıkacakmışım gibi, ya da yolculuktan yeni dönmüşüm de yolların dumanı üstümde.. Bir de ben yaz geceleri böyle olurum, başımı kaldırdığımda ansızın yıldızları ve sonsuzluğu görünce... Tekrarların farklılığıyla oynayan Ravel'in Bolerosu'ndaki tad... denizin yakamozunda gizem... güneşin yalazıyla kavrulan kayaya düşen ilk yağmur damlası... aynı telaş aynı şaşkınlık dolandı içimde...*”²²⁹

Tarık Dursun K., Nedret Gürcan'ın şiir konusundaki tutarlılığından bahseder:

“*Evet, yazdı ve aylardan ağustos olmalıydı. Nedret Gürcan bunu, bunları hatırlamaz belki. Küçük bir şey bu, ama şairler, aslında hep küçük şeyleri hatırlar ve Nedret Gürcan bizim aramızda hep şairdi, her zaman şair oldu. Benim, Cengiz Tuncer'in, Ziya Metin'in, Esat Ahmet Balım'ın ve Galip Göksel'in şiir konusundaki maymun iştahlılığımızın ayıbı, hep bu Nedret Gürcan aracılığında yokedilmiştir.*”²³⁰

Gürcan'ın 1963 yılında yayımlanan *İki Beyaz Çizgi* kitabı ile 1972 yılında yayımlanan *Bulut İndi* kitabı arasında 9 yıl, yine *Bulut İndi* ile 1996 basımı *Tutkun ve Kırgın* kitapları arasında da 24 yıl gibi uzun bir süre vardır. Edebiyatçı dostları, Gürcan'ın şiire bu kadar uzun süre ara vermesine üzülmüşler ve ondan yeni şiir beklentilerini her fırsatta dile getirirler. İş hayatı, siyaset gibi şiir dışı farklı meşguliyetleri, onu şiirden uzaklaştırır. Edebiyatı ancak bir okuyucu olarak takip edebilmektedir. Gürcan, şiire istemeden de olsa ara verişini karşısına çıkan zorunlu istasyonlara bağlar:

²²⁷ Cemal SÜREYA'nın Nedret Gürcan'a, İstanbul 25 Mayıs 1959 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S.1 (Güz 2003), s.116.

²²⁸ Mehmed KEMAL, “Şairler Yaprağı Vardı...”, *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1996.

²²⁹ Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

²³⁰ DURSUN K., s.102.

“Onca şiir tutkuma karşın, şiir yazmayı erteleme (ki öyle oldu, 1972-1996) durumunda kaldım. Aile, iş gibi zorunlu olarak durmak ve inmek zorunda kaldığım istasyonlar çıktı karşıma. Çok az yazdım, yayımladım, çok okudum.”²³¹

Gürcan, şiire ara vermesinde, taşra yaşamında duyulan kültürel eksikliğin de çok önemli bir faktör olduğunu söyler:

“Bunca emekten ve yıllarda sonra istediğim yere istediğim kadar varamadım. Bir süre dinlendim. Dinlendim, dinledim ve yine daha çok okumaya başladım. Taşrada yaşamının elbette zararları oldu. Bir anlamda bol malzemenin içinde olsam da böyle... büyük kentlerde yaşamak, salt şiir yazmak için de değil; ‘kültür’ dediğimiz kavram var ya, işte onun için önemli. Bazen bir renk insanı hoşnut etmez, başka karışımlardan çıkacak renklere de gereksinim duyarsın, karıştırma olanağın olur. İyi bir tiyatrodan, matineden, sinemadan, konserden, sohbetten uzaktaysan... eksiksin!”²³²

Cemal Süreya da, en iyi arkadaşlarından biri olarak, Gürcan’ın şiirden uzak düşmesini taşrada yaşamasına bağlar. Ona göre, Gürcan’ın edebiyatçı dostlarından, büyük kentlerdeki sanatsal faaliyetlerden uzak kalışı, ondaki şiir coşkusu azaltır:

“Dördüncü şiir kitabı (Bulut İndi) 1972 tarihini taşıyor. Bence, şiirden uzaklaşması dört beş yıl daha geriye gider. Şiir, bir çeşit arkadaşlıktı Nedret için. Demin dediğim gibi şairlere şiirden çok bağlıydı. Şairlerden (arkadaşlardan) uzaklaşınca ya da onlar kendine uzak düşünce, şiir coşkusu azaldı. Başka türlü açıklayamıyorum.”²³³

İlhan Berk, Gürcan’a yazdığı bir mektubunda, onu tekrar şiir yazarken görmek istediğini söyler:

“Seni gerçekten göreceğim geldi. Dün Sabahattin Teoman’ın evindeydik.(...) Senin şiirin geçti. Şiir yazmanı istiyorum.(...) Bir gün Dinar’a uğrayacağım. Ve seni artık yeniden şiire getireceğim.”²³⁴

Cemal Süreya, şiirlerinde aşk şansonları olduğunu söyleyerek, şiirini övdüğü Nedret Gürcan’ı şiire davet eder:

“Senin şansonlar n’oldu? Bak, olmaz öyle. Gelecek yıl şiiri şenlikli kılacağız. Şiiri düştüğü yerden alıp kurtaracağız. En aşağı beş güzel şiirle karşılaşmalısın beni. Bunu istiyorum.”²³⁵

²³¹ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Ankara / Bilkent, 07.01.2004 tarihli mektubundan

²³² Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Ankara / Bilkent, 07.01.2004 tarihli mektubundan

²³³ SÜREYA, s.119.

²³⁴ İlhan BERK’in Nedret Gürcan’a, 02.03.1970 tarihli mektubundan; GÜRCAN, s.342-343.

Yazar Şadan Gökövalı, uzun bir aradan sonra Gürcan'ın, *Tutkun ve Kırgın* ile yeniden şiire 'merhaba' dediğini öğrenir ve eski bir ara vermişliğin korkusuyla, ilk olarak ondan tekrar yeni şiirler beklediğini ifade eder:

*“Nedret Gürcan; seni insan ve şair olarak çok seviyorum... Ve senden yeni şiirler, yeni şiir kitapları bekliyorum...”*²³⁶

Taşrada yaşayıp, sanat coşkusu koruyabilmek zordur; hele hele Gürcan'ın yıllar sonra da sanat yaşamını şiirle devam ettirmiş olması bir hayli şaşırtıcıdır. Edebiyat yaşamına halen şiirle devam ediyor olması, özellikle yakın arkadaşı Fakir Baykurt tarafından şaşkınlıkla karşılanır:

*“Birinci kitabıyla beşinci kitabı arasında 43 yıl olan Nedret'in yerine başkası olsa kururdu.”*²³⁷

Gürcan'ın, yıllar sonra unutulmadığını anladığı ve çok duygulandığı bir olayı, kendi ağzından burada yer vermek istiyorum: *“Geçen yıl(2003 yılında), Remzi İnanç ile yan yana otururken, adımı duyan ön sıradaki genç eleştirmen yazar Öner Yağcı, arkasına dönerek, elini uzattı ve tanışmak istedi. Tanıştık. Sonra bana şunu söyledi: ‘Sizi olduğunca yakından izlemeye çalıştım, çalışıyorum. Bir vakitler şiirleriniz vardı. güzeldi. Bence siz hakkı yenmiş birkaç şairden birisiniz. Ne olur yazmayı sürdürün’ demişti. Müthiş etkilenmiş ve unutulmamış bir şair olduğumu duymanın sevincini yaşamıştım.”*

Gürcan, şiirindeki başarısından dolayı 2000 yılında, Salihli Şiir İkindileri'nin XXIII.sünde *“Egeli Üç Şair”* başlığı altında düzenlenen etkinlikte, *‘Dionysos Şiir Ödülü’*nü alır.

²³⁵ Cemal SÜREYA'nın Nedret Gürcan'a, 08.03.1962 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S.1 (Güz 2003), s.122.

²³⁶ Şadan GÖKOVALI, “Dinar'dan Yükselen Ses...”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.335 (18 Temmuz 1996), s.8.

F) NEDRET GÜRCAN'IN ŞİİR ANLAYIŞI

Nedret Gürcan'a göre 'şiiir düzyazının cücüğüdür.' Bu tanım, Gürcan'ın şiiire bakışı hakkında bize bir şeyler düşündürür. Onun için şiiir, yazın alanında en keyif aldığı türdür.

Gürcan, bir şiiir gönüllüsüdür. İçinde uyumakta olan şiiirin uyanması için çok çaba sarf eder, kendisi ile sürekli yarış halinde olur:

“Şiiir zaten içimde yatan bir güzel uykuydu. Uyandıığında önce –her şairde olduğu gibi- beni aşklarım ile oyalanırken buldu: Sevgi, sevinç ve hüüzün... Bunları dizelere dökerek en güzelinden anlatmak için bir ‘dil’e gereksinim olduğunu fark ettim. Konuşma işinde vardığım yerden, şiiire kolayca varılmayacağını daha ilk dizelerde anladım, zorlandım... Yazdım ve yırttım... Çöpe gidenlerin ardından ağlamadım! Bu kez durmadan yerli ve yabancı, eski ve yeni şiiirler okudum. Başka kitapları erteleyip, şiiir kitaplarına verdim kendimi. Nerelerden gelmişler? Nerelerden geçmişler? Neredeler? Ne kadar uzaktayım? Nasıl gidebilirim? Ben aruzdan heceye kadar edebiyatımızda hangi nirengiler, köprü başları, şiiir yolları varsa tümünü gezip dolaştım. Bu bir kültür gezisiydi. Lise ve sonraki öğrenim yoktu. Bunun acısını kırmak için çok uğraştım. Çok yerde kafam karıştı. Yazmak istiyordum ama, şiiir düz yazı gibi bazı safraları içinde kolay kolay barındıracak bir edebiyat türü değildi. Zordu, benimse bir tek malzemem vardı: “Oradan başlamak kolayıma ve de hoşuma gitti. İnsanın her türlü sü ilçemdeydi. İnsanları şiiirlerim için seyrederken, içinde yaşadıkları ilçemi tüm boyutlarıyla görmeye başladım. Bulduğum bu iki kaynak, ‘insan ve kent’ şiiirimi beslemeye başladı.”²³⁸

Gürcan'ın şiiiri yeni'den yanadır. Çağdaş Türk Edebiyatı'na ilgi duyan öğretmenleri sayesinde yeni şiiiri tanımaya başlar. Okul yıllarında arkadaşları eski şiiiri okurken Gürcan, çağdaş şiiiri okur, onlara karşı Orhan Velileri savunur. Arkadaşları arasındaki ayrılık bir inatlaşmaya dönüşür. Bu inatlaşma, Gürcan'ın yeni şiiiri daha çok okumasını ve daha çok öğrenmesini sağlar:

“Onlar hep Yahya Kemal'i severdi. İnat için ben de Orhan Veli'yi tuttum. Bu inat beni modern şiiirin derinliğine ve gerçekliğine götürdü.”²³⁹

Gürcan'ın şiiir anlayışı, 36 sayı çıkan *Şairler Yaprığı* dergisine de yansır. Dergi, yeni şairlere kapısını açtığı gibi, yeni olan şiiirin taraftarı olur. Yeni şiiir tarzını bilmeyenlere, yeni'nin öğrenilmesi gerektiğinden bahseder.

²³⁷ Fakir BAYKURT, “Taşrada Şiiir Yeşermez mi?”, *Evrensel Gazetesi*, 9 Temmuz 1996.

²³⁸ Nedret GÜRCAN'ın Döndü Bulut'a, Ankara 07.01.2004 tarihli mektubundan.

²³⁹ Mithat Sadi ERGENE, “Zamanımızın En Haşarı Şairi Nedret Gürcan'la Bir Konuşma”, *Onüç*, S.39 (29.11.1954), s.10-12.

Gürcan'ın yeninin yanında olan şiir anlayışı, kendi şiirlerinde de açıkça görülür. Şiiri, her devrede değişim ve olumlu yönde gelişme kaydeder. Serhat Kestel, Gürcan'ın şiir kitaplarını incelediğinde, şiirindeki gelişmeyi olumlu bulur. Kestel, senelerce aynı kalan, hiçbir çaba gösterilmeden yazılan şiirlerin, sanatla bağdaşmayacağını düşünür. Şair, şiirini olgunlaştırmaya, yenilemeye çalışmalıdır. Gürcan'ın şiirinde ise, gösterilen çabayı ve bunun sonucu varılan gelişmeyi açıkça gördüğünü söyler:

“Şiirde olsun, düzyazıda olsun ‘aşama’ çok önemli. Bu olmadan, hepsi aynı biçimde sürüp giden kitaplar çıkarmak sanatı hiçe saymaktır. Özellikle şiirde o aşama sezilmeli, hatta bunu önce şairin kendisi sezmeli ve önemsemelidir. Bu düşünce bende Nedret Gürcan'ın kitapları ile oluştu: ilkten son iki yapıtını okumuş, kusursuz denecek kadar beğenmişim. Sonradan ilk yapıtlarını okuyunca, o aşamaya nasıl geldiğini anladım. Demek çok büyük bir yetenek bile olsa sanatçı kendini sürekli olgunlaştırma çabası gütmedikçe yapıtlar yerinde saymaya mahkum oluyor. Bu gelişme ‘İki Beyaz Çizgi’ adlı üçüncü kitapta açıkça tanık oluyoruz: Düşünce, duygu ve gözlemler giderek güçleniyor şiirselliğin ılık havası içinde... Ve sonraki yapıtları... Ahmed Arif, büyük bir alçakgönüllülükle vurguluyor gerçeği; ‘Harikulade!.. Ben de aynı böyle yazmak isterdim. Şiir bu işte.’ Ve daha nice, gözlerde ve yürekte silinmez izler bırakan şiirler.”²⁴⁰

Gürcan, kendisi de şiirindeki gelişmenin farkındadır. Kendisine yöneltilen; “genç yaşlarınızda yazdığınız şiirlerinizi, şimdi nasıl buluyorsunuz?” sorusuna cevabı şöyle olur:

“Yanıtım, tıpkı bir çocuğun doğumundan başlayarak (ağlamalar, hastalıklar, düşüp kalkmalar, yarım yurum konuşmalar gibi...), büyüdükçe büyüyen dünyası, düşüncesi ve ürünleri nasıl oluyorsa onun gibi.”²⁴¹

Raflarda duran şiir kitaplarını, baştan sona şiirlerini değerlendirir. Kendi üzerine eleştirilerini acımasızca yapar:

“Dün oturdum şiir kitaplarımı yeniden okudum. Raflarda boynu bükük duruyorlardı... 1848’lerden ve ilk kitabım Yaşadıkça Aşk’tan başlayarak, 1999’da yayımlanan Beş Çayı’na kadar yüzlerce şiir yazmışım. Şimdi bu şiirlerle toplu bir kitap yapmaya kalkışsam yarısını görmezliğe gelirdim; öyle başkaları gibi yırtmazdım; ama vitrine de çıkarmazdım!”

Nedret Gürcan'ın şiirinde kaydettiği gelişmeyi çok başarılı bulan Serhat Kestel, Gürcan'ın şiirini tanıma gerekliliğinden bahseder ve bunun için bir sürü haklı neden öne

²⁴⁰ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan; *Tutkun ve Kırgın*”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁴¹ Nedret GÜRÇAN'ın Döndü Bulut'a, Ankara, 07.01.2004 tarihli mektubundan.

sürer. Onun şiirinin samimi olduğunu, konuların çok canlı bir şekilde ele alındığını, kendisini okurdan soyutlamadan yazdığını düşünür. Şiiri sadece şairin malı olarak görmeyen, okurun sevinçlerini ve dertlerini de gündeme getirmesi gerektiğini savunan Serhat Ketsel, Gürcan'ın şiirlerinde bunu yakaladığını ve bu nedenle onun şiirlerinde, içinde yaşadığı ortamla böylesi bir evrensellik sezdiğini dile getirir. Kestel'e göre, Gürcan'ın şiirini tanımamak büyük bir eksikliktir:

“Dinarlı Nedret Gürcan'ı tanımıyor musunuz?.. Yani onun şiirlerini?.. O zaman kendinizi ve yaşadıklarınızı da bir bakıma eksik tanıyorsunuz. Ülkemizde, yüreğimizde geçmişte duran, unuttuğumuzu sandığımız anlarımızla günümüze uzanıp bakış ve duygularımızı derinlere çeken, sanatın gerçeklerle bütünleştiği tablolar sunan Nedret Gürcan'ı tanımalıyız... Evet, vatan-toprak sevgisi ve tüm sıcaklığı, içtenliği ile Türk insanı Nedret Gürcan'ın şiirleriyle bir daha duygulandırıyor ve düşündürüyor bizi. Şairimiz, taşra tutsağı olmasına karşın aşırı İstanbul sevgisiyle bu benzersiz kentin özlemine de duyuyor... Bütün bunlar, uzak yıllara varmadan şimdiden bir tarih gibi. Konularını bu kerte canlı, içten yaşayan hem yaşatabilen çok az sayıdaki şairlerden biri Nedret Gürcan. Bu, şiirin içimize göç edişidir. Çünkü sanatçı, kendini okurdan soyutlamadan yaşıyor yazdıklarını. Bazıları var: 'Ben okuru düşünmem. Dilediğim gibi yazarım, anlayan anlasın beni...' diyebiliyor!... Bu sanat olamaz. Çünkü okura karşı sorumluluk duymayanlar sanatçı değildir. O kimse kendisini öne çıkartmasını, ilgi çekmesini bilebilir... Ama yapıttır önemli olan. O yapıt, ırmakta yüzen kağıttan bir kayık gibi, bir an bakışları çekse de yok olmaya doğru gitmektedir. Sanat bu: Bizimle ve bizden olabilmek.”²⁴²

Gürcan'ın şiiri bir harekete bağlı olarak gelişmez. Yönettiği *Şairler Yapracağı* dergisi de bir hareketin yayın organı olmaz. Gürcan'a göre, insana güzel gelen her şiir sevilmeli ve şiir belli kalıplar içerisinde sıkışıp kalmamalı:

“Her türlü akımın içinde güzel bulduğum şiirleri sevdim, severim. Bunların adı 'hangi yeni' olursa olsun, şiire fayda getirdiğini düşündüm. Ama, bu türlü çıkışların arkasına takılmadım., takılmam da. T.D.K. Türkçe Sözlük, 'şiir'i nasıl tanımlıyorsa benim şiirim odur. Etkilenmekle gelir; bu bir sevdadır, bir kavgadır, köydür, kenttir, doğadır... Topluma da yönelirsiniz, bireye de. Yeter ki dizelerde şiirselliği, imgeleri ve simgeleri ustalıklı kullanalım. Saf şiir bence öyle doğar...”²⁴³

Gürcan'ın çocukluk ve gençlik yıllarında, şiirde Garip akımının üstünlüğü hakimdi. Doğal olarak, Gürcan'ın şiirlerinde de bu akımın serbest söyleyiş özelliklerini görmek mümkün. Zaten kendisi, herhangi bir şiir akımına bağlı olmadığını; ancak

²⁴² Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan; *Tutkun ve Kırgın*”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁴³ Nedret Gürcan'ın Döndü Bulut'a, Ankara, 07.01.2004 tarihli mektubundan

etkilenmelerin normal olabileceğini söyler. Ahmet Günbaş da, Gürcan'ı; “öncesinde şiire Garip akımıyla bağlanmış uslanmaz bir romantik”²⁴⁴ olarak değerlendirir:

“Başlangıçta Halk Şiirinin olanaklarıyla Garip Şiirinin uçarlılığını bir arada götürmeye çalışır. İki Beyaz Çizgi'yle dönüşüme uğrayan evrede şiir ufku ben'den biz'e kayar. Hem şiirsellik ayrıntılarda kendini gösterir, hem de -politik akımların uzağında-toplumsallık, kırsal görüntülerle şiirin aynasına vurur.”²⁴⁵

Gürcan'ın şiirlerinde, taşra ve kent motifinin güzel bir şekilde işlendiği görülür. Taşrada yaşayan Gürcan'ın şiiri, yaşamının aynasıdır, yaşamdan hiçbir zaman soyutlanmaz. Şair Ahmet Günbaş da, Gürcan'ın yaşama olan bağlılığını takdir eder:

“Evet, bu yaşam çapkınının her yanı yaşamak doludur. ‘En güzel kalemlerini’ yontarak, ‘en güzel kağıtlarını’ çıkararak şiire oturmaktan söz eder. Yaptığı işin bilincinde güzel dizelere erişmiştir.”²⁴⁶

“En güzel kalemlerimi
Kağıtlarımı çıkardım bugün
Yıllardır sakladığım yerden
Baktım, beni bekliyorlar hâlâ
Sevinç içinde
Şiir yazmam için
Bir sevindim bir sevindim.” (Tutkun ve Kırgın, s.41.)

Gürcan, şiirlerinde genellikle ‘aşk’ temasını ele alır. İlk kitabının ismi, yaşamında aşka verdiği önem nedeniyle ‘Yaşadıkça Aşk’tır. Şiirlerinin genelinde aşk teması olması nedeniyle Gürcan, aşk şairi olarak tanınmaya başlar. Cemal Süreya, Gürcan'ın şiirlerinde ‘sıcak aşk şansonları’nın yer aldığını söyler.²⁴⁷ Onu diğer aşk şairlerden ayıran önemli bir nokta, *Festival*'in giriş kısmında da belirtildiği gibi kasabalı kişinin aşklarını anlatmasıdır:

“Şiirlerindeki başlıca konu, aşk üzerinedir. Diğer aşk şairlerinden kendisini ayıran çizgiyi, Nedret Gürcan'ın, sıkıntılı, boğuk bir ‘Kasaba Kişisi’nin aşklı yönünü anlatmasıdır.”²⁴⁸

²⁴⁴ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11.03.2004), s.11.

²⁴⁵ Ahmet GÜNBAŞ, “Tutkun ve Kırgın Bir Şair Nedret Gürcan”, *İzmir İzmir*, S.31 (Eylül-Ekim 2001), s.22.

²⁴⁶ Ahmet GÜNBAŞ, “Tutkun ve Kırgın Bir Şair Nedret Gürcan”, *İzmir İzmir*, S.31 (Eylül-Ekim 2001), s.23.

²⁴⁷ Cemal SÜREYA'nın Nedret Gürcan'a, İstanbul 25 Mayıs 1959 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S. (Güz 2003), s.116.

²⁴⁸ Nedret GÜRÇAN, *Festival, Şairler Yaprığı* Yayınları, Dinar 1956, s.4.

Nedret Gürcan bir söyleşide, şiirde ilham denilen şeye inanmadığını söyler. Yıllar sonra kendisine, ilham üzerine yaptığı yorum hatırlatıldığında ilham ‘etkilenmek’ demek ise buna varım der:

“İlham denen şeye inanmadığımı söylemişim. Kimbilir kaç yıl önce... Evet yine öyle. ‘İlham’ sözcüğünün anlamında ‘etkilenmek’ varsa tamam. İlhamda bana göre esinlenmek var: soyutlardan gelir ilham. Etkilenmek ise ‘yaşamak’ ve ‘görmek’ten doğar. Yani, bir göl kenarında düş kurarak hiç şiir yazmadım. Göle, denize, doğaya, çiçeğe bakmışsam, orada bir sevdiğimi görerek, onun anılarını yaşayarak yazmışımdır.”²⁴⁹

Gürcan, öğrenimini ilerletememiş olsa dahi çevresinde konuşmasıyla, bilgisiyle hayranlık uyandıran bir kişidir. 1954’te bir röportaj için Gürcan ile bir araya gelen Mithat Sadi Ergene de, Nedret Gürcan’ın bu özelliklerinden etkilendiğini ifade eder:

“Gürcan az okumuş, öyle diyor ama bir çok diploma sahiplerini konuşması ile durduracak kadar olgun ve umumî bir bilgiye sahip. Esasen bir dergiyi tek başına nasıl idare edebilir ki. Hayatın her çeşidinden görmüş.”²⁵⁰

Gürcan’ı, mükemmel bir ses tonu ve güzel Türkçesi ile saatlerce dinleyebilirsiniz. Kötü şiirler bile onun sesinde en güzel şiir haline geliverir. Edebiyatı yakından takip eder, değerlendirmelerini bilinçli bir şekilde yapar. Dolayısıyla karşısındaki kişiyi etkilememesi mümkün değildir.

İlk şiir kitaplarından itibaren şiirlerine akıcı bir ifade hakimdir. Başlarda argo kelimeleri kullanması anlatımdaki rahatlığını ortaya koyar; ancak sonraları bu argo kullanımları da dilinden çıkarır, saf temiz bir Türkçe ile yazmaya devam eder. İlk şiir kitabının yayımından sonra, 1954’te, Ruşen Yalçın Keleş’in yorumu da bu yöndedir:

“Şiirlerin dili, fena değil. İstedığımız Türkçeye bir yaklaşma göze çarpıyor. ‘Büyük Özlem’ isimli şiirinde, sade bir dilin akıcılığı, son satırına kadar sürüp gidiyor.”²⁵¹

²⁴⁹ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent / Ankara, 7 Ekim 2004 tarihli mektubundan.

²⁵⁰ Mithat Sadi ERGENE, “Zamanımızın En Haşarı Şairi Nedret Gürcan’la Bir Konuşma”, *Ontüç*, S.29 (29 Kasım 1954), s.11.

²⁵¹ Ruşen Yalçın KELEŞ, “Nedret Gürcan’ın Şiir Kitabı”, *Mülkiye*, C.2, S.22 (Şubat 1954), s.19.

Necati Doğru, Gürcan'ın şiirde kelimelerle güçlü bir anlatım sağladığını ortaya koyar. Ona göre Nedret Gürcan; *“Kelimelerden duygu ve düşünce kuleleri kuran ‘usta bir şair’ ”* dir.²⁵²

Mümtaz İdil'e göre, Gürcan'ın şiiriyle neleri başardığını doğru anlayabilmemiz için şiir yazmayı denememiz gerekir:

*“Hiç yaşamınızda şiir yazmayı denediniz mi? Şiir yazmanın ‘ciklet mani’ sinden daha farklı bir şey olduğunu öğrenmek için mutlaka denemeniz gerekir. O zaman ancak anlayabilir insan Gürcan'ın ne yapmak istediğini.”*²⁵³

Serhat Kestel, Gürcan'ın seçkin, mizahî, orijinal dilini her şiir kitabında güzelleştirdiğini ortaya koyar:

*“Bütün ilk'lere özgü olsa gerek: Heves ve sabırsızlığın heyecanı Nedret Gürcan'ın ilk yapıtı ‘Yaşadıkça Aşk’ta da görülüyor bu. Ama ikinci yapıtı ‘Festival’ ile önceki dar dünyanın dışına çıkıyor, dil daha seçkin, dizelerde duraklatan buluşlar var, gözlem ve mizah daha ilginç... Ve daha nice, gözlerde ve yürkte silinmez izler bırakan şiirler.”*²⁵⁴

Fakir Baykurt, Gürcan'ın Türkçeyi görülmemiş güzellikte işlediğini, bu nedenle şiirini taşrada değil İstanbul'da yazması gerektiğini düşünür.²⁵⁵ Musa Seyirci de Baykurt'u katılır. Gürcan'ın temiz Türkçesi, kıvrak dili, işlediği konunun en iyi şekilde ifadesini sağlar:

*“Nedret Gürcan, ‘taşra tutsağı, şiir tutkunu’ soylu bir ozandır. Kıvrak dili, duru Türkçesiyle, kasaba insanının aşklarını, sevdalarını, tutkularını, sorunlarını, beklentilerini, acılarını en iyi anlatan Türk ozanlarından.”*²⁵⁶

²⁵² Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan; *Tutkun ve Kırgın*”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7; Necati DOĞRU, “Şiir ve Felsefe”, *Sabah*, 9 Haziran 1996.

²⁵³ Mümtaz İDİL, “Bir Şiir ve Politik Bir Masal”, *Siyah-Beyaz Gazetesi*, 4 Eylül 1996.

²⁵⁴ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan, *Tutkun ve Kırgın*”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁵⁵ Fakir BAYKURT, “Taşrada Şiir Yeşermez mi?”, *Evrensel Gazetesi*, 09.07.1996.

III. ESERLERİ

Nedret Gürcan'ın altı adet şiir kitabı ile bir adet anı kitabı mevcuttur. Bu nedenle eserlerini; şiir kitapları ve düz yazıları adlı iki başlık altında inceleyebiliriz.

A) ŞİİR KİTAPLARI

Nedret Gürcan'ın sırasıyla; “*Yaşadıkça Aşk (1954), Festival (1956), İki Beyaz Çizgi (1963), Bulut İndi (1972), Tutkun ve Kırgın (1996), Beş Çayı (1999)*” adlı altı adet şiir kitabı vardır.

1. Yaşadıkça Aşk

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

Yaşadıkça Aşk, Nedret Gürcan'ın ilk şiir kitabıdır. Ankara Kaynak yayınlarından 1954'te yayınlanan kitap, 63 sayfadan ve 43 şiirden oluşur. Şiirlerinde işlenen konunun genelde aşk olduğu görülür. Kitap yorumlarından da anlaşılıyor ki ‘aşk’, kitapta esas işlenen temadır. Bu durum, Ruşen Yalçın Keleş'i şaşkın bırakır:

“*Konu, çerçeve hep sevda... Sevdanın o çeşidi ki, şairi, düdüklü tencerenin yaradani yapıyor, markasını ‘aşk’ koduruyor.*”²⁵⁷

Kitap dört bölümden oluşur. ‘*Sevda Yüzünden Gramofon Çalıyorum*’, ‘*Gençlik Serüvenleri*’, ‘*Dünya ve Biz*’, ‘*Yaşadıkça Aşk*’ bu bölümlerin adlarıdır. Her bölüm kendi adını alan şiirle başlar.

b. Basındaki Yankıları

Nedret Gürcan'ın ilk şiiri 1948 yılında İzmir *Anadolu Gazetesi*'nde yayımlanır. Gürcan'ın ve dostlarının ilk şiir serüvenleri *Kaynak*'ta ve arkasından *Varlık*, *Yeditepe*, *Kaynak*, *Şairler Yaprağı*, *Kervan*, *Mülkiye*, *Yücel*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Uyanış*, *Salkım*, *Mavi*, *Sanatlar*, *Onüç*, *Ürün*, *Doğuş*, *Yenilik* gibi dönemin en önemli edebiyat dergilerinde devam eder. Gürcan'ın ismi yavaş yavaş dergilerle duyulmaya başlar.

²⁵⁶ Musa SEYİRCİ, “Maiandros Yocuları”, *Milliyet Akdeniz*, 3 Temmuz 1999, s.3.

²⁵⁷ Ruşen Yalçın KELEŞ, “Nedret Gürcan'ın Şiir Kitabı”, *Mülkiye*, C.2, S.22 (Şubat 1954), 18.

1951-1952 yıllarında, Nedret Gürcan, arkadaşları Ziya Metin, Cengiz Tuncer, Tarık Dursun K. ile beraber 8 sayı olan ‘*Kervan*’ adlı dergiyi çıkarırlar. Gürcan’ın, *Kervan*’ın 3. sayısında yer alan ‘*Memnuniyet*’ adlı şiiri, Nurullah Ataç tarafından *Türk Dili* dergisinin 4. sayısında (Ocak 1952) övülür. ‘*Memnuniyet*’, Ataç’ın tercih ettiği bir şiir olarak *Türk Dili*’nde yer alır:

“*Şiirlerden Metin Eloğlu’nunki hoşuma gitti, eğlendiriyor okuyanı. Ama ben buraya onu değil Nedret Gürcan’ın ‘Memnuniyet’ adlı şiirini alacağım... Şairlerin çoğu karamsar şiir yazıyorlar. Nedret Gürcan’ın ‘Memnuniyet’ şiirini okuyun. Şiir öyle yazılmalı.*”²⁵⁸

Gürcan için bu durum hiç beklenmedik olağanüstü bir olaydır:

“*O yıllarda bir genç şairin, Ataç tarafından beğenilmesi olağanüstü bir durumdur. Hiç beklemediğim bu olay karşısında dergiyi günlerce elimde tuttum; o sayfayı açıp açıp okudum... Arkadaşlarımın; ‘artık sen büyük şairsin’ diyerek takılmaları bile mutlu ediyordu beni.*”²⁵⁹

Adı edebiyat dünyasında duyulmaya başlayan Gürcan, Ataç’ın beğenisinden sonra daha çok tanınmaya başlar, kendine olan güveni artar. ‘*Memnuniyet*’ şiiri Gürcan’ın ilk şiir kitabı olan *Yaşadıkça Aşk*’ta da yer alır.

Yaşadıkça Aşk’ı okuyanların buluştukları ortak nokta, şiirlerin dobra dobra aşk kokmasıdır. ‘*Yaşadıkça Aşk*’ diyebilecek kadar aşk ve yaşam tutkunu olan bu Gürcan, ‘aşk şairi’ olarak tanınmaya başlar.

Gazeteci Ruşen Yalçın Keleş’in söyledikleri de Gürcan’ın aşk şiirleri üzerinedir:

“*Konu, çerçeve hep sevda... Sevdanın o çeşidi ki, şairi, düdüklü tencerenin yaradan yapıyor, markasını ‘aşk’ koyduruyor.*”²⁶⁰

Ruşen Yalçın, aynı yazısında *Yaşadıkça Aşk*’ı aşk şiirleri dışında, konulardaki orijinallik ve söyleyişteki farklılık yönüyle de ele alır:

“*Çeşitli şiirlerdeki parçacıklar, hem konulardaki orijinallik, hem söyleyişlerindeki serbestlik bakımından, kulağa hoş geliyor.*”

²⁵⁸ Nurullah ATAÇ, “Dergilerde”, *Türk Dili*, S.4 (Ocak 1952), s.59.

²⁵⁹ GÜRSCAN, s. 252.

²⁶⁰ Ruşen Yalçın KELEŞ, “Nedret Gürcan’ın Şiir Kitabı”, *Mülkiye*, C.2, S.22 (Şubat 1954), s.18.

Gazeteci Mithat Sadi Ergene, adı çok duyulmaya başlayan Nedret Gürcan ile bir söyleşi için Dinar'a kadar gelir. Yazının başlığı ise genç aşk şairi Nedret Gürcan'ı tanımlar; "*Zamanımızın En Haşarı Şairi Nedret Gürcan'la Bir Konuşma*". Söyleşiye başlamadan önce Gürcan'ın şiirinin farklılığıyla ilgili bir anısını anlatır:

*"İzmir'den Ankara'ya giderken yolda Nedret Gürcan'ın ilk şiir kitabı 'Yaşadıkça Aşk'ı yol arkadaşlarımla birlikte okuduk. İçlerinde şiirden zevk almıyanları dahi Gürcan'ın şiirleri karşısında katılasıya güldüğünü ve yeni şiire ısındıklarını gördüm."*²⁶¹

Gazeteci yazar Tanju Cılızoğlu, *Yaşadıkça Aşk*'ı okuduktan sonra Gürcan'ı gelecek vadeden bir şair olarak görür:

*"Nedret kişiliğini bulmuş şair, Yaşadıkça Aşk'ındaki şiirleri bunu söylüyor. Ama Nedret yetinmemeli bununla. Ondan edebiyatımız adına çok şey bekliyoruz. Bunu idrak ettiği gün istenileni vereceğine Yaşadıkça Aşk'taki şiirlerini okuduktan sonra inandım."*²⁶²

Taju Cılızoğlu, Gürcan'ın şiirlerinde kokan aşk için de yorum yapar. Gürcan'ın aşk içinde yaşadığını, yaşam aşkının tüm benliğini, dolayısıyla şiirlerini sarmış olduğunu söyler:

*"Kitabın şiirleri mısra mısra aşk kokuyor. Yaşama aşkı Nedret'in şiirlerini öylesine sarmış ki. Şair aşk içinde yaşıyor. Aşkın tadını aktarıyor bize şiirlerinden. Ama Nedret gerçekçi aşık. Aşık oldum diye gerçeklerden uzaklaşıp elini şakağına koyup mehtabı seyretmiyor. Ahh...lı off...lu şiirler düzmüyor. Aksine sevdiğe gerçeğe, iyiye, güzele doğru yöneliyor."*²⁶³

Ruşen Yalçın Keleş, Nedret Gürcan'a kitabının bölümlere ayrılma konusunda küçük bir hatırlatmada bulunur: "*Kaynak yayınları arasında çıkan bu kitapçık dört bölüm: 'Sevda Yüzünden Gramafon Çalıyorum', 'Gençlik Serüvenleri', 'Dünya ve Biz' ve 'Yaşadıkça Aşk'. Bölümlerdeki birçok şiirlerin, bölüm başlıklarıyla, anlam bakımından ilgisi yok. Buna bir sistem kusuru gözüyle bakılabilir, önemli değil."*²⁶⁴

Gürcan, kitabının yayınlanmasından sonra ilginç bir durumla karşı karşıya kalır. Kitabını,değerlendirmesi amacıyla Cahit Sıtkı'ya da gönderir. Bir süre sonra Cahit Sıtkı'dan bir teşekkür mektubu alır. Zarfın ön yüzünde 'Sayın Bayan' diyerek 'Nedret Gürcan' ismi belirtilmiştir. Gürcan, Cahit Sıtkı'nın şiirlerini okumadan teşekkür

²⁶¹ Mithat Sadi ERGENE, "Zamanımızın En Haşarı Şairi Nedret Gürcan'la Bir Konuşma", *Onüç*, S.9 (29 Kasım 1954), s.10.

²⁶² Tanju CILIZOĞLU, "Yaşadıkça Aşk Üzerine", *Onüç*, S.5 (9 Temmuz 1954), s.11.

²⁶³ Tanju CILIZOĞLU, "Yaşadıkça Aşk Üzerine", *Onüç*, S.5 (9 Temmuz 1954), s.11.

²⁶⁴ Ruşen Yalçın KELEŞ, "Nedret Gürcan'ın Şiir Kitabı", *Mülkiye*, C.2, S.22 (Şubat 1954), s.18.

mektubu yazdığını anlar ve üzülür. Cahit Sıtkı'yı 'Nedret' ismi yanıltır. Şiirleri okuyan birisinin, şairin erkek olduğunu anlamaması mümkün değildir.

2. Festival

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

Festival, Nedret Gürcan'ın ikinci şiir kitabıdır. Dinar-Şairler Yaprığı yayını olup Ocak 1956'da yayınlanan *Festival*, 71 sayfadan ve 43 şiirden oluşur. Şiirlerinin konusu genelde aşk üzerinedir.

Kitap dört bölümdür. 'Aşka Çağrı', 'Yitik Bulut', 'Nurullah Ataç için Yerli Cowboy Ağzı', 'Yasemin Sokağı' bu bölümlerin adlarıdır.

Bu kitaba giren şiirlerin bir çoğunun *Varlık*, *Yeditepe*, *Kaynak*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yücel*, *Uyanış*, *Mülkiye*, *Salkım*, *Mavi*, *Sanatlar*, *Onüç*, *Ürün*, *Doğuş*, *Yenilik*, *Kervan* dergilerinde yayımlandığı kitabın son sayfasında belirtilir.²⁶⁵ *Şairler Yaprığı*'nda da *Festival*'de yer alan 'Umut Fakirin Ekmeği' ve 'Çıktık Kozan'ın Dağına' adlı şiirler yer alır.²⁶⁶

Festival, Nedret Gürcan'ın *Şairler Yaprığı* adlı dergisinin ilk yayımıdır. Yayınlanma tarihi *Şairler Yaprığı* içerisinde önceden duyurulur:

"Şairler Yaprığı daha önceki sayılarımızda bildirdiğimiz gibi, Ocak 1956 ayından itibaren kitap yayınlarına da başlayacak. İlk kitabımız, Nedret Gürcan'ın yeni şiirlerini derleyen *Festival*'dir. Cemil Eren'in resimlendirdiği bu ilk yayınıımız yeni bir boy ve yeni bir kapak kompozisyonu ile yılbaşında okurlarımızın elinde olacaktır."²⁶⁷

Festival'in ikinci sayfasında kitabın 3000 adet basıldığı söylenir:

²⁶⁵ GÜRCAN, 1956, s.71.

²⁶⁶ *Şairler Yaprığı*, S.20 (Şubat 1956), s.17.

²⁶⁷ "Dergi Notları", *Şairler Yaprığı*, S.18 (Aralık 1955), s.19.

“Bu kitap *Şairler Yaprağı Dergisi* yayınlarının bir numaralı olup 1956 yılı Ocak ayında Ankara Güzel İstanbul Matbaasında 3000 adet olarak basılmıştır.”²⁶⁸

b. Basındaki Yankıları

Festival'in yayınından sonra aldığı eleştiriler, genelde Nedret Gürcan'ın anlatımının kuvvetlenmesi üzerinedir. Tanju Cılızoğlu, Gürcan'ın başarısının yaşadığını şiirine aktarmasında bulur:

“Bir yığın kişi tanırım ki bir evren düşüncesine bağlamıştır şiiri. O düşünüş içinde yazmağa çalışır her mısrasını. Duygularını, düşünüşünü belirli bir ölçünün baskısı altında bulundurur. Onun için şiir belirli bir kalıp içinde yoğurulan ve mutlaka o kalıba sadık kalmağa zorunlu bir esasa dayanır. Oysaki bir duygunun çağrışımı olan mısra bağlı olduğu duygunun rengince renkli, kokusuyla kokulu, buğusuyla buğulu, arzusuyla arzudur. Her duyuş, kişice her duyuş, sosyal her duyuş belirli bir ölçü içinde oluşamaz. *Festival* yazarı Nedret Gürcan, tutumunu bu gerçek üzerine kurmuş. *Festival*'in gerçek başarısının yönü de bu. Nedret şiirlerini yaşıyan kişi. Yaşanılmışın yaşanılışını değil, yaşanılanın içinde kendini veriyor çoğunlukla şiirleri.”²⁶⁹

3. İki Beyaz Çizgi

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

İki Beyaz Çizgi, Nedret Gürcan'ın üçüncü şiir kitabıdır. İstanbul-Yeditepe yayınlarından 1963 yılında yayınlanan kitap, 77 sayfadan ve 56 şiirden oluşur.

Kitap dört bölümdür. ‘*İki Beyaz Çizgi*’, ‘*Ortada*’, ‘*Melez*’, ‘*Altında Yaşadığım Gökyüzünün*’ bu bölümlerin adlarıdır.

Kitabın birinci bölümünde genelde aşk, özellikle de Olcay aşkı ele alınır. İkinci, evliliği, çocuklarına olan sevgisi, yaşının ilerleyişi, gecenin, yaşamdaki düzen-düzensizlik konularını işler, eleştirel yaklaşımlara da yer verir. Üçüncü bölümde aşk,

²⁶⁸ GÜRCAN, 1956, s.2.

²⁶⁹ Tanju CILIZOĞLU, “Festival ve Ötesi”, *Onüç*, S.18 (Eylül 1955), s.13.

tabiat, taşra-kent farklılığı, toplumdaki düzensizlikler işlenir. Son bölümde ise ‘*Altında Yaşadığım Gökyüzünün*’ ana başlıklı farklı şiirler yer alır. Gökyüzünün erişilmez güzelliği, özgürlüğü bu şiirlerde işlenir.

b. Basındaki Yankıları

Serhat Kestel *İki Beyaz Çizgi*’yi, şairin diğer kitapları ele alındığında nasıl bir gelişme kaydettiğini ispatlayan bir yapıt olarak görür:

“İlkten son iki yapıtını okumuş, kusursuz denecek kadar beğenmişim. Sonradan ilk yapıtlarını okuyunca, o aşamaya nasıl gelindiğini anladım. Demek çok büyük bir yetenek bile olsa sanatçı kendini sürekli olgunlaştırma çabası gütmedikçe yapıtlar yerinde saymaya mahkum oluyor. Bu gelişime ‘İki Beyaz Çizgi’ adlı üçüncü kitapta açıkça tanık oluyoruz: Düşünce, duygu ve gözlemler giderek güçleniyor şiirselliğin ilk havası içinde. Örnekeyleyim: Çocuklarla Yaşamak, İstanbul, Fakir Evlerin Masası, ... Ve Ben”²⁷⁰

4. Bulut İndi

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

Bulut İndi, Nedret Gürcan’ın dördüncü şiir kitabıdır. İstanbul Yeditepe Yayınlarından Ekim 1972’de çıkmış olan bu kitap, 92 sayfadan ve 67 şiirden oluşur.

Kitap dört bölümdür: ‘*Kasaba Günlükleri*’, ‘*Kan Ninni*’, ‘*Bir Boşluk*’, ‘*Bulut İndi*’ bu bölümlerin adlarıdır.

Bulut İndi’deki şiirlerde aşkın yanında, düzenden memnuniyetsizlik, politikanın iki yüzünlüğü gibi toplumsal konulara da yer verilir.

Gürcan 1963 yılında yayınladığı *İki Beyaz Çizgi* adlı kitabından tam olarak dokuz yıl sonra bu kitabını yayınladı. Bu, bir şair için uzun bir dönemdir. Fakat Gürcan’ın da kendine göre mazeretleri vardır; şiirden, okumaktan hiç kopmadığını bazı

nedenlerden dolayı kitap yayınlamaya ara verdiğini söyler. Bu nedenlerin başında aile ve iş hayatının önde geldiğini dile getirir.

Kitabın arka kapağında; Nedret Gürcan'ın şairliğindeki ilerleyişi, şiirinin olgunluk dönemi konu edilir:

*“Nedret Gürcan'ın bu kitabını okuyanlar, ‘İki Beyaz Çizgi’den bu yana onun olumlu bir gelişme içinde olduğunu açıkça görecektir. Yirmi yıldır şiir yazan ve son zamanlarda dergi sayfalarında çok az görünen şair, kendi şiir çizgisi üzerinde titizlikle ilerlemiş, bu günkü olgun aşamasını bulmuştur. Bu şiirler, insan ruhunun ve yurt gerçeklerinin derinliklerine inmeyi iş edinen bir sanatçının özlü çabalarıdır.”*²⁷¹

Nedret Gürcan, kendisine sorulan “*En çok hangi kitabınızda kendinizi daha iyi yansıttığınızı düşünüyorsunuz?*” sorusuna ‘*Bulut İndi*’ yanıtını verir:

*“Bulut İndi diyebilirim. Kendimden bir türlü sıyrılamadığım zamanın kitabıydı o. Onca şiir tutkuma karşın, şiir yazmayı erteleme (ki öyle oldu ve sonraki kitabım 1972-1996) durumunda kaldım. Aile, iş gibi zorunlu olarak durmak ve inmek zorunda kaldığım istasyonlar çıktı karşıma. Çok az yazdım, yayımladım, çok okudum.”*²⁷²

b. Basındaki Yankıları

Bulut İndi'nin yayınından sonra dikkatleri çeken şey, Gürcan'ın en son şiir kitabının üzerinden dokuz yıl gibi bir sürenin geçmesidir. Gürcan, Yeditepe'de kendisi ile yapılan bir konuşmada, şiirden kopup kopmadığının sorulması üzerine şiirden hiçbir zaman kopmadığını belirtir:

*“Politika ile uğraştığım yıllarda şiir bir kez olsun benden kopmadı. Bir ayağım hep şiire doğru yürüdü. Yazamadım, az yazdım, çok okudum. Bunca yıl ve deneyden sonra şiirde kendimizi aşarak ortaya çıkmak zorundaydım. Bu gücü edinmeğe çalışırken ‘Bulut İndi’yi oluşturdum. ‘Bulut İndi’, geçen on yıllık serüvenin tam bir belgesi, ürünü sayılmasa da, şiirde çıkmak zorunda olduğum merdivenin ilk basamakları sayılmalıdır.”*²⁷³

²⁷⁰ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan, Tutkun ve Kırgın”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁷¹ *Bulut İndi*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 1972, arka kapağındaki metin.

²⁷² Nedret GÜRÇAN'ın Döndü Bulut'a, Bilkent / Ankara, 07.01.2004 tarihli mektubundan

²⁷³ “Nedret Gürcan'la Bir Konuşma”, *Yeditepe*, S.197 (Aralık 1972), s.7.

5. Tutkun ve Kırgın

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

Tutkun ve Kırgın, Nedret Gürcan'ın beşinci şiir kitabıdır. Yaprak Yayınlarından İstanbul-1996'da basılan kitap, 160 sayfadan ve 83 şiirden oluşur.

Kitap beş bölümdür. 'Sevdam Kalır Sizlere', 'Kağıt, Kalem, Şiir', 'Yarım Kalan Şeyler', 'Günler', 'Taşra Baskısı' bu bölümlerin adlarıdır.

Şiirlerinde genelde; aşk, yaşlılık hüznü, ölüm korkusu, geçmişe özlem gibi konular işlenir.

b. Basındaki Yankıları

Nedret Gürcan'ın *Tutkun ve Kırgın* adlı beşinci şiir kitabı basında büyük yer eder. Gürcan'ın 65 yaşında şiir serüvenini devam ettiriyor olması çoğu edebiyatçıyı şaşırtır. Fakir Baykurt, Gürcan'ın yerine bir başkası olsa, bu kadar ara verdiği şiire geri dönemezdi, kururdu. Bunun yanında Gürcan'ın şiirindeki konu çeşitliliğinin de üzerinde durur:

*"Dinar'dan bir zamanlar eşkiya, bir zamanlar pehlivan çıkardı. Sonra 'Şairler Yaprığı' diye güzel bir dergi çıktı. Neden uzatıyorum: Dinar'dan şair de çıktı. Hem de hasından. 'Tutkun ve Kırgın' adlı beşinci kitabı... Birinci kitabıyla arasında 43 yıl olan Nedret'in yerine başkası olsa kururdu... Yeni kitabında 1972'den sonraki birikimi var. Yorgun soluğuyla gelip istasyonda duran tren'den tut, azalan selâm sabaha, 'Hoş geldin, ne zaman gitcen?' diyen Ispartalılara kadar her konuya elini sürer, bulutları indirip kaldırarak, kimi zaman indirmeden, şiir sağlar. Yüz yıl sonrasının düşünüyü görür, hemşerilerinin yüzüne sanatın ışığını tutar, onları dünya yüzüne sanatın ışığını tutar, onları dünya yüzüne çıkarır. Ben severim Nedret'in şiirlerini.."*²⁷⁴

Ahmet Uysal da, Gürcan'ın yazımına 65 yaşında şiirle devam ediyor olmasından dolayı şaşkındır:

*"Tutkun ve Kırgın'la gergin bir ipi göğüslüyor Nedret Gürcan. Hem de 65 yaşında ve bir şiir kitabıyla. Ve yüz yıl sonrasını düşleyerek. Aman Tanrım! Ne büyük düşünem!"*²⁷⁵

²⁷⁴ Fakir BAYKURT, "Taşrada Şiir Yeşermez mi?", *Evrensel Gazetesi*, 9 Temmuz 1996.

²⁷⁵ Ahmet UYSAL, "O Güzel Kitap Adları, Şiirdir Aşkın Sonu", *'Düşlem'* (Bursa), S.1 (Mayıs 1997), s.24.

Tarık Dursun K., taşranın şiirde anlatılması gerektiğini düşünür. Gürcan'ın şiirlerinde, özellikle *Tutkun ve Kırgın* kitabında, taşrayı çok başarılı bir şekilde anlattığı kanaatindedir:

“ ‘*Tutkun ve Kırgın*’ adı gibi şiirler derlemesi. Yirmi yıla yakın kendi başına, kendi kozasında alçak sesle söylenen, yalnız taşrası için adanmış şiirler. Gerçekten tutkun, gerçekten de kırgın şiirleri. Birilerinin taşrayı şiire dökmesi gerekiyordu. Külebi'nin taşrası büyük kente taşınmıştı çoktan. Niyazi Akıncıoğlu'nun ve Hasan Hüseyin'in taşraları da. Şimdi sıra onundu, onun taşrasına adadığı şiirlerinin. ‘!Tutkun ve Kırgın’, o ‘ebedi taşra’ımızın şiirleridir. Bunu derinden ve çok iyi biliyorum. Nedret Gürcan ilk gençlikten beri arkadaşım da ondan bu... Üstelikben hâlâ taşralıyım. ‘Tanıdık taşranızı Nedret Gürcan’ın şiirlerinde soluyacaksınız.’²⁷⁶

Kitabın adında yer alan ‘tutkun’ ve ‘kırgın’ kelimelerinin, içeriğe dair bir şeyler yansıttığı düşünülür ki bu doğrudur. Şair bir şeylere tutkunluğunu sürdürürken yaşamdaki kırgınlıklarına da değinmeden edemez. Serhat Kestel’e göre Gürcan, şiir tutkunudur, şiirin ona kırgın olmaması için sürekli üretmelidir:

“Nedret Gürcan’ın son yapıtının adı ‘*Tutkun ve Kırgın*’. Kitabın içinde bu isimde bir şiir bulunmuyor. Öyleyse biz bu isimden bir sonuca varalım: Nedret Gürcan, şiir ‘tutkun’luğunun okura mâl olan güzelliği ile yapıtlarını daha çoğaltmazsa şiir ona ‘kırgın’ olacaktır.”²⁷⁷

Emine Kantarcı da *Tutkun ve Kırgın*’ladır:

“Şiir geçmişi 50’li yıllara dayanan Nedret Gürcan, Ege kökenli önemli bir edebiyat adamı... Ünlü şair Nedret Gürcan’ın özenerek hazırladığı yeni şiirlerini içeren kitabı ‘*Tutkun ve Kırgın*’layım şimdi...”²⁷⁸

Ahmet Günbaş, Gürcan’ın geleceğini yine aşkla örtüştürdüğünü, şiirinin yaşının da olgunluğuyla hayatı tam anlamıyla kavradığını ifade eder:

“Şiir serüvenine eklenen ilk kitabın sonrasında, tam 24 yıllık bir arayla *Tutkun ve Kırgın*’ı yayımlar. Geçen sürede yaşamın nasıl aktığı bizce belirsizse de, şiire tutkuyla bağlı bir yüreğin giderek bir yalnızlık dolambacı içinde kırgınlığı da öne çıkardığı aşıkardır. Çünkü yaşanan anlara duyulan özlem, hem de sık sık geriye gidişlerle başat kılınan nostaljik ağrı, buruk bir tat bırakır okuyanda. Gürcan, 65 yaşın olgunluğu çerçevesinde bireysel tarihine göndermelerde bulunur. Sesi daha bir durulmuş, incelmış, yaşamı ve insanı birkaç dizede kavrayan gün görmüş bir dile bağlanmıştır. Yine aşkla örtüştürür geleceği. Yaşamın uzayan gölgesine aldırmandan

²⁷⁶ Tarık DURSUN K., “Taşra, Ey Ebedi Taşra”, Yeni Yüzyıl Gazetesi, 7 Mayıs 1996.

²⁷⁷ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan, Tutkun ve Kırgın”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁷⁸ Emine KANTARCI, *Yeni Asır Gazetesi* (İzmir), 13 Mayıs 1996.

umudu, sevgiyi işler. Şiir, onda, bahçelerde çocuk sesleriyle şenlenen bir bahar koşturmasıdır.”²⁷⁹

Bülent Akkurt, Gürcan’ın şiirden uzak kaldığı yılların acısını çıkartır derecede güçlü bulur *Tutkun ve Kırgın*’ı:

“Şimdi aradan şöyle böyle çeyrek yüzyıl geçtikten sonra o ‘Tutkun ve Kırgın’ ile bizleri bir kez daha heyecanlandırdı. Bu uzun yıllar içinde dergilerde de çok görünmedi nedense Nedret Gürcan. Kimbilir belki de şiirlerini kendisine saklıyordu. Hiçbir şair şiirlerini kendisine saklayamaz. Nitekim sevgili Gürcan da öyle yaptı ve yılların birikimini, adından da kolayca anlaşılacağı gibi tutkun ve kırgın olarak bizlere sundu... İşte sizlere, uzun bir aradan sonra, gelip geçen tüm yılları silip süpüren güzelliklerle dolu bir şiir kitabı. Bir büyük ustanın yoğun duyguları ile dize dize oya gibi işlenmiş. Sevgiler, sevinçler, acılar, üzüntüler, elemeler, hayaller, özlemler, tutkular ve kırgınlıklarla örülmüş dizelerden oluşan; hepsi birbirinden güzel, hepsi bir başka duygu yüklü ve hepsi sizi sıcacık duygularla sarıp sarmalayışveren şiirler.”²⁸⁰

Orhan Tüleylioğlu, *Tutkun ve Kırgın*’da, şiirin tutkuya dönüşen rengiyle unutulmuşlukların hatırlatıldığını söyler:

“Şair Nedret Gürcan’ın beşinci kitabı bu. Şair, bu güzel şiirleriyle unutulmuş duyarlılıkları hatırlatıyor bizlere. Şiirin tutkuya dönüşen rengiyle.”²⁸¹

Mümtaz İdil, *Tutkun ve Kırgın*’daki Gürcan’ın farklı çabalarını değerlendirir:

“Dickens’i, Poe’yu, Rilke’yi, Alberti’yi, Eluard’ı... Daha binlercesini yeniden yaratmaya çalışmanın kitabıdır Nedret Gürcan’ın ‘Tutkun ve Kırgın’ kitabı.”²⁸²

Özel Arabul’a göre hiçbir söz, *Tutkun ve Kırgın*’daki şiirlerde anlatılan kadar açık ve dürüst olamaz:

“Ozanın renkli, coşkulu, soluk soluğa yaşamının kaynaklarından damıtarak, imbiğinden süzdüğü içtenlik dolu dizeler... Yaşadıklarını, yazdıklarını onunla yeniden varolup yaşamak. Çocukluğumu, annemi ve bütün anneleri ‘Oyun Bozan’ şiirinde olduğu gibi içim sızlayarak anımsamak... Tutkun ve Kırgın şimdi elimde, bir okyanus suyu sanki... canlı, aydınlık, betimlenemez. Ben onun; sanatçıyla, şiiriyle Dinar’ın ünlü Suçikan’ının sularındaki aydınlığa benzeyen dostluğuyla; Tanrı Pan’ın flütündeki ölümsüz ezgiyi, tüm insanlığa aktarmayı sürdüreceğine inanıyorum. Soylu direncini, yaşama sevincini ve derin duyarlılığını tanıyorum çünkü...”²⁸³

²⁷⁹ Ahmet GÜNBAŞ, “Tutkun ve Kırgın Bir Şair Nedret Gürcan”, *İzmir İzmir*, S.31 (Eylül-Ekim 2001), s.23.

²⁸⁰ Bülent AKKURT, “Şiirde Anadolu’nun Sesi: Nedret Gürcan”, *Sanat Çevresi*, S.213-214 (Temmuz-Ağustos 1996), s.75.

²⁸¹ Orhan TÜLEYLİOĞLU, “Gitsem Sensizlik Başlar...”, *Milliyet Sanat*, 15 Şubat 1997, s.49.

²⁸² Mümtaz İDİL, “Bir Şiir ve Politik Bir Masal”, *Siyah-Beyaz Gazetesi*, 4 Eylül 1996.

²⁸³ Özel ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

Serhat Kestel, Gürcan'ın şir tutkunluğuna *Tutkun ve Kırgın* ile devam ettiğini söyler.²⁸⁴

Şadan Gökovalı'ya göre, *Tutkun ve Kırgın*'daki şiirler genelde aşka olan özlemi anlatır:

*“Hem Nedret Gürcan'ın şiirini, hem de şimdilerde içinde bulunduğu dünya durumunu pek güzel adlandırıyordu: Tutkun ve Kırgın... Kitaba Tarık Dursun K.'nin yazdığı 'Taşra Tutsağı, Şiir Tutkunu Nedret Gürcan...' yazısı da kitabın içerdiği şiirler de, özlenen sevgiliden beklenen aşk mektubu gibiydi... Şair Nedret Gürcan, 'O Uzun Yol'un yorulmaz yolcusudur.”*²⁸⁵

6. Beş Çayı

a. Kitabın Kimliği ve Yayınlanması

Beş Çayı, Nedret Gürcan'ın altıncı şiir kitabıdır. İstanbul, 1999 Broy Yayınlarında basılan kitap, 125 sayfadan ve 53 şiirden oluşur.

Kitap beş bölümdür. *'İlk Bakışlar'*, *'Düş Dolapları'*, *'Düşlemler'*, *'Dünya Ne Kadar Küçük'*, *'Beş Çayı'* bu bölümlerin adlarıdır.

1995 yılında İngiltere'ye yaptığı gezi sonrasında tuttuğu notlarını şiirleştirerek *Beş Çayı*'nı ortaya çıkaran Gürcan, kitabının girişinde yaşadığı evreleri anlatır:

*“İngiltere'den döndüğümde 'Taşralı Bir Şairin İngiltere Günlüğü' başlıklı bir düzyazı hazırladım. Fotoğraflarıyla birlikte Sayın Oktay Ekşi'ye gönderdim. Ekşi, yazılarımı ilgili bölüm yönetmeni Neyyire Özkan Hanım'a verdi. Bir süre bekledim. Olumlu ya da olumsuz bir yanıt alamayınca kendisine telefonla ulaştım: 'Yazım bekliyordu; gazetede uygun bir yer bulunamamıştı...' Ne denir, ne yapılabilir ki? Uğradığım düş kırıklığını giderecek yolu seçtim: ŞİİRİ... Böylece o düzyazılar 'Beş Çayı' adıyla şiirleşti.”*²⁸⁶

Beş Çayı'nın yayınlanma safhasında Dinar depreminin yaşanması üzerine kitap basımı 1999 yılına kalır. Gürcan, bu sürede şiirlerinin şarap gibi olgunlaştığını söyler.

²⁸⁴ Serhat KESTEL, “Dinarlı Şair Nedret Gürcan, Tutkun ve Kırgın”, *Cumhuriyet-Kitap*, 5 Haziran 1997, s.7.

²⁸⁵ Şadan GÖKOVALI, “Nedret Gürcan'ın Şiirleri: Tutkun ve Kırgın, Dinar'dan Yükselen Ses”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.335, s.8.

²⁸⁶ Nedret GÜRÇAN, *Beş Çayı*, Broy Yayınları, Mart 1999, s.5.

Gürcan, İngiltere'nin caddelerini, sokaklarını, insanlarını, tarihî yerlerini, şiirlerinde kendi üslûbuyla sunar. Kitabını; kendisine destek olan eşine, İngiltere'ye gitmesine neden olan kızına ve Hürriyet Gazetesi Başyazarı Oktay Ekşi'ye (Gezi notlarını yayınlamadığından dolayı şiirlerin ortaya çıkışını sağladığı için) ve Hürriyet'in Dizi –Araştırma Bölümü Yöneticisi Neyyire Özkan'a sunar.

b. Basındaki Yankıları

Bülent Akkurt'a göre, Gürcan'ın şarap gibi yıllanmış şiirlerinde İngiltere anlatımı çok başarılıdır:

*“Nedret Gürcan. Evet! Şiirler yıllanmış. Ben hemen hepsini bir solukta okudum. Hem Londra'yı bir kez daha baştan sona adım adım ve sanki Gürcan'la kol kola gezdim, hem de büyük bir tat aldım, duygulandım ve kıvanç duydum böyle bir dostum olduğu için.”*²⁸⁷

Ruşen Hakkı, Gürcan'ın şarap gibi yıllanan şiirlerini çok beğenir:

*“Belki bu yüzden, şiirlerle İngiltere'yi dolaşırken başım dönüyor ve ‘Kadehler vuruşuyor’...”*²⁸⁸

Musa Seyirci ise, Gürcan'ın *Beş Çayı*'ndaki şiirleriyle daha önceki şiirlerini konu bakımından farklı bulur:

*“Beş Çayı'nda Ozan, İngiltere'deki gezi notlarını şiire dönüştürmüştür. Oysa diğer yapıtlarında yer alan şiirlerin çoğu Dinar coğrafyasında yer alan olayları, insanları işler.”*²⁸⁹

²⁸⁷ Bülent AKKURT, “Nedret Gürcan'ın Son Kitabı ‘Beş Çayı’”, *Sanat Çevresi*, S.249 (Temmuz 1999), s.74-75.

²⁸⁸ Ruşen HAKKI, “Şarap Tadında Şiirler”, *Özgür Kocaeli*, 20 Haziran 1999, s.2.

²⁸⁹ Musa SEYİRCİ, “Maiandros Yolcuları”, *Milliyet-Akdeniz*, 3 Temmuz 1999, s.3.

B) DÜZ YAZILARI

1. Benim Sevgili Taşram

Nedret Gürcan *Benim Sevgili Taşram*'ı; “Eğer bir kentin yaşamındaki önemli olay ve kişileri yazıp, geleceğe bırakacak bir ‘kalem’ yoksa o kentin kalbi de yok demektir, yaşamaz.”²⁹⁰ diyerek, kendinde büyük bir sorumluluk duyarak yazar. Kitap, Dünya Yayınları, İstanbul 2003 basımıdır ve 508 sayfadan oluşur. Kitap, torunları Yalın’a, Karya’ya, İlayda’ya ve İrem’e ithaf edilir.

Gürcan’ın uzun yıllardan beri not tutma alışkanlığı ve bu notların bir araya getirilmesi sonucu *Benim Sevgili Taşram* oluşur:

“Ben çok uzun yıllardır, her gün olmasa da 1954’lerden bu yana not tutar, önemli ne varsa günlüğüme aktarırım. Kitabım da zaten buradan kaynak olmuştur.”²⁹¹

Gürcan, *Cumhuriyet* gazetesinde İlhan Selçuk’un “Anı dost mudur; düşman mı?” başlıklı yazısını okur. İnsanın geçmişle ısınmak isteğini anlatan cümleden çok etkilenir:

“Yaşadıkça Aşk kütüğü zamanla suyunu yitirir, m kibrit çaksan tutuşacak kadar kurulaşır; geçmişin alevinde ısınmak isteği yürekte doğar...”²⁹²

Gürcan her ne kadar geçmişin alevinde ısınmak istese de bazı istenmeyen olayların hatırlanması, nefessiz bırakır Gürcan’ı. Tüm cesaretiyle kitabında; sevinçlerini, hüznlerini, ticaret, siyaset ve edebiyat üçgenindeki başına gelen ilginç olayları, Dinar’ın ve Dinar insanının yaşam tarzını, hayata bakışını, değişen Dinar’ını, 1995’te yaşanan deprem felâketini ve bu felâket sonrasındaki insanların psikolojilerini ve çaresiz bırakılışlarını güzel bir dille, etkili bir söyleyiş tarzıyla ortaya koyar. Belki bu etkileycilik şair olmasından da kaynaklanır. *Benim Sevgili Taşram*, anlattığı şeylerle geçmiş ve geleceğe ışık tutabilecek niteliktedir.

²⁹⁰ GÜRCAN, s.296.

²⁹¹ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent/ Ankara, 25 Temmuz 2003 tarihli mektubundan.

²⁹² GÜRCAN, s. 13.

Yakın dostu Tarık Dursun K., araştırmacı-yazar Turgut Çeviker, ortaokul Türkçe öğretmeni ve yazar Serhat Kestel, Gürcan'ı anılarını yazmaya teşvik ederler. Gürcan, birilerinin çıkıp “*Yahu, sen de mi?*” demelerinden korkar. Yazacağı anı kitabının dostlarının da yardımıyla farklı yönleri olduğunu görür ve yazmaya karar verir. Bu farklılık, ticaret, edebiyat ve siyasetin bir taşrada buluşmasıdır.

Özel Arabul da Gürcan'ın anılarını yazması gerektiğine inanır. Gürcan'ın, anılarıyla gün yüzüne çıkaracağı çok şey olduğunu bilir:

*“Anılarını da yazmasını beklerim ondan. Robenson yalnızlığından, el feneri dizgisi, köhnemiş pedal matbaada, 1950’li yıllarda, ayda üç bin adet basarak dört yıl sürdürdüğü Şairler Yaprağı günlerini anlatmalı. Anadolu’nun kuş uçmaz yerlerinde bir şiir bekçisi, bir şiir nöbetçisi olarak yaşadı o. Şiirle yaşadı, şiir nasıl yaşatılmış anlattı. Binlerce ozan, sanatçı mektupları arşivinde. Hele Cemal Süreya’nın, hele hele AŞmed Arif’in yüzlerce mektubundan birkaçını anılarıyla birlikte bize aktarsa. Anlatsın; edebiyatımızın bunlara müthiş gereksinmesi var. Ve bir pencere, bir kapı ansızın açılsın, isterse başımızın üstüne çektiğimiz çatılar uçsun. Bu durgun sularda, bu sığılıkta temizlenmek için fırtınayı bekliyoruz hepimiz. Yağmur sıkıntısı var çünkü havada.”*²⁹³

Bir kısmını depremde yitirdiği notlarını, dostlarından gelen beş yüzü aşkın mektubu, toparlayarak yazma işine girişir. Geçmişe ve geleceğe ışık tutacağına inandığı kitabını yazarken, bir sorumluluğu yerine getirme inancı içerisindedir. Taşrayı şehre taşıyan Gürcan, kitabını fotoğraflarla da zenginleştirir. Anılarını yazması gerekliliğini sonuna kadar destekleyen yakın dostu Tarık Dursun K., taşranın şehre aktarılması işini en iyi Gürcan'ın yapacağına düşünür. Tarık Dursun; “*Taşrayı en iyi bilen sensin içimizde, merakla bekliyorum*”²⁹⁴ der.

Değişen taşrasından bir hayli dertli olan Gürcan; “*sevdasızlık ve şiirsizlik yüzünden az az kentin yüzü değişti. Ve bizlerden sonrakilere anlatabileceğimiz bir masal kaldı*” diyerek açıklar *Benim Sevgili Taşram*'ı yazmasının bir amacını.

Taşranın kültürel yönden zayıflaması Gürcan'ı hayli rahatsız eder:

“Kahvehaneleri işsiz ve tembel yığını, evlerde bol bol ekmek tüketilen taşra! Aziz Nesin’in oranınca (giderek yükseliyor) siyaset cambazlarının gösterileriyle avunan, ağzı açık, neyi alkışladığını bilmeden bağırıp çağıran insanlar... Nereden nereye geldiğimizi; taşraların artık ipi çözülmüş kayıklar gibi, dalgalar arasında, oraya

²⁹³ Özer ARABUL, “Nedret Gürcan”, *Cumhuriyet-Kitap*, 23 Temmuz 1998, s.11.

²⁹⁴ GÜRSCAN, s.221.

buraya vurarak, çırpınarak, çağdaş yaşama veda etmeme savaşı verdiğini görüyoruz.”²⁹⁵

Taşranın, kitap okumuyor olmasından da çok büyük rahatsızlık duyar:

“Benim Sevgili Taşram’da bir zamanlar bir sokaktaki kitapçı vitrinlerinde romanlar ve öykü kitapları, güzel, renkli dergiler bulunurdu. Şimdilerde yok. Var olan bir ikisinde ise kalem, silgi, defter gibi köy bakkallarında bile bulunan şeyler satılıyor.”²⁹⁶

Mehmet Tekin’e göre kasaba, kırsal kültür ve kent kültürü arasında bir geçiş yeridir. Kasabada değerler sorgulanır, toplumda uygulanabilir hale getirilir:

“Değerler orada bir bir sınanır ve ortama uygun yapıya kavuşarak toplumun geniş bir kesimince yaşanılabilir hale getirilir. Bu uyum iyi sağlandığında çok güzel ve sıcak bir sosyal ortam doğar ve işte o zaman hayatın tadına doyum olmaz. Benim Sevgili Taşram, işte böyle bir kasaba –ama tarihi yönden zengin birikimi olan bir kasaba- ortamını bir aileyi mihver alarak anlatan bir eser. İçerdiği bilgi yoğunluğuyla, iyi saklanmış belge ve fotoğraflarıyla fevkalade güzel değerlendirilmiş bir birikimi yansıtıyor.”²⁹⁷

Gürcan, bir anlamda sadece kendi taşrasını değil, tüm taşraları anlatır kitabında. Taşrada uzun süre yaşamayanın taşranın ne demek olduğunu anlayamayacağını belirtir. Ona göre taşra ‘bir ömür törpüsü’dür. Özellikle son yıllarda taşra unutulmuştur, anlaşılmaya çalışılmaz, birileri de çıkıp taşrayı anlatmaz:

“Taşrada yaşamak aslında bir marifet, bir özellik de değil. Hele hele, bir memuriyet nedeniyle yaşanan birkaç yıllık taşra, hiç değil. Üstelik, ancak ikinci güneşi kadar yakan kitaplar dolusu öykü, roman, şiir ve anı çıkarma kolaycılığı da... ‘Taşra’ birkaç kez gidilen, görülen yer de değildir; ‘taşra’ uzun bir zamandır; bir ömür törpüsüdür... Salt görmek, seyretmek yetmez; katılmak, yaşamak gerekli.”²⁹⁸

Taşranın tüm acımasızlığı içerisinde Gürcan, edebiyat aşkını yitirmemeye çalışır. Bu uğraşları yanında bir de büyük şehirlerdeki edebiyatçılar tarafından hor görülür. Anlam veremediği davranışlar sonucu, o yıllardan kalan, hiç unutamadığı kırgınlıklar da yer alır *Benim Sevgili Taşram*’da.

Kitabına Oğuz Atay’ın hayli anlamlı bir sözüyle başlar. Gelecekte, taşradan gelen sanatçıların, şehirde doğmaktan başka meziyetleri olmayanlar tarafından hor görülmeceğini düşler:

²⁹⁵ Nedret Gürcan İle Erdem Öztop’un Söyleşisi, *Varlık*, Ağustos 2004, Kitap Eki, s.8.

²⁹⁶ Nedret Gürcan İle Erdem Öztop’un Söyleşisi, *Varlık*, Ağustos 2004, Kitap Eki, s.8.

²⁹⁷ Mehmet TEKİN, “Nedret Gürcan’ın Sevgili Taşrası-(Dinar) ve Ötekiler”, *Güneyde Kültür*, S.150 (Haziran 2004), s.71.

“Taşradan gelenler, şehirde doğmaktan başka meziyetleri olmayanlar tarafından hor görülmeyecektir.”²⁹⁹

Aşka tutkun olan Gürcan, gelecekteki âşıkların bu kitap vesilesiyle kendisini hatırlamaları isteğini de taşır:

“Benden sonra yaşayacak olanlar; ilçemdeki âşık gençler, kitabımı okusunlar ve taşrada benim yaşadığım yerleri bularak beni ansınlar, bunu istiyorum, bu bana yeter!...”³⁰⁰

Benim Sevgili Taşram, yayımlandığı günden itibaren basında geniş bir yankı uyandırır. Anlatacak bir şeyleri olan kişilerin anılarını yazması, bazı gerçekleri ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Mustafa Şerif Onaran’a göre anılara geri dönmek insana görmeyi öğretir:

“Yıllar sonra kendi içinize dönüp anılara daldığımız, kafanızdaki kurguda onlara yeni bir biçim verdiğiniz zaman, küçük bir ayrıntı insana görmeyi öğretir. Kendi gerçeğinizi orada bulursunuz.”³⁰¹

Ahmet Günbaş, anıları yazmanın bir cesaret ve içtenlik işi olduğunu düşünür ve yazılan anıları yaşam tiyatrosunun kulisi olarak görür:

“Onca yaşanmışlıktan sonra dönüp geriye bakmak hem cesaret, hem de içtenlik gerektiriyor... Eğrisiyle doğrusuyla yaşamışız, biriktirmişiz. Kederlerimiz, sevinçlerimiz birbirlerine dolaşmış. Elde kalan tortuda insanî özle ölçüp biçilen anılar gizli. ‘Yazılmasa da olur.’ diyorsanız, ya cesaretiniz eksiktir ya da içtenliğinizde bir sorun yoksayarak yazmaya koyulun derim. Çünkü o tortu, yaşam zenginliğinizin tortusudur. Kullanım değerine paha biçilemez. Bu görünmez kalıtı gelecek kuşaklara sunmak son derece önemlidir... Yaşamı bir tiyatro sahnesi gibi düşünürseniz, perde gerisinde nelerin olup bittiğini anılarla çözmek zorunda kalırsınız. Kısaca anılar, yaşam tiyatrosunun kulisidir.”³⁰²

Yazarlar piyasadaki bir çok anı kitabı arasından *Benim Sevgili Taşram*’ı ayrı değerlendirirler. Edebiyatın, siyasetin, ticaretin taşrada buluşması diğerlerinden

²⁹⁸ GÜRCAN, s.14.

²⁹⁹ Oğuz ATAY, *Tutunamayanlar*, İletişim Yayınları, s.245.

³⁰⁰ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent/ Ankara 22.12.2003 tarihli mektubundan

³⁰¹ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.45.

³⁰² Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11 Mart 2004), s.10.

farklılık gösterir. Ülkü Tamer'e göre *Benim Sevgili Taşram*'da anıların yanında Dinar'ın da portresi çizilir:

*“Benim Sevgili Taşram'da Dinar'ın da portresi çiziliyor. Tüccarın, politikacının, esnafın, o dar çevredeki dünyaları yansıtıyor. Bu da tepeden birinin söylevleriyle ya da bir araştırmacının bilimsel saptamalarıyla değil, bir yerli'nin sanki 'masabaşı sohbeti'yle dile getiriliyor.”*³⁰³

Gürcan'ın yoğun bir çalışmayla taşraya egemen olma savaşımı verdiğini söyleyen Mustafa Şerif Onaran, *Benim Sevgili Taşram*'ı okurken taşranın ne olduğunun daha iyi anlaşıldığını söyler:

*“Nedret Gürcan'ın anılarını okurken, taşrada çoğalmanın, orada yeni bir dünya yaratmanın ne olduğunu daha iyi anlıyor insan... Başkentte ya da anakentlerden birinde yaşasak bile kendi taşramızdan kurtulamayız. Nedret Gürcan'ın anıları, nasıl bir yeni yetmelik geçirdiğimizi, kendimizle nasıl ödeşmemiz gerektiğini öğretiyor bize. Taşrada yaşamamanın onurunu paylaşıyor bizimle.”*³⁰⁴

Turgut Çeviker, *Benim Sevgili Taşram*'da anlatılanları bir hayatın harmanlanmış hali olarak görür:

*“1950'lerin taşrasında, Dinar'da bir sanat-kültür odağı yaratmak için çırpınan şair Nedret Gürcan'ın anılarından bir demet... Osmanlı'dan kalan kimi azınlık ailelerden, eşkiyaya; Dinar'ı –neredeyse- bir film platosuna çeviren seçkin Yeşilçam'lılardan, ilçenin bizzat kendi geçmişine; Başkent'in ünlü siyasî simalarından, pırıl pırıl şakıyan sesi ve neşeyle harmanlanmış hayattan parçalar. Sanata ve edebiyata tutkun genç bir insanın, taşra bunalımını nasıl aştığını; orada sevgi ve şiiri; dostluk ve kardeşliği; kendini ve kentini yaratmak için nasıl çılgınlar gibi çırpındığını göreceksiniz: Benim Sevgili Taşram'da...”*³⁰⁵

Ertuğrul Efeoğlu'na göre, kitapta genel anlamda Dinar ve yolu Dinar'dan geçen serüvenler anlatılır:

*“Anılarını anlatmak demek, belli bir seçme yapmak demektir her şeyden önce. Bir yaşam boyu biriken binlerce yaşantının içinden hangilerini anlatacağımızı baştan belirlememiz gerekir. Hangi yaşantılarımızı sergileyeceğiz, hangilerini anlatacağız? Sevilerimizi mi, düş kırıklarımızı mı, başarılarımız mı?... Nedret Gürcan bunların hepsini de sergiliyor Benim Sevgili Taşram'da. Ama kavşak, Dinar. Yolu Dinar'dan geçen serüvenler, seviler, acılar, özlemler, düşlemler, kişiler anlatılıyor kitapta.. Kitapta taşra yaşamı sergileniyor. Bu yaşam içinde Dinar'ın özel yeri betimleniyor. Bu betimlemede, Dinar başka kentlerle üstü örtülü karşılaştırmalar yapılarak tanıtılıyor. Dinar'ın doğal ve tarihsel güzellikleri, etkinsel ortamı, toplumsal dokusu iyi ve kötü yanlarıyla işleniyor.”*³⁰⁶

³⁰³ Ülkü TAMER, “Taşradan Anılar”, *Milliyet*, 4 Ocak 2004.

³⁰⁴ Mustafa Şerif ONARAN, “Taşra”, *Varlık*, Nisan 2004, s.46-47.

³⁰⁵ Turgut ÇEVİKER, “Benim Sevgili Taşram-Nedret Gürcan”, *Satır Arası*, Aralık 2003, s.26.

³⁰⁶ Ertuğrul EFEOĞLU, “Benim Sevgili Taşram-Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2004), s.64-65.

Efeoğlu, aynı yazısında *Benim Sevgili Taşram*'da anlatılanları; Türk edebiyatının dar ortamlarda gelişmediğinin kanıtı olarak görür:

*“Ozan ve yazare Nedret Gürcan, ‘Benim Sevgili Taşram’ kitabında, Türkiye’nin büyüklüğünü kanıtlıyor, sağlığını sevdireyor. Türk ekininin yalnızca birkaç anakentin kimi kez sayrıl da olabilen, birbirlerinden kopuk ve alabildiğine dar yazınsal ortamlarında oluşmadığını belgeliyor. Benim Sevgili Taşram, Türkiye’nin saflığını sevdireyor, türküsünü sevdireyor.”*³⁰⁷

Oktay Akbal, *Benim Sevgili Taşram*'da, Gürcan'ın bir devri ve kendi şairlik dünyasını anlattığını söyler:

*“Şairdir, yazardır Nedret Gürcan, tüm yaşamı Afyon’un Dinar ilçesinde geçmiş!.. Hem şair hem işadamı!.. Kendini bir taşralı olarak gören Gürcan bir dönemin yaşantısını, bir şairin dünyasını anlatmış Benim Sevgili Taşram’da.”*³⁰⁸

Oktay Akbal'ın aynı yazısında, günümüzde taşra kalmadığını belirtmesi üzerine Ahmet Günbaş, Gürcan'a bir mektubunda bunun doğru bir değerlendirme olmadığını, *Benim Sevgili Taşram*'dan çok etkilendiğini söyler:

*“Ben, anılarınızın Şairler Yaprağı’yla sınırlı olduğunu sanıyordum. Değilmiş. Böylesi daha iyi. Dil akışkan. Konular iç içe. Aslında roman derinliği var. Hem içtenliğinizden, hem de kırgınlığınızdan oldukça etkilendim... 1 Ocak 2004 tarihli Cumhuriyet’te Oktay Akbal’ın sizinle ilgili kısa değerlendirmesini okudum! Artık taşra yoktur savına katılmıyorum. Metropolden ahkâm kesmek kolay. Buyursun, Dinar’da ya da Hakkari’de bir dergi çıkarın!..”*³⁰⁹

Günbaş, Gürcan'ın Dinar'da ilk olması nedeniyle haksızlıklara uğradığını düşünür. Gürcan'ın anlattığı Foto Ahmet'in öyküsüyle de bunu bağdaştırır:

*“Gutenberg matbaayı bulmuş, Nedret Gürcan da onu Dinar’a getirmiştir. Yani bir ‘ilkler adamı’dır. Böyle bir övünce ilçenin tek fotoğrafçısı Foto Ahmet’i de katabilirsiniz. Günlerin hoyratlığında farkında olmadığımız ilklerdir bunlar. En yalın biçimiyle Foto Ahmet’in karısının ağzından duyarız ilklerin değerbilmezlikle eşitlenen sancısını... : ‘Ahmeda’nın sağlığında aklın neredeydi?’ ”*³¹⁰

Ülkü Tamer'e göre taşranın, büyük şehirde yaşayanların hayâl edemeyeceği bir dünyası vardır:

³⁰⁷ Ertuğrul EFEÖĞLU, “Benim Sevgili Taşram-Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2004), s.64.

³⁰⁸ Oktay AKBAL, “Yarına Güzel Şeyler Bırakmak”, *Cumhuriyet*, 1 Ocak 2004, s.2.

³⁰⁹ Ahmet GÜNBAŞ'ın Nedret Gürcan'a, İzmir/ 4 Ocak 2004 tarihli mektubundan.

³¹⁰ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11 Mart 2004), s.10.

“Taşra bir dünyadır. Metropollerde, büyük kentlerde yaşayanların akıl erdiremediği sorunlarla, koşullarla, davranışlarla, ilişkilerle, tepkilerle kuşatılmıştır. Nedret Gürcan’ın sadece anlattıklarında değil, fotoğraflarında da bu ‘ayrı dünya’ yansıyor.”³¹¹

İsmet Ercan’a göre *Benim Sevgili Taşram*, baştan sona aynı coşkuyla bir yaşantıyı gözlerimizin önüne serer:

“Bir yaşanmış güzellikler demeti. Tüm insanlığın kültür mirasına bir varsallığın daha katılışı yazılanlar. Bir kültür gönüllüsünün yapıtı. Şair Nedret Gürcan’ın *Benim Sevgili Taşram*’ı... Baştan sona aynı coşkuyla okunacak bir yaşanmışlığı seriyor gözlerimizin önüne. Eline, kalemine sağlık Gürcan...”³¹²

Bülent Akkurt’a göre, Gürcan’ın anlattıklarında hepimizden bir şeyler vardır:

“*Sevgili Nedret Gürcan*’ın ‘*Benim Sevgili Taşram*’ adını vermiş olduğu bu anı kitabında; bir taşra kasabasının (hele böyle benzeri kasabalarda doğmuş ve bir süre yaşamış, o havayı teneffüs etmiş, o ilişkiler içinde yoğrulmuş, o komşulukları, o sevgileri yudum yudum tatmış iseniz) nabzının attığını duyumsuyor ve bugünlerden kopup o günlere gidiyor ve kendinizi geçmişin sayfaları arasında adeta kaybediyorsunuz. Bu anıların içinde hepinizin ve hepimizin yaşadığı benzer olaylar var. Benzer aşklar, benzer komşular, benzer ilişkiler, benzer çekişmeler ve benzer benzerler var... Sizi alıp başka iklimlere götüren; bir küçük öykü ile gökyüzüne çıkartıp, hemen ardından bir başka öykücük ile kayalara çarpan ve bir başkasıyla geniş ufuklara yelken açtıran bir anılar yumağı bu güzel kitap.”³¹³

Özdemir İnce’ye göre *Benim Sevgili Taşram*, hayatın sınavından geçmiş bir kitaptır:

“*Nedret Gürcan* şair (ciddi anlamda şair), işadami, politikacı, gazeteci, yazar... Ve ulusal taşra burjuvazisinin bence örnek alınması gereken en önemli temsilcilerinden biri. Anılar da zaten şair, politikacı, işadami, aydın olarak *Nedret Gürcan*’ın anıları. ‘*Benim Sevgili Taşram*’ işte böyle bir adamın kitabı. ‘*Zenci*’ yazarlara yazdırılmamış, kendi elinden çıkmış, hayatın tadı ve tuzunda, hayatın sınavından geçmiş bir kitap. Üstelik en çok satan ilk on kitaba tavlada üç avans verebilecek bir kitap!.. Bir dostun anılar kitabında insanın adının bile geçmesi o insana verilmiş en büyük armağandır.”³¹⁴

Hasan Pulur, ‘*Benim Sevgili Taşram*’ adında saklı bir hüznün bulur. Bu hüznün nedenini de taşra olarak düşünür. Günümüzle kıyasladığında, hüznünün yersiz olduğunu söyler:

³¹¹ Ülkü TAMER, “Taşradan Anılar”, *Milliyet*, 4 Ocak 2004.

³¹² İsmet ERCAN, “Benim Sevgili Taşram”, *Maltepe* (Ankara), S. 31 (25 Mart 2004), s.5.

³¹³ Bülent AKKURT, “Nedret Gürcan ve Benim Sevgili Taşram”, *Sanat Çevresi*, S. 311 (Eylül 2004), s. 55.

³¹⁴ Özdemir İNCE, “Benim Sevgili Taşram”, *Hürriyet*, 11 Ocak 2004, s.10.

“Nedret Gürcan, anılarına ‘Benim Sevgili Taşram’ adını verirken, sanki içinde bir hüznün saklı gibi... Bizce yanlış! Bugünleri gördükten sonra, insan, taşrada yaşamamanın hüznünü değil sevincini duymalı...”³¹⁵

Ahmet Günbaş da bu hüznün nedenini Dinar depremi olarak yorumlar. Gürcan’ın deprem sonrası yalnızlığını, yazmakla gidermeye çalıştığını düşünür:

“Şu var ki Benim Sevgili Taşram’dan sarkan sıcaklığın içindeki en büyük burukluk 1995’te gerçekleşen Dinar depremidir. Deprem, kara bir milat çizmiştir ilçe tarihinde... Bir anda başlayan göç acısıyla göz kamaştıran dostluklar, komşuluklar onulmaz yaralar almıştır... Hele baba evinin hesapsız kitapsız yıkıtılması onu çileden çıkarır. Depremün üzerine çöken kasıt ve ihmalden olacak, ‘Bir kenti giderek hep birlikte kasabalıktan çıkardık ‘köysaba’ durumuna getirdik.’ der... Yaşananlar jeolojik anlamda Dinar’ı haritadan silmese de yalnızlığın yıkımı ele gelir boyuttadır. Özellikle ‘dost’ bildiklerinin ilgisizliği tinsel çöküntülere uğratar Gürcan’ı. Yazmak beki de tek sığınaktır böyle bir ortamda. Zaten anıların sıcaklığı olmasa –en büyük sarsıntılara kök söktüren- o yalnızlık üşümesi dondurur insanı. Gürcan, bu noktada özgüvenle ayağa kalkmış yüreğinin sesine özdeş bir üslupla Benim Sevgili Taşram’ı kaleme almıştır.”³¹⁶

Gürcan, *Benim Sevgili Taşram*’daki akıcı üslubuyla, içten, roman tarzında ve de şiirsel anlatımıyla beğeni toplar.

Bülent Akkurt, kitabın akıcı üslubuyla anlatılanlardan büyük keyif aldığını belirtir:

“Sevgili Nedret’in o güzel ve akıcı üslubu ile sizleri nerelerden alıp nerelere getirmiş olduğunu görmek asla şaşırtmayacaktır hiçbirimizi. Benim yeteneklerim, benim Türkçe’im, benim yazı dilim; bu güzel, bu zarif yaşamı işleyen bu olağanüstü kitabın bana verdiği duyguları aktarmak için bu kadarına yetiyor...”³¹⁷

Mehmet Tekin de Bülent Akkurt gibi Gürcan’ın üslubunu akıcı, samimi ve de çok başarılı bulur. Fotoğraflarla birlikte anlatım eşsiz bir güzelliğe ulaşır:

“*Benim Sevgili Taşram*, her şeyden önce bir dil ustası tarafından titiz, samimi, akıcı, tatlı bir üslupla kaleme alınmış nadide bir eserdir. Kitabın en değerli parçalarını oluşturan fotoğraflar kitaba ayrı bir değer, özellik ve görsel zenginlik kazandırmıştır. Bu haliyle ‘Benim Sevgili Taşram Dinar’ın sosyal tarihinin önemli bir cildidir’ dense yeridir.”³¹⁸

³¹⁵ Hasan PULUR, “Benim Sevgili Taşram”, *Milliyet*, 11 Ocak 2004, s.3.

³¹⁶ Ahmet GÜNBAŞ, “Taşradan Taşkın Anılar”, *Cumhuriyet-Kitap*, S.734 (11 Mart 2004), s.11.

³¹⁷ Bülent AKKURT, “Nedret Gürcan ve Benim Sevgili Taşram”, *Sanat Çevresi*, S.311, Eylül 2004, s.55.

³¹⁸ Mehmet TEKİN, “Nedret Gürcan’ın Sevgili Taşrası-(Dinar) ve Ötekiler”, *Güneyde Kültür*, S.150 (Haziran 2004), s.84.

Ertuğrul Efeoğlu, Gürcan'ın yalın, içten, şiirsel anlatımı üzerinde durur:

“Her şey çok akıcı bir dille, çok yalın bir anlatımla sergileniyor. Bir arkadaş gerçekçiliğiyle, derin bir içtenlikle; tıpkı Nedret Gürcan'ın kendisi gibi, Nedret Gürcan'ın özkişiliği gibi. Abdi İpekçi ne demiş Milliyet'te yayımlanan yazısı için: ‘Gerçek ve samimi.’ Doğru bir gözlem, doğru bir yargı. Nedret Gürcan'ın özbenliği de işte böyledir... Ama Nedret Gürcan, ‘Benim Sevgili Taşram’ adlı anılar kitabında arada bir ozanlığını da konuşturuyor değil. Özellikle ‘akşam’ betimlemelerinde! O da yadsımıyor bunu. ‘Önemli olan akşamdır, akşamlardır’ diye yazıyor... Yazar Nedret Gürcan, ozanlığını kitap boyunca çok ölçülü kullanmış. Buna karşılık, biraz romana ya da anlatıya yaklaşmış. Şöyle: Kitapta geçen kişilerin kimileyin yerel dille ikili konuşmaları, kişilerin tinsel ve bedensel özelliklerinin anılması, ayrıntıya boğulmayan uzam betimlemeleri, anlatılara taban oluşturacak çeşitli çatışkılar ve çatışmalar, oluntuların eklemleme biçimleri kitaba yer yer öykü özellikleri katmıştır.”³¹⁹

İsmet Ercan, Gürcan'ın en çok şiir tazındaki anlatımından etkilenir:

“Doğaldır ki bu anı-yaşantıda da Gürcan'ın yazdıkları şiir tadında. Şiir tadının tanımına kafa yormak yerine, şiir okurken duyumsadıklarımızı, kendimiz için kurduğumuz dünyayı düşünmek yetmez mi? Nedret Gürcan o tadı; hem şiirlerinde, hem de düz yazılarında duyumsatan bir şair/yazarımız.”³²⁰

Benim Sevgili Taşram, Gürcan'ın Dinar'la bütünleşmesinin âdeta kanıtıdır.

Ertuğrul Efeoğlu, bunu dilbilgisi yönünden de ortaya koyar:

“‘İlçeme, bana’ (s.343), ‘Dinar’a bana’ (s.345), ‘benim ilçeme’ (pek çok kez)... ‘Dinar’a Nedret’e gitmek’ (s.425)... Diyeceğim, bu sözlerin bolluğu, yazarın, bilinçaltında Dinar ile Nedret Gürcan'ı tek bir kişilikmiş gibi duyumsadığını çok güzel gösterir. Bir tür şiirsel eğretilme, bir tür ozansı bütünleşmedir bu.”³²¹

Gürcan'ın, *Benim Sevgili Taşram*'ın devamı niteliğinde olup, taşra öykülerinin anlatıldığı, Ocak 2005'te yayımlanacak olan ikinci anı kitabının ismi ise *Yaşanmış Taşra Öyküleri*'dir.

2. Makaleleri

Gürcan'ın, çok yönlü kişiliği nedeniyle çeşitli konularda yazılmış makaleleri vardır. Bibliyografya kısmında bütünü sunduğumuz makalelerinin konuları özetle şöyledir: Edebiyat, şiir, siyaset, ekonomi, Dinar depremi...

³¹⁹ Ertuğrul EFEOĞLU, “Benim Sevgili Taşram-Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2 004), s.64.

³²⁰ İsmet ERCAN, “Benim Sevgili Taşram”, *Maltepe* (Ankara), S.31 (25 Mart 2004), s.5.

³²¹ Ertuğrul EFEOĞLU, “Benim Sevgili Taşram-Dinar”, *Hürriyet Gösteri*, S.257 (Mart 2 004), s.65.

3. Mektupları

Nedret Gürcan için iletişim araçlarından mektubun özel bir yeri vardır. Sanatçı dostlarıyla, yakınlarıyla mektuplaşmaktan büyük bir haz duyar. Bu alışkanlığını, günümüzde mektubun önemini yitirmiş olmasına rağmen sürdürür. Ona göre mektubun samimiyeti, sıcaklığı farklıdır. Ahmed Arif, Cemal Süreya, Fakir Baykurt, Âşık Veysel, Özer Arbul, Sunullah Arısoy, İlhan Berk... gibi nice ünlü edebiyatçının yüzlerce mektubu saklıdır kendisinde. Bu mektupların bazıları son dönem dergilerinden, Dünya Yayınları tarafından çıkartılan *Posta Kutusu*'nda yayımlanır. Gürcan'ın mektuplarından; edebiyata, şiire, sanata, hayata dair düşüncelerini elde etmek mümkündür.

İKİNCİ BÖLÜM

I. ŞİİRLERİNİN KONU / TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Nedret Gürcan'ın şiirinde işlenen konuları kısaca şöyle özetleyebiliriz: Olcay'a ve Erna'ya olan aşkı, Olcay'a kavuşma arzusu, siyasetin daha çok köylü vatandaşa karşı iki yüzlü davranışı, taşrada kendisini yalnız hissetmesi, taşra insanının geçim sıkıntısı, eşi ve çocuklarına duyduğu sevgi...

Şiirlerinde tema incelemesini, ben'e yönelik ve toplumsal olmak üzere iki başlık altında inceleyeceğiz. İncelememizin sonucu tablo halinde bölümümüzün son kısmındadır.

A. BEN'E YÖNELİK TEMALAR

1. Aşk:

Gürcan, şiirlerinde genellikle 'aşk' temasını ele alır. İlk kitabının ismi, yaşamında aşka verdiği önem nedeniyle *'Yaşadıkça Aşk'*tır. Şiirlerinin genelinde aşk teması olması nedeniyle *aşk şairi* olarak tanınmaya başlar. Cemal Süreya, Gürcan'ın şiirlerinde *'sıcak aşk şansonları'*nın yer aldığını söyler.³²² Onu diğer aşk şairlerden ayıran önemli bir nokta, *Festival*'in giriş kısmında da belirtildiği gibi kasabalı kişinin

³²² Cemal SÜREYA'nın Nedret Gürcan'a İstanbul/ 25 Mayıs 1959 tarihli mektubundan; *Posta Kutusu*, S. (Güz 2003), s.116.

aşklarını anlatmasıdır: “Şiirlerindeki başlıca konu, aşk üzerinedir. Diğer aşk şairlerinden kendisini ayıran çizgiyi, Nedret Gürcan’ın, sıkıntılı, boğuk bir ‘Kasaba Kişisi’nin aşklı yönünü anlatmasıdır.”³²³

Ahmet Günbaş, Gürcan’ın aşk’a düşkünlüğünü, kasabasından gürül gürül akan bir nehre benzetir:

“Kasaba merkezli ilişkilerin ekseninden gürül gürül bir aşk nehri geçer”³²⁴

Tanju Cılızoğlu’na göre ise Gürcan aşk içinde yaşar: ancak aşk içerisindeyken şiirini yazabilir:

“Nedret yaşadıkça seven, sevdikçe yazan şair. Temennimiz ömrü boyunca sevsin. Aşk içinde boğulsun... Kitabın şiirleri mısra mısra aşk kokuyor. Yaşama aşkı Nedret’in şiirlerini öylesine sarmış ki. Şair aşk içinde yaşıyor. Aşkın tadını aktarıyor bize şiirlerinden. Ama Nedret gerçekçi aşık. Aşık oldum diye gerçeklerden uzaklaşıp elini şakağına koyup mehtabı seyretmiyor. Ahh... lı off... lu şiirler düzmüyor. Aksine sevdikçe gerçeğe, iyiye, güzele doğru yöneliyor.”³²⁵

Gürcan, aşk şairi olarak tanınmaktan hiçbir zaman rahatsız olmaz; çünkü yaşamın her unsurunda aşkın olduğuna ve olması gerektiğine inanır ve bunu şiirlerinde yansıtır:

“Beni önce ‘Aşk Şairi’ olarak tanıman (şimdi de) doğru. Genellikle 50 ve 60’lı yıllarda, eleştiriler ve övgüler bu yolda olurdu. Örneğin Cemal Süreya’nın söyledikleri... O yaşlarda sevmek ve sevilme kadar güzel şey olamazdı ki... ‘Aşk’ hepimiz için var: Sende, bende, annende, babanda, kardeşinde, komşunda... Bu, sevmek ve sevilme duygusudur. Bebeklikten sonsuza kadar...”³²⁶

Gürcan, gerçek aşkın aslında kontrolsüz bir şekilde, birden kapılmak ve çarpılmak olduğunu söyler. Çok acılar çekse de yaşadığı hiçbir aşkıdan pişmanlık duymaz:

“Aşkta her şey var. Eğer insan kendini ruhen sağlam tutabilirse... Doğru kişiyi bulabilirse... Acısı ve tatlısıyla yaşanmaya değer. Evet, bazen aşk gelir insanı bulur; bazen de çarpar! Fren asla unutulmamalı, birden kapılmamalı! (Ama bana sorarsan, aslında gerçek aşk birden kapılmak ve çarpılmaktır!..) İlk kitabımın adını ‘Yaşadıkça Aşk’ koymuştum. Sanki, koyduğum bu ada ihanet etmemek için yaşadım hep!.. Bu yıllarda, yani elli koca yılıgeçirdikten sonra dönüp arkama baktığım zaman hiçbir

³²³ GÜRCAN, 1956, s.4.

³²⁴ Ahmet GÜNBAŞ, “Tutkun ve Kırgın Bir Şair Nedret Gürcan”, *İzmir İzmir*, S.31 (Eylül-Ekim 2001), s.22.

³²⁵ Tanju CILIZOĞLU, “Yaşadıkça Aşk Üzerine”, *Onüç*, S.5 (9 Temmuz 1954), s.11.

³²⁶ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent/ Ankara 22.12.2003 tarihli mektubundan.

*şeyden –çok ağırlar çekmiş olsam da- pişman değilim... O günler, o yıllar, acısıyla tatlısıyla bir başka güzeldi. O sevdalar iyi ki yaşanmış diyorum.*³²⁷

Yıllar sonra *Benim Sevgili Taşram* adlı eserinde de yaşamında aşk ve şiir sayesinde bugünlere geldiğini, ‘yaşadıkça aşk’ inancını ömür boyu devam ettirdiğini söyler. Aşkları şiirini, şiiri aşklarını besler. Şiirlerine ilham kaynağı esas olarak aşklarıdır:

*“Ama, bunlar iyi ki yaşanmış, diyorum şimdi: Sevdalarım olmasaydı, onlar beni bugünlere taşımasaydı, zaten çoktan ölüp gitmiştim. Şiirsiz ve sevdasız... Sevdalar şiiri, şiirler sevdayı beslerse; ayrılmaz iki parça olup yaşarlarsa, yaşam da öyle sürdürür kendini...”*³²⁸

Aşktan beslenen şair, aşkın insanı yaşamda daha mutlu ve daha başarılı kılacağına inanır:

*“Torunlarımın ise büyüdülerinde kitabı okuyunca, ‘yaşsa be dede!..’ diyeceklerinden kuşum yok. Çok akıllıdırlar: Yalın, Kayra, İlayda, Görkey ve İrem. Onların da âşık olarak yaşamalarını, sonra evlenmelerini isterim. Aşk, insanın dağınıklığını toplar, arıtır, güzelleştirir...”*³²⁹

Mustafa Şerif Onaran, Gürcan’ı aşkın coşkusuyla anımsar:

*“Geriye baktığımda içi sevi coşkusuyla dolu bir genç ozan var.”*³³⁰

Gürcan’ın, ilkokul yıllarında kasabasında görülen sıtma salgını hatıralarında yer eder. Ancak o, gerçek sıtmaya, karşılıksız olan ilkokul aşkı Hayat’ın kasabasından gitmesiyle tutulur:

*“Hayat gidince, ‘gerçek sıtma’nın ne olduğunu anladım! Sevgiden de öteydi bu; tıpkı sıtma ateşi gibi... Ve yıllar sonra farkına vardım; sevda dedikleri belki buydu... Ve de karşılıksız!”*³³¹

Aşk şiirlerinin çoğunda bayan isimleri geçer. İsimler kendisine aşkı yaşatan kadınların isimleridir. Bir röportajda Mithat Sadi Ergene’nin; *“Aşklarınızı yaratanların*

³²⁷ Nedret GÜRÇAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent/ Ankara 22.12.2003 tarihli mektubundan.

³²⁸ GÜRÇAN, s.263.

³²⁹ Erdem ÖZTOP’un Nedret Gürcan İle Söyleşi, “Nedret Gürcan”, *Varlık*, Ağustos 2004, s.9 (kitap eki).

³³⁰ Mustafa Şerif ONARAN, ‘Şairler Yaprağı’, *Varlık*, Ekim 2004, s.44.

³³¹ GÜRÇAN, s.21.

isimlerini şaşırmadan sayabilir misiniz?”, arkasından da “Size en çok tesir edeni yani unutamadığınızı?” sorularına şu yanıtı verir:

“Biraz tuhaf olacak ama sayayım. Nurhan, Gülgün, Suzan, Rezan, Ülkü, Olcay, Hikmet, Erna. Ben şöyle bir tanıtma yapayım. En beğendiğim Nurhan, en romantiği Gülgün, baş belâsı Suzan, unutamadığım Rezan, en çok üzen ve tesir eden Olcay, tutulduğum Hikmet ve vazgeçemediğim Alman kızı Erna.”³³²

Olcay, Erna, şiirlerinde çok geçen kadın isimlerindedir. Gürcan, aşkını öyle yoğun yaşar ki, Olcay’a aşkıdan, ‘Yeşil Gözlü Kızın Sevgilisi’ unvanıyla bir kartvizit bastırır.

Yaşadıkça Aşk’ta 17, *Festival*’de 26, *İki Beyaz Çizgi*’de 11, *Bulut İndi*’de 9, *Tutkun* ve *Kırgın*’da 15, *Beş Çay*’nda ise 4 şiiri aşk teması üzerinde gelişir. Toplamda ise, bu beş kitabında yer alan 347 şiirden 82’si aşk konuludur.

İlk kitabının ismini *Yaşadıkça Aşk* koyacak kadar aşk, yaşamında olmazsa olmazdır. Kasaba delikanlısı Gürcan aşklarını, kasaba ortamında olsa da korkusuzca yaşar:

“Keyfimin kâhyası mısınız
Ben dilediğim kadını severim
Siz benim üstüme dedikodunun
Gün gelir hesabını verirsiniz.” (*Yaşadıkça Aşk*, s.7.)

“Dünyanın zevkini çıkarıyorum
Kim ne derse desin aldırmiyorum.” (*Yaşadıkça Aşk*, s.23.)

Kalbi düdüklü tencereyi bile kaynatabilir, adını da aşk koyar:

“Getir, bana bir tencere getir
Koy kalbimin üstüne
Eğer kaynatmazsa fikir fikir
Yüzüme tükür.” (*Yaşadıkça Aşk*, s.10.)

Kasabada, kızların aşkları pencerelerden başlar. Her defasında Gürcan’ın akli başından gider, aşk davetine karşı koyamaz:

“Yâr pencereye geldikçe
Aklım başımdan gidiyor
Ekmek boğazıma duruyor
Su boğazıma.

...

³³² Mithat Sadi ERGENE, “Zamanımızın En Haşarı Şairi Nedret Gürcan’la Bir Konuşma”, *Onüç*, S.39 (29.11.1954), s.11

*Edasına, boyuna, bosuna
İş mi biter pencereden
Allahaşkına.” (Yaşadıkça Aşk, s.13.)*

Her başlayan aşkta, hayata yeniden bağlanır. Yeşil gözlü sevgilisi Olcay’ın aşkından deli divaneye döner:

*“Bu öyle iş ki candan gönülden
Nefes nefese bir heyecan
Bir aşk bir sevda ki yeni baştan
Sanki saadet yarısı.*

...

*Deli eden divane eden beni
Esmer bir kızın yeşil gözleri.” (Yaşadıkça Aşk, s.21.)*

Ölümüne diyebilecek kadar fazla sever Olcay’ı, ömrünü aşkına adar:

*“Dünyanın bütün kadınlarının ismini
Senin isminle çağıracağım
Sen bana sevmesini öğrettin Manolya
Ben yalnız senin için yaşayacağım.*

...

*Senin saçlarını senin gözlerini
Senin her şeyini
Öl dediğin yerde ölebilecek kadar çok
Seviyorum seni.” (Yaşadıkça Aşk, s.60.)*

Ben Dinarlıyım Kız İstanbullu şiirindeki söyleyiş ise büyük takdir toplar. Şair burada İstanbullu sevgilisiyle taşralı olan kendisi arasında bir aşkın mümkün olamayacağı acı gerçeğini, tereddüdünü şiirine aktarır. İstanbullu olan sevgilisi ise, ‘yeşil gözlü sevgilim’ dediği Olcay’ dır:

*“Evleri mavi boyalı denize karşı
Bir kız var sarı saçlı yeşil gözlü
Boynunda beyaz yakası
Elinde mürekkep lekesi
Okuduğu okul
Kandilli kız lisesi*

...

*Sen dar eteklik giy
Fistanın capone kollu
Ben Dinarlıyım edemeyiz
Sen İstanbullu” (Yaşadıkça Aşk, s.43-44.)*

Gürcan, dünyaya canan gözüyle bakar; güzeller hatırı için sever yaşamayı:

*“Güzeller hatırı için seviyorum dünyayı
Bir o kadar da gün ve gecesi için
Aynı his içinde bütün insanlar
Dünyaya canan gözüyle bakmaktadır.” (Yaşadıkça Aşk, s.41.)*

Hoşuma Gidiyorsun Ama şiirinde ilerlemiş yaşından dolayı aşka karşı koymaya çalışır, pek başarılı olduğu da söylenemez. Ancak aşk varsa Gürcan’ın yaşama sevinci vardır:

*“Şimdi dünya daha başka
Yaşamak öylesine güzel
Şimdi kurtlar kuşlar
Şimdi çiçekler cümle ağaçlar
Yeni bir aşk içinde.*

*Elimde değil yapamıyorum
Şimdi bütün türküler dokunaklı.” (Yaşadıkça Aşk, s.50.)*

Her nefes alışında sevdiğini hatırlar; çünkü nefesini sevgilisi sayesinde aldığını bilir, hayata onun sayesinde tutunabildiğinin farkındadır:

*“O kadar seviyorum ki geceyi artık
Pırıl pırıl yıldızların altında yaşıyorum
Serin ve taptaze bir rüzgârla karışık
Her nefes alışımda seni hatırlıyorum.” (Yaşadıkça Aşk, s.51.)*

Aşkla yaşama daha iyimser bakar, herkese kucak açan bir anlayışa sahip olur:

*“Seni düşündüm
Bütün mevsimler topyekûn senle beraber
Senle beraber bütün dünya
Bütün insanlar cümle âlem
Tıklım tıklım kalbimdeydi.” (Yaşadıkça Aşk, s.61.)*

Festival’in girişinde Gürcan’ın şiirlerinin ana konusunun aşk olduğu söylenir. Diğer aşk şairlerinden ayrılan yönünün ise Gürcan’ın sıkıntılı, boğuk bir ‘kasaba kişisi’ nin aşklı yönünü anlatması olduğu vurgulanır.³³³

³³³ GÜRCAN, 1956, s.4.

Festival'de yer alan 45 şiirin 26'sı aşk konuludur. En fazla aşk şiirinin ye aldığı kitabı *Festival*'dir. Aşkın, yaşamının anlamı olduğunu bu kitabında da görürüz. Eşine olan aşkının yaşamına kattığı anlamı şu dizelerde anlatır:

“*Senin içindir yeni doğan gün
Ümitler; geçmişteki, gelecekteki
Senin içindir.*” (*Festival*, s.7.)

Aşkın başkalaştırdığı duygularla, kendisini altıncı kıtada hissedecek kadar hayâl dünyasına dalar. Sevgilisinin yaşadığı yer olan İstanbul'u gözlemiyle aşkını, *Fantasia* şiirinde kaynaştırır. Olcay'ın aşkından İstanbul'u daha güzel görür, İstanbul'un da kalbinin vurduğunu hisseder:

“*Yollara çiçek serpilişi gibi düşüyor kar
Altıncı Kit'ada yaşıyor gibiyim durup dururken
Ben hiç bu kadar güzel görmemiştim İstanbul'u
Uyanırken, uyandıktan sonra, kalbi vururken.*” (*Festival*, s.9.)

Yalnız İstanbul sabahlarında tek arzusu Olcay'a sesini duyurabilmektir:

“*Yalnızlığım sabahla büyüyordu
Olcay'ımın anısıydı içimi ısıtan
Gözlerime düşen şavk sabah sabah
Onun şavkıydı.*

...

“*Aşk içinde gürültüsünü kalbimin
Duysa ya olduğum yerden
Duysa ya Olcay'ım
Duysa ya...*” (*Festival*, s.19.)

Aşk ateşi yakıcıdır:

“*Aşkın ateşi durmaz yakar oy,
Bu gece gözlerimi dağlıyorum.*” (*Festival*, s.10.)

Ne olursa olsun, aşkı için her şeyi yapmaya, her türlü eziyeti çekmeye hazırdır:

“*Ama, senin için her şeyi yaparım diyorsam yaparım
Bak bugün şiir yazıyorum
Yarın taş taşırım kazma sallarım
Canına ot tıkarım dünyanın
Yüreklermize aydınlık düşer.*” (*Festival*, s.17.)

Sevdacı şiirinde Orhan Veli Kanık'ın *Eskiler Alıyorum* şiirine benzer bir anlatım göze çarpar. Her sevdasını şair, şiirleriyle ölümsüz kılar, yeni sevdalara açık olduğunu ise rahatlıkla haykırır:

*“Haydin sevdacı geldi sokağımıza
Sevdacı geldi haydin
Sevdalar alıyorum
Her aldığım sevdaya
Bir şiir yazıyorum.” (Festival, s.20.)*

Gürcan, sıkıntılı kasaba günlerinde teselliye gökyüzünde, gökyüzündeki bulutlarda ve aşkta arar. Aşk ise taşradan kaçarak sığındığı bulutun yarattığını düşler:

*“Ben dağ taş toprak
Ben cümle tabiatın baş tacı
Ben insanların saadeti
Ben eliniz ayağınız gücünüz
Ben bulutum!” (Festival, s.25.)*

*“Hani aşk var ya hani aşk!
Bensiz olmaz.*

*Aşkı ben uyduruyorum
Tutuyorum, ‘bu aşktır’ diyorum
Bu aşktır diyorum inanıyorsunuz
Sevin diyorum seviyorsunuz
Ben güveninizim inancınızım.*

*...
İşin farkında mısınız?
Aşkı ben uyduruyorum...” (Festival, s.51-52.)*

Aşkın perişan etmesine karşılık bir dahakine karşı koymak istemesi nafîle; yine bile bile aşk derdinin kollarına kendini bırakıverir:

*“ ‘Bir gönlüme bir hâlî-perişanıma baktım’
Gayri aşık olmam dedim yemin ettim
Bir de sen nereden karşıma çıktın
Bittim kızım, bittim...” (Festival, s.28.)*

Almanyalı sevgilisi Erna’ya olan aşkını da çoğu şiirinde dile getirir:

*“Sana aşk mektubu yazamıyorum Güzel Erna
Ama şiirler yazacağım adına, beylik aşk şiirleri.” (Festival, s.46.)*

Muallâ Mukadder’e ithafen yazdığı *Aşkın En güzel Tarafı* adlı şiirin söyleyiş güzelliğine, Ahmed Arif de hayranlıkla bakar:

“Ben madara laf etmem. Boynum vurulsa etmem. İnsanı insan, şairi şair olarak değerlendiririm.

“*Sen cehennem gibisindir şimdi
Bak, uykumu senin için bozuyorum
Aç pencereni ardına kadar
Ben geliyorum.*”³³⁴

Harikulâde! Ben de aynı böyle yazmak isterdim. Şiir bu işte.”³³⁵

Gürcan aşkı *Yasemin Sokağı*'nda bulur. Aşk dışında her şeyin anlamı bir bir yitirilir, yaşamın tadını duymaya başlar:

“*Nice zaman geçmiş
Yaşamamışım biliyorum
Su içmemişim
Aklım fikrim çelinmiş
Hani ekmeğin anlamı
Hani şarabınki
Cıgarandaki hani
Aşkı yasemin sokağında buldum.*” (Festival, s.62.)

Bir şiirinde şair, sosyal sınıf farklılığı nedeniyle aşkını yaşayamayacağını ortaya koyar:

“*Ben şairim ya
Şiir yazıyorum ya
İşsiz geziyorum ya.
Sen güzelsin ya
Paracıkların var ya
Baban sağ ya.
Gülnaz
İmkânı yok
Bu iş olmaz.*” (Festival, s.11.)

İki Beyaz Çizgi'de yer alan 56 şiirden 11 tanesinde aşk teması görülür. Giriş sayfasındaki *Yalanlama* adlı kısa şiir, kitaptaki asıl temanın ne olduğu hakkında öz olarak okuyucuya bir şeyler sunar:

“*İki kere iki dört etseydi
Gözlerim gözlerine çarpılınca
Bir etmezdi...*” (İki Beyaz Çizgi, s.6.)

Olca, hâlâ unutulmamıştır. İstanbul, Olca ile anlam kazanır, şiirlerindeki yeşil göz de yine Olca'yı karşılar:

³³⁴ Nedret Gürcan, ‘Aşkın En Güzel Tarafı’, *Festival, Şairler Yaprığı* Yayınları, Dinar 1956, s.55.

³³⁵ GÜRCAN 1999, s.119.

“Ben gidersem, İstanbul’da bir tas su
Ya giderse sevgilim, bir çift yeşil!
Sayın ki cümle şairler çıkıp gitti
Yok İstanbul’un akşamı, dili, türküsü.

Bu kargalar doyunca siz uyanın
Eğer o yoksa, ben yoksam, şairler yoksa
Bakın İstanbul’a
İstanbul var mı?” (İki Beyaz Çizgi, s18.)

Güner’ siz şiirinde aşkına kavuşamamanın hüznü dile getirilir:

“Güner’i son gördüğüm gün
Gidiyordu nazlı nazlı
Pullar, tüller içinde
Bize değil.” (İki Beyaz Çizgi, s.49.)

Bulut İndi’de 67 şiirden 9’u aşk temasındadır. Gürcan, aşkta her türlü tehlikeye sevdiğiyle birlikte atılmaya hazırdır:

“Bir ses ikimizi çekerse birden
Baharın depremleri, oynak avlusuna
Beraber geçelim dikenli tellerinden
Şafağın namluları sırtımızı bulmadan.” (Bulut İndi, s.32.)

Bahar aylarında aşklarının yeşermesi isteğini de *Gül Dalı* şiirinde dile getirir:

“Basar gelir bir efkâr akşamleyin
Sen misin o? Yoksa gözlerin mi?
Kıpır kıpır geçen önümden penceremin
Balkondan çatıya tırmanan gül dalı
Sür yüreğimi bir kat, pulluğunla
Çimle içimdeki sevdayı.” (Bulut İndi, s.45.)

Suluk adlı şiirde, şair yine aşkı duyumsar, ancak yaşının geçmiş olmasından dolayı aşka karşı koymaya çalışır. Aşkın yükünü kaldıramayacağını öne sürmesine rağmen, aşk insanı Gürcan’ın karşı koymada başarılı olacağı, bizlere pek inandırıcı gelmez:

“Başlatma beni ey acı gece
Yaşımın olmayan sevdaya yine
Güçsüzüm hem, yaralı bereliyim.

...
Yorgunum hem,
Hazır değilim
Yükünü yeni çözmüş
Hamal gibiyim.” (Bulut İndi, s.46.)

Sevdiğim Kadın adlı şiir, yaşının ilerlemesine karşılık aşka karşı koyamayışının itirafı niteliğindedir:

*“Tut elim tut
Kırk yaşım düşüyor kırk birine
Delinin biri oldum
Bebek’te vapur iskelesinde.” (Bulut İndi, s.62.)*

Si Sesi adlı şiirinde belirttiği, şarkılara da ilham veren ‘si sesi’ aşktır. Eğer aşk olmazsa şarkıların kalbi duracaktır:

*“Bir keman si sesini attı telinden
Durdu bütün şarkıların kalbi.” (Bulut İndi, s.53.)*

Tutkun ve Kırgın’da yer alan 83 şiirden 15 tanesi aşk şiiridir. *En*’de şair, uzun yıllardır birçok sevdayı barındırdığı kalbinin en hassas yeri olduğunu, aşklarına kırgınlıklar yaşadığını belirtir:

*“Kalbim
En kırılğan yerim benim
Öyle sevdalar geçti ki üzerinden.” (Tutkun ve Kırgın, s.11.)*

Sevdiğinin gelişi karşısında dünyalar onun olur:

*“Bir gemi denizin kollarında
Bir gemi seninle yüklü
Bacası dumanlı gelir
Dünyalar benim olur.” (Tutkun ve Kırgın, s.22.)*

Aşkları hep şiirlerinde yaşar, yine bir aşk ve arkasından şiir beklentisi içerisinde:

*“Hadi gel
Tam zamanıdır şimdi
Şiirin gerdeğine gir.” (Tutkun ve Kırgın, s.27.)*

Sen Bana Gelmiş Miydin? şiiri ise güzel söyleyişiyle herkesin beğendiği bir aşk şiiri olur. Şiirde yaşın ilerleyişi ve aşk karmaşası da anlatılır yine. Aşk yaşlandıkça, eriyip giden boyalı şekerle gibi tadını bırakır yürekte:

*“Bir akşamüstü müydü neydi
Bir yaz sonu mu neydi*

*Geçirip yüreğini dar sokaklardan
Sevdanı mı getirmiştin neydi*

...

*Durmayıp ipliği ipeğe eğirdiğimiz
Yürek miydi o, yoşumuş keçe mi neydi*

*Eriyip giden boyalı şekerler gibi
Damağında kalan tat mıydı neydi?*

*Hiçbir şey değildi aslında o her şey
Ekmeğim ve deli kan gibi şarabım neydi?" (Tutkun ve Kırgın, s.33.)*

Karanfil şiiri, bir yandan Gürcan'ın karanfil çiçeğine sevgisini, bir yandan da karanfille bağdaştırdığı aşklarını akla gelir. *Karanfil*, Gürcan'ın en sevdiği çiçektir, en sevdiği insana da karanfil götürecektir elbette:

*"Ne bahçelerden geçtik
Ne parklarda oturduk
Kokun aşkına karanfil." (Tutkun ve Kırgın, s.81.)*

O Uzun Yol'da da, aşkının gücüyle her türlü zorluğa göğüs gerebileceğini dile getirir:

*"Güneş çekip gitti günden
Gitsin
Umurum mu karanlığın tüfekli eli
Yürürüm o uzun yolunu sevdanın
Düşürsün yoluma eşkiyelerini
Düşürsün." (Tutkun ve Kırgın, s.131.)*

Beş Çayı'ndaki şiirler Gürcan'ın İngiltere gezisini anlatır. Aşkın başlangıcında gözlerini, denize varmak için hareket noktası olan sahil olarak tanımlar:

*"İnsan, önce insana bakar
Hele güzel bir kadınsa...
Benim bakışlarım her zaman
Sahilidir gözlerimin
Denize varmak için" (Beş Çayı, s.16.)*

Kilisede rastladığı bir kadına karşı aşka benzer duygularını şu dizelere döker:

*"Bir çan sesi çınladı aramızda
Yüreğimden geçti, ikiye böldü
Bir aşk sesiydi o
Sen duymadın
Oysa ne kadar da çoktum orada
Görmedin." (Beş Çayı, s.58.)*

2. Ayrılık Acısı:

Yaşadıkça Aşk'ta; “*Meselâ, Kaçak, Ayrılık Ölümden Beter*” şiirlerinde sevgilinin terk edişi, ayrılığın verdiği acı anlatılır.

“*Bir kadın için kalkıp İzmir’e gitmişim
Yüzüme bakan olmamış
Oturmuş ağlamışım kadınsız
Meselâ.
Terkedilmişim...*” (*Yaşadıkça Aşk*, s.27.)

Gürcan için ayrılık, ölümden bile beterdir:

“*Ayrıktır başa gelen
Hert gidişinde ben kalırım.*

...

*Etme eyleme derim
Sen gidince benim halim n’olur
Ayrılık ölümden beter
Dokunur.*” (*Yaşadıkça Aşk*, s.58-59.)

Festival'de; “*Erna İçin Yakınsak Şiir, Sizi Gidi, Yanılgı, Üç Aylık*” şiirlerinde sevdiğinden ayrı kalışın ya da terk edilişin hüznü anlatılır:

“*Tutup kalbinizden attınız
Kırılmaz bardak mıydım ben?
Tuzla buz oldum!*” (*Festival*, s.14.)

İki Beyaz Çizgi'de *Aşk Ağrısı ve Aşkımın Çilesi* adlı şiirlerde ayrılığın getirdiği acı hali işlenir. Ayrılık sonrası sevgili tekrar tekrar aranır fakat bulunamaz:

“*Ağrılar özlemlerle büyüyor yeniden
Sıcaklığını veremediğim ellerim düşüyor
Düşüyor ayaklarım yollara
Trenlere, vapurlara, uçaklara
Kaç istasyon, kaç rıhtım, kaç meydan
Yoksun, nice ‘var’ların içinde bir sen!
Yeniden dönüyorum ağrılarıma.*” (*İki Beyaz Çizgi*, s.10.)

Bulut İndi'de; “*İkiyi Bölen, Dayanaksız, Yürek Sıkıntıda*” şiirlerinde sevgiliden ayrı olmanın yarattığı acılar dile getirilir. *İkiyi Bölen* şiirinde İstanbullu sevgilisi Olcay’a gitmek isteyip de gidememenin sıkıntıları görürüz. Gürcan ve Olcay, birbirlerine kavuşamayan, ayrı iki beyaz çizgidirler:

“Bir giden var yine İstanbul’a
O mutsuz ikiyi bölen: İKİ BEYAZ ÇİZGİ’Yİ
Tedirgin biriyim, eksilmek bu nasıl olsa
Tam en kararlı zamanı ayaklarımın
Treni kaçıyorum, istasyonda oturup.

...
Gözümün birisi ayrılık üstüne, öbürü donuk
Trendeyim, hep o sallana sallana gittiğimiz
Yeniden anılar bulmağa, ateşler yakmağa
Bir kadın soyunur gibi uzun uzun yolculuk.” (Bulut İndi, s.49.)

İstanbul’a, Olcay’ının yanına varamayan yüreği sıkıntıda:

“Kar bu gece yağmalı
Şarabın asma suyu kokusu
Bir yudumda İstanbul’a varmalı
Yürek sıkıntıda.” (Bulut İndi, s.61.)

Dayanaksız şiirinde, ayrıldığı sevgilisinden yaşının ilerlemiş olmasına rağmen yine umut bekler:

“Sen istersen yoşumuş bir kilimi dokursun yeniden
Ve bir daha denersin sevdami odama gelerek
Yap bunu!” (Bulut İndi, s.57.)

Tutkun ve Kırgın’daki *Öfke* şiirinde, sevgilisinin gidişinden duyulan kızgınlık dile getirilir:

“Son yudumda artık
Duygularımda üşür
Güzeldi gün seninle
Sen, çekip gittin ya
Şimdi nasıl beklemek?” (Tutkun ve Kırgın, s.136)

Bir *İç Çekişi* şiirinde ise geçmişindeki ayrılıkların hüznünü tekrar duyumsayıp şiirine taşıdığını görürüz:

“Susuyor ve dalıyorum
Bir iç çekişiyle
Yağmurun ‘çıp çıp’ eden ayaklarına
İlk sevdamdan benim
Hepsi de
Ayrılık görüntüleri...” (Beş Çayı, s.49.)

3. Sevgiliye Özlem:

Sevgiliye duyduğu özlem hemen her kitabında yer eder. *Yaşadıkça Aşk*'ta; "Büyük Özlem, Unutamadığım Kadın" da yoğun özlem duygusu dizelerde kendisini gösterir:

"Gideli dört yıl oldu
Bin dört yüz altmış gün
On binlerce saat
Saniyelerde bile sen varsın." (*Yaşadıkça Aşk*, s.11.)

Giden sevgilinin gözlerinin hayâli aklından bir an için bile çıkmaz:

"Unutamadığım tek kadın sen kaldın şimdi
Saçların ve dudakların düşüncelerimde
Gözlerin gözlerimin içinde
Gittiğinden beri özlüyorum seni
Kilometreler ötesinde." (*Yaşadıkça Aşk*, s.52.)

Festival'de "Erna İçin Iraksak Şiir" adlı şiirde, memleketi Almanya'ya giden Erna'ya duyduğu özlemi aktarır:

"Aklıma geliyorsun uyanıyorum
Gözlerimi kör karanlıklar bağlıyor
...
Gece geliyor uyanırken bastırıyor
Sesini duymadan seni dinliyorum
Uyumuyorum gözlerim açık seni dinliyorum" (*Festival*, s.31-32.)

İki Beyaz Çizgi'de, sevgiliye olan özlem, daha çok şiirde işlenir. Bunlar; "O..., Camlarda, İki Beyaz Çizgi, İstanbul'da, Acı Son, Sen Varken, Erna İçin" şiirleridir. O... şiirinde gemiyle geleceğini hayâl ettiği sevgilisini İstanbul'da yıllardır ve bıkmadan beklemiş olduğunu, hâlâ da beklediğini söyler. Büyük bir umutla beklenen sevgili ise Olcay'dır:

"Gemi bir yerde dursa, atsa demirini
Sahilin bir yerinde, bir yalının önünde
Size yabancı biri, bir kadın bekliyorsa yalnız
Binecek sanırsınız gemiye belki siz
Oysa binecek değil, nicedir beklediğim O." (*İki Beyaz Çizgi*, s.7.)

"Geceler boyunca çizdiğim yeşil"le kastettiği yeşil gözlü sevgilisi Olcay'ı bekleyişini *Camlarda* şiirinde de dile getirir. Vitrinlerde sadece onun yeşil yeşil bakan gözlerini görür:

*“Işıklı bir vitrinde duran: o senin!
Yıllardır yazdığım mısralar, çektiğim özlem
En yangın günlerimde gelip baktığım
Camlarda o güzel eşya senin gözlerin...” (İki Beyaz Çizgi, s.9.)*

Sevgilisiyle birbirlerine özlem duymakta, ancak birbirlerine bir tülü kavuşamamaktadırlar. Özlemlerle birbirlerini aradığı yollar beyaz bir çizgi olarak düşünülür, hiç birleşemeyen iki beyaz çizgidirler:

*“Gözlerin geçiyor gemiler gibi her yanımdan
Bir açık yeşil, bir koyu yeşil...
Uzaklara bakıyor gibisin, bana bakıyorsun
Yemyeşil bir çekirdek düşüyor canımdan.*

*Beni hiç arama sen, ya da hiç kaybetme
Sensiz soluk-beyaz bir çizgiye dönüyorum
Beni bulamıyorsun, bir beyaz çizgi de sen!
Kendimi sana, hep kendim bulup getiriyorum.” (İki Beyaz Çizgi, s.11.)*

Sevgilisinin özlemine dayanamayan Gürcan, Olcay’ını bulmak için son bir umutla yine İstanbul’a gelir; ancak yine çaresiz, yalnız ve umutsuz bir şekilde geri dönmek zorunda kalır:

*“Bir daha getiriyor beni sana bu sevda
Alevleri savrulmuş yangınlar gibi
Bir daha
...
Ararım uykusuz ateşler içinde sevdami
Özlemler içinde gece ve gündüz
Ararım.*

*Çıkıyor bir sokak, bir bulvar sevdama
Girdiğim, geçtiğim yerlerden boş dönüyorum
Çıkıyor.*

*...
Boş mudur umutlanmak eski bir sevdaya yeniden
Havaya dağılan taze buharlar gibi
Boş mudur?*

*...
Sevadır beni buralara getiren, sende
Vermiyorsun bana gözleri yeşil yeşil sevgilimi
Sendedir.*

*...
Duramam, bana göre değil bu yerler
Açtığım her kapıdan içeri ben giriyorum yalnız
Duramam.*

*Dönmek bu yerlerden severken sevdasız
Bir yerlerim kopmuş gibi İstanbul
Dönmek, geldiğim yerlere senden.” (İki Beyaz Çizgi, s.12-13.)*

*“Bunca yıl, bunca acı, bunca özlem
Nasıl durur yiğit sevdam ölüme inat
En güvendiğim, sevip okşadığım
Ellerin güzelim, ellerin cellât!” (İki Beyaz Çizgi, s.20.)*

Gürcan, yaşama aşkla bağlanır, aşk varken yaşamı güzeldir. Aşkında ayrıldığında ise yollara dökülen, ne yaptığını bilmeyen bir kişi olarak çıkar karşımıza:

*“Sen varken her şey vardı burada
Her şeyin bir başka tadı vardı
...
Sen gittin ya her şey seninle gitti
O sayıp döktüğüm güzellikler
Büsbütün gittiler ardından
Ben yollara dökülüp kaldım.” (İki Beyaz Çizgi, s.44.)*

Almanya’ya dönen Erna’yı bir türlü unutamaz, ona karşı olan özlemini bir şiirinde daha ifade eder:

*“Bu şiir şiir dışı toplum dışı
Çünkü bir aşktan söz açmıştır
Kanlı gözyaşları döker, ağlar özlemler
İki gözü iki nehir, içerisi yangın.*

*Erna’nın gözleri yıldız mı yıldız
En parlağından, en şavklısından
Susasım gelir baktıkça konuşamam.” (İki Beyaz Çizgi, s.52.)*

Tutkun ve Kırgın’da sevgiliye özlem; “El Etsem İstanbul’a, Sevgili, Yol Şiiri” şiirlerinde işlenir.

Gürcan, yine Olcay’ı beklerken çıkar karşımıza:

*“Yeniköy’den kalkan vapur
Yalı yalı mı gelir
El etsem İstanbul’a
Sevdalanıp kispet vursam
Beklesem bin yıl daha
Çıkar Olcay mı gelir?” (Tutkun ve Kırgın, s.28)*

Sevgili şiirinde sürekli bir bekleyişi anlatır:

*“Bak sabah oldu yine
Öyle hasretim ki sana...” (Tutkun ve Kırgın, s.32.)*

İstanbul'a giden treni ise, kendisini sevdiğinin olduğu yere götürebilecek olması nedeniyle sever:

*“Treni severim
Sivil, asker treni
Sılayı sılaya taşıyan
Haydarpaşa 'ya varanı.” (Tutkun ve Kırgın, s.61.)*

Beş Çayı 'ndaki *Sevgili Mektubu* şiirinde Gürcan'ın, otuz beş yıl öncesinden sevgilisi tarafından gönderilen mektubu gördüğünde eski sevgiliye karşı duyduğu özlemi anlatılır. Alev yutmuş gibi, sevdasının hâlâ yüreğinde yer ettiğini fark eder:

*“South Kensington damgalı
Bir zarf duruyor önümde
İçinde sevgili mektubu
Otuz beş yıllık.*

*El değil sanki su yazmış
Çiçeklerin arasından geçmiş
Parmak uçlarının kokusu durur hâlâ
Ve iç çektiren sevda sözleri...*

*Gelip geçti masallarla o sevda
Geçti yıllar, geçmedi acısı
Yalnızlıkları ve şiir yazmayı
O tattırdı, o öğretti bana
Kendisi bilmem ne yapar şimdi?*

*Anlatabilirdi oysa
Sevdaların da yandığını, küllerini bırakıp
Ve Covent Garden 'deki sihirbazları
Alev yutan, benim gibi!” (Beş Çayı, s.90-91.)*

4. Yalnızlık:

Gürcan, bazen aşksızlıktan, bazen de taşra yaşamının boğuculuğundan dolayı kendisini yalnız hisseder. *Yaşadıkça Aşk*'ta *Yıldızlı* adlı şiirde yalnızlığını yıldızlarla paylaşır, yalnız olduğunu sevdiğine haber vermek ister:

*“Bir duyabilsen yıldızlarla
Gögüs geçirişlerini söğüt ağaçlarının
Benim yalnızlığımı benim garipliğimi
Bir duyabilsen.” (Yaşadıkça Aşk, s.54.)*

Paris adlı şiirde yine sevgilisini bekleyen, yalnızlığından şikayetçi birisi ele alınır:

“*Saint Louis köprüsünde yalnızlık vardı
Yüzüme Paris esiyordu*

...

*Saint Louis köprüsünde bir ben vardım
Sabaha kadar seni bekledim.” (Festival, s.35.)*

Garip Çiçek şiirinde, dağlarda yalnız olarak belirttiği dağ çiçeği, bizlere taşra yaşamındaki yalnızlığıyla Gürcan’ın kendisini düşündürür. Dağ çiçeği, temiz, saf ve dağlarda yalnız başınadır. Gürcan, şehrin dala verelerinden uzak oluşuyla saflık bakımından ve de edebiyata dair içecek bir suyu bile olmayan sancılı şairliği bakımından kendisini dağ çiçeğine benzetir:

“*Süt beyaz bir dağ çiçeği
Dağın başında yalnız
Taç yaprakları ısınır günle
Boynu bükük sallanır.*

...

*Ben yalnızım sen yalnızsın o yalnız
İçilesi bir damla suyumuz yok*

...

*Bir dağ çiçeği diyorum süt beyaz
Oturmuş dağın başına
Likenler, karayosunlar mantarlar içinden
Garipsi garipsi bakar.” (Festival, s.44.)*

İki Beyaz Çizgi’de; “*Sokaktayım, Yalnızlığa Gelen, Altında Yaşadığım Gökyüzünün Akşamından, ... Ve Ben*” şiirlerinde yalnızlık teması ele alınır.

Sokaktayım şiirinde, yaşamını dolduracak birini aramaktadır:

“*Sokaktayım,
Günlerdir başı boş, boynu bükük
Gözlerimde kör karanlıklar bağlı
Birini arıyorum...*

...

*Biriniz elimden tutup yapışmıyorsunuz
Hepinize kahrediyorum.” (İki Beyaz Çizgi, s.16-17.)*

Gürcan, *...Ve Ben* şiirinde taşra yalnızlığını işler. Her giden trenin arkasında istasyonda kalan hep kendisidir:

“Bir gün bir kara trenle hızla geçerseniz
Dağlar, ovalar, tarlalar içinden
Gözünüze ilişen bir küçük kasaba
Kimseyi görmediğinizi sanırsınız belki siz
Oysa oralarda yıllardır bekleyen ben.

...

Tren bir yerde dursa yorgun soluğuyla
Bir küçük istasyonda taştan kerpiçten
Size yabancı biri, yürüse üç-beş adım
Bizimle gelecek bu adam sanırsınız belki siz
Oysa her gidişinde trenin, kalırım ben.” (İki Beyaz Çizgi, 75.)

Bulut İndi’deki Elinle adlı şiirde, Gürcan’ın en sevdiği çiçek olan, sevdiğiyle özdeşleştirdiği karanfilin yerine yalnızlığını gidermek için şiiri koyar, yine şiirine sığır:

“Şarkı gibi yalnızlığım gel!
Fırlat o karanfili ortaya
Dağılsın al kokusu elinle.
Sana bir mısra düşüreyim Oktay Rifat’tan
Öp onu
Koy karanfilin yerine.” (Bulut İndi, s.77.)

Bulut İndi şiirinde de, taşra yalnızlığını bulutla örtüştürür. Gürcan taşrasında yalnızdır, bu nedenle gökyüzü ve ille de bulut onun kaçış noktası, sığınağıdır:

“Bulutlar vuruşup düşerken
Uğuldar başları kavakların
İner asıl suyuna bulut.

Sağanak gelir, yorar gökyüzünü
Değerler, biçimler alır kıyı
Tatlı su denizin tuzuna banar
Üç beş kulaçla sokulur maviye
Bir köpük daha artar
Yalnız bir köpük daha...” (Bulut İndi, s.85.)

5. Yaşama Sevinci:

Gürcan'ın *Yaşadıkça Aşk*'ta yer alan *Memnuniyet* adlı şiiri, hayata iyimser bakışı yönünden Nurullah Ataç'ın övgüsünü alır:

*“Şimdi düşünüyorum da
Uzak ülkelerin güzel kişilerini taşıyan
Büyük büyük gemilerle
Yapayalnız bir sahil şehrini
İçimden deniz kuşları geçiyor.*

*Uzanıp yatıyorum toprağa
Aynı gün ışığında yeryüzü
Sokaklar insan dolu
Memnunluk duyuyorum
Yaşamaktan
Nefes alıp nefes vermekten
Mektup yazmaktan
Aşık olmaktan.”* (*Yaşadıkça Aşk*, s.56.)

Mayıs şiirinde ise, Mayıs sabahı içinde hissettiği güçlü duyguları dile getirir. Daha çok aşk, daha çok yaşama isteği ve daha çok iyimserlik görülür:

*“Bir Mayıs sabahı
Seni daha çok seviyorum
Dünyayı daha çok
İnsanları ve aşkı
İyiliği ve yaşamayı seviyorum.*

*Öylesine dolu ki içim
Bir Mayıs sabahı.”* (*Yaşadıkça Aşk*, s.57.)

İki Beyaz Çizgi'deki; *“Ağrılı Şiir, Daha, Altında Yaşadığım Gökyüzünün Aşkından”* şiirlerinde yaşama bağlılık görülür. *Ağrılı Şiir*'i, Cahit Sıtkı'nın rahatsızlığı üzerine yazar. Hasta olup yatağa bağlı kalan Cahit Sıtkı'nın yaşama bağlanması için teselliler öne sürer:

*“Diyorum ki
İçerde olmak da bir dışarıda olmak da bir
Her evin penceresinden
Aynı gökyüzü gözüktür.”* (*İki Beyaz Çizgi*, s.31.)

Yaşamı dolu dolu yaşayan Gürcan, henüz yaşanmamış aşkları ve yazılmamış pek çok şiiri olduğunu söyler:

“Daha kaç şiir yazdık şair olalı
Yığınlarla söylenmemiş lafımız var
Sağ olursak bizi daha çok dinlersiniz.” (İki Beyaz Çizgi, s.60.)

Gökyüzünün güzelliği, ferahlığı, özgürlüğü yanında aşkları da Gürcan’a yaşamayı sevdiren unsurlardır:

“En yüksek tepelerin üstünden
Stıyrdım gözlerimi
Gözbebeklerime döküldü gökyüzü
Sevdim yaşamayı bu yüzden.

Nasıl uyanırdım sonra sabahları
Gökyüzü peşimi bıraksaydı
Büyütmeseydi sevdalar gücümü.” (İki Beyaz Çizgi, s.73.)

6. Evlilik:

Gürcan’ın evliliğe dair şiirleri *İki Beyaz Çizgi* kitabından itibaren görülmeye başlanır. Evliliği için yazdığı, *Şairler Yaprağı*’nda da yayımladığı *Mutlu Dünya Çıkmazı* adlı şiir *İki Beyaz Çizgi* kitabına girer:

“Civan yarım
Gayri iki canız
İki bölüşgeniz, iki bahar çiçeği
Sabahleyin iki aydınlık, bir boy aynasında
Sevinçten uçtu uçacak ellerimiz.” (İki Beyaz Çizgi, s.23.)

Bulut İndi’deki ‘*Özel, Ev*’ adlı şiirlerde de evliliği anlatır.

Ev adlı şiirde, yuvasında yakaladığı sıcaklığı, mutluluğu dile getirir:

“Buz tuttu saçakları
Ama evim çok sıcak
Değil Osmanlı mangalı
Yanan aşkımız elbet.

Öper, severim çocukları
Karım hep yanımda durur
Yüzlerine güldüğüm
Mutluluk olur.” (Bulut İndi, s.58.)

7. Çocuk Sevgisi:

Yaşadıkça Aşk ve Festival adlı ilk iki kitabında çocuk sevgisine yer vermez. İlk olarak; “*Barkın, Çocuklarla Yaşamak, Niyazi’ye İlk Ninni*” şiirleriyle *İki Beyaz Çizgi*’de karşılaşırız.

Hayatta her şeye duyduğu sevginin en yücesi, oğlu Barkın’a duyduğu sevgidir:

*“Bine bölsem de sevgiyi bu yürekten
Biri daha başka, biri daha çılgın
Kitaba, kadına, şiire de var
Sana daha çok, daha çok Barkın....” (İki Beyaz Çizgi, s.26.)*

Çocuklarla Yaşamak şiirinde, çocuklarla bir olup onların oyunlarını oynayarak, yeniden çocukluğunu yaşar:

*“Ben çocuk muydum? Değildim ama, tuttular
Alıp alıp götürdüler kırlara beni
Onlara söğüt dallarından düdükler yaptım
Bayıldılar, bayram sevinçleriyle her biri
Özlenmiş ne varsa çocuklukta yeniden tattım.” (İki Beyaz Çizgi, s.27.)*

Oğlu Niyazi’yi ise doğumundan sonra hayata hazırlar; dünyayı, kurulu düzeni, oğluna anlatmaya çalışır:

*“Sen büyüdükçe yerin genişler yavrurum
Gülersin, ağlarsın, seversin
O zaman daha çok anlarsın
Sen uyumağa bak
Sen büyümeğe bak.” (İki Beyaz Çizgi, s.25.)*

Bulut İndi’deki iki şiirde de kızı Etil’e olan sevgisi yer alır. Birisi *Tavşan ve Çocuk*, diğeri ise *Etil* adındadır. Kızına olan sevgisi, kendisine sonsuza varan bir mutluluk ve yaşam sevinci katar:

*“Sonsuz mutluluk o, bana yansıyan
Sevinçle büyüyen canımda bir gül
Yeni bir yaşantıdır eklenen
Seninle, sevdiğim her şeye Etil!” (Bulut İndi, s.86.)*

İki beyaz Çizgi’de ve *Bulut İndi*’de çocuklarına duyduğu sevgiyi anlatırken, *Tutkun ve Kırgın*’da ise bunun yerini torun sevgisi alır. “*Bebek, Görünce, Ve Tüm Çocukların Elllerinden*” şiirlerinde; Yalın, Karya, Görkey, İlayda isimli dört torununa

olan sevgisinden bahseder. Torunları için “*dört beyaz, dört güzel, dört sevgili, dört can*” tabirlerini kullanır ve bu özel dört kişi şiirlerine girer.

Evin bahçesindeki çocuk topluluğunu görmek mutluluktur Gürcan için, bu kalabalık sahne içi rahatlatıcıdır:

*“Bir bahçede
Bunca çocuk
Bunca oyun
Bunca çiçek
Bunca sevinç
Bunca çığlık
Kapıdan girince*

*Oh, diyorsun
Görünce.” (Tutkun ve Kırgın, s.48.)*

Gürcan torunlarına olan sevgisinden yola çıkarak tüm çocuklara olan sevgisini dile getirir:

*“Tutar ellerinden dedesi
Balkonu açar, çıkarır onları
...
Ve pazardır günlerden bugün
Güllerin gülüdür bahçemde
Kızların kızıdır bilirim
Açmış tüm çiçeklerin
Güzel tüm çiçeklerin
Ve bütün çocukların
Dünyada
Tutar ellerinden dedesi.” (Tutkun ve Kırgın, s.154-155.)*

8. Anne Sevgisi:

Gürcan, annesine şiir borçlu olduğunu düşünür ve 1995 yılında ona bir şiir armağan eder. Annesinin, oğlunun her şeyi anlattığını düşündüğü şiir ise şöyledir:

*“Bak, yaşam böyle sürüp gidiyor işte
Günler geçiyor sen yine de iyisin
Yüzün gülüyor bir yandan
Sabahları çayını yapabiliyorsun.*

*Doksanı geçtin
Namazın tam tekmil
Bir yandan Kur'an'lasın
Bir yandan TV'de 'Yalan Rüzgârı'n.*

*Babam göremedi çoğunu
Sen mutluluklar gördün
Torunlarının çocuklarını
Zıplayıp oturdular kucağına
Ufacık parmakları dolaştı yüzünde
Aldın dudaklarına onları
Saf su içer gibi.*

*Sen iyilik Tanrıçası
Tanrı seçebilir seni
Şüphem yok bundan
Şüphem olmasın
Sen annelerin annesi
Ne güzelsin!” (Tutkun ve Kırgın, s.153.)*

9. Geçmişe Özlem:

Gürcan’ın şiirlerindeki ‘geçmişe özlem’ başlığı ile ele aldığımız temada, çocukluk ve gençlik hatıralarını, İzmirli yıllarını ve de anılarına karşı duyduğu özlemi sunacağız.

Gürcan, çocukluk hatıralarını *İki Beyaz Çizgi*’den itibaren anlatmaya başlar. *Eski Yangın Yerleri* adlı şiirinde, çocukları gözleminden yola çıkarak kendi çocukluğuna gider. *Bulut İndi*’deki; “*Akasya, Bir Boşluk, Benim İşim*” şiirlerinde çocukluk anılarına rastlarız. *Akasya* şiirinde, akasya ağacının çocukluğundaki önemi ve de Dinar Bاندosu’ndan kalan hatıralar yer alır:

*“Güzel ağaçtır akasya
Dallarında çocukluğum çiçeklenir
İlk tırmandığım ağaç
İlk kopardığım çiçek
Gülден, gelincikten önce.*

*Belediye bandosu cumartesileri
Bayrak töreninden dönerken
Bizim sokağa girer girmez
Keserdi ‘Cezayir Marşı’ nı
Başlardı ‘Akasyalar Açarken...’ ” (Bulut İndi, s.50.)*

Bir Boşluk'ta, ilkokul çağlarında kaymakamın kızına duyduğu hisleri anımsar. Benim *İşim* adlı şiirde ise ilkokul dördüncü sınıfın yazında kunduracı çırağı oluşunu anlatır:

“İlkokulun dördüydü sınıfta kaldım
Babam çırak verdi bir kunduracıya
Savaş yıllarıydı; Almanlar ilerde...” (Bulut İndi, s.84.)

Tutkun ve Kırgın'da çocukluk ve gençlik anılarına daha çok yer verir. Bunlar; “*Otobüste, Oyun Bozan, İzmir, Sahne, Güreş Günleri, Şehri Saklamak*” şiirleridir.

Oyun Bozan şiirinde tüm çocukların başına gelen bir şeyi dizelerinde canlandırır. Oyunun en tatlı yerinde annelerin çağırışından hiç mi hiç memnun olmayan bizler dururuz dizelerde:

“Anneler
Akşam yemeğine çağırır çocuklarını
Parkların en çocuklu olduğu zaman
Sarkıp pencereden.” (Tutkun ve Kırgın, s.92.)

On üç yaşında babasıyla birlikte, okumak için gittiği İzmir'i, *İzmir* şiirinde anlatır:

“Yaşım on üçtü ilk gördüğümde
Işıklar içindeydi İzmir
İnsanlar omuz omuza.

Alsancak'ta trenden indik
Babam yanımda
Yüreğimin kuşu çırpınıyordu
Bastırıp tuttum ellerimle.

İçimde yumruk gibi ilk gençlik
Babamın söylediğine göre
Şehir acemisiydik.

...
İzmir'e
İlk on üç yaşında gelmişim
Bakıp kalmıştım.” (Tutkun ve Kırgın, s.116-118.)

Otobüste şiirinde, otobüste şiiri tanımayan bir yolcuyla aralarındaki diyalogu aktarır. İki bölümlük *Sahne* şiiri, taşranın tiyatro ve sanatçı ile ilk tanışmasını ve

sanatçılarla arasında yaşananları anlattığı bir şiiirdir. *Güreş Günleri*'de, çocukluğunda kasabada düzenlenen güreş günlerini anlatır:

“Önde belediye bandosu
Arkada bayramlıklarıyla
Kasaba halkı
'Harman yeri'ydi adı
Bir yere gidilirdi.” (Tutkun ve Kırgın, s.137.)

Şehri Saklamak şiiirinde, 1944 yılındaki Alman Harbi günlerinde kasabada ve aile içinde yaşananlar anlatılır.

Beş Çayı'nda; “*Sıtma, Atatürk'ün Şapkaları, Görüntüler 4, Görüntüler 5*” şiiirlerinde Gürçan, anılarına da yer verir:

Sıtma şiiirinde, 1938 yılında Dinar'da yaşanan sıtma salgınına anımsar:

“Of! Benim yurdumun otuzlu yılları
Ve bataklıkla kuşatılmış
Sıtmayla yatıp kalkan kasabam.

Çocuktum; hiç unutmam:
İçimiz dışımız yeşil kinin
Yanaklarımız nar gibi kızarır yanardı
Üşür ürperirdik sırtımızdan.” (Beş Çayı, s.9.)

Görüntüler şiiirinde Gürçan, geçmişini hatırlayıp yaptığı her şeyi sevgiyle anar:

“Doğanın çizgisine, alnımın yazgisına
Kara tahtasına ak tebeşirle yazıp
Çiviye vuracakken tuttuğum çekici
Elime vurup 'ah!' demişsem eğer
Ve nerede yanılmış, nasıl aldanmışsam
Dönemeyeceğime göre bir daha oraya
Gençliğimi görüp çok çok uzaklarda
El sallayacağım...” (Beş Çayı, s.117.)

Bulut İndi'de *Şarabı Isıtıyorum* ve *Evgöç* şiiirlerinde; *Tutkun ve Kırgın*'da Salı, *Cambazlara Ne Oldu* şiiirlerinde anılarına duyduğu özlem görülür:

“Yollarını düzlüyorum anıların
Çoktandır gelip geçmediğimiz
Sel gelmiş, indirmiş kayasını dağların
Akşamın yolları kesik,
Sırtında bir kambur, bir hüüzün
Sarı yüzüyle sonbaharın.

*Tarık ve Cengiz’le geçen günler
Kordonboyu şavk içinde geceleri
Sevdalanıp şiir yazardı Ziya
Son şiirinde kırdı kalemimi.*

...
*Yollarını düzlüyorum anuların
Çoktandır gelip geçmediğimiz
Şarabı ısıtıyorum toprak taslarda
Yıllardan bu yana içmediğimiz.” (Bulut İndi, s.55-56.)*

Değişen taşrasına özlemi ise *Değişen* şiirinde güzel bir şekilde dile getirir.
Kendini değişen taşrasında yabancı ve yalnız hisseder:

*“Faytonlar da gitti kasabamdan
Şingirtılı süslerinden soyunup
O ıslak gözlü
Yorgun atlarıyla.*

...
*Kalmadı güzelliği ilçemin
Betonlar bulutlara doğru
Nal sesleri dibinde yerin
İniyor kepenkleri demirden
Çocukluğumun ve gençliğimin.*

*Düşünce bir karanlık
Işıklarına karşı
Üstümde yabancı bir gömlek var sanki
Yabancı bir gece, ay, yıldızlar
Akıp gidiyor çoklar arasından
Yüreğim lime lime.*

*Gör bak işte
Bir şehrin bir şaire
Yürekte duruşu böyle
Ve yüreklenişi,
Kasabam bana karşı!” (Tutkun ve Kırgın, s.128-130)*

Beş Çayı’nda Görüntüler-3 şiirinde sevgilileri gördükçe geçmişini özlemle hatırlar, zamanını geri dönüşü olmadığı için de yaşadığı her şeye el sallar:

*“Bir güzel genç kız ve sevgilisi
El ele elsiz olmuşlar
Göz göze gözsüz
Hava gibi su gibi
Dudaklarında esen sevdanın*

*Rüzgârıyla yüreğimin külünü
Savursalar da savurmasalar da
El sallayacağım.” (Beş Çayı, s.115.)*

10. Eğlenceye Düşkünlük:

Kasabalı, yakışıklı, konuşmasıyla etkileyici Gürcan'ın eğlenceye düşkünlüğü, eğlence kadını Üftade'ye tutkunluğu *Yaşadıkça Aşk'ta; Tanrı Konuğu, Biz İzmir'de Her Gece Mehtaba Çıkardık, Görünen Köyün Kılavuzu, Altmış Liralık Serüven*” şiirlerinde; *Tutkun ve Kırgın'da Kasaba Hovardası* adlı şiirde görülmektedir:

*“Gayri, hiçbir şarkı hoşuma gitmiyor
İlle Narin bardaki karılar aklımda
Kordon boyu şavk içinde geceleri.” (Yaşadıkça Aşk, s.20.)*

*“Bir kırmızı yorgan yeşil çimen üstüne
Bir sepet raki, üç sarhoş, bir oyuncu karı
Ay ışığı kışladan doğru kol gezer
Cümbüşcünün gözü kör mü?*

*Ben bilirim Üftademi
Üftade şıkır şıkır ekmek kavgası
Bu dünya ölümlü dünya
Seninki alın yazısı bizim ki?
Oyna Üftade oyna var mı ötesi.” (Yaşadıkça Aşk, s.24.)*

11. İyimserlik:

Gürcan, yaşamında her şeye güzel tarafından bakmaya çalışır:

*“Artık güzel günlerimin şiirini yazıyorum
Her defasında içine gökyüzünü koyuyorum
Böyle daha bir mutlu oluyor her şey.
Kötüye ‘kötü’ diyemiyorum
İyilikler geçiyor içimden
Gidip aynalara duruyorum
Yüzüme güller çiziyorum...” (Şiirinden, s.74.)*

12. Kaçış:

Gürcan için gökyüzü bir kurtuluştur. Taşrada yaşamanın verdiği sıkıntıları gökyüzüne sığınarak gidermeye çalışır. Gökyüzü, onun için bir anlamda özgürlük demektir. Taşradan kaçışı şiirine ya da balkonundan gökyüzünedir:

“Çoğu kez ilçemde tedirgindim; umutsuzdum; kısır döngüde bunalıyor, bıkkınlıklarla gündüzden kaçıyor, akşamlara, gecelere sığınyordum. Evimizin balkonundan sevdalarım için, özlemlerim için ve şiirlerim için gökyüzüne, oradaki dünyaya bakar oldum. Bir yandan da şiirlerime gökyüzünün muhteşemliği yansımaya başladı. Orada yıldızlarla, ay’la, batacağı sıralarda da güneşle dostluk kurum! Gökyüzünün büyüklüğü, renkleri ve tertemizliği şiirime girdi. Gökyüzünde en çok bulutlardan etkilendim. Zaman zaman kararıp, aralarında vuruşsalar da o pamuk örneği savrulan bembeyazlar ve devingenliklerinden doğan şekiller.. ki ben onları hep oyuncaklara benzettim.”³³⁶

Altında Yaşadığım Gökyüzünün ana başlıklı on iki şiir, Gürcan’ın gökyüzüne kaçış maceralarını anlatır:

*“Gün ışıdı
İki metre kare bir gökyüzü serdi pencereme
Baktım gökyüzü küçük
Doyumluk değil, görümlük
Gittim pencereye koydum başımı
Akşam vakti gölgeler nasıl büyürse
Öyle büyüdü birden gökyüzü.*

*Ama nasıl büyük
Gözlerim ölçemez
Pencere bölemez gökyüzünü
Sığamaz bir yerlere
Taşırır.” (İki Beyaz Çizgi, s.63.)*

*“Köşebaşını dönsem
Biraz yürüyüp yine döneceğim
Bir rüzgâr göğün sisini temizlerken
Önüme evler, duvarlar çıkacak.*

*Deniz kıyısından gitsem
Dalgalar alır aklımı
Bir çaylak uçar üstümden
Niçin uçtuğunu bilmeyerek.*

*...
Söyleyemem güzel türkümü
Nereye gitsem olmaz*

³³⁶ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Bilkent/Ankara, 21 Aralık 2004 tarihli mektubundan.

*Denedim insanları denedim
Dörttr üçü boşboğaz.*

*Bunalan sen miydin paşa gönlüm?
Yürü göklere gidelim.” (İki Beyaz Çizgi, s.72.)*

Gürcan, taşralı bir insan olarak kendi duygu ve düşüncelerini de dile getirir. Gürcan, taşralı diğer insanlara benzemez, şairdir, duygularını yoğun yaşar, karşılıklı konuşabileceği kişi sayısı çok azdır; her şeye rağmen de taşra tutsağıdır. Edebiyata, edebiyat ortamına kavuşmak için çırpınan yüreği bir süre sonra durulur. *Tutkun ve Kırgın*'daki *Taşra Baskısı* şiirinde de kendisinin taşra tutsağı Gürcan, taşraya kırgınlığını, taşraya olan sitemini dile getirir. Kaçış duygusunun dahi yok olduğunu acı bir kabullenişle görmekteyiz:

*“Biraz sensindir diyorum
Biraz da yıllardır
Harcayan beni
Şehir ve şenlikten uzak
Taşra baskısı.*

*Biraz küllenmiş ocak
Azalan selâm sabah
Sabrın nefesi uzun
Ey yazıp söyleş olanlar
Sizlerle ağardı gün.*

*Biraz dağların omzu
Yoğun sisler içinde
Kaç ağrıda, kaç sevdada
Duruldu yüreğimin suyu
Çırpına çırpına.” (Tutkun ve Kırgın, s.127.)*

Taşralı insan hep büyük kentlerin hayalini kurar, Gürcan bunu denizlere varış olarak anlatır. Ancak bu hayalden kurtulduklarında acı bir şekilde gerçek fark edilir, kağıt kayık denize açılmadan hâlâ kıyıda beklemektedir, ilerleyememiştir. Taşrasından kaçış hayâlinin kırıklığını, çocuğun kayığıyla denizlere açılmasına benzetilerek, *Kağıt Kayık* şiirinde çok güzel bir şekilde anlatılır:

*“Su akarken döner gelir köpüğü
Denizlere gidn bir ırmağın sırtında
Başlar sabahı zambakların
Görürüz çocukluğu kısa düşler içinde
Uyanırız kağıt kayık kıyıda.*

*En tatlı yeridir suyun
Bütün ırmakların kıyısı
Ey oyuncaksız günlerimin
Sevgilisi.*

*Kıyı suyu, orta suya, durmadan
Bakışları özlem dolu sevdıyla
Der ki:
Durağımız yok bizim denizlere varsak da
Elimiz yok bizim bir dala tutunsak da
Sen en hızlı yerisin ırmağın
Var git bul denizini
Ben tutsağım kıyıların koynunda.*

*Islanır yanakları kağıttan kayığımın
Kalır bir yüzdürmelik suyu
Açılır bir ucundan süzülerek
Denizlere giden ırmakların sırtında
Düşlerin ortasında bir çığlık
Uyanırız kağıt kayak kıyıda.” (Tutkun ve Kırgın, s.71-72.)*

Yarım Kalmış Şeyler’de taşrada kendisini Robenson yalnızlığı içerisinde bulur, gökyüzüne kaçıp kurtulmak ister:

*“Nerede ah
Sorusuz, sorumsuz, sorgusuz
Yaşamın tadı, özgürlük
...
Kozamın içinde saklı ipeğim
Bir ucundan tutan olmaz.” (Tutkun ve Kırgın, s.101-102.)*

Perşembe günleri de kurtuluşu balkonda, içkide, gökyüzünde ve yıldızlarda arar:

*“Akşama doğru evine gelmişsin
Balkondasın, elinde gazeteler
...
Bir yudum içki, bir yudum gökyüzü
Bir yudum, bir yudum, bir yudum daha
Ya yıldızların yanındasın artık
Ya yıldızlar yanında.” (Tutkun ve Kırgın, s.112.)*

Gecedен Sabaha şirinde de kaçıışı balkonda ve gökyüzünde arar:

*“Geceye doğru balkon
Avlerin selâm ve soluğu
Bacası, kiremitleri
Üstünde gökyüzü.” (Tutkun ve Kırgın, s.100.)*

13. Korku:

Gürcan'ın yaşamındaki korkularından en büyüğü, yaşlanma ve ölüm korkusudur. Yaşama delicesine bağlıyken zaman zaman hatırladığı ölüm düşüncesi Gürcan'ı derinden etkiler.

Gürcan, *Festival*'deki *Ölüm Anısı* adlı şiirinde dile getirdiği gibi ölümün, yaşarken akla bir türlü getirilmediğinden bahseder. İnsana verilen değer, insanın ölümünden sonra artması konusunda da tepkilidir:

*“Arada bir hatırlıyoruz
Yaşarken aklımızdan geçermiydi ölmek
Su içerken yemek yerken
Kıyıcından geçermiydi aklımızın
...
Korkumuz yok artık kimsecikten
Bizim şarkımız bitmiş
Nasıl olsa ölmüşüz
Nasıl olsa biz
‘Öldükten sonra badem gözlüüz!’ ” (Festival, s.27.)*

Yaşarken ölümün hiç akla getirilmediğini *Gramofon* adlı şiirinde de aktarır. Ölüm, hiç beklenilmeyen bir anda karşımıza çıkıverir:

*“Üzüm vakti nasıl beklenir akşam?
Ve Azrail her an almağa hazır bizi
Bunu hiç düşünmemiştik.” (Bulut İndi, s.87.)*

Yaşlanmanın hüznünü, ölüm düşüncesini en çok *Tutkun ve Kırgın*'da işler, buna yaşının ilerlemesi de etki eder. *“Tut Sıcak Ellerimi, Sürsün Ölmezliği Sevdanın, İkindilerde, Sen, Geç Kalan Sevdalar İçin, Takvim, Yarım Kalan Şeyler, 65 Yaş Şiiri”* şiirleri bu konularda yazılır.

*“Koparır eksiltiriz birer birer
Ellerimizle
Ömrümüzü.” (Tutkun ve Kırgın, s.97.)*

Yaşanılan zamanın tadı bir şarap gibi damağında durmaktadır:

*“Bir eskiyen var yıllarla
Kuşkusuz o benim
Hepimiz eskiriz, her şey eskir
Bağ, duvarına yürür çünkü
Dönüp toprağa varmak için.*

*Doldur getir testiyi
Bu yalan dünya için
Şarap kırmızı olsun
Duruşunu göreyim
Ve tadını
Damağında zamanın.” (Tutkun ve Kırgın, s.17.)*

Yapmak isteyip de yapmadığı şeyler için büyük bir istek duyar, bu nedenle hiçbir şeyden vazgeçmiş değildir:

*“Yapmadığın
Ve hiç aklına gelmeyen, Bir gün yapmayı kurduğun, belki yeniden
Yeniden çocuklarınla oynamak
Şimdi kocaman adam olsalar da
Geriye dönüp o zamanı bulmak
Bir şeyi yapmak için.*

*...
Yapamadığın
Hiç aklına gelmeyen şeyleri
Yapmak için
Trenler, gemiler, uçaklar kaçmadan
Büsbütün.” (Tutkun ve Kırgın, s.104-105.)*

65 yaşında ölümü korkuyla bekler, ölümün kendisini ansızın yakalayacağı düşüncesiyle huzursuzdur:

*“Altmış beşinci santimindeyim
Ne zaman kopacağı belli olmayan
Gergin bir ipin!” (Tutkun ve Kırgın, s.147.)*

Beş Çayı 'nda, İngiltere'nin müzelerinde gezerken rastladığı mumyalar nedeniyle ölüm fikri aklına düşer; *‘Düşlemeler, Elden Ele, Düşünceler’* adlı şiirlerinde de bu korkulu düşlerini aktarır:

*“İçim dışımda birden
Anlıyorum yeniden
Ölüm yaşamda hep korku
Son soluğun sınırında bekliyor
Eli tüfekli.” (Beş Çayı,s.67.)*

Ölümden kurtuluşunun olmadığı fikrini duyar ve en son çareyi sevdalarına sığınmakta arar:

*“Aklıma neler neler geliyor
Kaçıp kurtulur muyum acaba diyorum
Sevdalarımın içine saklansam?” (Beş Çayı, s.71.)*

Festival’de *Kuş Dili* adlı şiirde dedesine olan sevgisini, onun ölümünden dolayı yaşadığı üzüntüyü dile getirir.

Beş Çayı’nda *Uçak Korkusu* ve *Girerken* şiirlerinde uçak korkusunu ve bunun için eşinin sonsuz desteğini anlatır:

“Kızım dönüp dönüp bakıyor
Yüzüme
Karımın eli elimde
Korkumu tutuyor sanki.” (Tutkun ve Kırgın, s.13.)

Gürcan, 1995’te gerçekleşen Dinar depremi üzerine ilk şiirini *Tutkun ve Kırgın*’da yazar. Şiir; depremden, hayatın parçalanışından, yitirilişlerden, gelecekte duyulan korkuları dile getirir. Bir feryat, bir iç döküş şiiridir:

“Korku bir dorukta durdu
Akşamüstüydü
Saat on sekize geliyordu
Yeraltından bir uğultu
Vurdu Allah’ım vurdu!

Kırk binlikti şehir
Doksanını ölüme ayırdı
Kalanı çadırlara
İçinde bebekler vardı
Niye doğduklarını bilemeden
Öldü Allahım öldü!

...
Ailem sekiz parça!
Taş taş üstüne bahçe
Mutfakta sahan bekler
Merdiven çıkılmayı
Yatak, yorgan, odalar
Sımsıcak yatılmayı...

Susuz kaldı çiçekler
Büktü boynunu büktü
Büktü Allahım büktü...” (Tutkun ve Kırgın, s.156-157.)

Gürcan, geceleri ortaya çıkan korku halini birkaç şiirinde dile getirir.

“Korkumuzu gündüzler kaybediyor sanırsız
Onun için sevmeyiz karanlıkları
Onun için daha korkulu olur
Gecelerin insanı.” (İki Beyaz Çizgi, s.37.)

14. Pişmanlık:

Tutkun ve Kırgın'ın son kısmında yer alan dört özel şiirin arasında, Gürcan'ın Karadeniz'den Dinar'a göç edişlerinden duyduğu pişmanlık şiiri de yer alır. Dinar, Gürcan'ı anlamaz, çoğu zaman çok sevdiği kasabası onu kırar:

*“Keşke gelmeseydi kadı dedem
Ta oralardan buralara
Keşke kalmasaydı babam
Bir gün bile.”* (Tutkun ve Kırgın, s.158.)

15. Kıskançlık:

Gürcan'ın şiirlerinde, aşklarını dolu dolu ve cesurca yaşadığını görürüz. Bazı şiirlerinde Dinar'ın kızlarına sert bir şekilde ikazları olur. Bu ise bizlerde, Gürcan'ın sevdiği kızları kıskandığı düşüncesini uyandırır. *Yaşadıkça Aşk*'ta; “*Şifa Niyetindedir, Şırlak Memnune*” şiirleri bunlardandır.

*“Kötü Gülizarın kızı
Şırlak Memnune
Geldiğinden beri kalmadı rahat huzur
Mahalleyi fesada verdin
Gidi hınzır.”* (Yaşadıkça Aşk, s.26.)

Festival'deki; “*Beşinci İhtar, Sosyete Şiiri*” şiirlerinde de konu, kıskançlık üzerine geliştirilmiştir.

16. Sanata Karşı Duyarlılık:

Beş Çayı'nda *National Galery* şiirinde kilisede gördüğü resimlerden etkilenişini anlatır.

Tutkun ve Kırgın'daki *Bence, Ölçü* şiirlerinde şiire duyduğu sevgiyi belirtir. *Bence*'de şairin şiiriyle örtüştüğünü, bir bütün oluşturduğunu dile getirir:

*“Adı da
Kendi de
Güzel olmalı bence
Şiiri güzel olan
Şairlerin.”* (Tutkun ve Kırgın, s.58.)

Yine Tutkun ve Kırgın'da yer alan Kağıt-Kalem-Şiir başlığını taşıyan şiirde şiir yazmaktan duyduğu sevinci içtenlikle anlatır:

*“En güzel kalemlerimi
Kağıtlarımı çıkardım bugün
Yıllardır sakladığım yerden
Baktım, beni bekliyorlar hâlâ
Sevinç içinde
Şiir yazmam için
Bir sevindim bir sevindim.”* (Tutkun ve Kırgın, s.41.)

Ölçü şiirinde ise sanatla uğraşan insanın farklılığını ortaya koyar:

*“Farklıdır
Şiir yazarların
Yazıp çizenlerin
Müzik yapanların
Mermerleri oyan
Fırça tutanların
Sahnedeki perdeye koşanların
Gidip gelenlerin
Işıkların altında
Kuğu gibi dönenlerin
Elleri
Ayakları
Yürekleri
Yüzleri
Gözleri
Günleri
Ayları
Yılları
Yüz yılları.”* (Tutkun ve Kırgın, s.82.)

Bulut İndi kitabındaki *Heykel* adlı şiirde, heykel sanatına değinir:

*“Taşır soy güzelliklerini çağdan çağa
Vinci'nin elinde yontan o usta çekiç
Olmayacağımız bir kıyamet zamana
Yaşıyoruz gibi yine genç, yine aşık
Koyar kalbimizi mermerlere, tunçlara.”* (Bulut İndi, s.75.)

Alkış şiirinde, tiyatro sanatını, insanı her yönüyle yansıtmayı nedeniyle över. *Bir Şarkı* şiirinde şarkılara karşı özel ilgisinin olduğunu, insanların için yaşamının her dönemini hatırlatan bir şarkının mutlaka bulunduğunu anlatır:

*“Herkesin güzel söylediği
Bir şarkı vardır
Ve zamanın geri dönülmezliği
Ömür bitinceye kadar
Mırıltı da olsa dudakta
Plak döner.” (Tutkun ve Kırgın, s.94.)*

17. Dostluk:

Kalbi yaşam sevinci ve insan sevgisi ile dolu olan Gürcan, yaşamındaki bu coşkuyu herkesle paylaşmak ister:

*“Ben size bir ses vereyim
Kuşlar
Siz onu...*

*Ben size bir koku vereyim
Çiçekler
Siz onu...*

*...
Ben size göz vereyim
Aşıklar
Siz onu...*

*Ben size bir el vereyim
Dostlar
Siz onu...” (Tutkun ve Kırgın, s.119.)*

Gürcan’ın uzun yıllara kadar ayrılmadığı dostlarından birisi ise sigarasıdır. O sigarasını bıraksa da sigarası onun peşini bir türlü bırakmaz:

*“Bıraktım!
Ama
O
Kuzulu koyun gibi
Hep peşinde.” (Tutkun ve Kırgın, s.80.)*

18. Diğerleri:

Şiirlerin teması bakımından incelenmesinde, her kitapta yaygın görülmeyen, hakkında birer ikişer yazılmış şiirleri diğer başlığı altında incelemeyi uygun gördük.

Festival’de *Başı Boş*’ta yaşamın tekdüzeliği, *A Çocuk*’ta geleceğe karşı taşıdığı umudu, *Tutkun ve Kırgın*’da *Yasemin*’de *İzmir*’e olan sevgisi, *Hiç*’te yaşamda kendini

ortaya koyamayışından kaynaklanan mutsuzluğu, *Lakırdılar*'da hayata karşı tecrübe edinişler vb. anlatılan konular arasındadır.

*“Sevda gibi her sokaktan
Kordon'a çıkan İzmir
Karşıyaka uzaktan
Işıkları uçuşur.*

*İlk aşkın kokusudur
Canını alır gibi olur
Yasemin.” (Tutkun ve Kırgın, s.18.)*

Ahmed Arif'e olan sevgisini de bir şiire döker. Ahmed Arif, dostu olan Gürcan'ın bu çok sevdiği şiirini *Hasretinden Prangalar Eskittim*'in her basımında, kitabının son kısmına koyar.

Cumartesi şiirinde, yağmur nedeniyle hafta sonu plânların suya düşmesi, sevgiliye götürülecek olan gülün elinde kalmasıyla yaşanan hayâl kırıklığı anlatılır:

*“Abone bir bulut gelir
Sataşır gökyüzüne hemen
Mavi bulanır.*

*Ah! O, ayak koyunca
Beklersin
Gülün yaprakları kurur avcunda
Biter cumartesiler
Biter düşlerin.” (Tutkun ve Kırgın, s.114.)*

Gürcan, *Yüz Yıl Sonra* şiirinde de kasabasının yüz yıl sonrasını hayâl eder. 65 yaşında bir şairin geleceğe yönelik düşler kurması herkes tarafından şaşkınlıkla ve de alkışlanarak karşılanır:

*“Şimdi yaşadığım bir günü
Gelsem, yüz yıl sonra yaşasam
Binsem zamanın terkisine
Gezdirse, gösterse bana
Ne haldedir kasabam.*

*Kim yaşar şiirlerde
Şehirlerde kim yaşar
Yüz yıl sonra yeniden?” (Tutkun ve Kırgın, s.148.)*

B. TOPLUMSAL TEMALAR

1. İnsan

“Yazmak istiyordum ama, şiir düz yazı gibi bazı safraları içinde kolay kolay barındıracak bir edebiyat türü değildi. Zordu, benimse bir tek malzemem vardı: ‘Oradan başlamak kolayıma ve de hoşuma gitti. İnsanın her türlü ilçemeydi. İnsanları şiirlerim için seyrederken, içinde yaşadıkları ilçemi tüm boyutlarıyla görmeye başladım. Bulduğum bu iki kaynak, ‘insan ve kent’ şiirimi beslemeye başladı.”³³⁷ diyen Gürcan, şiirlerinde insan unsuru üzerinde çok durur. Gözlemci yeteneği şiirlerinde taşrayı ve taşra insanını anlatımıyla fark edilir. *Yaşadıkça Aşk*’ta *Yol Üstünde Pencere* adlı şiirinde, bir pencereden insanları gözlemler. Esnafı, maliyecisi, demircisi, kadını, hepsi taşrasının insanıdır:

“*Hepsi akraba kardeş kılığında
Hepsi bizim tarafın insanları.*” (*Yaşadıkça Aşk*, s.40.)

Bulut İndi’deki *Çolak İbrahim* şiirinde, taşralı İbrahim’in dünyası, çalışkanlığı anlatılır:

“*Bir gün suyu alarak soluna
Bir gün dağı alarak sağına
Çanak, çömlek peşinde.*

*Sor göstere sin en ballı kavunu tarlada
Hangi kuşun ne yöne gittiğini
Alçaktan uçarak ovanın üstünde.*

*Kardaki pençeden bulur sana
Sırtlanın esnediği yuvayı
Ölümü hep sıyrıkla kurtarın
İşi bu Çolak İbrahim’in.*” (*Bulut İndi*, s.66.)

Yine taşra kadını olan Ayşe’nin çalışkanlığına dair gözlemlerini *Kışlıklar* şiirinde dile getirir:

“*Damda bulgur ve salça
Ayşe’nin elleri hünerli
Şafak vakti un çuvalı yanında
Durmadan üretiyor
Katmer, erişte, yufka...*

³³⁷ Nedret GÜRCAN’ın Döndü Bulut’a, Ankara 07.01.2004 tarihli mektubundan.

*İki okuyan bir dokuyan
Bu kadına şaşarım hep ben
Bir de açıp kapayan
Gökyüzünde yağmura yakın
Kendini erteleyen buluta
Sanki kışlıklar için.” (Tutkun ve Kırgın, s.120.)*

İnsana sevgi dolu yaklaşmak, onlara kalbini tüm içtenliğiyle açık tutmak, Gürcan’ın yaşamındaki ilkelerindedir. *Yaşadıkça Aşk*’taki *Beyefendiler Hanımefendiler Hanım Kızlar* şiirinde herkesi bu sevgiye davet eder. Şiire *İncil*’den aldığı bir sözle başlar; “*İnsanlara kalbinizin kapılarını açın.*”:

*“Buyrun Ahmet efendi kardeşim
Mehmet bey buyrun
Buyur bacanak.
...
Bakın
Ardına kadar açtım kapılarını kalbimin
Kalbim sizin görüyorsunuz
İyilik adına kötülük adına
Nem varsa sizin.” (Yaşadıkça Aşk, s.62.)*

Festival’deki *Ömrünüze Bereket* şiirinde ise dünyadaki barıştan, sevgiden bahseder:

*“Bu yağmur sizi ve dünyayı seviyor
Kocaman açıyor size ellerini kollarını
İşte bu en çok barışı getiriyor dünyamıza
Ömrünüze bereket bundan sonrası.” (Festival, s.66.)*

Gözlemlerinde insanların koşuşturmaları, kendini beğenmişlikler, insanlar arası çatışmalar da karşısına çıkar:

Yaşadıkça Aşk’ta ‘*Nermin, Süleyman’ın Senfonisi*’ şiirleri insanlardaki kendini beğenmişlik; *Hastaneden Dört Arkadaşımı Takdim Ederim*’de hastane insanı; *Festival*’deki *Yarenlik*’te insanların telaşlı halleri; *Küskün*’de mutsuz aileler; *Tutkun ve Kırgın*’daki *Ağılı Gözler*’de insanların birbirine sataşması, *Utanmaz* ve *Tilki* şiirinde insanlardaki kurnazlık ve nankörlükler; *Kasket Şiiri*’nde çeşitli insan tipleri; *Fotoğraf* şiirinde kişiliklerini fotoğraflarda ele veren insanlar; *Beş Çayı*’nda *Dünya Ne Kadar Küçük* şiirinde sevgilileri gözlemlenir:

“Ağılı gözlerin damla damla
 Biriken suyu
 Durmadan mayalar
 Durmadan, durmadan, durmadan
 Yoğurur hamurunu
 Çarpıla çarpıla demir teknede
 Daha bereketli ekmekler olur
 Sataşıldığında.” (Tutkun ve Kırgın, s.74.)

“Nice sevsen sevmez
 Nice versen vermez
 Nice gülsen gülmez
 Nice gitsen gelmez
 Yese doymaz
 İçse kanmaz
 Üstelik aymaz
 Çıkarına ayarlı
 Kendine zamanlı
 Hiç saat kurmaz
 Kurnaz oğlu kurnaz.
 Körlük biter de
 Nankörlük bitmez.” (Tutkun ve Kırgın, s.76.)

“Kasket var
 Güneşte, ovada, harmanda
 Giymek için.

Kasket
 Camide ters çevirip
 Namaza durmak için.

Kasket var
 Vagon penceresinden
 Terhis günü askerinin
 Fırlatıp atmak için.” (Tutkun ve Kırgın, s.59.)

“Fotoğraflara bakıyorum
 Bir albümden
 Yüzlerine yüzlerine
 Gözleri yaprak yaprak
 Çevir oku.

Şeytanlık geçiyor içlerinden
 Nasıl da ele veriyorlar kendilerini
 Alacası içinde herkesin
 Dışa vuran.

*Bu kadın çok kıskançtır
 Bu kadın kurnaz
 Şuna bak, şu sıritan
 Şu arkaya düştüm diye somurtan
 Şu eli Leylâ'nın boynunda
 Bilezikleri için
 Bileklerinin fotoğrafını çektiren.” (Tutkun ve Kırgın, s.56-57.)*

Tutkun ve Kırgın'daki *Pazartesi* adlı şiirde insanların hafta sonu tatilinden çıkıp pazartesi telaşını yaşamaları gözlemlenir.

İnsanlar arası farklılıkları iki yönden inceleyeceğiz.

İnsanlar arası ekonomik farklılıklar:

Gürcan, toplumda görülen, adım başı hissedilen ya da hissettirilen insanlar arası sosyal ve ekonomik farklılık karşısında duyarsız kalmaz, bu konuyu çoğu şiirinde ele alır. Ekonomik farklılık nedeniyle aşkın da yürütülemeyeceği fikrini, aşk temasında ele almıştı. Gürcan, görünüşte farkın olmasına rağmen aslında insanlar arasında hiçbir farkın olmadığını söyler, bu duruma biraz da alaycı ve cesur bir şekilde yaklaşır:

*“Senin baban koskoca paşa
 Sofranızda baklavalar börekler
 Bizimkinde, ekmek, domates, biber.
 ...
 Üzme tatlı canını yazık
 Yediğin o güzelim baklavalar börekler
 Sonunda bir bakarsın
 Cümleleriyle bir lağımaya karışır gider.” (Yaşadıkça Aşk, s.39.)*

Tutkun ve Kırgın'daki *Ekonomi* şiirinde ekonomik farklılık, çok güzel bir benzetmeyle açık bir şekilde dile getirilir:

*“Şişmiş sağdığı inek gibi
 Kaymaklı ekmeğine
 Ekmekli kaymağına
 Batırıyor dişlerini
 Hasan efendinin karısı.” (Tutkun ve Kırgın, s.49.)*

Tutkun ve Kırgın'daki *Yalan Dünyada* isimli şiirde de ekonomik yönden zayıf olan kişinin yaşamındaki boş çabalarından bahsedilir. İşini bilen kişiler her türlü kurnazlıkla fakirlerin hakkını kolayca ele geçirirler:

*“Bir küçük kuşun açlık uçuşu
Kargayı ürkütür havalarda
Bütün namlulara inat
Döner dumanlı bacaları
Sıvasız duvarları gagalar
Çırpır kanadını bin kez
Şaşırır konacağı dalı.” (Tutkun ve Kırgın, s.55.)*

Ekonomik yapısı güçlü olan bir yerde, ekonomik yönden yetersiz olanlar yok olabilirler:

*“Yukarda Stratüs 'le, Nimbüs derken
Tutuşur ucundan bir damlası suyun
Boğulur küçük evler.” (Bulut İndi, s.73.)*

İnsanlar Arası Sosyal Farklılık:

İnsanlar arası sosyal farklılığı, en çok taşralı kentli farkıyla ele alır. Taşralı ve de şair olan Gürcan, büyük kentlerde, taşralı olmasından dolayı çok üzücü olaylar yaşar. Büyük kentlerde yaşayan kişiler taşradan gelenleri küçük görürler. Köylü ise kenti tanımaz, belki de hayatında bir sefer şehir görecektir. Gürcan'a göre insanlar arasında böyle bir fark oluşturmak çok çok yanlıştır. Taşralıların boş yere kendilerini şehirdekilerden altta görmelerine ise seyirci kalamaz:

*“Kırmızı kuşaklarda desteyle para
Geceyle barlarda hürmet edilen
Anadolu'dan gelenler için Ankara
Gençlik Parkı'yla minyatür tren.
...
Bayıldım, çok yürünmüş yollarında
O tatlı ev seferine memurların
Ekilmiş toprağına çil çil para
Büyüyor gökdeleni Ankara'nın.” (İki Beyaz Çizgi, s.43.)*

Taşralının İstanbul'a gidişindeki heyecanını ise *Bulut İndi*'deki *İstanbul'a Girenken Anadolu'dan* şiirinde anlatılır. *Yoldan Gelen* şiirinde ise büyük şehre uyum sağlamada zorluk çeken, yalnız kalan taşralı anlatılır, taşralının büyük şehri tanıma gayreti görülür:

*“Tek başıma yürüdüm işkembeciden
Taksim'e doğru kum gibi insan
Anadolu'dan yeni gelmişim daha
Bir tanıdık çiksa selâm versem.” (Bulut İndi, s.18.)*

İstanbul Her Zaman Bu şiirinde İstanbul'un büyüklüğü, kalabalıklığı, güzelliği ile şaşkına dönen kişinin gözlemleri anlatılır:

*“İstanbul her zaman bu
Milyon milyon
Bir ağız, bir kulak
Meydan meydan.” (Bulut İndi, s.20.)*

İki Yerin Akşamı şiirinde taşra ve kent akşamları yer alır. İstanbul şiirinde ise İstanbul'un büyüklüğü ve özgürlüğü kısa, net bir söyleyişle ifade edilir:

*“Nereden girersen gir
Nerede durursan dur
Değneksiz köy
Sürgüsüz kapı.” (Bulut İndi, s.22.)*

Bir ayağı hep büyük kentlerde olan Gürcan'ın edebiyat dünyası için taşra yetersiz kalır; ancak bir türlü taşrasından sürekli olarak ayrılamaz.. Taşra tutsağı olan Gürcan, her ne kadar büyük şehirlerde dostlarıyla iyi vakit geçirse de geri dönüşü daima taşrasına olur:

*“Okşarken elimden kaçırdım Beyoğlu'nu
Ne kadar İstanbul'a geldiysem
Tarık'la bazen Uzun Ziya'yla
Girdik aşk evlerinin bacasından
Çıktık isli ve paslı.” (Bulut İndi, s.19.)*

2. Medeniyet (İngiltere):

Gürcan, İngiltere'deki gezi notlarından oluşturduğu *Beş Çay* adlı şiir kitabında yer alan çoğu şiirinde, İngiltere'nin fiziki ve İngiltere insanının kültürel yöndeki gelişimini vermeye çalışır. Bunu bazen kendi memleketi ile kıyaslayarak ifade eder. Gördüğü güzellikler karşısında kendini düş kentinde zanneder:

*“Az önceydi durdu
Sabahı bulduran yağmur
Çıktım sokaklara yürüdüm.*

*Ayakkabılarım bayramlık gibi
Arabalar sanki galeriden
Ne çamur, ne çukur, ne balgam
Sabahtan geceye, geceden sabaha
Eklenen güzellikler
Bolca güler yüz
Çoğalan sağlık, güzellik
Düş kentinde miyiz?” (Beş Çayı, s.97.)*

İngiltere’den ayrılırken *Görüntüler* şiirinde her şeye memnuniyet içerisinde el sallar.

*“Dönerken bol bol el sallayacağım
Tanış olduğum ne varsa İngiltere’de
Dolanıp dolanıp önüme çıkan
Üstünde gidip gelen gemilerine
Seferden dönseler de dönmeseler de
El sallayacağım.” (Beş Çayı, s.113.)*

Gürcan, *Bulut İndi*’deki *Yunus’a Öğütler* şiirinde, memleketinin medeniyet seviyesine ulaşmasını istediğinden dolayı Yunus’un çalışmasını öğütler:

*“Bak Yunus
Bu vatan hepimizin
İçindeki he şeyiyle
Ve karış karış.” (Bulut İndi, s.38.)*

3. Yaşam Zorluğu:

Gürcan’ın gözlemleri arasında, kayıtsız kalamadığı bir unsur da insanların geçim sıkıntısıdır. Geçim sıkıntısı, fakirlik, yaşamların mutsuz olmasının nedenleri olabilmektedirler. Yaşamda dengeler hep değişmektedir. Geçim derdi, bir süre sonra ailelerde mutsuzluğa neden olur. *At Canbazları İçin Şiir*’de bu durumlara kayıtsız kalışlar, mutsuzluklar dile getirilir. İnsanlar para kazanmak derdiyle aşırı bir şekilde çalışırlar, uyku saatleri dört gözle beklenilir:

*“Bütün gün ‘para’ diye döğünüyorum
Akşam dokuzda soyunuyorum
Uyku bastırınca seviniyorum.” (Festival, s.36.)*

Umut, gerçekten de fakirin ekmeğidir, yapacak başka bir şey de yoktur aslında. Bu nedenle yokluğu dert edinmekten ziyade geleceğe umutla bakmak gerektiği

öğütlenir. Yokluk içinde olan insanımız ve ona umut verme çabaları *Umut Fakirin Ekmeği* şiirinde dile getirir:

“Yokluk içinde misin be
Az çok var elinde avucunda
Var git ağlama.

...
Sil gözünün yaşını
Gün gelir her şey düzelir
Gül gülistan olur bakarsın
Acı acıyı su sancıyı keser.

*Ha kardeşim
De kardeşim
Sık dişini be kardeşim.” (Festival, s.42.)*

Çalışıp didinen M. Selim, karısını sever. Ancak karısını bir türlü memnun edemez. Memnuniyetsizlik nedeninin, ailedeki geçim sıkıntısı olabileceği düşündürülür:

“Bir kilim bir masa bir yatak
Mehmet Selim’i tanır
Kutu gibi evleri

...
Sever Mehmet Selim karısını
Karısı Mehmet Selim’i sevmez
Zorla güzellik
Dünyada olmaz.” (Festival, s.49.)

Çiftetelli şiiri de Mehmet Selim’in mutsuz hayatının anlatımının devamı niteliğindedir. Mehmet Selim’in çocuğu vefat eder, eşi de sonunda evden kaçar. (Festival, s51-52.)

Fakir Evlerin Masası şiirinde masanın ayağı hep eğridir, üzerine kurulan sofraya ise hep aynıdır:

“Ben masa olalı beri
Yıkıntı tahtaların bileşiminden
Bağrıma vurulan altı küflü çividen
Bir ayağım hep eğri.

...
Üç övün, hep aynı kâse
Çorbam, ekmeğim suyum
Geçmez boğazımdan rahatça
Dert dinleye dinleye.” (İki Beyaz Çizgi, s.59.)

Bulut İndi'deki *Kıtlık*, *Dağın Moru* şiirlerinde,geçim sıkıntısı ve mutsuzluk anlatılır. *Acı Tuz* şiirinde ise, kendi yaşamından örnek verir gibidir. Çocuklarına bakmakta zorluk çeken Gürcan, kendilerinin bu kadar güçlükte nasıl yetiştirildiğini sorgular:

“*Ne çok savaşı geçiyor
Bu dönemi yaşamızın
...
Evin bir eksik odası
Büyüyor çocuklar sığmıyor
Bizim özel bahçemizde
Böyle kimler oynuyor?
...
Damlasında bir tas suyun
Az ekmeğin, acı tuzun
Nasıl yetiştik biz
Kimseler mi bilmiyor?”* (*Bulut İndi*, s.41.)

Bir dönem, geçim sıkıntısı nedeniyle insanların İstanbul'a akın edişleri de *İstanbul* şiirinde dile getirilir:

“*Yetmeğe çalışıyor bunca insana
Çok çocuklu evlerin ekmeği gibi
Koca İstanbul!”* (*İki Beyaz Çizgi*, s.59.)

Çiftçilerin Yaşamları, Umutları ve Sıkıntıları:

Gürcan, taşrada yaşadığından dolayı çiftçinin sorunlarını birebir görür, bunları şiirlerinde dile getirdiği gibi gazete yazılarında da ifade eder. Bunun dışında toprağı işleyen insanın mutluluğuna da şahit olur:

“*Masal gibi mutluluk sana
Ağart dönümlerce dönümü
Ayıkla taşlarını bir bir
Götür dök eteğinden ne varsa.
...
Kanat çamların sakızını kızgın güneşte
İlk kez güzelliğini anlarsın nasırın
Sıcak bir tüy demeti olur elinde.”* (*Bulut İndi*, s.34.)

Beyaz Arpa şiirinde çiftçinin ekinini tasvirlerle, sevgiyle anlatımı söz konusudur.

“*Bir kesit aldım ansızın
Dar açığı andıran dudaklarından
Mızıkla güzeliydi dişleri.*

*Dağlarım gibiydi sırtları
Ağustosun terli yüreğinde
Yama yama, çizgi çizgi...” (Bulut İndi, s.82.)*

Ekinlerinin büyümesi, olgunlaşması için yağmur ve güneş beklentisi içinde olan çiftçiler, bitmeyen kış yüzünden dertlidirler ve bu nedenle Allah’tan güneş ve yağmur isterler:

*“72’nin bitmeyen kışı, ey!
İlin biraz
Fırlasın yatağından karasevdam.” (Bulut İndi, s.65.)*

Çiftçiler, vergiden, pahalılıktan, emeğinin karşılığını alamamaktan yana şikayetçidirler:

*“Her yüz kuruşun beyim
Yarıdan fazlası vergi
Alımızda damla damla
Bir öpücük ‘aferin’li!*

*Helâl!
İştahla yiyip içenlere
Öğüttüğüm ak unun ekmeğini
Ve ellerimle sağdığım sütü
Davulsuz, zurnasız
Fukara gelini gibi
Bizden çıktı.” (Bulut İndi, s.72.)*

Yasım Sürer Bu Gecedan adlı şiirde, yoksul bir çiftçinin uğraşısının karşılığını alamayışi nedeniyle hayallerinin yıkılışı, kızına verdiği kasabaya götürme sözünü tutamayacak olmasının verdiği üzüntü dile getirilir:

*“Yine mi yoksula ihanetin
Ey koca gözlü Tanrım
Yaşarken ölüme doyurdun bizi.*

*...
Sözümdü geçen yıldan
Ay parçası kızıma:
‘Hele bir harman kalksın,
Hele bir harman kalksın...’*

*...
Kızım, kızım!
Yanıyor sapları harmanımın.” (Tutkun ve Kırgın, s.85,87.)*

4. Düzene İtiraz:

Gürcan'a göre, dünyaya düzeni bozulmaktadır, kendisi bundan dolayı çok kaygılıdır. Bunun suçunu ise tüm insanlıkta, bireysel olarak da kendisinde arar. Dünyaya kavgayı, savaşı getiren insanlardır:

*“Dünya emanet malımız
Pusulayı şaşırđık bir kere
Girdik içine
Topu soktuk tüfeđi soktuk
Kavgayı soktuk en önemlisi
Emanete hıyaney ettik.*

N’olacak bizim sonumuz?” (Yaşadıkça Aşk, s.33.)

Karar şiirinde de Dünya'nın yaşanılmayacak bir yer olduğu, güzel bir benzetmeyle ifade edilir:

*“Gazetelerde sürmanşet bir haber
Ay’da cinayet işlemiş biri
Vermişler cezasını yargıoçlar, toplanıp:
‘Suçlunun Dünya ’ya gönderilmesine...” (Karar, s.73.)*

Nasıl bir ağaçtaki kurdun sesi tüm bahçeyi rahatsız edebiliyorsa, yaşamın düzenini bozmaya olumsuz küçük bir şey bile neden olabilir:

*“Ağaca kurt girince
Uyutmaz hızar sesi
Koca bahçeyi.” (Bahçe, s.106.)*

Düzen bozukluğunun sebebi hakkında aslında kafası karışıktr:

*“Hangi zurna
Ayıyı oynatan
Bu çayırda?*

*Altmıştı geçti yaşım
Bilmem.*

*Hangi tef
Parsayı toplayan
Para mı bozuk
İnsanlar mı?*

Bilmem?” (Tutkun ve Kırgın, s.54.)

Sonrası adlı şiirde düzen konusunda insanların tamamen duyarsız olduğunu görüyoruz, insanlar geleceği düşünmeden anlık yaşamaktadırlar:

“Şöyle bir göz attım ortalığa
Sokak sokaklıktan çıkmış
Gitmiş pazarcılar
İpler, kazıklar kalmış.

Gitmişler
Sanki hiç gelmeyecekler gibi.” (*Tutkun ve Kırgın*, s.95.)

Toplumdaki düzensizliği farklı benzetmelerle en güzel anlattığı şiirlerden birisi de *Yoğun Bakım*'dır. Toplumun sağlığını kimlerin bozduğu bilinir, fakat hiç kimse bunun için çözüm aramaz, bilinenler bilinmezlikten gelinir:

“*Tahlillerim hep yüksek çıkıyor
Yağlar ve ballar fazla
Öfkenin ve demokrasinin yaptıklarını
Doktorum biliyor ama
Bilmezliğe geliyor.*

...
*Ben doktora diyorum ki:
Bozuk çalıyor benim halkım
Siz gidin 'bütün çalanlar'a bakın!
Ah, bir yapılabilse onların da tahlilleri
Bozuk çıkacaktır kuşkusuz
Kanları ve ciğerleri.”* (*Tutkun ve Kırgın*, s.132.)

Yaşam içerisindeki düzen altında görülen tekdüzeliği de *Düzen* şiirinde dile getirir:

“*Akşam olmuş diyelim
Sen evine imişsin
Ben de meyhaneye.
Canını sevdiğim kurulu düzeni
Herkes yerli yerinde.”* (*Yaşadıkça Aşk*, s.36.)

Gökyüzüne baktığında da hep aynı bulutla karşılaşmış gibi her şey aynı devam etmektedir:

“*Gökyüzüne kaç defa baktıysam bugün
Hep aynı buluttu, selâm verdi.”* (*Festival*, s.48.)

5. Politika:

Gürcan henüz 24 yaşındayken bir tesadüf sonucu politikaya atılır. Politikayla uğraşısı uzun yıllar, hem de üst düzey görevlerde devam eder. Yaşamının şiirine olduğu gibi girdiğini düşünürsek, politikanın şiirine girmemesi mümkün değildir. Genellikle siyasetin iki yüzlülüğü, halkı kandırmacası, baştaki kişinin yanlış kararlar vermesi gibi siyaseti yeren noktaları ele alır. Siyaset konulu şiirleri, en çok *Bulut İndi* kitabındadır. ‘*Politika, Belde İşleri, Köye Işık Gelecek, Kral*’; *Tutkun ve Kırgın*’da *Meydan Güzel Olmalı*’ şiirleri bu yöndeki şiirleridir:

Belde İşleri şiirinde Belediye Başkanının gereksiz konularda harcama yaparak önemli şeyleri göze almamasını eleştirir:

“Tören giderlerimiz çok
Bayramlarda meşaleler, maytaplar...
‘Eski eşyaları satarız’ diyor reis
Satarız yıkıntı kapıları
Oymalı, eski zaman işi.

Rasgele 34’üncü maddeyi buldum:
Süs Köpekleri.
Siyah küçük bir köpeği var Mösyö Pedro’nun
Sanırım o verecek vergiyi.” (Bulut İndi, s.10.)

Köye Işık Gelecek şiirleri ile siyasetin onu rahatsız eden iki yüzlülüğünü, dönemi içerisinde dile getirmeye çalışır. Siyasetçiler tarafından oy toplanırken hatırlanılan susuz, elektriksiz, öğretmensiz köy, bir daha hatırlanmaz:

“İlçede falan köyü
Kırk bin küsur köyden biri
Tek sınıf yüz çocukla
Acılı öğretmeni.

...
‘Suyumuz geldi!’ diye
Üstü örtülmüş kuyu
Bir iğne deliğinden
Akar bulanık suyu.

Oturmuş karar almış
Köçy ihtiyar heyeti
Elektrik isterler
Zorlarlar hükümeti.

...

*Bakan, mebus, müdürler
Başbakanı ziyaret
'Olur, hayhay! Ne demek!'
Oy vermeğe devam et.*

*Köye Yörük kahvesi
Yakar lüküs lambası
Köye ışık gelecek
Geçti yedi senesi.” (Bulut İndi, s.35-36.)*

Siyasette sürekli olarak baştakilerin değişimini anlatmak istediği şiirinde, baştakileri sonu yaklaşmakta olan kralla sembolleştirir:

*“Suyunu tazeliyen havuz
Sal fiskiyeni artık
Esiyor rüzgârı akşamın.*

*Tacını giymeden kral
Tut bıçaklarını çarka
Sonu gelsin acının.*

*Aklın varsa kertenkele
Bir sağlam dala tutun
Kralın sonu yakın.” (Bulut İndi, s.42.)*

Meydan Güzel Olmalı şiirinde, Belediye Başkanı'nın yanlış kararı nedeniyle meydana gelen yüz yıllık çınarın gereksiz yere kestirilmesine duyduğu öfke anlatılır. Kuralsız işleyen politika sayesinde haksız yere üst makamlara gelen kişilerin yanlış kararlarına tepkilidir:

*“Meydan güzel olmalı, dedi
Günün birinde
Beldenin balkonunda oturan
Akılsız takımından biri.*

...

*Çınar gitti meydandan
Beton döktü yerine
Akılsız takımından biri.
Bir ulu kuştı çınar
Vuruldu düştü çınar.” (Tutkun ve Kırgın, s.151.)*

6. İntikam:

İki Beyaz Çizgi'de *Cinayet Masası* şiirinde , bir erkeğin eşine yan gözle bakanları intikam ateşiyle öldürmesi yani bir namus cinayeti anlatılır. *Bulut İndi*'de yer alan, *'Dağda Türkü, Kan Ninni, İnfaz'* adlı üç şiir birbirinin devamı niteliğindedir.

Gürcan, o yıllarda, Recep'in serüvenlerini daha sonradan destansı bir anlatım haline sokmak düşüncesinde olduğunu söylese de bunu gerçekleştirmez.

Şiirlerde esas anlatılan kişi Recep'tir. Dağda yaşar; sebebi ise, babasının öldürülmesi nedeniyle intakam için annesinin kendisine güvenmesidir. En sonunda Recep yakalanır ve infaz edilir:

*“Adım Recep
Kör İzzet oğlu yani,
Dağlarda kaçak.
...
Kulağımda anacığımın ninnisi:
'İzzet intikamın yerde kalmaz
Büyü oğlum ol baban kadar
Tırnakların aslanların pençesi.’*

*Adım Recep
Babamı vurmuşlar yani,
Budur sebep.” (Bulut İndi, s.28.)*

7. Tabiat:

Gürcan, tabiatın güzelliklerini överken mevsim olarak en çok bahar mevsimini sevdiğini söyler:

*“Bu gelen bahardır
Yeni çiçeklenmiş dallardan belli
Sıcaklığıyla büyüyen sevdalarımız
Kanatlanmış uçacak gibi.” (İki Beyaz Çizgi, s.34.)*

Amazon Türküsü'nde de anlatılanlar tabiata yöneliktir. “*Altında Yaşadığım Gökyüzünün; Mavisinden, Güzelinden, Yıldızından, Ayından, Bulutundan, Yağmurundan, Güneşinden*” şiirlerinde gökyüzünün erişilmez güzellikleri anlatılır.

*“Binlerce binlerce yıl böyle
Kaç bin paket ustası aradı seni
Sana özenen bütün bileşimler faydasız.
Daha dün küçük bir kız
Bayramlık elbisesinin rengi için
Gökyüzüne işaret parmağını dayadı da
'İşte onda' dedi annesine.” (İki Beyaz Çizgi, s.64.)*

*“Tanrının eli demiş gökyüzüne
Onun için bu kadar güzel
Bu en büyük tavan.” (İki Beyaz Çizgi, s.65.)*

Geceleri gökyüzüne gelen ışıltılı yıldızlar, Dünya’ya gelen bir geline benzetilir.

*“Allah Baba giydirir yıldızları
Pırıl pırıl eder,
Çıkarır gökyüzüne alayla
Gökyüzü tellenir duvaklanır bir akşam boyu
Her gece gelin gelir Dünyaya.” (İki Beyaz Çizgi, s.67.)*

8. Tarih ve Kültürel Değerler:

Gürcan, şiirlerinde genel tarih bilincini, Dinar tarihini ve İngiltere tarihini ele alır. ‘Kediye Ad Konması, Miras, Anıtsal’ şiirlerinde genel tarihten; ‘Marsyas’ın Flütü, Apameia’nın Dört Irmağı’nda Dinar tarihinden; ‘Anatolia, Düş Dolapları, British Museum, Mağrur Bahçeler, Cathedral’ şiirlerinde İngiltere tarihinden bahseder.

*“Kan, Türkmen kınasıdır ellerinde
Kötülük melekleri sallar beşiğini yüzyıl
Gün gelir bilinçlenir türkü
Doğrulur çalının kara omzunda
Sedefli mavzer.” (Bulut İndi, s.30.)*

Marsyas’ın Flütü ve Apameia’nın Dört Irmağı adlı şiirlerde Dinar’ın kültürel tarihi ve de tarihteki yeri anlatılır:

*“Nereden geldik ve nasıl oluştuk biz?
Toprağın rahminden, koca yıkıntıdan
Bütün mezarlar tanığımız.*

...

*Maiandros suyu benim ilçemden doğar
Marsyas’ın flütünü çalarak
Güzel Athena’nın armağanı
Kral Midas’ın kral yüreğini okşar.*

*Kanlı ellerini Tanrı Apollon’un
Ve Lir’inin altın tellerini
Yıkar tanrılığına dönerek*

*Maiandros suyu benim ilçemden doğar
Akar hâlâ milât öncesinden, Apemia’dan
Ege’ye denize doğru...
Kömürden ve kemikten geçerek.” (Bulut İndi, s.67.)*

Beş Çayı'ndaki şiirlerin çoğunda müzelerden, katedrallerden, kiliselerden, saraylardan yola çıkarak İngiltere tarihini anlatılır:

*“Tarih kokularını sürmüş de gelmiş
Kaç binyıllık soluk hayaletleriyle
Yaşıyorsunuz bütün dünleri
Saray tüm İngiltere sanki.”* (Beş Çayı, s.41.)

*“Ağır bir tarih kokusunun kapısı
Akreple yelkovanın hızlı dönüşü
Gözünüz faltaşı
Yüreğiniz ürperti...”*

*Önce Mısır karşılıyor sizi
Develeri beklerken
Heykellerin boyutları karşınızda
Grek, Asya ve tüm uygarlıklar.*

*Depremler mi taşları tohum diye
Kat kat toprağa gömüp sonra
Roma'yı, Bizans'ı ağartmış
Bembeyaz yüzleriyle
Bizden öncekileri.”* (Beş Çayı, s.62-63.)

9. Batıl İnançlar:

Tutkun ve Kırgın'daki Çarşamba adlı şiirde, kadınların rüyalarını suya anlatıp rahatlama inanışlarından bahsedilir:

*“Korkulu düşler uykularında
Uyanınca yeniden canlanır
Elleri çeşmeleri açar
Sulara anlatmak için bir bir.”* (Tutkun ve Kırgın, s.111.)

Beş Çayı'ndaki Siyah Kuş şiirinde İngilizlerin bir kuşa anlam yüklemelerini alaycı bir şekilde ele alır:

*“Siyah Kuş, diyorlar İngilizler
Ötünce belâ salarmış ortalığa
Kuş akıllı, işi iş;
Ağacın en saklı dalına oturmuş
Ne taş atan var
Ne ıslık çalan...”*

*...
'Öt' dedim, bir daha, bir daha
Sen belâ mısın nesin,
Nerede senin o korkutan sesin?*

*Ey Siyah Kuşu İngiliz'in
Öt Siyah Kuşu İngiliz'in!" (Beş Çayı, s.72-73.)*

10. Diğerleri:

Bulut İndi'deki *Altın ve Ekonomi* şiirinde kadınların boğazlarını altınla doldurma geleneği anlatılır:

*"Bizim kadınlarımız neden
Altınları taşırlar boyunlarında
Beşbiyerde'leri, Reşat'ları, Hamit'leri?
Altın bir sıcaklıktır kadınların boynunda
Birbirine vura vura aşınan." (Bulut İndi, s.68.)*

Beş Çayı'nda da 'Five O'Clock Tea, *Beş Çayı*' şiirlerinde İngilizlerin beş çayı alışkanlıklarından bahsedilir:

*"Kingston güzel
Neresinde olursanız
İngiltere'nin
Akşamüstü çay vakti
Çok güzel..." (Beş Çayı, s.83.)*

*"Ellerinde porselen çay bardakları
Olmasanız da bir kez yaşamda
Beş Çayı ile siz
İngilizleşiyorsunuz
Dover'de." (Beş Çayı, s.110.)*

Lakırdılar adlı şiirde, bölümler birden ona kadar olan rakamlarla belirtilerek, farklı söyleyişlerle tecrübeli olma durumunu ifade ederler:

*"1.
Hangi dağın çalısı
Süt verir
Onu keçiler bilir.
2.
Hangi paçadır senin
Tutup alamadığın
El atınca öfkeden
Onu bilekler bilir." (Tutkun ve Kırgın, s.64.)*

Sayılar şiirinde ise, birden yediye kadar olan rakamlarla ayrılan üçlüklerde, hayatla ve yaşamla hesaplaşma söz konusudur.

“1.

Göremedim:

*Cevizin altında duran sırığı
Kamaştım ağacına bakmaktan.*

2.

Dedim:

Bunca şiir yazdım iyi kötü

Bunca kavun kestim hışır mı hışır.” (Sayılar, s.88.)

Gürcan, Dinar Bandosu'nun kuruluşuna açıklık getirmek amacıyla *Dinar Belediye Bandosu* isimli şiirini yazar. Ispartalıların Dinarlılarla kavgası, Süleyman Demirel'in Dinar Belediye Bandosu'na atıfları nedeniyle bir şeylerin esasını anlatma amacı vardır:

*“Bu bando var ya, bu bando
Çoban Marsyas'ın marifeti
Rüzgârı Miladdan önceye rastlar
Dolaşır dünyayı
Gelir bizim ilçeye*

...

*Çocuktum mandolin dersi alırdım
Tireli bir müzik öğretmeniydi
Eli çubuklu biri, 'Ali Çavuş' dedikleri
Otuz kişilik bando geçerken sokaklardan
Ispartalılar bile gelirler
Seyrederlerdi.” (Tutkun ve Kırgın, s.140-141)*

GENEL DEĞERLENDİRME

Bölümün sonunda (s.171-177) bulunan, temaların dağılımına yönelik tablolardan da anlaşıldığı üzere Nedret Gürcan, en çok ben'e yönelik temada şiir yazan bir şairdir. Aşk, geçmişe özlem, ayrılık acısı bu temaların başında gelir. 347 şiirinden 83'ünün aşk teması üzerinde yazılmış olması, Nedret Gürcan'a 'aşk şairi' dememizi sağlayabilir. Toplumsal temalarda ise en fazla insan teması hakimdir. Arkasından medeniyet (İngiltere), yaşam zorluğu, düzene itiraz, tarih, kültürel değerlerin anlatıldığı şiirler çoğunluktadır. Gürcan, ilk iki kitabından sonra, özellikle de *Bulut İndi*'de toplumsal temalarda daha fazla şiir yazar.

